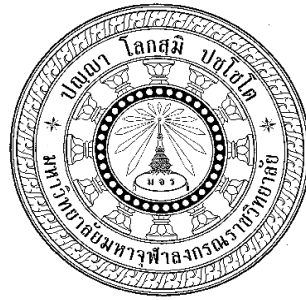

รายงานการวิจัย

เรื่อง

“Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

“Buddhist Sand Box”: The Development of Innovation
Areas and Buddhist Education Technology

โดย

รศ.ดร.สิน งามประโคน

พระสุรชัย สุรชโย,ดร.

รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

ผศ.ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์

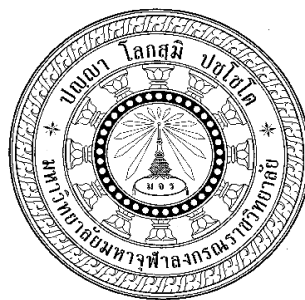
ผศ.ดร.เกษม แสงนนท์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2566

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800766012

รายงานการวิจัย

เรื่อง

“Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

“Buddhist Sand Box”: The Development of Innovation
Areas and Buddhist Education Technology

โดย

รศ.ดร.สิน งามประโคน

พระสุรชัย สุรชัย,ดร.

รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

ผศ.ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์

ผศ.ดร.เกษม แสงนนท์

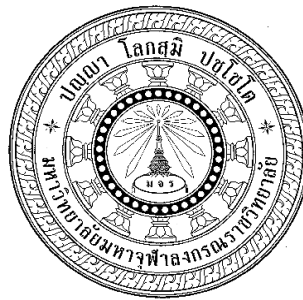
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2566

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800766012

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

“Buddhist Sand Box”: The Development of Innovation Areas and Buddhist Education Technology

BY

Assoc. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon

Phra Surachai Surachayo, Dr.

Assoc. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai

Asst. Prof. Dr. Booncherd Chumnisart

Asst. Prof. Dr. Kasem Saengnont

Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2566

Research Project Funded

By Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800766012

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย : “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี
การศึกษาวิถีพุทธ
ผู้วิจัย : รศ.ดร.สิน งามประโคน
หน่วยงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ : 2566
ทุนอุดหนุนการวิจัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 2) เพื่อพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3) เพื่อสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ และกลุ่มนิสิต จำนวน 15 รูป/คน และนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลางในปีการศึกษา 2566 จำนวน 382 คน สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน และเครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและแบบประชุมสนทนากลุ่มย่อย

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ความรู้นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธเป็นแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อผลักดันให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสำหรับส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียน โดยนวัตกรรมการศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยี เกี่ยวกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา ยังไม่พบข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการลงพื้นที่ศึกษา โดยนวัตกรรมการศึกษากับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามีความเชื่อมโยงกับการศึกษาของสามเณร โดยสถานศึกษาเปิดโอกาสให้สามเณรเข้ามาศึกษาในระดับมัธยมศึกษาพร้อมกับนักเรียนทั่วไป โดยมีพระสังฆาธิการให้การอุปถัมภ์การศึกษาครั้งนี้ร่วมกับทางโรงเรียน ซึ่งเป็นจุดเด่นของสถานศึกษาในการเปิดโอกาสให้สามเณรและเยาวชนได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร

2. การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ คณะผู้วิจัยได้พัฒนา ห้อง C 500 อาคารเรียนรวมโซน C ชั้น 5 เป็นพื้นที่ “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ เป็นเหมือน Center พื้นที่ในการสร้างนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธใน 5 ประเด็น คือ 1) ความเป็นมาของศาสนพิธี 2) องค์ประกอบของศาสนพิธี ได้แก่ พิธีกรรม พิธีการ และพิธีกร 3) กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี 3 ชั้น คือ ชั้นเริ่มต้น ชั้นท่ามกลางและชั้นตอนท้าย 4) บทศาสนพิธีกร 4 หมวด คือ หมวดที่ 1 หมวดกุศล ได้แก่ คำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การภาวนาเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หมวดที่ 2 หมวดกุศลพิธี ได้แก่ คำบูชาพระรัตนตรัย คำอาราธนาศีล 5 คำอาราธนาพระปริตร คำอาราธนาธรรม คำถวายข้าวพระพุทธ คำลาข้าวพระพุทธ

คำถวายสังฆทาน คำกราบลาพระรัตนตรัย หมวดที่ 3 หมวดทานพิธี ได้แก่ คำถวายสังฆทาน แบบ สามัญ คำถวายสังฆทานสลากัณฑ์ คำถวายสังฆทานผ้าวัสสิกสาฎก หรือ ผ้าอาบน้ำฝน คำถวายสังฆทานผ้าป่า คำถวายสังฆทานอุทิศให้ผู้ล่วงลับ และ หมวดที่ 4 หมวดปณิณกะพิธี ได้แก่ การ ประเคนของพระ บทกรวดน้ำ (พระสงฆ์สวด) 5) แอพลิเคชั่นศาสนพิธี ซึ่งเป็นแอพลิเคชั่น ถูกพัฒนา ขึ้นเพื่อรวบรวมบทศาสนพิธีกรที่จำเป็นในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในทั้ง 4 หมวด พร้อมเสียงสวดมนต์เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำไปประยุกต์ใช้ในการเป็นศาสนพิธีกรในการปฏิบัติศาสนพิธีได้ ถูกต้อง เหมาะสมตามกาลเทศะ สามารถประสานงาน ควบคุม กำกับพิธีการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการประเมินความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ภาพรวม 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก

3. สร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย 2) โรงเรียนวัดจันทร์(ผาดไสวประชาอุทิศ) 3) โรงเรียน ชุมชนวัดบางชัน โดยมีกระบวนการสร้างเครือข่าย คือ การประสานให้ทางเครือข่ายมีการตระหนักถึง ความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษา วิถีพุทธ การติดต่อกับโรงเรียนที่จะร่วมเป็นเครือข่ายหลังจากตัดสินใจร่วมกัน การสร้างพันธกรณี ร่วมกัน โดยการเชิญวิทยากรทางด้านนวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธมาถ่ายทอดเพิ่มพูน ความรู้ให้แก่นักเรียน การพัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกัน คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่พัฒนาความสัมพันธ์ ร่วมกับผู้บริหาร ครู และนักเรียนในการสร้างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยในขั้นตอนนี้ทางคณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมนวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธร่วมกับทาง โรงเรียนเครือข่าย

Research Title : “Buddhist Sand Box”: The Development of Innovation Areas and Buddhist Education Technology

Research : Assoc. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon

Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year : B.E. 2566 / C.E.2023

ทุนอุดหนุนการวิจัย : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

The research objectives on “Buddhist Sand Box”: The Development of Innovation Areas and Buddhist Education Technology are: 1) to study knowledge, innovation and technology in Buddhist education, 2) to develop “Buddhist Sand Box”, an area of innovation and technology in Buddhist education, 3) to create a network on “Buddhist Sand Box”, an area of innovation and educational technology in Buddhist education. The qualitative research and action research methods were applied in the study. The 15 key information providers are educational institution administrators, experts in the area of innovation and technology in Buddhist education, 382 undergraduate students from the Faculty of Education of the university Mahachulalongkornrajavidyalaya Central in the academic year 2023, number of 382 people, and focus group of 13 experts. The research tools are interview form, questionnaire and focus group discussion form.

The research results found that:

1. Innovative knowledge and technology in Buddhist education is a source of learning about the educational innovation area that receives budget support from the Ministry of Education to push it to be an educational innovation area for promoting student learning competency by innovations in technology related to Buddhist ceremonies, but it has not yet found relevant information from field study. Innovations in Buddhist activities are linked to the education of novices, with educational institutions giving opportunities for novices to study at the secondary level together with general lay-students, with the support for this study from administrative monks together with the school. This is a highlight of the educational institution in providing opportunities for novices and youths to learn together in a friendly manner.

2. In developing “Buddhist Sand Box”, an area of innovation and technology in Buddhist education, the research team has developed Room C 500, Common Classroom Building, Zone C, 5th floor, into the “Buddhist Sand Box” area, an area of innovation and technology in Buddhist education, which is like a Center, a space for creating innovation and technology in Buddhist education in 5 areas: 1) The history of

religious ceremonies. 2) Components of religious ceremonies, including rituals, ceremonies and master of ceremonies. 3) Process of performing religious ceremonies in 3 steps: the beginning, middle, and final. 4) 4 categories of religious ceremonies:

Section 1; Merit category, which includes words in taking refuge in the Triple Gem, meditating and walking clockwise in candlelight procession in important Buddhist days. Section 2: Merit-making ceremonies, they include words of worship to the Triple Gem, words of invocation of the 5 precepts, words of invocation of Phra Parit, words of invocation of Dhamma sermon, offering a meal set to the Buddha, withdrawing a meal set from the Buddha, offerings Sanghadana sets to monks, and words of farewell to the Triple Gem. Section 3: Giving Ceremonies, they include words for ordinary offerings to the Sangha, for offerings by Salakkabhat or lucky draw, offering of bathing cloth in rainy season, offering phaapa cloth, offering Sanghadana for the deceased. Section 4: Miscellaneous ceremonies, they include to hand the offerings to monks, pouring the water for dedicating merit (monks are chanting). 5) Application of religious ceremonies, which is an application developed to collect religious ceremonies in need in various ceremonies and important in Buddhism in all 4 categories, along with audio chants so that students can apply them correctly as masters of religious ceremonies in performing religious ceremonies according to space and time. They are able to coordinate, control, and supervise the ceremony well and efficiently. The result of the evaluation of the opinions of undergraduate students on the development of "Buddhist Sand Box", an area of innovation and technology in Buddhist education in 5 areas was at a high level overall.

3. Creating a network of "Buddhist Sand Box" innovation and technology areas for Buddhist education at 3 locations consists of: 1) Ayutthaya Wittayalai School, 2) Wat Chan School (Phad Sawai Pracha Uthit), and 3) Wat Bang Khan Community School. The process of creating a network is to coordinate so that the network is aware of the need to create a "Buddhist Sand Box" network, an area of innovation and technology in Buddhist education. After that, contacting schools that will join the network after mutual decision, creating a shared commitment by inviting lecturers in innovation and technology in Buddhist education to provide lessons and increase knowledge for students, and joint relationship development were done. The research team regularly visited the area to develop relationships with administrators, teachers, and students to build networks and to do activities together continuously. At this stage, the research team organized innovative activities and technology in Buddhist education in collaboration with the network schools.

กิตติกรรมประกาศ

แผนการวิจัยเรื่อง “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาวิถีพุทธ” สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์สนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้อนุมัติทุนอุดหนุนงบประมาณการวิจัย และสร้างผลงานทางวิชาการ เพื่อนำผลงานวิจัยนั้นไปใช้พัฒนาสังคม ประเทศชาติ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับงานวิจัยเล่มนี้

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยทุกท่านที่ได้ที่ได้เมตตาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจมาโดยตลอด

รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน และคณะ
ตุลาคม 2566

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	5
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษา.....	7
2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา.....	50
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษา.....	51
2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้.....	53
2.5 บริบทพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ.....	60
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	61
2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	76
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	77
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	77
3.2 พื้นที่การวิจัย.....	80
3.3 ประชากร / กลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	80
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	80
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
3.6 สรุปผลการศึกษการวิจัย.....	83
3.7 แผนการดำเนินงานการวิจัย.....	83

บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	86
4.1 ผลการศึกษาองค์ความรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ	86
4.2 การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษา วิถีพุทธ.....	113
4.3 สร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่วัฒนธรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธ.....	145
4.4 องค์ความรู้จากการวิจัย.....	154
 บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	155
5.1 สรุปผล.....	156
5.2 อภิปรายผล.....	158
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	163
 บรรณานุกรม.....	165
ภาคผนวก.....	171
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	172
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์.....	178
ภาคผนวก ค แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion).....	181
ภาคผนวก ง หนังสือตอบรับการตีพิมพ์บทความ.....	188
ภาคผนวก จ ใบรับรองการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	190
ภาคผนวก ฉ ประวัติคณะผู้วิจัย.....	200

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 เป้าหมายที่ต้องการและมุ่งหวังให้เกิดขึ้นในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา	41
2.2 ระบบกลไกในการพัฒนาในการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกัน	41
2.3 รูปแบบ วิธีการ และนวัตกรรมเด่นที่มีอยู่ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา	42
2.4 แนวทางและแผนการดำเนินงานที่สามารถดำเนินการโดยไม่ต้องรอ	42
2.5 แนวทางและแผนการดำเนินงาน	43
2.6 จำนวนโรงเรียนนำร่อง	47
3.1 แผนการดำเนินงาน “Buddhist Sand Box”	84
4.1 คำร้อยละข้อมูลทั่วไปของนิสิตปริญญาตรีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ จำแนกตามสถานภาพ อายุ ชั้นปี	140
4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธภาพรวมทั้ง 5 ด้าน	141
4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธด้านความเป็นมาของศาสนพิธี	141
4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธด้านองค์ประกอบของศาสนพิธี	142
4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธด้านกระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี	143
4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธด้านบทศาสนพิธีกร	143
4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธด้านอภิลิขันธ์ศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร	144
4.8 ผลการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ	152

สารบัญภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2.1 องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอน	29
2.2 รูปแบบของระบบการเรียนการสอน	30
2.3 ช่องทางสื่อ	31
2.4 องค์ประกอบระบบการจัดการเรียนรู้	34
2.5 ขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	39
2.6 แผนพัฒนาและแผนการดำเนินงาน	44
2.7 กลไกการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา	48
2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย	76
4.1 การประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมและประเด็นก่อนการลงพื้นที่วิจัย	87
4.2 คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ ณ โรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ตำบลชะแล อำเภอดงพิกุล จังหวัดกาญจนบุรี	88
4.3 คณะผู้วิจัยร่วมชมผลงานนักเรียน	89
4.4 คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจนวัตกรรมการชมรมทักษะอาชีพของโรงเรียน	89
4.5 การส่งเสริมทักษะอาชีพให้นักเรียนโดยนักเรียนมีการเรียนร่วมระหว่างนักเรียนและสามเณร	90
4.6 การส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนการออกแบบลายเสื้อสวย ๆ จากฝีมือนักเรียน	90
4.7 การส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนการออกแบบลายเสื้อสวย ๆ จากฝีมือนักเรียน	91
4.8 ผลงานการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ตำบลชะแล อำเภอดงพิกุล จังหวัดกาญจนบุรี	91
4.9 เกียรติบัตร รางวัลการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย	92
4.10 การส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนการทำขนมไทยและน้ำพริกกะปิจากฝีมือนักเรียน	94
4.11 กิจกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของโรงเรียน โดยมีการเรียนร่วมระหว่างนักเรียนและสามเณร	95
4.12 กิจกรรมทำบุญของโรงเรียนโดยมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน	95
4.13 คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจกิจกรรมการส่งเสริมทักษะ	96
4.14 กิจกรรมไหว้ครูเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบุคคล	99
4.15 กิจกรรมรักษารูป รักษารูป นำปฏิบัติของโรงเรียน	100
4.16 นามกุ่มโมเดลนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา	103
4.17 คณะผู้วิจัยเข้าพบผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนามกุ่มเพื่อเยี่ยมชมองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียน	104

4.18	คณะผู้วิจัยเยี่ยมชมห้องเรียนนวัตกรรม “KIDS MODEL”	105
4.19	มุมแห่งการเรียนรู้ของนักเรียน “KIDS MODEL”	105
4.20	คณะครูร่วมประชุมการประชุมเชิงปฏิบัติการดำเนินการจัดทำ Developmental Evaluation (DE)	109
4.21	แผนการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning (PKS 3L Model)	110
4.22	คณะผู้วิจัยเข้าพบผู้บริหารโรงเรียนวัดปรางกาสิ ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนวัดปรางกาสิ	111
4.23	ให้ความรู้นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเรื่องของนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวិพุทธ	114
4.24	นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เรียนรู้จากทฤษฎีในส่วนของนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธ	114
4.25	แสดงปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา	117
4.26	สัมภาษณ์นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ เกี่ยวกับความเป็นมาของศาสนพิธี	117
4.27	สัมภาษณ์นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ เกี่ยวกับความเป็นมาของศาสนพิธี	118
4.28	แสดงปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา	118
4.29	สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธ	121
4.30	ภาพแสดงการทำบุญ ถวายทาน	122
4.31	กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธีในห้องเรียนของนิสิต	123
4.32	สาธิตการอาราธนาศีล 5 ของนิสิต	126
4.33	สาธิตการกราบบูชาพระรัตนตรัยของนิสิต	128
4.34	สาธิตการอาราธนาศีล 5 ของนิสิต	129
4.35	สาธิตการอาราธนาพระปริตรและฟังพระเจริญพระพุทธมนต์ของนิสิต	130
4.36	สาธิตการอาราธนาธรรม ของนิสิต	130
4.37	สาธิตการถวายสังฆทาน ผ้าไตร ของนิสิต	134
4.38	สาธิตการประเคนของพระโดยนิสิต	135
4.39	สาธิตการกรวดน้ำ-รับพรจากพระโดยนิสิต	136
4.40	สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธ	137
4.41	สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธ	138
4.42	สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธ	139
4.43	คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ถนนป่าโทน ตำบลประตู่ชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	146

4.44 คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ถนนป่าโพน ตำบลประตู่ชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อสร้างความตระหนัก พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวិพุทธ	146
4.45 ครูอธิบายกระบวนการของศาสนพิธี การปฏิบัติศาสนพิธีที่ถูกต้องเรียบร้อย ให้นักเรียน	147
4.46 ลานธรรมวาสนาซึ่งเป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมการศึกษาวิพุทธของนักเรียน โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย เช่น กิจกรรมฟังธรรม ทำบุญตักบาตร ถวายทานแก่ พระภิกษุสงฆ์ กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	147
4.47 การติดต่อกับองค์กรที่จะร่วมเป็นเครือข่ายเพื่อสร้างความคุ้นเคย ประสานกับ ผู้บริหาร และครูของโรงเรียนเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่ม พุทธศาสนิกชนที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้วิพุทธ	148
4.48 การติดต่อกับครูผู้สอนคอมพิวเตอร์เพื่อให้ถ่ายทอดแอปพลิเคชันศาสนพิธีและ บทศาสนพิธีแก่นักเรียน	149
4.49 คณะผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรที่มีความรู้ในด้านของแอปพลิเคชันศาสนพิธีและ บทศาสนพิธีแก่นักเรียน	149
4.50 การเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนในการเข้าแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธี แก่นักเรียน	150
4.51 การเข้าเยี่ยมชม พบปะผู้บริหาร ครู และนักเรียนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน ของคณะผู้วิจัย	150
4.52 กิจกรรมทำบุญตักบาตรของโรงเรียนที่คณะผู้วิจัยได้ร่วมกับโรงเรียนได้จัดขึ้น	151
4.53 กิจกรรมการสร้างความตระหนักในศาสนพิธี และบทศาสนพิธีแก่นักเรียน จัดโดยวิทยากรและคณะผู้วิจัย	151
4.54 กิจกรรมการสร้างความตระหนักในศาสนพิธี และบทศาสนพิธีแก่นักเรียน จัดโดยวิทยากรและคณะผู้วิจัย	152
4.55 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย	154

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรม พ.ศ. 2562 ที่ประกาศเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562 มีการเขียนรับรองการขับเคลื่อนการทำงานและให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานแบบใหม่ โดยให้อำนาจแก่คณะกรรมการไว้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) คณะกรรมการนโยบาย ในการตัดสินใจระดับประเทศ, ปลดล็อกกฎระเบียบใหญ่ ๆ ทำงานข้ามส่วนระหว่างหน่วยงาน และอื่น ๆ 2) คณะกรรมการขับเคลื่อนเป็นตัวแทนของคนในพื้นที่ในการตัดสินใจ คิวิวิธีการทำงาน สร้างการมีส่วนร่วมและการรับรู้คนในพื้นที่ 3) โรงเรียนนาร่อง ตัดสินใจระดับโรงเรียน เพิ่มอิสระเรื่องวิชาการ บริหารโครงการ งบประมาณ และ 4) พื้นที่นวัตกรรม โครงการนาร่องแห่งการปฏิรูปการศึกษา ที่จะเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานเป็นอิสระ บริหารจัดการตัวเอง เป็นการร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายและชุมชน ร่วมกันออกแบบการศึกษาเพื่อทำให้ความหลากหลายของการศึกษาปรากฏตัว¹ ดังเช่นตัวอย่างที่โรงเรียนแม่แจ่ม ได้มีโมเดลการบริหารเรียกว่า “ภูมิแจ่มโมเดล” โดยเน้นชุมชนสัมพันธ์ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และมีนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ระดับโรงเรียน “I Tri P MC Model : ทางเดินสายวัฒนธรรมแม่แจ่ม”² ดังนี้

I (Inquiry) สืบเสาะ การจัดการการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนตั้งคำถามในประเด็นที่สนใจ หาคำตอบเกี่ยวกับชุมชน จากการสืบเสาะหาความรู้จากเอกสาร สัมภาษณ์ หรือส่งเสริมให้มีการทัศนศึกษาเก็บรวบรวมในชุมชน

P (Preserve) อนุรักษ์ การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ประสบการณ์จริงจากการลงมือปฏิบัติ โดยมีครู หรือปราชญ์ชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้

P (Produce) สร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ในการหาข้อมูล ความรู้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชน

P (Publish) เผยแพร่ จัดเวทีและสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานของนักเรียนโดยการแบ่งปันสู่ชุมชนในลักษณะของการนำเสนอ

จากโมเดลการบริหารการศึกษาจากตัวอย่างที่โรงเรียนแม่แจ่ม เห็นได้ว่ารูปแบบการพัฒนาการศึกษาเกิดจากความร่วมมือของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม สามารถจัดการรูปแบบการเรียน

¹พื้นที่นวัตกรรม: การศึกษาไทยแก้ได้ในชาตินี้ ให้คนในพื้นที่เป็นเจ้าของ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://thepotential.org > innovation-area-education>, [15 มกราคม 2565].

²คณะศึกษาศาสตร์ มข. ลงพื้นที่วิเคราะห์สภาพ ปัญหาและความต้องการ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.edu.cmu.ac.th > news>, [15 มกราคม 2565].

การสอนตามความต้องการของผู้เรียน โดยอาศัยการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาร่วมกับชุมชน

ข้อมูลจากการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยปัญหาและข้อเสนอแนะในกระบวนการจัดการศึกษาไทย: ประเด็นปัญหาคุณภาพการศึกษา (2535-2558) พบว่ามีปัญหาสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) การบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาเพราะอิงส่วนกลางเป็นหลัก 2) การแก้ปัญหาทางการศึกษาแบบหน่วยงานส่วนกลาง 3) การบริหารบุคลากรระดับพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพราะได้คนไม่ตรงเป้าตรงเวลา ปัจจุบัน 4) การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาเพราะได้ใช้ไม่ทันการณ์ 5) ความไม่พร้อมของบุคลากรทางการศึกษาทั่วไป 6) ความไม่พร้อมของผู้บริหารการศึกษาขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานด้วยวิชาการและขาดองค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ และ 7) ความไม่พร้อมของครูท้องถิ่นเพราะขาดแคลนครูคุณภาพ ดังนั้นรัฐบาลในปัจจุบันควรแสวงหาความเหมาะสมกับการจัดการศึกษาเพื่อแสวงหาทางออกที่แท้จริง³ ฉะนั้นแล้วกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการศึกษาของไทย จึงต้องพัฒนาไปตามลำดับตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ อย่างเป็นองค์รวม เพราะปัญหาหรืออุปสรรคในการพัฒนาคือขาดการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

อนึ่งสถานการณ์ด้านการศึกษาของไทยได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก คือ การเปลี่ยนแปลงทางประชากรของไทย (Demographic Shift) อัตราการเกิดของเด็กไทยลดลง จากปีละ 1 ล้านคนเมื่อ 22 ปีก่อน เหลือ 7 แสนคน ในอีก 1 ปี (2564) ไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุสมบูรณ์ (มีผู้สูงอายุร้อยละ 22 ของจำนวนประชากร) เป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย โอกาสคือเป็นจังหวะให้ถ่ายเลือดครูในระบบการศึกษาไทยครั้งใหญ่ เนื่องจากอีก 5 ปีครูรุ่น Baby Boomer กำลังจะเกษียณ 2 แสนคน ส่วนความท้าทายคือ อัตราการเกิดที่ลดลงส่งผลให้จำนวนนักเรียนใน โรงเรียนน้อยลง โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งปัจจุบันมีจำนวนราว 15,222 โรง (ร้อยละ 52 ของโรงเรียน ทั้งหมดในไทย) หลายแห่งต้องถูกยุบ เนื่องจากจำนวนนักเรียนน้อยเกินไป (ปัจจุบันบางโรงเรียนมีนักเรียนไม่ถึง 22-62 คน) นอกจากนี้ ลักษณะการศึกษาของไทยยังมุ่งเน้นศึกษาทางด้านตำรา ทฤษฎี และการเรียนในห้องเรียนเป็นหลัก ยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติและทดลองใช้ จึงส่งผลให้เด็กนักเรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

อีกทั้งการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมามีจุดอ่อนสำคัญหลายประการ เช่น ขาดการบูรณาการการทำงานระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่ในด้านหลักสูตร สื่อการสอน การทดสอบและการประเมินผล การบริหารบุคลากรครู การเงิน และการบริหารจัดการ ขาดกลไก และกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และเป้าหมายของกฎหมาย ขาดการสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ขาดกลไกให้สามารถนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปขยายผลเพื่อใช้กับสถานศึกษาอื่นได้ซึ่งการพัฒนาพื้นที่ทางการศึกษาโดยการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยมีพื้นที่นำร่องด้านรูปแบบการจัดการศึกษาหรือการบริหารระบบการศึกษา มาดำเนินการปฏิบัติจะสามารถเอื้อให้เกิดการรวมพลังจัดการศึกษา ด้วยสร้าง

³ อภิชัย พันธเสน และคณะ, (2558), รายงาน: นักวิจัย สกว. ชี้ ปัญหาการบริหารการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ฉุดรั้งการปฏิรูปการศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.knowledgefarm.in.th/educational-administration-problem/> [15 มกราคม 2565].

นวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อตอบโจทย์คุณภาพผู้เรียนและบริบทพื้นที่ นับได้ว่าการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาไทยได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ดังนั้นกลไกในการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยการทดลองจัดการศึกษาที่มีอิสระในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีความคล่องตัว จะส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีเวลาสำหรับการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่ โดยการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ รวมทั้งขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งอื่น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา กระจายอำนาจ และให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา มุ่งสร้างและพัฒนากิจการศึกษาร่วมกันของทุกภาคส่วนเพื่อยกระดับการจัดการศึกษาของประเทศอันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ฉะนั้น แนวทางการกำหนดให้มีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ให้เป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษา สำหรับการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโดยการกำหนดระยะเวลาการทดลองที่ชัดเจน เพื่อนำร่องในการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศ เพื่อส่งเสริมให้มีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามากขึ้น เช่น การนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปรับใช้กับการจัดการศึกษาในสถานศึกษานำร่องให้เหมาะสมกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษานำร่องอย่างต่อเนื่อง การออกแบบการทดสอบผู้เรียนเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การประเมินผลการดำเนินงานและการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีคำสอนให้บุคคลได้เรียนรู้ เข้าใจโลกและชีวิตตามจริง เอื้อให้บุคคลเกิดการประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง การเรียนรู้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในชีวิตของมนุษย์ ทั้งในรูปแบบของการศึกษา การฝึกฝน ค้นคว้า การทำความเข้าใจหลักธรรม และแม้กระทั่งการทำความเข้าใจตนเอง หากการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความสุข ย่อมเอื้ออำนวยให้ผู้เรียน นักเรียน นักศึกษา หรือบุคคลเกิดการพัฒนาหรือก้าวหน้าในวิชาความรู้ หรือศาสตร์ที่กำลังเรียนรู้หรือศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง เกิดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิผลในการเรียนรู้ ทั้งนี้ระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันเริ่มให้ความสำคัญกับระบบการเรียนรู้เชิงพุทธหรือตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษาปัจจุบัน ซึ่งการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่เน้นทั้งความรู้และคุณธรรมแก่ผู้เรียน และที่สำคัญส่งเสริมความสุขแก่ผู้เรียนในขณะที่กำลังเรียนรู้ การศึกษาคือรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ อันจะส่งผลสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้นกลไกในการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยการทดลองจัดการศึกษาที่มีอิสระในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีความคล่องตัว อันส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่ และเพื่อให้มีการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ รวมทั้งขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งอื่น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา กระจายอำนาจและให้

อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา ตลอดจนเพื่อให้การสร้างและพัฒนาการจัดการศึกษาร่วมกันของทุกภาคส่วน นำไปสู่การยกระดับการจัดการศึกษาของประเทศอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ

ในสถานการณ์โควิด-19 ระบาด เราควรเปลี่ยนให้ทุก ๆ ที่กลายเป็นโรงเรียน เพราะการเรียนรู้ยังต้องดำเนินอยู่แม้นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติ ในหลายประเทศที่ประกาศมาตรการปิดโรงเรียน รัฐบาลมักจะออกมาตรการด้านการเรียนรู้มารองรับ ด้วยการเรียนทางไกลรูปแบบต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเงื่อนไขความพร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมของพ่อแม่ และความพร้อมตามช่วงวัยของเด็ก นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการนำมาใช้แก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ของโควิด-19 ซึ่งเป็นการนำความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ทั้งวัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องจักรกลไก และเทคนิควิธีการต่าง ๆ มาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อมุ่งหวังให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน

“Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิจึงต้องดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหาร และคณะครูเป็นกัลยาณมิตร ช่วยกันพัฒนาดำเนินการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีวิธีการทำงาน วิถีชีวิต วิธีการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมต่าง ๆ ตามหลัก “ไตรสิกขา” ที่นำไปสู่ “ปัญญา” วิถีชีวิตที่ดีงามตามหลักไตรสิกขาทั้ง 3 ด้านควบคู่กับการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชนในสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ด้วยการศึกษาค้นคว้าความรู้ พัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิ สร้างเครือข่ายและขับเคลื่อนพื้นที่ให้ยั่งยืนต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 องค์ความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิเป็นอย่างไร

1.2.2 พัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิทำได้อย่างไร

1.2.3 สร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานอะไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิ

1.3.2 เพื่อพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิ

1.3.3 เพื่อสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิ

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาเรื่อง “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ศึกษาจากโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน 5 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ตำบลชะแล อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี 2) โรงเรียนบ้านห้วยเสือ ตำบลชะแล อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี 3) โรงเรียนบ้านเหมืองสองท่อ บ้านเหมืองสองท่อ ตำบลชะแล อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี 4) โรงเรียนบ้านนามกย ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี 5) โรงเรียนวัดปรังกาสี ตำบลท่าขนุน อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี

แล้วจึงนำผลการศึกษามาพัฒนาเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ณ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และขยายเครือข่ายโรงเรียน จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ถนน ป่าโพน ตำบลประตูชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) โรงเรียนวัดจันทร์(ผาดไสวประชาอุทิศ) หมู่ที่ 5 บ้านชุมชนวัดจันทร์ ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 3) โรงเรียนชุมชนวัดบางชัน 68 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

“Buddhist Sand Box” หมายถึง คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีรูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธที่เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับ การบริหารจัดการดำเนินการอย่างมีระบบ การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา บุคลากรที่เป็นกัลยาณมิตร บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต กายภาพและสิ่งแวดล้อม บวรได้รับประโยชน์จากการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาวิถีพุทธเกิดกระบวนการเรียนรู้จากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธอย่างสร้างสรรค์

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ หมายความว่า คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีรูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ คือ การบริหารจัดการดำเนินการอย่างมีระบบ การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา บุคลากรที่เป็นกัลยาณมิตร บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต กายภาพและสิ่งแวดล้อม และบวรได้รับประโยชน์จากการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ดังนี้

1. ความเป็นมาของศาสนพิธี หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่อยู่ปฏิบัติในศาสนา เมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนา ที่พึงปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ศาสนพิธีต่าง ๆ ที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาช่วยทำให้ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนิกชนมีความแน่นแฟ้น ยิ่งขึ้นเป็นสิ่งตอกย้ำใจให้ระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยได้อย่างดีเยี่ยม จึงเป็นระเบียบแบบแผนอันดีงามที่ควรรักษาไว้คู่กับพระพุทธศาสนาตลอดไป

2. องค์ประกอบของศาสนพิธี หมายถึง พิธีกรรม การกระทำที่เป็นวิธีการเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จและนำไปสู่ผลที่ต้องการ ได้แก่ พิธีการ คือ ขั้นตอนของพิธีที่กำหนดไว้ตามลำดับ และ พิธีกร คือ ผู้ดำเนินรายการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ได้

3. กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี หมายถึง ขั้นตอนของศาสนพิธี 4 ประเด็นซึ่งมีลำดับการขั้นตอนของศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติคล้ายกัน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นท่ามกลาง และขั้นตอนท้าย

4. บทศาสนพิธีกร หมายถึง บทสวดของศาสนพิธีกร 4 หมวด คือ หมวดที่ 1 หมวดกุศล ได้แก่ คำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การภาวนาเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หมวดที่ 2 หมวดกุศลพิธี ได้แก่ คำบูชาพระรัตนตรัย คำอาราธนาศีล 5 คำอาราธนาพระปริตร คำอาราธนาธรรม คำถวายข้าวพระพุทธ คำถวายข้าวพระพุทธรูป คำถวายสังฆทาน คำกราบลาพระรัตนตรัย หมวดที่ 3 หมวดทานพิธี ได้แก่ คำถวายสังฆทาน แบบสามัญญ คำถวายสังฆทานสลากัฏฐ์ คำถวายสังฆทานผ้าวัสสิกสาฎก หรือ ผ้าอาบน้ำฝน คำถวายสังฆทานผ้าป่า คำถวายสังฆทานอุทิศให้ผู้ล่วงลับ และ หมวดที่ 4 หมวดปกิณกะพิธี ได้แก่ การประเคนของพระ บทกรวดน้ำ (พระสงฆ์สวด)

5. แอปพลิเคชันศาสนพิธี หมายถึง สื่อออนไลน์ แอปพลิเคชันที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวมบทศาสนพิธีกรที่จำเป็นในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในทั้ง 4 หมวด พร้อมเสียงสวดมนต์เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำไปประยุกต์ใช้ในการเป็นศาสนพิธีกรในการปฏิบัติศาสนพิธีได้ถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ สามารถประสานงาน ควบคุม กำกับพิธีการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ หมายถึง โรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย 2) โรงเรียนวัดจันทร์(ผาดไสวประชาอุทิศ) 3) โรงเรียนชุมชนวัดบางชัน โดยมีกระบวนการสร้างเครือข่ายร่วมกันการประสานให้ทางเครือข่ายมีการตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายการติดต่อกับโรงเรียนที่จะร่วมเป็นเครือข่ายหลังจากตัดสินใจร่วมกัน การสร้างพันธมิตรร่วมกัน การพัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกัน และการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยในขั้นตอนนี้ทางคณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธร่วมกับทางโรงเรียนเครือข่าย

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ได้องค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธนำไปพัฒนาเป็น “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธให้เป็นรูปธรรมได้

1.6.2 ได้ “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธเป็นต้นแบบของพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีให้แก่สถานศึกษานำไปปรับใช้พัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่งและคนมีความสุขผ่านพฤติกรรมมารยาท อยู่ คู่ พังเป็น

1.6.3 ได้เครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ สามารถขยายไปยังสถานศึกษาทั่วประเทศได้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 2) เพื่อพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3) เพื่อสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธโดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมการศึกษา
- 2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษา
- 2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้
- 2.5 บริบทพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมการศึกษา

1. ความหมายของนวัตกรรม

ความหมายของนวัตกรรม ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของนวัตกรรมไว้มากมาย โดยผู้เขียนขอเสนอรายละเอียด ดังนี้

นวัตกรรม หรือ นวัตกรรม ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 แปลว่า “การก่อสร้าง” วงการศึกษานำคำนี้มาใช้ในความหมายของ “การทำขึ้นใหม่” หรือ “สิ่งที่ทำขึ้นใหม่” ซึ่งได้แก่ แนวคิด แนวทาง ระบบ รูปแบบ วิธีการ กระบวนการสื่อ และเทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษา ซึ่งได้รับการคิดค้น และจัดทำขึ้นใหม่ เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษา เนื่องจาก สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเป็นธรรมดาธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในจุดใดจุดหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อจุดอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ย่อมส่งผลต่อการศึกษอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาจึงจำเป็นต้องปฏิรูป ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพของปัญหา และความต้องการ มนุษย์จำเป็นต้องดิ้นรนแสวงหา แนวคิด แนวทาง และวิธีการใหม่ ๆ เพื่อช่วยให้สภาพปัญหานั้นหมดไป และทำให้เกิดสภาพที่ต้องการ ขึ้น ศักยภาพของมนุษย์นั้นดูเหมือนจะไม่มีที่สิ้นสุด สิ่งใหม่ ๆ ความคิดใหม่ ๆ จึงเกิดขึ้นตลอดเวลา

นวัตกรรมเป็นสิ่งใหม่ที่ทำขึ้น ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของความคิดหรือการกระทำหรือสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ นวัตกรรมด้านการเรียนการสอนจึงอาจมีลักษณะเป็นแนวคิดหรือการกระทำหรือสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ นวัตกรรมด้านการเรียนการสอนจึงอาจมีลักษณะเป็นแนวคิดหรือวิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม “ความใหม่” มิใช่เป็นคุณสมบัติประการเดียวของนวัตกรรม ถ้าเป็นเช่นนั้น ของทุกอย่างที่เข้ามาใหม่ ๆ ก็จะเป็นนวัตกรรมทั้งสิ้น นวัตกรรมไม่ว่าจะเป็นด้านใดจำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ¹ ดังนี้

1. เป็นสิ่งใหม่ ซึ่งมีความหมายในหลายลักษณะด้วยกัน ได้แก่

1.1 เป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือใหม่เพียงบางส่วน

1.2 เป็นสิ่งใหม่ที่ยังไม่เคยมีการนำมาใช้ในที่นั้นกล่าวคือ เป็นสิ่งใหม่ในบริบทหนึ่ง แต่อาจเป็นของเก่าในอีกบริบทหนึ่ง ได้แก่ การนำสิ่งที่ใช้หรือปฏิบัติกันในสังคมหนึ่งมาปรับใช้ในอีกสังคมหนึ่ง นับเป็นนวัตกรรมในสังคมนั้น

1.3 เป็นสิ่งใหม่ในช่วงเวลาหนึ่ง แต่อาจเป็นของเก่าในช่วงเวลาหนึ่ง แต่อาจเป็นของเก่าในอีกช่วงเวลาหนึ่ง เช่น อาจเป็นสิ่งที่เคยปฏิบัติมาแล้ว แต่ไม่ได้ผล เนื่องจากขาดปัจจัยสนับสนุน ต่อมาเมื่อปัจจัย และสถานการณ์อำนวย จึงนำมาเผยแพร่ และทดลองใช้ใหม่ ถือว่าเป็นนวัตกรรมได้

2. เป็นสิ่งใหม่ที่กำลังอยู่ในกระบวนการพิสูจน์ทดสอบว่าจะใช้ได้ผลมากน้อยเพียงใดในบริบทนั้น

3. เป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการยอมรับนำไปใช้แต่ยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานปกติ หากการยอมรับนำไปใช้นั้น ได้กลายเป็นการใช้อย่างเป็นปกติในระบบงานของที่นั้นแล้ว ก็ไม่ถือว่าเป็นนวัตกรรมอีกต่อไป

4. เป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการยอมรับนำไปใช้บ้างแล้ว แต่ยังไม่แพร่หลาย คือยังไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง

นวัตกรรม คือ การทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีใหม่ ๆ และยังอาจหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การผลิต กระบวนการ หรือองค์กร ไม่ว่าการเปลี่ยนนั้นจะเกิดขึ้นจากการปฏิวัติ การเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคน หรือการพัฒนาต่อยอด ทั้งนี้ มักมีการแยกแยะความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างการประดิษฐ์คิดค้น ความคิดริเริ่ม และนวัตกรรม อันหมายถึงความคิดริเริ่มที่นำมาประยุกต์ใช้อย่างสัมฤทธิ์ผล และในหลายสาขา เชื่อกันว่าการที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเป็นนวัตกรรมได้นั้น จะต้องมีความแปลกใหม่อย่างเห็นได้ชัด และไม่เป็นแค่เพียงการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ เป็นต้นว่า ในด้านศิลปะ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐกิจ และนโยบายของรัฐ ในเชิงเศรษฐศาสตร์นั้น การเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเพิ่มมูลค่า มูลค่าของลูกค้า หรือมูลค่าของผู้ผลิต เป้าหมายของนวัตกรรมคือการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก เพื่อทำให้สิ่งต่าง ๆ เกิดเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น นวัตกรรมก่อให้เกิดได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และเป็นที่มาสำคัญของความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจตลอดถึงด้านการศึกษา

¹ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น, 2556), หน้า 610.

นวัตกรรมเป็นตัวแปรที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงองค์กรด้านต่าง ๆ ในเชิงธุรกิจ ได้แก่ ความอยู่รอด การเจริญเติบโต การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน การสร้างโอกาสทางธุรกิจใหม่ และสมรรถนะหลัก ซึ่งนวัตกรรมไม่ใช่แค่การพัฒนาสินค้าใหม่เท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับการลดต้นทุน การแสวงหาแนวทางการตอบสนองความต้องการของตลาด การยกระดับคุณภาพชีวิต และการสร้างคุณภาพเพิ่ม คำว่า “นวัตกรรม” มาจากภาษาบาลีสันสกฤต คือ นว (ใหม่)+อตต (ตัวเอง)+กรม (การกระทำ) จึงสามารถแปลได้ว่า การกระทำที่ใหม่ของตนเอง หรือ การกระทำของตนเองที่ใหม่ ในด้านการศึกษา มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของคำว่านวัตกรรม ไว้ ดังนี้

ทิตินา แคมมณี กล่าวว่า นวัตกรรมหรือนวัตกรรม วงการศึกษา นำคำนี้มาใช้ในความหมายของ “การทำให้ใหม่” หรือ “สิ่งที่ทำให้ใหม่” ซึ่งได้แก่ แนวคิด แนวทาง ระบบ รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อ และเทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาซึ่งได้รับการคิดค้น และจัดทำขึ้นใหม่ เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาเมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า “นวัตกรรม” “นวกรรม” หรือ “Innovation” ที่นักการศึกษาทั้งของไทย และต่างประเทศหลายท่านได้ให้ความหมาย และอธิบายเอาไว้ว่า อาจสรุปได้ว่า นวัตกรรม คือ สิ่งที่ทำให้เกิดผลในเชิงบวกเมื่อปฏิบัติ สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เกิดประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม สามารถช่วยลดภาระด้านแรงงาน และเวลาได้เป็นอย่างดี ไม่ว่านวัตกรรมนั้นจะปรากฏออกมาในรูปความคิด การกระทำ หรือวัตถุ ก็ตามส่วน “นวัตกรรมการศึกษา” คือ รูปแบบ แนวคิด กระบวนการ หรือสื่อใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สอดคล้องกับหลักสูตร และสามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาความสามารถของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ²

สุคนธ์ สินธพานนท์ กล่าวว่า นวัตกรรมทางการศึกษา คือ สิ่งใหม่ ๆ ที่สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่แนวคิด รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อนำเอาความคิดหรือวิธีปฏิบัติทางการศึกษาใหม่ ๆ มาใช้กับการศึกษา³

Rogers กล่าวว่า สรุปได้ว่านวัตกรรม คือ ความคิด การกระทำ หรือวัตถุใหม่ ๆ ที่รับรู้ว่าเป็นสิ่งใหม่ อาจรับรู้ด้วยตัวบุคคลแต่ละคนหรือหน่วยอื่น ๆ ของการยอมรับในสังคม นอกจากนี้ Rogers ยังอธิบายถึงการพิจารณาว่าสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นนวัตกรรม จะขึ้นอยู่กับความรู้ของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับเขา ฉะนั้นนวัตกรรมของสังคมใดสังคมหนึ่งอาจไม่ใช่นวัตกรรมของสังคมอื่นก็ได้ ดังนั้นความใหม่ของนวัตกรรมมี 3 ลักษณะ⁴ ได้แก่

1. สิ่งใหม่ที่ยังไม่มีใครทำมาก่อน
2. สิ่งใหม่ที่เคยทำมาแล้ว และถูกลืมเลิกไป และถูกรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่เพราะเหมาะสม
3. สิ่งใหม่ที่พัฒนามาจากของเก่าที่มีอยู่เดิม

²ทิตินา แคมมณี, ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 481.

³สุคนธ์ สินธพานนท์, นวัตกรรมทางการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: 9119 เทคนิควรรณคดี, 2553), หน้า 16.

⁴Rogers, E. M. (2003), Diffusion of Innovations, (New York: Free Press). Retrieved, [online], source: from books.google.co.th: <https://books.google.co.th/books>. P 12. [25 October 2017].

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของคำว่า นวัตกรรม (innovation) คือ สิ่งใหม่ที่เกิด จากการใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ และสังคม และหมายรวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสามารถในการใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ และประสบการณ์ทางเทคโนโลยี หรือ การจัดการมาพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการผลิต หรือบริการใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ตลอดจนการปรับปรุงเทคโนโลยีการแพร่กระจาย เทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์ และการฝึกอบรมที่นำมาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดประโยชน์ สาธารณะในรูปแบบของการเกิดธุรกิจการลงทุน ผู้ประกอบการ หรือตลาดใหม่ หรือรายได้แหล่งใหม่รวมทั้งการจ้างงานใหม่นวัตกรรมจึงเป็นกระบวนการที่เกิดจากการนำ ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์มาผนวกกับความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อสร้างให้เกิดเป็นธุรกิจ นวัตกรรมหรือธุรกิจใหม่อันจะนำไปสู่การลงทุนใหม่ที่ส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศ⁵

2. ลักษณะของนวัตกรรม

ลักษณะของนวัตกรรมเป็นลักษณะที่บ่งบอกว่านวัตกรรมนั้น ๆ ใช้ในเรื่องใดหรือศาสตร์ใด โดยลักษณะของนวัตกรรมคือจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ด้านการเรียนการสอนก็เช่นเดียวกับด้านอื่น ๆ ที่ต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอการเรียนการสอนเริ่มจากครูเป็นศูนย์กลาง หรือเน้นที่ตัวครู และการสอนของครู (teaching) ต่อมาจึงได้ขยายขอบเขตไปถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย การใช้การศึกษาแก่ผู้เรียนเริ่มคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียน และการสอนของครูควบคู่กันไป จึงทำให้เกิด คำว่าการเรียนการสอน (instruction) ขึ้น เมื่อแนวคิดนี้เริ่มได้รับการยอมรับ นวัตกรรมต่าง ๆ ก็เกิดขึ้น ตามมาจำนวนมาก เพื่อช่วยให้แนวคิดนั้นสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้นวัตกรรมที่นำมาเผยแพร่ใน ขณะนั้น บางนวัตกรรมได้รับการยอมรับอย่างรวดเร็ว บางนวัตกรรมใช้เวลานานหลายปีกว่าจะได้รับการยอมรับ และบางนวัตกรรมไม่ได้รับการยอมรับอย่างรวดเร็ว บางนวัตกรรมใช้เวลานานหลายปีกว่า จะได้รับการยอมรับ และบางนวัตกรรมไม่ได้รับการยอมรับเลยก็มี นอกจากนั้นมีบางนวัตกรรมไม่ได้ ได้รับความนิยมนักจะค่อย ๆ สูญหายไป การที่นวัตกรรมใด ๆ ก็ตามจะได้รับความสนใจ และยอมรับ นำไปใช้อย่างกว้างขวางเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นกับคุณสมบัติหรือลักษณะของนวัตกรรมนั้น รวมทั้งรูปแบบ หรือลักษณะของการเผยแพร่ นวัตกรรมนั้นนวัตกรรมที่มักได้รับความสนใจ และยอมรับนำไปใช้อย่าง กว้างขวาง โดยทั่วไปมีลักษณะ⁶ ดังนี้

1. เป็นนวัตกรรมที่ไม่ซับซ้อน และยากจนเกินไป ความง่ายของนวัตกรรมมี อิทธิพลอย่างมากต่อการยอมรับนำไปใช้ หากนวัตกรรมนั้นมีลักษณะที่ผู้ใช้เข้าใจได้ง่ายใช้ได้ง่าย ใช้ได้ สะดวก การยอมรับนำไปใช้ก็มักเกิดขึ้นได้ง่าย ไม่ต้องใช้เวลาในการเผยแพร่มากนัก

2. เป็นนวัตกรรมที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายจนเกินไป นวัตกรรมที่จำเป็นต้องใช้วัสดุ อุปกรณ์ และการบำรุงรักษาที่มีค่าใช้จ่ายสูงย่อมได้รับการยอมรับ และนำไปใช้น้อยกว่านวัตกรรมที่มี

⁵ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.nia.or.th> [20 ตุลาคม 2563].

⁶ ทิศนา ขัมมณี, ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ,

ค่าใช้จ่ายถูกกว่า เนื่องจากผู้ใช้จำนวนมากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ แม้จะมีความต้องการใช้ แต่ขาดงบประมาณ ก็ไม่สามารถใช้ได้

3. เป็นนวัตกรรมที่สำเร็จรูป นวัตกรรมที่อำนวยความสะดวกในการใช้ มักได้รับการยอมรับ และนำไปใช้มากกว่านวัตกรรมที่ผู้ใช้จะต้องนำไปจัดทำเพิ่มเติมซึ่งผู้ใช้จะต้องใช้เวลาจัดเตรียมเพิ่มขึ้น

4. เป็นนวัตกรรมที่ไม่กระทบกระเทือนต่อบริบทเดิมมากนัก นวัตกรรมที่มีผลกระทบต่อบริบทเดิมมาก จำเป็นต้องปรับหรือเปลี่ยนแปลงบริบทเดิมมาก การนำไปใช้ย่อมยากกว่านวัตกรรมที่ไม่มีผลกระทบต่อบริบทเดิมมากนัก

5. เป็นนวัตกรรมที่มีคนเกี่ยวข้องไม่มากนัก นวัตกรรมใดที่ต้องอาศัยคนหลายกลุ่มเข้ามาช่วยเหลือเกี่ยวข้องด้วย ทำให้ผู้ใช้ต้องประสานงานหลายฝ่าย การใช้ที่ขึ้นกับคนหลายฝ่ายย่อมทำให้เกิดความไม่สะดวกในการใช้ จึงทำให้การยอมรับหรือการใช้นวัตกรรมนั้นยากขึ้น

6. เป็นนวัตกรรมที่ให้ผลชัดเจน นวัตกรรมที่ส่งผลเป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจน มักได้รับการยอมรับสูงกว่านวัตกรรมที่ให้ผลไม่ชัดเจน

สรุป นวัตกรรมมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ ไม่ซับซ้อน ไม่มีค่าใช้จ่ายแพง เป็นสิ่งที่สำเร็จรูป ไม่กระทบกระเทือนบริบทเดิมที่มีมาก่อน ไม่ต้องใช้คนในการช่วยนวัตกรรมมาก และสิ่งสำคัญจะต้องมีผลที่ชัดเจน

3. ประเภทของนวัตกรรมทางการเรียนการสอน

ปัจจุบันนี้มีบุคลากรทางวงการศึกษาต่างก็ผลิตนวัตกรรมทางการเรียนการสอนออกมาจำนวนมากขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนของแต่ละท้องถิ่น หรือเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้มักใช้เกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เป็นบรรทัดฐานที่กำหนดเป้าหมายว่าต้องจัดทำนวัตกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามเกณฑ์การประเมินมาตรฐานการศึกษาถ้าผู้เรียนโรงเรียนใดมีลักษณะหรือคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์ก็จะหาแนวทาง วิธีการที่จะสร้างนวัตกรรมมาใช้เพื่อเป็นเครื่องหรือปัจจัยที่จะทำให้คุณภาพของผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย พิชิต ฤทธิ์จรูญ ได้กล่าวถึงนวัตกรรมทางการเรียนการสอนว่า นวัตกรรมที่ผลิตออกมาทางการเรียนการสอน⁷ มีจำนวนมากแต่สามารถจำแนกประเภทได้ดังนี้

1. **นวัตกรรมประเภทผลิตภัณฑ์หรือสิ่งประดิษฐ์** นวัตกรรมประเภทนี้มีลักษณะเป็นสื่อที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจกระจ่างชัดเจนในเรื่องที่เรียน หรือทำให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาการเรียนรู้ในทักษะด้านต่าง ๆ ได้เร็วยิ่งขึ้น นวัตกรรมประเภทนี้ ได้แก่ ชุดการเรียน ชุดการสอน ชุดการเรียนการสอน แบบฝึกทักษะ ชุดการฝึก ชุดฝึกทักษะการเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูปแบบสื่อผสม บทเรียนโปรแกรม เกม การ์ตูน นิทาน เอกสารประกอบการเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนการสอน เอกสารประกอบการสอน ฯลฯ

⁷ พิชิต ฤทธิ์จรูญ, *หลักการวัด และประเมินผลการศึกษา*, (พิมพ์ครั้งที่ 4), (กรุงเทพมหานคร: เฮาส์ออฟเคอริสมิส, 2550).

2. นวัตกรรมประเภทรูปแบบ เทคนิค และ วิธีการสอน นวัตกรรมประเภทนี้เป็น การใช้วิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ที่นักการศึกษาได้คิดค้นเพื่อพัฒนาการด้านการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนทั้งในด้านการความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติ ซึ่งมีวิธีการสอน และเทคนิคการสอนจำนวนมาก ได้แก่ วิธีการสอนคิดวิธีการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ CIPPA MODEL วัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT วิธีสอนตามแนวพุทธวิธี วิธีสอนแบบบูรณาการ วิธีสอน โครงงาน วิธีสอนโดยการตั้งคำถาม Constructivism ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีนวัตกรรมประเภทเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้เรียน ด้านจิตพิสัย ซึ่ง สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ⁸ สรุปว่าการพัฒนาจิตพิสัยในการเรียนการสอนที่จำเป็น ได้แก่ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ การบริโภคด้วยปัญญาในวิถีไทย กล่าวสรุปได้ว่านวัตกรรมทางด้านการเรียนการสอนนั้นสามารถจัดเป็น 2 ประเภทคือ นวัตกรรมประเภท ผลิตภัณฑ์หรือสิ่งประดิษฐ์ และนวัตกรรมประเภทรูปแบบ เทคนิค และวิธีการสอน ซึ่งรวมทั้งการพัฒนาจิตพิสัยในการเรียนการสอนด้วย

4. ความสำคัญของนวัตกรรม

นวัตกรรมมีความสำคัญต่อการศึกษามากหลายประการในโลกยุคโลกาภิวัตน์ โลกมีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความก้าวหน้าทั้งด้านเทคโนโลยี และ สารสนเทศ การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากระบบการศึกษาที่มีอยู่เดิม เพื่อให้ ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งเพื่อแก้ไขปัญหา ทางด้านศึกษาบางอย่างที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการศึกษาที่จะนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางการศึกษาใน บางเรื่อง เช่น การพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย การผลิต และพัฒนาสื่อใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อตอบสนองการ เรียนรู้ของมนุษย์ให้เพิ่มมากขึ้นด้วยระยะเวลาที่สั้นลง การใช้นวัตกรรมมาประยุกต์ในระบบการบริหาร จัดการด้านการศึกษาก็มีส่วนช่วยให้การใช้ทรัพยากรการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เกิด การเรียนรู้ด้วยตนเอง⁹

5. องค์ประกอบนวัตกรรม

นวัตกรรมเริ่มจากการก่อเกิดความคิดใหม่ และการการรับรู้ถึงโอกาสโดยก่อนอื่นคน จะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับสิ่งใหม่ แล้วเมื่อรับรู้แล้วก็ต้องประเมินความคิดแล้วก็จะ ไปสู่การพัฒนาความคิด และผ่านเส้นทางอันยากลำบากไปสู่การนำพาความคิดนั้นไปใช้ประโยชน์ ในเชิงพาณิชย์ สอดคล้องกับนักการศึกษาที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบนวัตกรรมมากมาย โดยผู้เขียนขอ ยกตัวอย่าง ได้แก่

⁸ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทยจำกัด, 2551).

⁹ วิจารณ์ จันทรเทพย์, ผศ.ดร., ความสำคัญของนวัตกรรม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://pc1554144053.blogspot.com/> ทฤษฎีนวัตกรรม [21 ตุลาคม 2560].

อัจฉรา จันทรฉาย กล่าวถึง องค์ประกอบนวัตกรรมมีอยู่ 3 ประการ¹⁰ คือ

1. ความใหม่ (Newness) สิ่งที่จะได้รับการยอมรับว่า มีคุณลักษณะเป็นนวัตกรรมได้นั้นจะต้องมีก็คือ ความใหม่ หมายถึง เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นตัวผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการ โดยจะเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่เลยก็ได้

2. การใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) คือ สิ่งที่จะถือเป็นนวัตกรรมได้นั้นจะต้องเกิดจากการใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบการทำซ้ำ

3. ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) และสังคม (Social) ก็คือ การให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ หรือการสร้างความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือ นวัตกรรม จะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้น ๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นสามารถวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง และในเชิงสังคมเป็นการสร้างคุณค่า ซึ่งไม่สามารถวัดเป็นตัวเงินได้

6. ทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม

นวัตกรรม เป็นความคิดหรือการกระทำใหม่ ๆ ซึ่งนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในแต่ละวงการจะมีการคิด และทำสิ่งใหม่อยู่เสมอ ดังนั้น นวัตกรรมจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ได้เรื่อย ๆ สิ่งใดที่คิดและทำมานานแล้วก็ถือว่าหมดความเป็นนวัตกรรมไป โดยจะมีสิ่งใหม่มาแทน ในวงการศึกษปัจจุบันมีสิ่งที่เรียกว่า นวัตกรรมทางการศึกษา หรือ นวัตกรรมการเรียนการสอน อยู่เป็นจำนวนมาก บางอย่างเกิดขึ้นใหม่ บางอย่างมีการใช้มาหลายสิบปีแล้ว แต่ก็ยังคงถือว่าเป็นนวัตกรรม เนื่องจากนวัตกรรมเหล่านั้นยังไม่แพร่หลายเป็นที่รู้จักทั่วไปในวงการศึกษา และเพื่อสอดคล้องกับหลักทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม ต่อไปนี้

1. **ทฤษฎีนวัตกรรมห่วงโซ่ความสัมพันธ์** แนวคิดทฤษฎีนี้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของผู้เรียนผู้สอน และความรู้ ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมไม่ได้มีลักษณะตรงไปตรงมา แต่มีกลไกซับซ้อนตั้งแต่การออกแบบทางการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาเทคโนโลยี ดังนั้นนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยข้อมูลนวัตกรรม¹¹

2. **ทฤษฎีนวัตกรรมแนวเครือข่ายเทคโนโลยี** การพัฒนาแนวความคิดเรื่องนวัตกรรมภายใต้ชื่อ “ระบบสังคม” ทฤษฎีนี้ อธิบายว่า องค์กร กลุ่ม หรือสถาบันฯ มีบทบาทในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ควรจะมีการเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ความเข้มแข็งเกิดจากการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถาบันภายนอก มีการถ่ายทอดข้อมูลทางนวัตกรรม มีการเชื่อมโยงทางเทคนิค เชื่อมโยงทางการตลาด และเครือข่ายข้อมูลนวัตกรรม นวัตกรรมเกิดจากการผสมผสานระหว่างทุนที่จับต้องได้กับทุนที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งช่วยให้องค์กรมีขีดความสามารถในการดูดซับข้อมูลทางนวัตกรรมให้เพิ่มสูงขึ้น ทฤษฎีนี้มีชื่อว่า “ทฤษฎีนวัตกรรมแนวเครือข่ายเทคโนโลยี (the technology network theory of innovation)” แนวคิดดังกล่าวนี้ถูกรวบรวมโดย Bruce Lundvall ในปลาย

¹⁰ อัจฉรา จันทรฉาย, “นวัตกรรม: ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ”, (2553, ตุลาคม-ธันวาคม), วารสารบริหารธุรกิจ, 33: 54.

¹¹ นกตล เหลืองภิรมย์, **ทฤษฎีนวัตกรรม**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://wordpress.com> [3 พฤศจิกายน 2563].

ทศวรรษ ช่วงระหว่าง คศ. 1980 – 1990 ซึ่งในทศวรรษที่ 1990 นักวิชาการกลุ่มนี้ได้สร้างทฤษฎีขึ้นมาใหม่ขึ้นมา ทฤษฎีนี้อาจเรียกว่า ระบบของนวัตกรรม (systems of innovation) เพื่อใช้อธิบายการเชื่อมโยงทางเทคโนโลยี และการจัดการนวัตกรรม นักวิชาการกลุ่มนี้ตั้งสมมติฐานว่า องค์กรนวัตกรรมจะเชื่อมโยงเข้ากับหน่วยงานต่าง ๆ หลากหลายผ่านเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทฤษฎีนี้เน้นความสำคัญของที่มาของข้อมูลดังกล่าวว่ามาจากภายนอกองค์กร คือมาจากลูกค้า ซัพพลายเออร์ ที่ปรึกษา ห้องปฏิบัติการ หน่วยงานภาครัฐ มหาวิทยาลัย ผู้ศึกษาจะแยกคำออกเป็น 2 ส่วน คือ คำว่าเครือข่าย (Network) และคำว่าเทคโนโลยี (technology)¹²

ก) เครือข่าย (Network) ถ้าเราพิจารณาจะสามารถแบ่งออกเป็น ตาข่าย (Net) ที่โยงใยถึงกัน และพร้อมที่จะ “Work” เมื่อต้องการใช้งาน เครือข่าย คือ การเชื่อมโยงร้อยรัดเอาความพยายาม และการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ และอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อปฏิบัติการกิจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน โดยที่แต่ละฝ่ายยังคงปฏิบัติการกิจหลักของตนต่อไปอย่างไม่สูญเสียเอกลักษณ์ และปรัชญาของตนเอง การเชื่อมโยงนี้อาจเป็นรูปของการรวมตัวกันแบบหลวม ๆ เฉพาะกิจตามความจำเป็น หรืออาจอยู่ในรูปของการจัดองค์กรที่เป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน ซึ่ง รศ.ดร.ประดิษฐ์ เถลิงรังสฤษฎ์ (2553) ได้สรุปไว้คือ

- 1) การเชื่อมโยง (Connection)
- 2) ความร่วมมือ (Cooperation)
- 3) การติดต่อสื่อสาร (Communication)
- 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (Lend a hand)
- 5) การสานสร้างสัมพันธ์ (Relationship)
- 6) การเสริมความเข้มแข็ง (Empowerment or Enrichment)

กิจกรรมสำคัญที่สุดที่เครือข่ายทุกเครือข่ายทำร่วมกัน คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ทำให้ด้านหนึ่งหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน อีกด้านหนึ่งทำให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเป็นการประสานพลัง (synergy) เป็นการใช้ทรัพยากร ใช้พลังงาน อย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการณรงค์เรื่องต่าง ๆ ถ้าทำเป็นเครือข่ายจะได้ผลมากกว่า

ข) เทคโนโลยี หมายถึง การนำความรู้ทางธรรมชาติวิทยา และต่อเนื่องมาถึงวิทยาศาสตร์ มาเป็นวิธีการปฏิบัติ และประยุกต์ใช้เพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ อันก่อให้เกิดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร แม้กระทั่งองค์ความรู้นามธรรม เช่น ระบบหรือกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ง่าย และสะดวกยิ่งขึ้น¹³

- 1) เป็นพื้นฐานปัจจัยจำเป็นในการดำเนินชีวิตของมนุษย์

¹²ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, เครือข่ายการเรียนรู้ สารานุกรมวิชาชีพรู, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/supoldee/kherux-khay-kar-reiyn-ru>. [25 พฤศจิกายน 2563].

¹³ปรากฏการ เกิดมีสุข, เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.phojae.skn.go.th/Knowledge/pakarn.pdf>. [25 พฤศจิกายน 2563].

2) เป็นปัจจัยหลักที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนา

3) เป็นเรื่องราวของมนุษย์ และธรรมชาติ

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้มีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นจนสามารถสร้าง นวัตกรรม (Innovation) ซึ่งก็คือ การเรียนรู้ การผลิต และ การใช้ประโยชน์จากความคิดสร้างสรรค์ ให้กลายเป็นสิ่งใหม่ ให้เกิดผลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จนเกิดการยอมรับกันเป็นวงกว้างกลายเป็นเทคโนโลยีทำให้สังคมโลกจากเรียบง่าย กลายเป็นสังคมที่มีการดำรงชีวิตที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ก่อให้เกิดกระแสแห่งความไร้พรมแดน หรือกระแสโลกาภิวัตน์ ที่เข้ามาสู่ทุกประเทศอย่างรวดเร็ว จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ อันเป็นการผสมผสาน 4 ศาสตร์ เข้าด้วยกัน ได้แก่ อิเล็คทรอนิกส์ โทรคมนาคม และข่าวสาร (Electronics, Computer, Telecommunication and Information หรือเรียกย่อ ๆ ว่า ECTI) ทำให้สังคมโลกสามารถสื่อสารกันได้ทุกแห่งทั่วโลกอย่างรวดเร็ว สามารถรับรู้ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ได้พร้อมกัน สามารถบริหารจัดการ และตัดสินใจได้ทุกขณะเวลา การลงทุนค้าขาย และธุรกรรมการเงินที่ได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นเทคโนโลยีกำลังทำโลกใบนี้ “เล็กลง” ทุกขณะ เป็นทฤษฎีเทคโนโลยีซึ่งอธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น เกิดจากปัจจัยทางเทคโนโลยีที่มีชื่อเสียงมาก คือ ทฤษฎีของ William F. Ogburn ทฤษฎีนี้มี ฐานคติ (Assumption) อยู่ 3 ประการ คือ ประการแรก การประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้นมาจะเพิ่มความสลับซับซ้อนของวัฒนธรรม ชีวิตของมนุษย์ก็สับสนขึ้นตามเนื้อหาของวัฒนธรรมนั้น ประการที่ 2 การประดิษฐ์สิ่งใหม่จะเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ เทคนิคใหม่ ๆ จะทำให้การผลิตเพิ่มขึ้น การวิภาษาคำนวณ และบริการก็กระจายออกไปในสังคมมากขึ้น ประการที่ 3 โครงสร้างทางสังคมจะมีการปรับตัวให้เป็นระบบการผลิต การวิภาค และการบริโภค การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นผลจากกระบวนการปรับตัวนี้เอง ออกเบอร์น ยังอธิบายว่า วัฒนธรรมนั้น มีอยู่ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ และไม่ใช่วัตถุ การเปลี่ยนแปลงมักจะเกิดขึ้นทางวัตถุก่อน ซึ่งต่อมาทางไม่ใช่วัตถุจะต้องปรับให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุ การเปลี่ยนแปลงทางวัตถุจึงเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านไม่ใช่วัตถุ และวัฒนธรรมด้านไม่ใช่วัตถุจะพยายาม ปรับตัวให้ทันกัน ด้วยเหตุนี้ การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่อันเกิดการใช้เทคโนโลยีจึงเป็นเหตุให้สังคมเปลี่ยนแปลงไป¹⁴

ดังนั้น ทฤษฎีนวัตกรรมแนวเครือข่ายเทคโนโลยี (the technology network theory of innovation) คือ ความสามารถในการกระจายสื่อสารโดยใช้การติดต่อสื่อสารโดยตรงหรือใกล้เคียงกันจากคนหนึ่งไปยังอีกคนจำนวนมากหรือสื่อสารได้พร้อมกันในหลายสถานที่ ซึ่งมีความแตกต่างกัน สามารถใช้ได้หลากหลายวิธีในการศึกษาทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันอย่างรวดเร็วและทุกรูปแบบอย่างที่ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีนี้เน้นความสำคัญของที่มาของข้อมูลดังกล่าวว่ามาจากภายนอกองค์กร คือ มาจากลูกค้า ซัพพลายเออร์ ที่ปรึกษา ห้องปฏิบัติการ หน่วยงานภาครัฐ มหาวิทยาลัย

¹⁴ ปรีดา ยังสุขสถาพร, (2556), Innovation System สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ สถาบันเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [http://www.nia.or.th/innolinks/page.php?issue=\[25 พฤศจิกายน 2563\]](http://www.nia.or.th/innolinks/page.php?issue=[25 พฤศจิกายน 2563]).

ตัวอย่างเช่น เทคโนโลยี เครือข่ายบน "ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือระบบเน็ตเวิร์ก" คือกลุ่มของคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ถูกนำมาเชื่อมต่อกันเพื่อให้ผู้ใช้ในเครือข่ายสามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล และใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในเครือข่ายร่วมกันได้" เครือข่ายนั้นมีหลายขนาด ตั้งแต่ขนาดเล็กที่เชื่อมต่อกันด้วยคอมพิวเตอร์เพียงสองสามเครื่อง เพื่อใช้งานในบ้านหรือในบริษัทเล็ก ๆ ไปจนถึงเครือข่ายขนาดใหญ่ที่เชื่อมต่อกันทั่วโลก ผ่านอุปกรณ์การสื่อสารที่นับวันยังมีหลายรูปแบบ มีการแลกเปลี่ยนการทำงาน เช่น ระบบกลุ่มเมฆ Cloud computing เป็นต้น และอีกช่องทางของเครือข่ายเทคโนโลยี คือ เทคโนโลยีของเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ ซึ่งในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว รวมถึงการเกิดขึ้นและเติบโตของอุปกรณ์ดีไวซ์ชนิดใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต ซึ่งวิวัฒนาการเช่นนี้ได้กระตุ้นให้เกิดการใช้งานเพื่อประโยชน์ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ส่งผลให้ปริมาณการใช้งานบนเครือข่ายเติบโตมากขึ้นตามไปด้วย นั่นก็เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมเครือข่ายที่ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถเชื่อมต่อถึงกันได้ ดังนั้น เทคโนโลยีการสื่อสารบนเครือข่ายโทรศัพท์มือถือที่มีใช้อยู่ทั่วไปในปัจจุบัน จะยังคงได้รับการพัฒนาต่อไป เพื่อปรับปรุงคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความสามารถของระบบให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการพัฒนาเทคโนโลยีเสริมเพื่อใช้ในกรณีเฉพาะ ซึ่งการใช้งานร่วมกันอย่างราบรื่นระหว่างเทคโนโลยีเสริม และเทคโนโลยีหลักอย่าง 3G และ 4G จะทำให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์จากการใช้งาน และบริการรูปแบบใหม่ ๆ มากยิ่งขึ้น วิวัฒนาการของเทคโนโลยีลักษณะดังกล่าว ถือว่าเป็นต้นแบบของยุค 5G ซึ่งประกอบไปด้วยการใช้เทคโนโลยีสัญญาณวิทยุหลายประเภทรวมกันอย่างเป็นระบบ ก็จะทำให้สังคมเครือข่ายเกิดขึ้นได้จริงภายในปี 2563 โดยเทคโนโลยีหลักในอนาคตยังคงเป็น LTE, HSPA และ Wi-Fi ซึ่งล้วนจะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยกันทั้งหมด แม้กระทั่ง GSM ซึ่งยังคงมีความสำคัญในหลายพื้นที่ทั่วโลก ดังนั้น ยุค 5G ในอนาคต ไม่ใช่การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่เพื่อทดแทนของเก่า แต่จะเป็นวิวัฒนาการของเทคโนโลยีเดิมร่วมกับการใช้ RATs (Radio Access Technology) ใหม่ ๆ เพื่อเสริมสมรรถนะของระบบโดยรวมเพื่อใช้ในการเฉพาะด้านเท่านั้น ทำให้เกิดความท้าทายใหม่ของโลกเครือข่าย กล่าวคือ ผู้ใช้โมบายล์บรอดแบนด์ในอนาคต จะสามารถเชื่อมต่อสู่โลกอินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายไร้สายได้อย่างไร้ขีดจำกัด หมายถึงการเชื่อมต่อ และได้รับการตามต้องการในทันที โดยไม่ต้องใช้เวลานานหรือติดปัญหาในการเชื่อมต่อ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใช้งานทั่วไปหรือภาคธุรกิจ นอกจากนั้นแล้ว อุปกรณ์ลูกข่าย และบริการใหม่ที่หลากหลายเพื่อเชื่อมต่อสิ่งต่าง ๆ จะปรากฏขึ้นให้เห็นในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นสัญญาณจราจร ยานพาหนะ อุปกรณ์ทางการแพทย์ ถึงขยะ ระบบการส่งไฟฟ้า และอื่น ๆ อีกมากมายที่ได้รับประโยชน์จากการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีทั้งต่อบุคคล ธุรกิจ และสังคมโดยรวม ระบบ 5G จะต้องสามารถให้บริการที่มีประสิทธิภาพ และคุณภาพสูง เพื่อการใช้งานที่หลากหลายดังกล่าว

จากการประมาณการด้วยวิธีที่แตกต่างกัน สามารถสรุปได้ว่า ในช่วงหลังจากปี 2563 เครือข่ายโทรศัพท์มือถือจะต้องรองรับปริมาณการใช้งานที่มากกว่า 1,000 เท่า เมื่อเทียบกับปัจจุบัน ซึ่งทุกวันนี้อุปกรณ์ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายโทรศัพท์มือถือมีจำนวนมากถึง 5 พันล้านเครื่อง โดยส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์แบบพกพาหรืออุปกรณ์เพื่อการใช้โมบายล์บรอดแบนด์ผ่านคอมพิวเตอร์ และแท็บเล็ตในอนาคตมีการคาดการณ์ว่าอุปกรณ์ที่ใช้เพื่อสื่อสารระหว่างมนุษย์เป็นหลัก จะมีจำนวนน้อยกว่าอุปกรณ์เพื่อการสื่อสารระหว่างเครื่องจักรสิ่งของ 10-100 เท่า ไม่ว่าจะเป็นกล้อง

วงจรปิด อุปกรณ์สำหรับ Smart City, Smart Home และ Smart Grid รวมทั้งเซ็นเซอร์ประเภทต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งเน้นย้ำถึงความเข้มแข็งที่เกิดจากการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถาบันภายนอก มีการถ่ายทอดข้อมูลทางนวัตกรรม มีการเชื่อมโยงทางเทคนิค เชื่อมโยงทางการตลาด และเครือข่ายข้อมูลนวัตกรรม อันเกิดจากทฤษฎีแนวคิดของนวัตกรรมทางด้านเครือข่ายเทคโนโลยีนี้เอง

3. ทฤษฎีนวัตกรรมแนวเครือข่ายทางสังคม การศึกษาเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคมนั้นมักจะอยู่ในรูปของการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis) โดยมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่าย (Network Theory) ซึ่งมีขอบเขตที่กว้างขวางมาก ในที่นี้จะถึงกล่าวเฉพาะทฤษฎีเครือข่ายภายใต้มุมมองของสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์เท่านั้น

เครือข่าย หมายถึง ชุดหรือกลุ่มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดง (Actor) หรือตัวเชื่อมต่อ (Node) เครือข่ายที่เล็กที่สุดจึงประกอบด้วยตัวแสดง 2 ตัวที่มีความสัมพันธ์กัน โดยทั่วไปตัวแสดงจะเชื่อมต่อกันเป็นเครือข่ายต้องมีความเป็นไปได้ในเชิงพื้นที่โดยตัวแสดงที่อยู่ “ติดกัน” มีแนวโน้มจะเชื่อมต่อกันมากกว่าตัวแสดงที่อยู่ห่างไกลออกไป นอกจากนี้ตัวแสดงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันก็มักจะเชื่อมต่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยที่มีปฏิสัมพันธ์กัน เครือข่ายจึงมีลักษณะเป็นโครงสร้างโดยมีลักษณะเด่น¹⁵ ดังนี้

- 1) มีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาซึ่งกัน และกัน (Interdependence)
- 2) การต่อเชื่อมระหว่างหน่วยเป็นช่องทางในแลกเปลี่ยนทรัพยากร
- 3) โครงสร้างของเครือข่ายเป็นทั้งโอกาส และอุปสรรคต่อการกระทำของปัจเจกที่เป็นสมาชิกของเครือข่าย

เป็นสมาชิกของเครือข่าย

การมีเครือข่ายทางสังคมมากทำให้ชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูล และความรู้ใหม่ ๆ ได้มากขึ้นซึ่งจะเป็นผลดีต่อการสร้างนวัตกรรมในแง่ของการมีปัจจัยนำเข้าที่ดี นอกจากนี้เครือข่ายสังคมที่หนาแน่นยังช่วยในการผลักดันให้การสร้างนวัตกรรมเกิดเป็นรูปธรรมได้ง่ายขึ้นเพราะสามารถเข้าถึงทรัพยากร และการสนับสนุนด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นได้มากขึ้น

7. ความเป็นมาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

เมื่อการศึกษาคือรากฐานสำคัญของการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ อันจะส่งผลสำคัญต่อการ พัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 261 กำหนดให้ มีคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระเพื่อดำเนินการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะและร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิรูป การศึกษาซึ่งปัจจุบันคือ “คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา”¹⁶

“คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา” ได้ดำเนินการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา จำนวน 7 ประเด็น การปฏิรูปการศึกษาซึ่งหนึ่งในประเด็นที่สำคัญในการปฏิรูป

¹⁵ อดิสรณ์ คุตตะกุล, “นวัตกรรมสังคม: กรณีศึกษาโครงการของท้องถิ่นในเขตภาคเหนือของประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2553), หน้า 29.

¹⁶ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, เอกสารวิชาการ: พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox), สำนักวิชาการกลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ, (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562), หน้า 1.

การศึกษา คือ ประเด็นที่ 6 การปรับโครงสร้างของหน่วยงานในระบบการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนได้กำหนดให้มี “พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา” ขึ้น โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เหมาะสมสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่และมีการเรียนรู้ และขยายผลของนวัตกรรมที่ได้จากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสู่การจัดการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ¹⁷

1. ความหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox)

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คือ พื้นที่การศึกษาที่ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่สำหรับการทดลอง นวัตกรรมการศึกษา โดยให้อำนาจแก่สถานศึกษา ในการบริหารงานได้อย่างอิสระและจัดการศึกษาให้ สอดคล้องกับบริบท และความต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยมีหน่วยงานส่วนกลางให้การสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากร และกลไกการหนุนเสริมแก่โรงเรียนในพื้นที่อย่างเหมาะสมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษาของพื้นที่ โดยมีหลักการสำคัญ¹⁸ ดังนี้

1. กระจายอำนาจให้โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ มีอิสระในการบริหารจัดการหลักสูตร บุคลากร และการจัดการเรียนการสอนได้เอง ให้โรงเรียนและพื้นที่สร้างหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ โดยยังสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางที่สำคัญ

2. เป็นพื้นที่สำหรับทดลองนวัตกรรมการศึกษาแบบใหม่ตามแนวทางการจัดทำพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา ดังนี้

- 2.1 ใช้หลักสูตรสร้างทักษะศตวรรษที่ 21 ตามบริบทพื้นที่
- 2.2 จัดหาสื่อการสอนรูปแบบใหม่
- 2.3 สร้างภาคร่วมพัฒนาบุคลากรในพื้นที่
- 2.4 การสอบและการประเมินผลต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนา
- 2.5 การบริหารจัดการช่วยเหลือภาระโรงเรียน

2. เป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

เป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มีดังนี้¹⁹

1. เพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เจตคติ ทักษะสำคัญ และความรู้ รวมทั้งขยายผลสู่นักเรียนทั่วประเทศในอนาคต
2. ลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา โดยยกระดับผลการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มผลการเรียนอ่อน และยากจน
3. พัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด ขยายผลนวัตกรรมการศึกษาทั้งเชิงนโยบาย การจัดการเรียนรู้ และการบริหารในสถานศึกษาไปสู่นโยบายการศึกษาในระดับชาติ

¹⁷ คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, อ้างใน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, (2562), หน้า 1.

¹⁸ สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน และชุตินา ชุมพงค์, พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, อ้างใน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, (2561), หน้า 2.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2-4.

และพื้นที่อื่น อาทิ ด้าน หลักสูตร ตำรา สื่อการเรียนรู้ การทดสอบ การประเมินสถานศึกษา บุคลากร การเงิน รวมทั้งความสอดคล้องของ การบริหารงานด้านต่าง ๆ

4. ร่วมมือกับภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และประชาสังคมในการจัดการ การศึกษา การพัฒนา และการขยายผลนวัตกรรมการศึกษา

3. ประเภทของนวัตกรรมทางการศึกษามีผู้จำแนกประเภทนวัตกรรมทางการศึกษาไว้หลายท่าน ดังนี้

สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับชาติ ได้แบ่งนวัตกรรมทางการศึกษา²⁰ ดังนี้

1. แบ่งตามผู้ใช้ประโยชน์โดยตรง ได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 นวัตกรรมสำหรับครู เช่น แผนการสอน คู่มือครู เอกสารประกอบการสอน ชุดการสอน หนังสืออ้างอิง เครื่องมือวัดผลและอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 นวัตกรรมสำหรับนักเรียน เช่น บทเรียนสำเร็จรูป เอกสารประกอบการเรียน ชุดการปฏิบัติ ใบงาน หนังสือเสริมประสบการณ์ ชุดเพลง ชุดเกม และการ์ตูน เป็นต้น

2. แบ่งตามลักษณะของนวัตกรรม ได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 สื่อการเรียนการสอน เช่น บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน ชุดสื่อการสอน บทเรียนโมดูล วัสดุทัศน สไลด์ประกอบเสียง ภาพยนตร์ เพลง เกม การ์ตูน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ใบงาน แผ่นโปร่งใส บัตรคำ แผ่นพับ ภาพพริก และแผ่นป้ายแม่เหล็ก เป็นต้น

2.2 เทคนิคและวิธีการ เช่น บทบาทสมมติ การสอนเป็นคณะ การสอนแบบศูนย์ การเรียน การเรียนเพื่อรอบรู้ การสอนแบบโครงการ การสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัย การสอนซ่อมเสริม การเรียนตามความสามารถ การศึกษาเป็นรายบุคคล การฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม และการสอนแบบแก้ปัญหา เป็นต้น

พิชิต ฤทธิ์จัญญ ได้แบ่งประเภทของนวัตกรรมหลายลักษณะขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง²¹ ดังนี้

1. การแบ่งประเภทของนวัตกรรมตามขอบข่ายของการจัดการศึกษา แบ่งออกได้ 5 ประเภท คือ

1.1 นวัตกรรมทางด้านหลักสูตร เป็นการใช่วิธีใหม่ ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการของบุคคลให้มากขึ้น เช่น หลักสูตรบูรณาการ หลักสูตรรายบุคคล หลักสูตรกิจกรรมและประสบการณ์ หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น

1.2 นวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นการใช่วิธีการเชิงระบบในการปรับปรุงและคิดค้น พัฒนาวิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ ที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนให้มีคุณภาพขึ้น เช่น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้

²⁰ สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับชาติ, ราชบัณฑิตยสถานแห่งปวงประชา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับชาติ, 2544), หน้า 33.

²¹ พิชิต ฤทธิ์จัญญ, เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559), หน้า 85.

แบบศูนย์การเรียนรู้ การใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

1.3 นวัตกรรมสื่อการเรียนการสอน เป็นนวัตกรรมที่อาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์เครือข่ายและเทคโนโลยีโทรคมนาคมมาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนใหม่ ๆ ทั้งการเรียนด้วยตนเอง การเรียนเป็นกลุ่ม และการเรียนแบบมวลชน ตลอดจนสื่อที่ใช้เพื่อ สนับสนุนการฝึก อบรมผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มัลติมีเดีย (multimedia) ชุดการสอน (instructional module) วิดีทัศน์แบบมีปฏิสัมพันธ์ (interactive video) การเรียนการสอนโดยใช้สื่อประสมกับผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย

1.4 นวัตกรรมการประเมินผล เป็นนวัตกรรมที่ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำได้อย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการวิจัยทางการศึกษา การวิจัยสถาบัน

1.5 นวัตกรรมการบริหารจัดการศึกษา เป็นการใช้นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศมาช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารการศึกษาให้มีความรวดเร็วทันเหตุการณ์ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก เช่น ระบบการจัดการฐานข้อมูลของหน่วยงานสถานศึกษา เกี่ยวกับฐานข้อมูลนักเรียน นักศึกษา ฐานข้อมูลครู อาจารย์ และบุคลากรในสถานศึกษา ฐานข้อมูลด้านการเงิน บัญชี พัสดุ และครุภัณฑ์

2. การแบ่งประเภทของนวัตกรรมตามผู้ใช้ประโยชน์โดยตรง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครู เป็นรูปแบบหรือเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ และสื่ออุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เช่น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (project based learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (problem-based learning)

2.2 นวัตกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นสื่อ นวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับเน้นให้ผู้เรียนใช้เพื่อการเรียนรู้ของตนเอง เช่น ชุดการเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดฝึกการปฏิบัติ

3. การแบ่งประเภทของนวัตกรรมตามลักษณะของนวัตกรรม แบ่งออกได้ 2 ประเภท

3.1 ผลิตภัณฑ์สิ่งประดิษฐ์ทางการศึกษาหรือสื่อการเรียนการสอน (product/invention) เช่น บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดการสอนหนังสือ เสริมประสบการณ์ ชุดสื่อประสมวีดิทัศน์ สไลด์ประกอบเสียง เกมส์ นิทานการ์ตูนเพลง ใบงาน แบบฝึกจุดฝึก

3.2 เทคนิควิธีการสอน รูปแบบหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ (instructional/model) เช่น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้เว็บช่วยสอน (web-based instruction) การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เทคนิคการปรับพฤติกรรม เทคนิคการจัดกิจกรรมพัฒนารูปแบบการฝึกทักษะ การทำงานกลุ่ม รูปแบบการสอนหรือรูปแบบการ จัดการเรียนรู้ที่นักวิจัยพัฒนาขึ้น

4. นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

มีผู้นิยามคำว่า “นวัตกรรม” มาจากภาษาอังกฤษ คำว่า Innovation เป็นคำกริยาจากคำ innovate แปลว่า ทำใหม่ เปลี่ยนแปลงให้เกิดสิ่งใหม่

ดังนั้น นวัตกรรม จึงมีความหมายถึง การนำสิ่งใหม่ ๆ อาจอยู่ในรูปของความคิดหรือการกระทำ หรือสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมจากวิธีการที่ทำอยู่เดิม ๆ เปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นเพื่อให้ใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น นวัตกรรมที่มักได้รับความสนใจและยอมรับนำไปใช้อย่างกว้างขวางโดยทั่วไป ควรมีลักษณะ ดังนี้²²

1. เป็นนวัตกรรมที่ไม่ซับซ้อนและยากจนเกินไป ความง่ายของนวัตกรรมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการยอมรับนำไปใช้
2. เป็นนวัตกรรมที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายจนเกินไป เนื่องจากผู้ใช้จำนวนมากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ
3. เป็นนวัตกรรมที่สำเร็จรูป ที่อำนวยความสะดวกในการใช้ มักได้รับการยอมรับและนำไปใช้มากกว่านวัตกรรมที่ผู้ใช้จะต้องนำไปจัดทำเพิ่มเติม
4. เป็นนวัตกรรมที่ไม่กระทบกระเทือนต่อบริบทเดิมมากนัก
5. เป็นนวัตกรรมที่มีคนเกี่ยวข้องไม่มากนัก ไม่ต้องประสานงานหลายฝ่าย การใช้ที่ขึ้นกับคนหลายฝ่ายย่อมทำให้เกิดความไม่สะดวก
6. เป็นนวัตกรรมที่ส่งผลเป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจน

ดังนั้น นวัตกรรมที่มีประโยชน์จะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้นวัตกรรมไปใช้สามารถ ปรับปรุง พัฒนางานได้ดีขึ้น และต้องเป็นกระบวนการที่สามารถทำได้ง่าย สำเร็จรูป และไม่กระทบต่อบริบทการจัดการเรียนการสอนที่มีอยู่เดิมมากนัก

นอกจากนี้ ความหมายคำว่า “การจัดการเรียนรู้” (learning management) ริชาร์ด สมิธ (Richard Smith of Central Queensland University, Australia : 2010) นักการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชลทรีล ควีนแลนด์ประเทศออสเตรเลียให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นความสามารถในการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนด²³

นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครูสามารถออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้ มีทักษะและคุณลักษณะตามเป้าหมายที่กำหนดไว้พัฒนาการของกระบวนการจัดการเรียนรู้²⁴ มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย จากการจัดการสอนที่ไม่มีรูปแบบมาถึงการสอนอย่างมีรูปแบบจาก “การสอน” (teaching) ซึ่งเน้นบทบาทครู ครูเป็นศูนย์กลาง ก้าวเข้า

²² ทิศนา ขัมมณี, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 3, ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2547), 419-420.

²³ Smith and Lynch, Rethinking Teacher Education: Teacher education in the knowledge age, (Sydney: AACLM Press, 2010)

²⁴ ทิศนา ขัมมณี, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, หน้า 9.

สู่การสอนอย่างมีแบบแผนใช้หลักวิชาค้นคว้าวิจัยมากขึ้น เปลี่ยนจากจุดเน้นที่ครูเป็น “การเรียนการสอน” (instruction) ซึ่งเน้นบทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ฉบับปัจจุบัน ในมาตราที่ 22 และมาตราที่ 24 ระบุไว้ชัดเจนว่าการจัดการเรียนการสอน ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

มาตราที่ 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตราที่ 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการสอนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดว่า ครูผู้จัดการเรียนการสอนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-centered Approach) ให้นักเรียนได้คิด ได้ปฏิบัติงาน เผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ให้สามารถบูรณาการความรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในชีวิตจริง ดังนั้น ครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3 ประการ คือ

1. เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน
2. เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และ
3. เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ทุกเวลา

ทศนา แชนมณี ให้ความหมายของนวัตกรรมคือ²⁵ การนำสิ่งใหม่เข้ามาเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมจากวิธีการที่ทำอยู่เดิม เพื่อให้ใช้ได้ดียิ่งขึ้น นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ คือการนำเอาความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ข้อคิดค้นใหม่ ๆ เข้ามาใช้เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้นกว่าเดิม และทศนา แชนมณี²⁶ ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า สิ่งใหม่อาจใหม่ทั้งหมดหรือใหม่บางส่วน เป็นสิ่งใหม่ในบริบทหนึ่ง แต่อาจเป็นของเก่าในอีกบริบทหนึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับนำไปใช้บ้างแล้ว แต่ยังไม่แพร่หลายคือ ยังไม่รู้จักกันอย่างกว้างขวางหรือเป็นสิ่งที่กำลังอยู่ในกระบวนการพิสูจน์ทดสอบว่าจะใช้ได้ดีมากน้อยเพียงใดในบริบทนั้น

5. ประเภทของนวัตกรรมจัดการเรียนรู้

ภาพห้องเรียนที่มีครู เป็นผู้คอยบอกความรู้ให้นักเรียน การเรียนรู้แบบซึมซับข้อมูล (passive learning) ไม่สามารถตอบโต้ภัยเยาวชนที่จะดำรงชีวิตอีกหลายสิบปี ความหวังจึงอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์การศึกษาให้เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (active learning) กิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ไม่ได้มีรูปแบบที่ตายตัว แต่ยึดหลักอยู่ที่การสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายให้กับผู้เรียน อาทิ การเรียนรู้จากโครงงาน กรณีตัวอย่าง การลงมือปฏิบัติ ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจตนเอง เห็นความเชื่อมโยงของสิ่งรอบตัว คำนึงถึงประโยชน์ของสังคม มีทักษะที่เหมาะสมสำหรับอนาคต²⁷ มีผู้ศึกษาไว้ ดังนี้

1. ประเภทสื่อการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ชนิด (1) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ เอกสาร ประกอบการจัดการเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการเรียนรู้ ชุดการสอน แบบฝึก แผ่นพับ เป็นต้น (2) สื่อโสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่ ภาพยนตร์ สไลด์ โทรทัศน์ เพาเวอร์พอยท์ (Power point) คอมพิวเตอร์ ช่วยสอน เทป เป็นต้น

2. ประเภทเทคนิควิธีการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้แบบอุปนัย (Inductive) การเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Instruction) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) การเรียนรู้ แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT การเรียนรู้ โดยการสร้างเรื่อง (Storyline Method) กระบวนการเรียนการสอนของโมเดล ชิปปา (CIPPA Model) เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปว่า ความเป็นมาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยการจัดการศึกษาอีก รูปแบบหนึ่งในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง แต่ละพื้นที่อันจะนำไปสู่การยกระดับการจัดการศึกษาของประเทศอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของคนไทยให้มีคุณภาพ โดยให้อำนาจแก่สถานศึกษาในการบริหารงานได้อย่างอิสระ และจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยมีหลักการสำคัญ 1) กระจายอำนาจให้โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ มีอิสระในการบริหารจัดการหลักสูตร

²⁵ เรื่องเดียวกัน, 418-419, 421.

²⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 15.

²⁷ “เรียนรู้สร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.tkpark.or.th/tha/articles_detail/344/เรียนรู้สร้างสรรค์-สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ [18 กันยายน 2564].

บุคลากร และการจัดการเรียนการสอนได้เอง ให้โรงเรียนและพื้นที่สร้างหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ได้ 2) เป็นพื้นที่สำหรับทดลองนวัตกรรมการศึกษาแบบใหม่ตามแนวทางการจัดทำพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา กำหนดเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คือ เพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียน ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา พัฒนานวัตกรรมการบริหาร การศึกษาระดับจังหวัด พัฒนาสื่อการเรียนการสอน บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน บทเรียนโมดูล วิกิทัศน์ และเทคนิคและวิธีการ เช่น การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ การเรียนเพื่อรอบรู้ การสอนแบบโครง งาน และการฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม และการสอนแบบแก้ปัญหา เป็นต้น

ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างและพัฒนานวัตกรรมไว้ 6 ขั้นตอน²⁸ ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งที่พัฒนา เมื่อครูได้ศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์รายละเอียด และ สาเหตุของปัญหาที่ต้องการแก้ไขหรือพัฒนาแล้ว ก็ตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน นั่นคือ กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียนอาจจะ ทั้งห้อง กลุ่มย่อย หรือรายบุคคล

ขั้นที่ 2 กำหนดนวัตกรรม กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ชัดเจนแล้ว ครูต้องศึกษา ค้นคว้าตามหลักวิชาการ แนวคิดทฤษฎีและผลงานที่วิจัยที่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ในการพัฒนา คุณลักษณะของผู้เรียน โดยนำมาผสมผสานกับความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตน กำหนด เป็นกรอบแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยสื่อการสอน หรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เทคนิค วิธีการ กระบวนการ ฯลฯ ที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดที่ใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตามความ ต้องการ

ขั้นที่ 3 สร้างและพัฒนา เมื่อตัดสินใจได้ว่าจะเลือกจัดทำนวัตกรรมชนิดใด ครูผู้สอนควร ศึกษาวิธีการจัดทำนวัตกรรมนั้นๆ อย่างละเอียด มีลักษณะองค์ประกอบอะไรบ้าง มีวิธีดำเนินการ จัดทำอย่างไร มีการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นหรือไม่อย่างไร แล้วจึงจัดทำนวัตกรรมให้สมบูรณ์ ตามข้อกำหนด

ขั้นที่ 4 ทดลองใช้ เพื่อให้แน่ใจว่านวัตกรรมที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นเป็นนวัตกรรมที่มี ประสิทธิภาพ สามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนได้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้จริง ถ้าทำได้ครูอาจ ทำการทดลองใช้นวัตกรรมเหล่านั้นกับนักเรียนกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อน นำไปใช้จริง นอกจากนั้น นวัตกรรมบางประเภท เช่น บทเรียนสำเร็จรูปและชุดการสอน จะมีรูปแบบ ของการ ทดลองใช้ก่อน 1 คน เมื่อพบข้อบกพร่องก็ปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นให้ทดลองกับผู้เรียน กลุ่มหนึ่ง ประมาณ 9 -10 คนซึ่งประกอบด้วยผู้เรียนอ่อน ปานกลาง และเก่ง แล้วตรวจสอบคุณภาพ ด้วยการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม เป็นต้น หลังจากนั้นอาจปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะ นำไปใช้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ในสภาพการณ์จริง

ขั้นที่ 5 ใช้ในสถานการณ์จริง เมื่อครูดำเนินการสร้าง ทดลองใช้นวัตกรรม และปรับปรุง แก้ไขจนมั่นใจในคุณภาพของนวัตกรรมแล้วก็นำไปใช้จริงซึ่งอาจเป็นการนำไปใช้ตามแผนการสอน

²⁸ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ราชภัฏมหาวิทยาลัยแห่งปวงประชา, หน้า 39-41.

ปกติที่กำหนดไว้ หรือจัดทำเป็นรูปแบบของการทดลองใช้นวัตกรรมตามกระบวนการวิจัยแบบทดลองก็ได้ ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของครู และสถานการณ์จริงของการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 6 ประเมินผลการใช้ เมื่อสิ้นสุดกระบวนการใช้นวัตกรรมแล้ว ครูต้องเก็บรวบรวมข้อมูล que แสดงถึงผลการใช้นวัตกรรมด้วยเทคนิควิธีต่าง ๆ ซึ่งจะแสดงถึงคุณภาพของนวัตกรรม และถ้าผลการใช้นวัตกรรม สามารถลดสภาพปัญหา หรือแก้ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียน ได้ตามที่กำหนด ก็สามารถรายงานผล ขยายผล และเผยแพร่รวนวัตกรรมต่อไป

1. การพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้

เพื่อกันหาคำตอบในการพัฒนานวัตกรรมที่จะเป็นสั่อำนวยความสะดวกช่วยให้ครูสามารถออกแบบกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้วิจัยจึงศึกษาความหมาย ประเภท และการพัฒนานวัตกรรม ดังนี้

ก. ความหมายการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ มีกระบวนการพัฒนา ดังนี้

1. การระบุปัญหา การมองเห็นปัญหาในเรื่องนั้นและมีความต้องการจะแก้ปัญหานั้น
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย ในการพัฒนานวัตกรรมว่านวัตกรรมที่จะพัฒนานั้นควรมีคุณสมบัติหรือประสิทธิภาพอย่างไร เพียงใด
3. การศึกษาข้อจำกัดต่าง ๆ ในบริบทที่จะใช้นวัตกรรมนั้น ๆ
4. การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม นวัตกรรมที่สร้างขึ้นอาจเป็นการนำของเก่ามาดัดแปลงปรับปรุงทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นวัตกรรมอาจอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ กัน แต่ต้องประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้าง และรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมนั้นให้ได้ผล
5. การทดลองใช้ เพื่อหาประสิทธิภาพนวัตกรรม
6. การเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับนำไปใช้ประโยชน์ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้จึงเป็นสั่อำนวยความสะดวกให้ครูสามารถออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน เรียนรู้และพัฒนาตนเอง มีทักษะและคุณลักษณะตามเป้าหมายที่กำหนด

นอกจากนี้สุตภัทร จันทรประเสริฐ และคณะ (2561)17 ได้วิเคราะห์นวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0 ที่ได้รับความนิยมเหมาะสมกับสมัยนี้ ไว้ 13 เทคนิคได้แก่

เทคนิคที่ 1 การพัฒนาทักษะผ่านรายวิชาทำได้โดยใช้การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมภายในและภายนอก ห้องเรียน (Activity Base Learning)

เทคนิคที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : กรณี การใช้ Activity Base Learning เหมือนการเรียนรู้ที่ใช้วิธีสร้างผลงานจากการตกลึกทางปัญญา (Crystal-Based Approach) เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ความรู้ความคิดด้วยตนเองด้วย การรวบรวม ทำความเข้าใจสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์จากการศึกษาด้วยตนเองถือเป็นเทคนิคที่สำคัญในการจูงใจและสร้างการเรียนรู้ เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

เทคนิคที่ 3 ออกแบบการสอน 360 องศา, ผู้สอนสามารถทำได้โดย การวางแผนการสอน การสอนให้ผู้เรียนรู้จัก คิด วิเคราะห์ และวิจารณ์ ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจการเรียนการสอนตลอดเวลา สื่อการสอนที่ใช้จัดทำขึ้น ที่กระตุ้นความสนใจในการเรียน ด้วยภาพและเสียงที่ดึงดูดความ

สนใจ หรือขนาดใหญ่ และ ฝึกฝนการคิด วิเคราะห์ และวิจารณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ในกรณีที่จัดการสอน ภาคปฏิบัติ จะมีการออกแบบการสอนปฏิบัติ เพื่อให้นักศึกษาทุกคนมีโอกาสในการใช้เครื่องมือที่ เป็นสื่อการสอนได้เท่าเทียมกัน

เทคนิคที่ 4 ค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมจากวิชาการตอทคอม²⁹

เทคนิคที่ 5 การสอนแบบ CIPPAการจัดการเรียนการสอนด้วย นวัตกรรม

เทคนิคที่ 6 การเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา

เทคนิคที่ 7 วิธีการเสนอแนะในการสอน แบบนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง

เทคนิคที่ 8 การจัดการเรียนรู้แบบใช้ โครงการงานเป็นฐาน Project-based Learning

เทคนิคที่ 9 การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

เทคนิคที่ 10 ห้องเรียนออนไลน์

เทคนิคที่ 11 การเรียนรู้แบบร่วมมือ

เทคนิคที่ 12 การเรียนรู้แบบ ห้องเรียน กลับด้าน

เทคนิคที่ 13 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี

ข. การจัดการความรู้กับการสร้างนวัตกรรม

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้เกิดพัฒนาการของความรู้ เกิดองค์ความรู้ใหม่ และก่อให้เกิดนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น องค์กรต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นต้องจัดการความรู้เพื่อให้องค์กรมีความรู้ที่ได้รับการต่อยอด ส่งผลให้องค์กรเจริญก้าวหน้าต่อไปไม่มีหยุดยั้ง มีนักวิชาการให้ความหมาย ดังนี้

เนาวนิตย์ สงคราม (2557) ให้ความหมายการจัดการความรู้ หมายถึง 18 กระบวนการที่ทำให้เกิดการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาจัดกระทำอย่างเป็นระบบโดยให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้นั้น ๆ ได้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) หมายถึงความรู้ที่แต่ละบุคคลมีโดยได้มาจากการสั่งสมประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือจากการปฏิบัติและการเรียนรู้ โดยยังมีได้เขียนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือถ่ายทอดออกมา 2) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) หมายถึงความรู้ที่สามารถรวบรวมและถ่ายทอดออกมาได้อย่างชัดเจน เช่น องค์ความรู้ที่ได้รับและบันทึกไว้ในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ³⁰

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการจัดการความรู้ไว้ทั้งสิ้น 7 ขั้นตอน เพื่อให้หน่วยงานข้าราชการของไทยได้ดำเนินการประกอบด้วย³¹

²⁹[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.vcharkarn.com>.

³⁰เนาวนิตย์ สงคราม, การสร้างนวัตกรรมเปลี่ยนผู้เรียนให้เป็นผู้สร้างนวัตกรรมจากงานวิจัยสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), หน้า 4-5.

³¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานและสถาบัน เพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548).

1. **ขั้นการบ่งชี้ความรู้** คือการระบุหรือค้นหาได้ว่าหากองค์กรต้องการบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร องค์กรต้องรู้อะไรบ้าง ตอนนี้มีความรู้อะไรอยู่แล้ว อยู่ในรูปแบบใด เช่นเอกสาร ฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์หรือยังอยู่ในตัวบุคคลองค์กรซึ่งต้องนำออกมาแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัด โดยการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อจะสามารถระบุได้ว่า ความรู้ในองค์กรที่ยังขาดและจำเป็นคืออะไร

2. **ขั้นการสร้างและการแสวงหาความรู้** คือเมื่อทราบความรู้ที่ขาดและจำเป็นสำหรับองค์กรคืออะไร บุคคลในองค์กรจึงต้องสร้างความรู้ขึ้นมา การสร้างความรู้ใหม่มีได้หลายวิธี เช่น การสอบถามข้อมูล การเรียนเพิ่มเติม การแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนงาน การเรียนรู้จากการลงมือทำการสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ ฯลฯ รวมทั้งการแสวงหาความรู้ภายนอกองค์กร และการเก็บรักษาความรู้ที่มีอยู่

3. **ขั้นการจัดความรู้ให้เป็นระบบ** คือ การวางโครงสร้างความรู้เพื่อการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะนำมาใช้งานได้ทันที

4. **ขั้นการประมวลและกลั่นกรองความรู้** คือ การปรับปรุงเอกสารให้มีมาตรฐานลักษณะเดียวกัน อาจมีโปรแกรมในการสนับสนุนการจัดเก็บ มีการปรับปรุงเนื้อหาองค์ความรู้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

5. **ขั้นการเข้าถึงความรู้** คือ ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่าย

6. **ขั้นแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้** คือ บุคคลในองค์กรสามารถนำความรู้มาแลกเปลี่ยนกันได้ง่าย

7. **ขั้นการเรียนรู้** คือ การที่บุคคลในองค์กรนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้และนำกลับมาปรับปรุง เพื่อเรียนรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง

การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในวิจัยนี้ คือกระบวนการพัฒนาสื่อการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการความรู้ก่อให้เกิดนวัตกรรมที่ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยให้ครูสามารถออกแบบกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้พัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ประกอบภาพยนตร์สั้น เพื่อให้ครูเรียนรู้จากสิ่งพิมพ์ถึงเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ และทักษะของนักประดิษฐ์ และมีภาพยนตร์สั้นประกอบให้เห็นตัวอย่างจากแนวคิดทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้จริง เพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยไม่กระทบบริบทการจัดการเรียนการสอนที่มีอยู่เดิม

ค. การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน

การสอนเป็นศาสตร์และศิลป์ครูจะสอนให้ได้ผลดีนั้นจำเป็นต้องมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนที่ดีมีประสิทธิภาพ ทิศนา ขัมภณี (2547) 37 ให้ความหมายของศาสตร์การสอน (science of teaching) หมายถึงความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้และการสอนที่สังคมโลกได้สั่งสมมาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

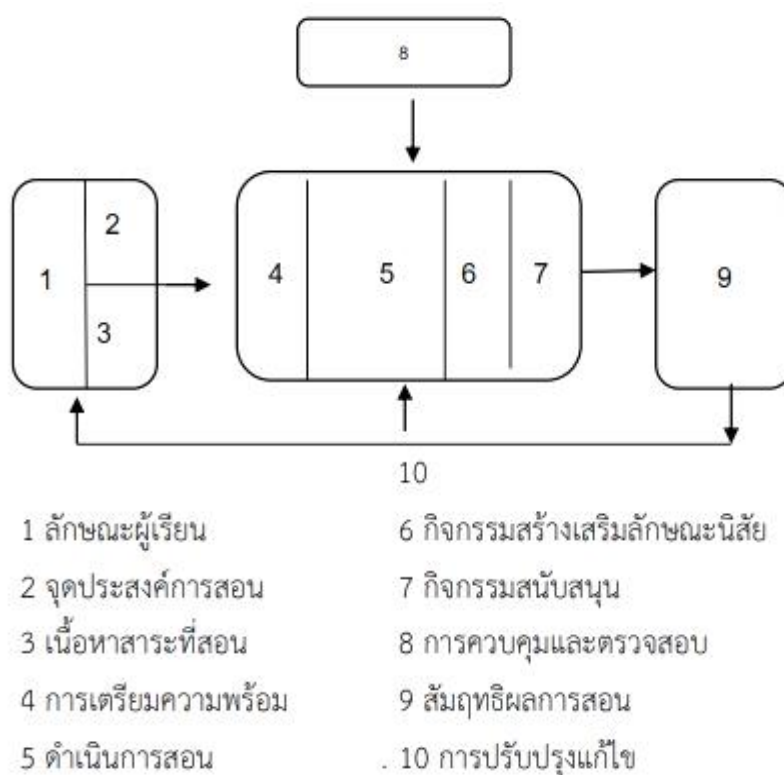
ตามเป้าหมาย³² จุดหมาย วัตถุประสงค์ของการสอนที่กำหนด ส่วนคำว่าศิลปะการสอน (art teaching) หมายถึงความรู้และความสามารถในการนำจิตวิทยา วิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ไปใช้ในการสอนเพื่อช่วยให้การสอนมีความน่าสนใจ สนุก มีชีวิตชีวาและช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ราบรื่น และมีความสุข กระบวนทัศน์ใหม่ในการปฏิรูปการศึกษาสู่ประเทศไทย 4.0 มีเป้าหมายเพื่อผู้เรียนหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นผู้สร้างผลผลิต สิ่งประดิษฐ์ หรือนวัตกรรมนั้น จำเป็นต้องออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง และสร้างสรรค์ชิ้นงานสิ่งประดิษฐ์ ตามเป้าหมายสู่ประเทศไทย 4.0 ทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่ ในกลุ่มพฤติกรรมนิยม (modern management theory or behavioral approach to management) ซึ่งกมลรจน์ วงษ์จันทร์หาญ (2560: 112)³³ นักคิด ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการบริหารงานจะประสบผลสำเร็จถ้าคนในหน่วยงานร่วมมือร่วมใจสามัคคีกัน มุ่งไปสู่ วัตถุประสงค์เดียวกัน เรียกว่า การทำงานเป็นทีม และงานเหล่านั้นต้องจัดเป็นระบบ ขั้นตอนการทำงานต้องสัมพันธ์กัน มีแนวความเชื่อว่าจะระบบจะดีได้ต้องพัฒนาคนให้เป็นคนที่มีความสามารถ พอที่จะแก้ปัญหาได้อย่างมีหลักการ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาระบบงาน โครงสร้างและนโยบายของหน่วยงานต่อไป หนึ่งในทฤษฎีในกลุ่มความคิดการจัดการสมัยใหม่ ในกลุ่มพฤติกรรมนิยม นีคือ ทฤษฎีเชิงระบบ (system theory) ซึ่ง เบเนทาแลนฟาย (Bertalanfy) นักชีววิทยาชาวออสเตรีย ผู้ที่ริเริ่มพัฒนาทฤษฎีระบบ องค์ประกอบพื้นฐานของระบบประกอบด้วยสิ่งนำเข้า (input) คือ ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ วิธีการ กระบวนการ (process) เป็นกิจกรรมทางการบริหารจัดการ เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การควบคุม ผลผลิต (output) คือ ผลของการปฏิบัติที่องค์การจัดขึ้น และข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เป็นผลของการปฏิบัติและสถานะขององค์การที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม แนวคิดเชิงระบบนี้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในการศึกษาไทย และสังต์ อุทรานันท์ (2532)³⁴ ได้เสนอแนะแนวการจัดการเรียนการสอนเชิงระบบคือ ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการที่ต้องจัดให้เป็นระบบ และขั้นตอนการทำงานต้องสัมพันธ์กัน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดระบบการเรียนการสอนจะเป็นวิธีหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ของครูเป็น การพัฒนาการสอนจากศิลป์ให้เป็นศาสตร์ยิ่งขึ้น การทำงานอย่างเป็นระบบที่มีความสมบูรณ์ จะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วน ได้แก่ 1) ตัวป้อน (input) องค์ประกอบที่เป็นตัวป้อนในระบบการเรียนการสอน ได้แก่ ครู นักเรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน 2) กระบวนการดำเนินงาน (process) ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ (interaction) ขององค์ประกอบเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การเตรียมความพร้อม

³² ทัศนดา แคมณี, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, หน้า 37.

³³ กมลรจน์ วงษ์จันทร์หาญ, “เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 501480 การจัดการทางการพยาบาล หัวข้อที่ 1 มโนทัศน์ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป เรื่อง “แนวคิด วิวัฒนาการทางการบริหาร,” ใน เอกสารสอนปรับปรุง 2560, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://elearning.nu.ac.th/pluginfile.php/46473/mod_resource/content/1/เอกสารประกอบการสอน%20%20 วิวัฒนาการการบริหาร.pdf [19 กันยายน 2561].

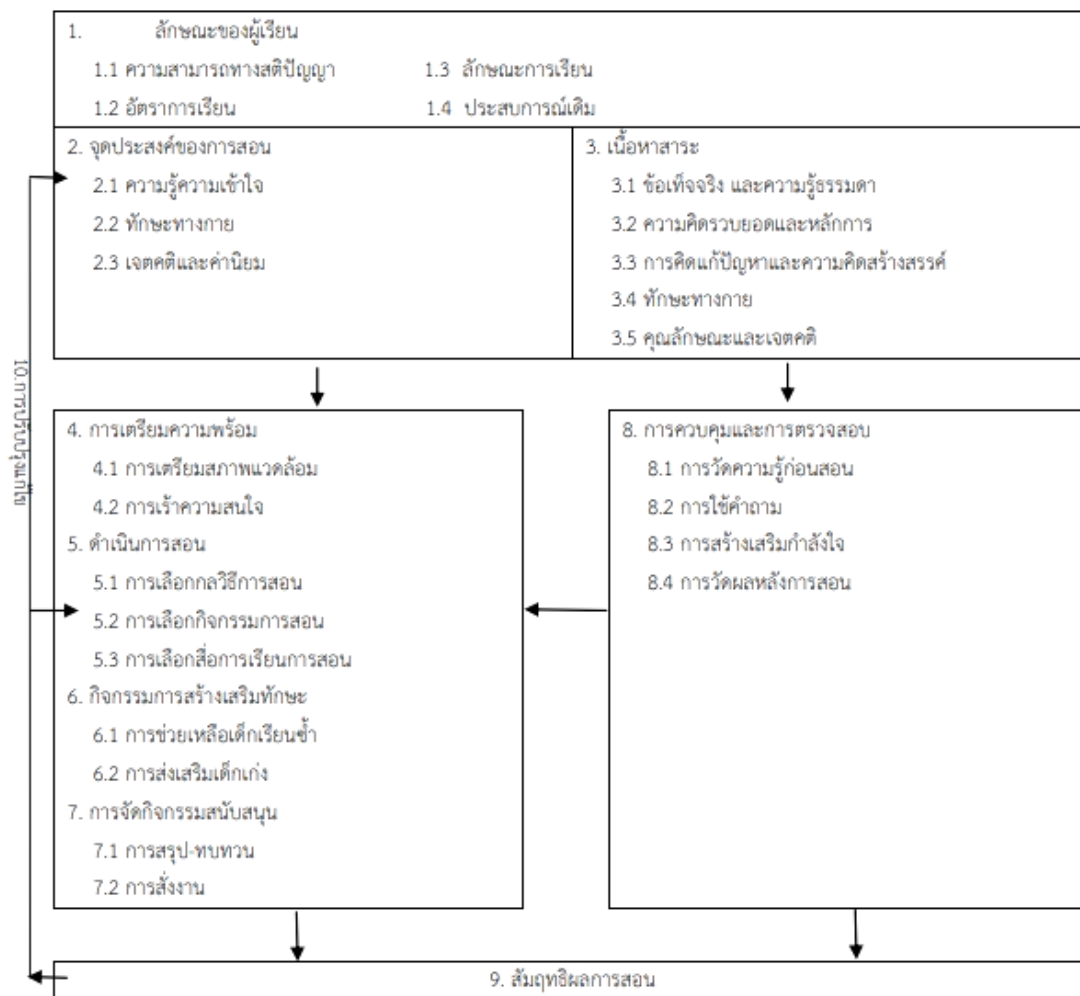
³⁴ สังต์ อุทรานันท์, เทคนิคการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2532).

การให้เนื้อหาสาระใหม่ การสร้างเสริมทักษะ กิจกรรมสนับสนุน 3) ควบคุม (control) การควบคุม และตรวจสอบเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การใช้คำถาม การประเมินผล เพื่อการพัฒนา (formative evaluation) การสร้างเสริมกำลังใจ 4) ผลผลิต (output) ผลลัพธ์หรือ จุดหมายปลายทางของการดำเนินการ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะกลายเป็น ความรู้พื้นฐานของ ผู้เรียนที่จะเรียนเรื่องอื่นต่อไป 5) ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) ได้แก่ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อจะได้ ปรับปรุงแก้ไขให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้ กำหนดองค์ประกอบที่จำเป็นของระบบการจัดการเรียนการสอน 10 องค์ประกอบโดยป้อนองค์ประกอบ ตัวป้อนครูให้เป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ ดังแผนภาพที่ 2.1 ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอน
ที่มา: สงัด อุทรานันท์ (2532)

จากแผนภาพที่ 2.1 นำมาจัดให้เป็นรูปแบบของระบบการเรียนการสอนรายละเอียดแต่ละ องค์ประกอบดังแผนภาพที่ 2.2 ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.2 รูปแบบของระบบการเรียนการสอน
ที่มา: สังัด อุทรานันท์ (2532)

จากภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอน ที่สำคัญ 10 ประการคือ องค์ประกอบที่เป็นตัวป้อน 3 ประเด็น 1) การรู้จักลักษณะของผู้เรียน 2) การตั้งจุดประสงค์ของการสอน 3) การจัดเนื้อหาสาระที่จะสอน ได้แก่ องค์ประกอบกระบวนการดำเนินงาน 4) การเตรียมความพร้อม 5) การดำเนินการสอน 6) การสร้างเสริมทักษะ 7) การจัดกิจกรรมสนับสนุน ด้านการควบคุม 8) การควบคุมและตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอน ด้านผลผลิต 9) สัมฤทธิ์ผลของการสอน และ ด้านการป้อนกลับ 10) การปรับปรุงแก้ไข

การออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 วิจารย์ พานิช (2557) ได้เสนอให้ครูตั้งคำถาม 5 คำถาม เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนมากขึ้น ครูสอนน้อยลง ได้แก่ 1) ครูมีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีทักษะและความรู้ที่จำเป็นอะไรบ้าง 2) ครูต้องจัดการเรียนรู้อย่างไรเพื่อที่จะให้ได้ความรู้และทักษะที่จะเป็นเหล่านั้น 3) ครู รู้ได้อย่างไรว่าลูกศิษย์ได้ทักษะและความรู้ที่จำเป็นเหล่านั้นแล้ว กล่าวคือวิธีการประเมินผลเพื่อ รู้ว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ครูได้กำหนดไว้ และ

ช่วยเหลือผู้เรียน (assessment) เป็นระยะ ระหว่างทางการเรียนรู้ และประเมินภาพความสำเร็จเมื่อสิ้นสุดกระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) ทำอย่างไรกับนักเรียนบางคนที่ไม่ได้ เรียนซ้ำ ไม่เอาใจใส่ 5) ทำอย่างไรกับนักเรียนบางคนที่ยืนยันแล้วว่าเรียนเก่งก้าวหน้าไปแล้ว เพื่อให้ครูสร้างกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

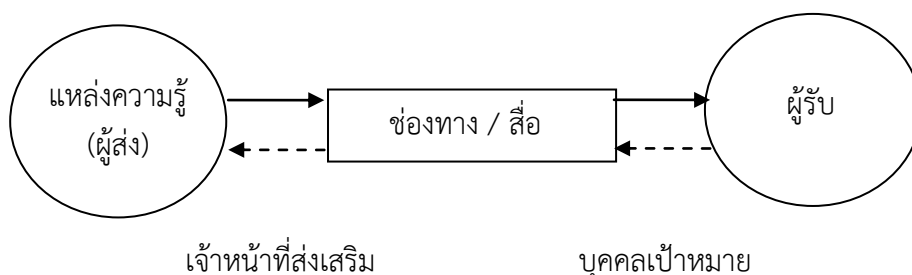
2. ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม

Everett Roger (1995) เป็นบุคคลที่คิดค้นและได้พิสูจน์ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation Theory) โดยทฤษฎีนี้เน้นความเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการแพร่กระจายของสิ่งใหม่ ๆ จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่งและสังคมนั้นรับเข้าไปใช้สิ่งใหม่ ๆ นี้ คือ นวัตกรรมซึ่งเป็นทั้งความรู้ ความคิด เทคนิควิธีการ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยได้อธิบายทฤษฎีกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรมนี้ว่ามีตัวแปรหรือองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 ประการ (Four main element in the diffusion of innovations) คือ

1. นวัตกรรม (Innovation) หรือสิ่งใหม่ที่จะแพร่กระจายไปสู่สังคมเกิดขึ้น นวัตกรรมที่จะแพร่กระจายและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมนั้น โดยทั่วไปประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นความคิดและส่วนที่เป็นวัตถุ นวัตกรรมใดจะถูกยอมรับหรือไม่นั้น นอกจากจะเกี่ยวกับตัวผู้รับ ระบบสังคม และรับการสื่อสารแล้ว ตัวของนวัตกรรมเองก็มีความสำคัญ นวัตกรรมที่ยอมรับได้ง่ายควรจะต้องมีลักษณะ 5 ประการ โดยนวัตกรรมที่มีลักษณะตรงกันข้ามกันกับ 5 ประการ ต่อไปนี้ มักจะเป็นที่ยอมรับได้ยาก

- 1.1 ได้ประโยชน์มากกว่าเดิมที่เข้ามาแทนที่ (Relative Advantage)
- 1.2 มีสอดคล้องกับวัฒนธรรมในสังคมที่จะรับ (Compatibility)
- 1.3 ไม่มีความสลับซับซ้อนมากนัก (Complexity)
- 1.4 สามารถแบ่งทดลองครั้งละน้อยได้ (Trialability)
- 1.5 สามารถมองเห็นหรือเข้าใจได้ง่าย (Observability)

2. การสื่อสารโดยผ่านสื่อทางใดทางหนึ่ง (Types of Communication) เพื่อให้คนในสังคมได้รับรู้ระบบการสื่อสาร การสื่อสาร คือ การติดต่อระหว่างผู้ส่งข่าวสารกับผู้รับข่าวสาร โดยผ่านสื่อหรือตัวกลางใดตัวกลางหนึ่งที่นวัตกรรมนั้นแพร่กระจายจากแหล่งกำเนิดไปสู่ผู้ใช้หรือผู้รับนวัตกรรม อันเป็นกระบวนการกระทำระหว่างกันของมนุษย์ การสื่อสารจึงมีความสำคัญต่อการรับนวัตกรรมมาก ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 ช่องทางสื่อ

3. เกิดในช่วงเวลาหนึ่ง (Time or Rate of Adoption) เพื่อให้คนในสังคมได้รู้จักนวัตกรรม แนวความคิดใหม่หรือมีการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรมต้องอาศัยระยะเวลาและมีลำดับขั้นตอนเพื่อให้บุคคลปรับตัวและยอมรับนวัตกรรมหรือแนวความคิดใหม่ (a given time period)

4. ระบบสังคม (Social System) โดยการแพร่กระจายเข้าสู่สมาชิกของสังคม ระบบสังคมจะมีอิทธิพลต่อการแพร่กระจายและการรับนวัตกรรม กล่าวคือ สังคมสมัยใหม่ของสังคมจะเอื้อต่อการรับนวัตกรรม ทั้งความเร็วและปริมาณที่จะรับ (Rate of Adoption) เพราะมีบรรทัดฐานและรับค่านิยมของสังคมที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น เมื่อมีการแพร่กระจายสิ่งใหม่เข้ามา สังคมก็จะยอมรับได้ง่าย ส่วนสังคมโบราณหรือสังคมที่ติดยึดกับความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งเป็นสังคมล้าหลังจะมีลักษณะตรงกันข้ามกับสังคมสมัยใหม่ ความเร็วของการแพร่กระจายและปริมาณที่จะรับนวัตกรรมจึงเกิดได้ช้ากว่าและน้อยกว่าหรืออาจจะไม่ยอมรับเลยก็ได้³⁵

การเผยแพร่กระจายนวัตกรรม เป็นการสื่อสารที่มุ่งเผยแพร่วิธีปฏิบัติใหม่ และในการเผยแพร่นวัตกรรม สามารถแบ่งได้เป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นวัตกรรม (Innovation) ความคิดใหม่หรือสิ่งใหม่ที่บุคคลค้นพบ 2) การสื่อสาร (Communication) การเผยแพร่นวัตกรรมให้เป็นที่รู้จักและยอมรับกันในสังคม จำเป็นต้องใช้การสื่อสารเพื่อเผยแพร่สิ่งใหม่ โดยองค์ประกอบหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสารที่เป็นบุคคลซึ่งค้นพบ หรือมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมนั้น ๆ ตัวนวัตกรรมที่ต้องการเผยแพร่ และผู้รับสารที่ยังขาดความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับนวัตกรรม 3) ช่วงระยะเวลา (Time Frame) เมื่อบุคคลได้รับรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมที่เกิดขึ้นในสังคมจำเป็นอย่างยิ่งที่เขาต้องใช้เวลาในการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งใหม่จากผู้นำนวัตกรรมเข้ามา โดยบุคคลจะยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรมหรือสิ่งใหม่นั้น ขึ้นอยู่กับการประเมินผลที่ผ่านกระบวนการรับรู้ การทำความเข้าใจ แล้วส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่จะนำไปประกอบการตัดสินใจที่จะยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรมนั้น และ 4) สมาชิกในระบบสังคม (In a Social System) คือ ประชากรซึ่งอยู่ในระบบสังคมมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันไปตามแต่ละกลุ่ม โดยความแตกต่างที่เกิดขึ้นนี้ ย่อมส่งผลถึงการยอมรับนวัตกรรมที่มีในสังคมด้วย³⁶

กล่าวโดยสรุปว่า จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมเทคโนโลยี คือ กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด คนสามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยืมการสัมผัสกับนวัตกรรมและเทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไข และสถานการณ์

³⁵ ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.google.com/search?rlz=1C1CHBD_thTH850TH851&ei=KGKeX_CzGePA3LUP15aa6AE& [25 ตุลาคม 2563].

³⁶ Rogers, 1983 อ้างถึงใน วิชาณชี ล้น, “การแพร่กระจายนวัตกรรมของศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ ใน การเรียนการสอนของวิทยาลัยนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต”, วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), หน้า 8.

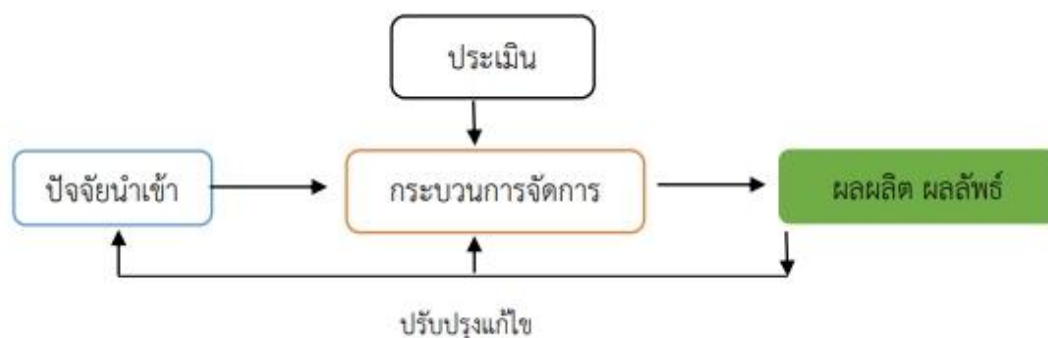
เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน

ข. การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญซึ่งต้องเปลี่ยนวิสัยทัศน์จาก ผู้บอกความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ (Learning facilitator) ให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นแบบอย่างในการสร้างผลงานให้เป็นที่ประจักษ์เป็นผู้นำที่ผลิตผลงานเชิงสร้างสรรค์ (Creative Productive Leader: CPL) เป็นผู้ประสาน ผู้อำนวยความสะดวก ผู้ชี้นำ ชี้แนะ ผู้จัดกิจกรรม ผู้กระตุ้น ผู้สนับสนุนส่งเสริม ผู้แสวงหาโอกาส ผู้แสวงหาความรู้ เป็นต้น ซึ่งบทบาทของครูที่เป็น “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้” มีดังนี้

1. เป็นผู้จัดระบบการเรียนการสอน วางแผนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. เป็นผู้จัดบรรยากาศหรือสภาพการเรียนการสอน เช่น การจัดชั้นเรียน สื่อ และวัสดุ อุปกรณ์แสงสว่าง ระบบเสียง
3. เป็นผู้แนะแนวทางการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเองได้เต็มศักยภาพ
4. เป็นผู้ใช้คำถาม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด พัฒนาสติปัญญาของผู้เรียน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียน
5. เป็นผู้เสริมแรงหรือสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อให้ผู้เรียนมั่นใจและพัฒนาตนเองเห็นคุณค่า และความหมายของการเรียนรู้
6. เป็นผู้ประเมินสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้ได้เรียนรู้ได้อย่างราบรื่น และ ให้ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) เพื่อให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนรู้ของตน
7. เป็นผู้เรียนรู้ไปพร้อมกับศิษย์ ในการศึกษาความรู้เรื่องใหม่ ๆ หรือพัฒนานวัตกรรม
8. เป็นผู้วิจัย ศึกษาปัญหาในชั้นเรียนและแก้ปัญหาโดยการทำวิจัยปฏิบัติการ

นอกจากนี้ บทบาทครูต้องสามารถออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย ดังนี้ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (process) การประเมินและการกำกับ (control) ด้านผลลัพธ์ ผลผลิต (output) ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข (feedback)

แผนภาพที่ 2.4 องค์ประกอบระบบการจัดการเรียนรู้

ด้านปัจจัยนำเข้า (input) มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ผู้เรียนซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ครูจะต้องคำนึงถึงลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ ความสามารถทางสติปัญญา อัตราการเรียนรู้ ลักษณะการเรียนรู้ ประสบการณ์เดิม
2. การตั้งจุดประสงค์ ในการจัดการเรียนการสอน แต่ครั้งครูควรระลึกว่าผู้เรียนจะได้คิด แก้ปัญหาอะไรบ้าง ทักษะ และคุณลักษณะอะไร การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดสร้างสรรค์ ในการแก้ปัญหานั้นอย่างไร และการจะแก้ปัญหาคิดสร้างสรรค์สิ่งใดได้จำเป็นจะต้องอาศัยความรู้พื้นฐานเดิมทั้งในด้านข้อมูล ความคิดรวบยอด และหลักการอย่างเพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากการแก้ปัญหามีจำเป็นต้องอาศัยความรู้ซึ่งได้รับมาจากการเรียนรู้ มาเป็นพื้นฐาน หากผู้เรียนมีพื้นฐานเดิมพอ การแก้ปัญหาก็จะเป็นไปด้วยความสะดวก (Gagne': 1970)³⁷ และสิ่งสำคัญที่ครูควรรู้เป็นอย่างดี ในการพัฒนานักเรียนให้เป็นนักประดิษฐ์ว่า “สติปัญญาไม่ได้เป็นตัวกำหนดความคิดสร้างสรรค์”³⁸ ในตัวผู้เรียนแต่อย่างใด ผู้เรียนที่มีสติปัญญาไม่ค่อยดี หรือเรียนอ่อนจะมีโอกาสแสดงความคิดสร้างสรรค์ ออกมาได้ดีเช่นเดียวกับคนที่มีความสติปัญญาดี หรือเรียนเก่ง เพราะความคิดสร้างสรรค์จะเป็น การหาวิธีการแก้ปัญหามากมาย อย่ง และจะมีความแตกต่างกันไปโดยขึ้นอยู่กับตัวของผู้เรียนแต่ละคน ทุกคนเป็นนักประดิษฐ์ได้ ไม่ว่าจะอายุ เท่าไร เพศ และเชื้อชาติใด³⁹
3. เนื้อหาสาระ หรือการจัดประสบการณ์ที่เป็นสื่อกลางนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางที่คาดหวังไว้

ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ (process) มี 4 องค์ประกอบ

1. การเตรียมความพร้อมที่จะจัดการเรียนรู้อย่างไร เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะตามที่กำหนดเป้าหมาย
2. การดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 80.

³⁹ Maria de Icaza, Learn from the Past, Create the future: Invention and Patent, (World Intellectual Property Organization, 2007), หน้า 36.

และมีส่วนร่วม โดยมีรูปแบบการสอนแบบเน้นโครงการ (Project-Based Instruction) หรือ การเรียนการสอนแบบเน้นผลงาน (Productivity-Based Instruction) หรือบูรณาการรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ โดยเน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) จัดประสบการณ์เรียนรู้ให้ผู้เรียน เรียนรู้จากการปฏิบัติ ฝึกทักษะ บ่มเพาะคุณลักษณะที่ดี

3. การสร้างเสริมทักษะกระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม

4. การจัดกิจกรรมสนับสนุนสำหรับนักเรียนเรียนรู้เร็ว หรือเรียนช้าเรียนไม่ทัน

ด้านการประเมินและควบคุม มี 2 องค์ประกอบ คือ

1. การประเมินผลเพื่อช่วยเหลือเด็ก (assessment) เพื่อดูว่าลูกศิษย์ได้ทักษะและความรู้ที่จำเป็นเหล่านั้น ไปแล้วหรือยังรู้ ประเมินเพื่อการพัฒนาว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ครูได้ กำหนดไว้แล้วหรือยังและประเมินภาพความสำเร็จเมื่อสิ้นสุดกระบวนการจัดการเรียนรู้

2. อำนวยการเรียนรู้ ส่งเสริม และช่วยเหลือผู้เรียนเป็นระยะ ระหว่างทางการเรียนรู้

ด้านผลลัพธ์ ผลผลิต คือ สมรรถนะผลการจัดการเรียนการสอน ความรู้ใหม่ และหรือสิ่งประดิษฐ์

ด้านข้อมูลย้อนกลับ การปรับปรุงแก้ไข (Feedback) คือ การวิเคราะห์ข้อมูล คัดวิธีการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนการสอนต่อไป ผู้เรียนอาจจะยังมีพื้นฐานความรู้เดิมไม่เพียงพอ การจัดการเรียนการสอนไม่น่าสนใจ สื่อการเรียนการสอนไม่ดีพอ นักเรียนไม่มีความสุข เป็นต้น

ทิสนา แชมมณี ได้กล่าวถึงการพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอน โดยทั่วไปนั้น มีกระบวนการหลัก ๆ ที่คล้ายคลึงกัน⁴⁰ ดังนี้

1. การระบุปัญหา (problem) ความคิดในการพัฒนานวัตกรรมส่วนใหญ่จะเริ่มต้นที่การมองเห็นปัญหาในเรื่องนั้น และมีความต้องการจะแก้ไขปัญหานั้นเพื่อให้เกิดสภาพการณ์หรือผลที่ดีขึ้น

2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย (objective) เมื่อระบุปัญหาได้ชัดเจนแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนานวัตกรรมว่า วัตกรรมการพัฒนานั้นควรมีคุณสมบัติหรือประสิทธิภาพอย่างไรและเพียงใด

3. การศึกษาข้อจำกัดต่าง ๆ (constraints) ก่อนที่จะมีการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ ขึ้นมา ผู้พัฒนาจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ในบริบทที่จะใช้นวัตกรรมนั้น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนานวัตกรรมให้สามารถใช้ได้จริงโดยสะดวกในบริบทนี้

4. การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม (innovation) ได้แก่ การแสวงหาทางเลือก ในการแก้ปัญหาซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูล และความคิดสร้างสรรค์ของ ผู้ประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมที่สร้างขึ้นอาจเป็นการนำของเก่ามาดัดแปลงหรือปรับปรุง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นหรืออาจเป็นการคิดค้นใหม่ทั้งหมดก็ได้ นวัตกรรมอาจอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ กันแล้วแต่ลักษณะของปัญหาและวัตถุประสงค์ของนวัตกรรมนั้น เช่น อาจมีลักษณะเป็น แนวความคิด

⁴⁰ ทิสนา แชมมณี, **ปลูกโลกการสอนให้มีชีวิต ห้องเรียนแห่งศตวรรษใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรินต์จำกัด, 2559), หน้า 421.

หลักการ แนวทาง ระบบ รูปแบบ วิธีการ กระบวนการเทคนิค หรือสิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยี เป็นต้น แต่ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใด นวัตกรรมจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับหลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้าง และรายละเอียดในการใช้นวัตกรรมนั้นให้ได้ผล

5. การทดลองใช้ (experimentation) เมื่อคิดค้นหรือประดิษฐ์นวัตกรรมได้แล้ว ขั้นตอนที่สำคัญและจำเป็นมากก็คือ การทดลองใช้นวัตกรรมนั้นซึ่งประกอบด้วยการทดลองใช้การ ประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไข การทดลองใช้เป็นการศึกษาเพื่อดูว่านวัตกรรมนั้น สามารถนำไปใช้ได้จริงและได้ผลเพียงใดผลการทดลองใช้จะช่วยให้ผู้พัฒนารู้จุดที่ควรปรับปรุง และหาทางแก้ไขเพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการ การทดลองใช้ในขั้นนี้ หากสามารถดำเนินการก่อนนำออกเผยแพร่หลายครั้ง จนแน่ใจว่านวัตกรรมนั้นสามารถใช้ได้ผลจริง จะช่วยให้นวัตกรรมนั้นประสบความสำเร็จ มากขึ้น

6. การเผยแพร่ (dissemination) เมื่อแน่ใจแล้วว่านวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ และประสิทธิภาพตามที่ต้องการ นวัตกรรมนั้นก็พร้อมที่จะได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับ นำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย

พิชิต ฤทธิ์จรรยง ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ ประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ⁴¹ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้มีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดหมายของหลักสูตรซึ่งเป็นสภาพที่หลักสูตรคาดหวังให้เกิดขึ้น แต่ในสภาพที่เป็นจริงผู้เรียนไม่ได้เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง คือ ยังไม่บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร หรืออาจกล่าวได้ว่า สภาพที่เกิดขึ้นจริงไม่ สอดคล้องกับสภาพที่คาดหวังหรือมีความแตกต่าง สภาพการณ์เช่นนี้เรียกว่า เกิดปัญหาการเรียนรู้ ดังนั้น ปัญหาการเรียนรู้ ถ้าพิจารณาในระดับหลักสูตรคือ สภาพของความไม่สอดคล้องกันระหว่างผล การจัดการศึกษากับจุดหมายของหลักสูตร ถ้าพิจารณาในระดับชั้นเรียนก็คือ สภาพของความไม่สอดคล้องกันระหว่างผลการเรียนรู้ของผู้เรียนกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด หรือจุดประสงค์การเรียนรู้

2. การศึกษาและเลือกนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ หลังจากการวิเคราะห์ปัญหา การเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 1 จะทำให้ครุณักวิจัยทราบปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่ชัดเจนขึ้น ขั้นตอนต่อไปครูจึงควรศึกษานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ให้หลากหลาย จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้ครุณักวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถเลือก นวัตกรรมที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาการเรียนรู้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด

3. การออกแบบนวัตกรรม เมื่อครุณักวิจัยได้ศึกษานวัตกรรมและเลือกนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ได้ เหมาะสมแล้วครุณักวิจัยควรออกแบบนวัตกรรมซึ่งเป็นการกำหนดขอบข่าย เนื้อสาระ องค์ประกอบ รูปแบบของนวัตกรรมว่าควรมีลักษณะอย่างไร มีส่วนประกอบอะไรบ้าง มีกระบวนการ กิจกรรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อปัญหาการเรียนรู้อย่างไร เช่น ถ้าครุณักวิจัยเลือกใช้ นวัตกรรมประเภทชุด กิจกรรมพัฒนาอาจจะมีส่วนประกอบ ดังนี้

⁴¹ พิชิต ฤทธิ์จรรยง, เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้, หน้า 96-100.

- 1) ชื่อชุดกิจกรรมพัฒนา
- 2) จุดประสงค์
- 3) คำชี้แจง
- 4) เวลาที่ใช้ปฏิบัติกิจกรรม
- 5) กิจกรรมที่ปฏิบัติ
- 6) คำถามหรือข้อทดสอบ
- 7) แบบประเมินหรือแบบ บันทึกผลการใช้
- 8) แบบฝึกหัด

4. การสร้างนวัตกรรม เป็นขั้นตอนที่ครุณักวิจัยทำนวัตกรรมตามทีออกแบบไว้ให้ครบถ้วนตามองค์ประกอบของ นวัตกรรมที่กำหนดไว้ ถ้าเป็นนวัตกรรมประเภทสื่อ เอกสาร เช่น แบบฝึกหัด ชุดกิจกรรมพัฒนาชุดการสอน ครุณักวิจัยก็ต้องลงมือเขียนสาระ รายละเอียดตามลักษณะ และรูปแบบของนวัตกรรมทีออกแบบไว้ กรณีที่เป็นนวัตกรรมประเภทเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ หรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ครุณักวิจัย ต้องจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทีสะท้อนให้เห็นขั้นตอนหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ของนวัตกรรมนั้น ๆ

5. การตรวจคุณภาพของนวัตกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ การตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมที่สำคัญคือ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ว่านวัตกรรมนั้นมีความถูกต้องเหมาะสม หรือสอดคล้องกับปัญหาการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ รวมทั้งวัยของผู้เรียนหรือไม่ วิธีการตรวจสอบทำได้โดยให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มประสบการณ์สูงในเรื่องนั้น ๆ อย่างน้อย 3 คนได้อ่านหรือตรวจสอบว่านวัตกรรมนั้นมีคุณภาพ และเหมาะสมนำไปใช้ได้หรือไม่ โดยนวัตกรรมที่สร้างขึ้นพร้อมวัตถุประสงค์ของการวิจัย นิยามศัพท์ เฉพาะและแบบตรวจสอบคุณภาพนวัตกรรมเสนอผู้เชี่ยวชาญ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพ ตามเกณฑ์ประเมินให้ด้านความสอดคล้องกับสภาพปัญหาการเรียนรู้/วัตถุประสงค์ของการวิจัย ความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ความชัดเจน ความสมบูรณ์ครบถ้วนในด้านเนื้อหาสาระ ภาพหรือเสียง ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง และความเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน ในกรณีทีผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ หรือผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไข ก็ควรปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้วัตกรรรมมีคุณภาพดีขึ้น

6. การตรวจสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรมโดยการทดลองใช้ การตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมบางประเภท เมื่อผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วจะต้องนำไปทดลองใช้กับนักเรียนทีเป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มทีศึกษาวิจัย แล้วตรวจสอบประสิทธิภาพตาม “เกณฑ์ประสิทธิภาพ” ทีกำหนดไว้

เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึง ตัวบ่งชี้ทีแสดงถึงประสิทธิภาพของนวัตกรรมสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามเกณฑ์ทีกำหนด ประกอบด้วยสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เกณฑ์ประสิทธิภาพเป็นการกำหนดอัตราส่วนร้อยละระหว่าง E1/E2 โดยอาจกำหนดเป็น 75/75 หรือ 80/80 หรือ 90/90 การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพจะขึ้นอยู่กับลักษณะหรือธรรมชาติของเนื้อหาวิชา ถ้าเนื้อหาประเภทความรู้ความจำ ควรกำหนดเกณฑ์

ประสิทธิภาพ 80/80 หรือ 90/90 ถ้าเนื้อหาประเภททักษะหรือเจตคติควรกำหนดเกณฑ์ ประสิทธิภาพ 75/75 โดยเกณฑ์ประสิทธิภาพมีความหมายดังนี้

E 1 หมายถึง คะแนนเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนทุกคนในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนรวมทุกกิจกรรมของนวัตกรรมซึ่งเป็นคะแนนของกระบวนการเรียนหรือกระบวนการทำงานของนักเรียน

E2 หมายถึง คะแนนเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนทุกคนเมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของนวัตกรรมซึ่งเป็นคะแนนของผลสำเร็จหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

ขั้นตอนการตรวจสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรม ดำเนินการดังนี้

1) ทดลองใช้นวัตกรรมกับกลุ่มตัวอย่างที่เรียกว่า แบบเดี่ยว (1 คน) หรือ 1: 1 หมายถึง ทดลองใช้นวัตกรรมกับนักเรียนที่มีทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อนอย่างละ 1 คน รวม 3 คน คำนวณค่า E1/E2 แล้วนำ นวัตกรรมมาปรับปรุงแก้ไข

2) ทดลองใช้นวัตกรรมกับกลุ่มตัวอย่างที่เรียกว่า แบบกลุ่มหรือ 1 : 10 หมายถึง ทดลองใช้นวัตกรรมกับนักเรียนประมาณ 5-10 คนที่มีทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อนคละกันไปในจำนวนเท่า ๆ กัน คำนวณค่า E1/E2 แล้วนำนวัตกรรมมาปรับปรุงแก้ไข

3) ทดลองใช้นวัตกรรมกับกลุ่มใหญ่ที่เรียกว่า การทดลองภาคสนามหรือ 1 ห้องเรียน หมายถึง ทดลองใช้นวัตกรรมกับนักเรียน 1 ห้องเรียน คำนวณค่า E1/E2 แล้วนำผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ ถ้าต่ำกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพไม่เกินร้อยละ 2.5 ก็ยอมรับได้ว่านวัตกรรมนั้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

สูตรการหาค่าประสิทธิภาพของนวัตกรรม E_1/E_2 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2537: 540)
กำหนดดังนี้

$$E_1 = \frac{\sum X/N \times 100}{A}$$

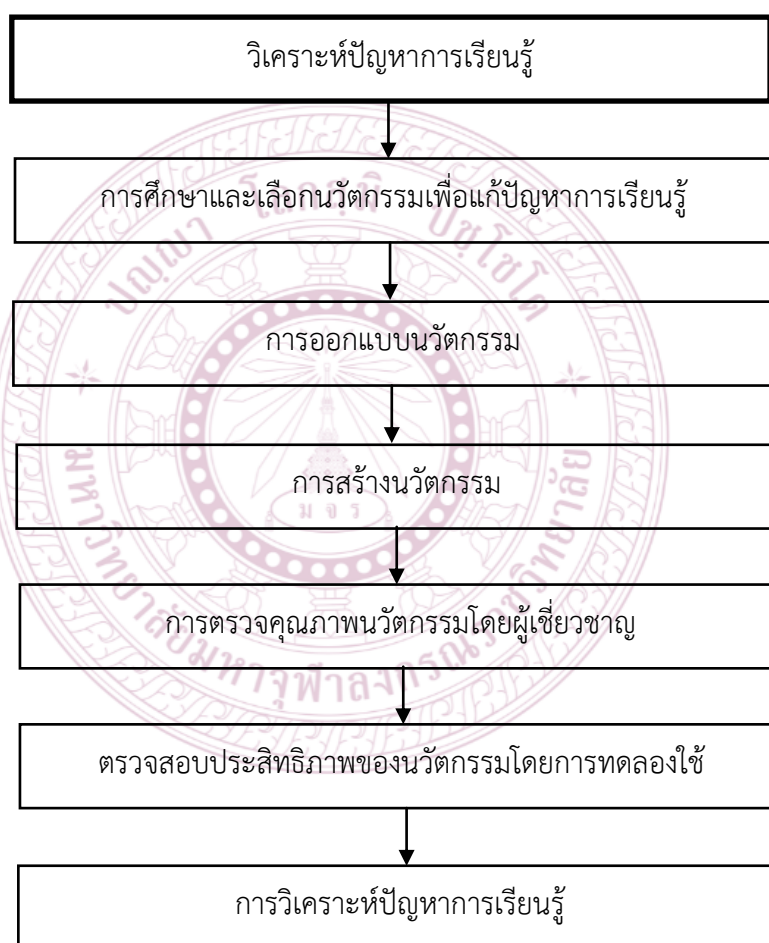
เมื่อ E_1 แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการ
$\sum x$ แทน	ผลรวมของคะแนนที่ได้จากการวัดระหว่างเรียน
A แทน	คะแนนเต็มจากการวัดระหว่างเรียน
N แทน	จำนวนนักเรียน

$$E_2 = \frac{\sum F/N \times 100}{B}$$

เมื่อ E_2 แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
$\sum F$ แทน	ผลรวมของคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน
B แทน	คะแนนเต็มของการสอบหลังเรียน
N แทน	จำนวนนักเรียน

7. การรายงานผลการพัฒนานวัตกรรม การรายงานผลการพัฒนานวัตกรรม อาจใช้รูปแบบเดียวกันกับรูปแบบการรายงาน ผลการวิจัยแบบเป็นทางการซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ ชื่อเรื่อง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์การวิจัยขอบเขตของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย/ผลการพัฒนานวัตกรรม สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้

ภาพที่ 2.5 ขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้
ที่มา พิชิต ฤทธิ์จรูญ 2559 : 100

กล่าวโดยสรุปว่า ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ได้เหมาะสมแล้วครุณักวิจัยควรออกแบบนวัตกรรมซึ่งเป็นการกำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระ องค์ประกอบรูปแบบของนวัตกรรมว่าควรมีลักษณะอย่างไร มีส่วนประกอบอะไรบ้าง มีกระบวนการ กิจกรรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อปัญหาการเรียนรู้อย่างไร เช่น ถ้าครุณักวิจัยเลือกใช้นวัตกรรมประเภทชุด

กิจกรรมพัฒนาอาจจะมีส่วนประกอบดังนี้ ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งที่พัฒนา ขั้นที่ 2 กำหนดนวัตกรรม ขั้นที่ 3 สร้างและพัฒนา ขั้นที่ 4 ทดลองใช้ ขั้นที่ 5 ใช้ในสถานการณ์จริง ขั้นที่ 6 ประเมินผลการใช้งาน สามารถใช้ได้และมีประสิทธิภาพมากแค่ไหนนั้น เมื่อนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้แล้ว ย่อมจะประสบปัญหา จึงต้องมีหลักการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ โดยศึกษาและเลือกนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ และการออกแบบนวัตกรรม ได้แก่ 1) ชื่อชุดกิจกรรมพัฒนา 2) จุดประสงค์ 3) คำชี้แจง 4) เวลาที่ใช้ปฏิบัติกิจกรรม 5) กิจกรรมที่ปฏิบัติ 6) คำถามหรือข้อทดสอบ 7) แบบประเมินหรือแบบบันทึกผลการใช้ 8) แบบฝึกหัด และขั้นตอนสุดท้ายคือ การรายงานผลการพัฒนานวัตกรรม อาจใช้รูปแบบเดียวกันกับรูปแบบการรายงาน ผลการวิจัยแบบเป็นทางการซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ นิยามศัพท์เฉพาะ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัยซึ่งประกอบด้วยประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ด้วย

2.5.2 เป้าหมาย การพัฒนา และกลไกในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ศูนย์ประสานงานและบริการจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้จัดประชุมขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อวันที่ 6-7 กุมภาพันธ์ 2562 ณ โรงแรมซี.เอ. ปัตตานี จังหวัดปัตตานี ได้ระดมความคิดของผู้เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ของภาครัฐและเอกชน รวมทั้งภาคประชาคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้วิเคราะห์ผลการระดมความคิดจาก ผู้เกี่ยวข้องและคณะทำงานของจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ในประเด็น 4 ประเด็น ได้แก่

1. เป้าหมาย ที่ต้องการและมุ่งให้เกิดขึ้นในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
3. ระบบกลไกในการประสานความร่วมมือ ในการจัดการศึกษาร่วมกัน
3. รูปแบบ วิธีการ และนวัตกรรมเด่นที่มีอยู่ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
4. แนวทางและแผนการดำเนินงานที่สามารถดำเนินการโดยไม่ต้องรอ ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งในระบบและนอกระบบไปพร้อม ๆ กัน รวมทั้งในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรม โดยศูนย์ประสานงานการศึกษาจังหวัด ในฐานะหน่วยงานกลางในการขับเคลื่อนควรมีแผนการดำเนินงานและสื่อสู่โรงเรียนอย่างชัดเจน ด้วยผลการวิเคราะห์จากผลการระดมความคิด ดังนี้⁴²

เป้าหมายที่ต้องการและมุ่งหวังให้เกิดขึ้นในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.

ตารางที่ 2.1 เป้าหมายที่ต้องการและมุ่งหวังให้เกิดขึ้นในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส
ด้านนักเรียน			
1. มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพในความแตกต่าง			/
2. นักเรียนมีทักษะ 3R 8C มีคุณลักษณะตามทักษะในศตวรรษที่ 21	/		/
3. มีทักษะด้านอาชีพติดตัวเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ		/	/
4. มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด		/	/
5. เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข		/	/
6. มีทักษะด้านภาษา		/	/
7. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น อ่านออก เขียนได้		/	/
8. มีความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาและนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้		/	

ตารางที่ 2.2 ระบบกลไกในการพัฒนาในการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกัน

	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส
ด้านโรงเรียน			
1. มีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้	/	/	/
2. เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ		/	/
3. เป็นห้องเรียนคุณภาพ			/
4. มีบุคลากรที่มีคุณภาพ			/
5. มีห้องปฏิบัติการที่เอื้อต่อการเรียนรู้	/		
6. เป็นที่ยอมรับของชุมชนและได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน	/		
7. เป็นโรงเรียนคุณภาพที่ยั่งยืนทุกมิติ		/	
ด้านระบบการบริหารจัดการ			
1. หลักสูตรและโครงสร้างเวลาเรียนยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น			/
2. มีอิสระในการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไป			/
3. เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน	/	/	
4. บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	/		
5. มีแผนกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน	/		
6. ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม (เครือข่ายผู้ปกครอง)	/		

ตารางที่ 2.3 รูปแบบ วิธีการ และนวัตกรรมเด่นที่มีอยู่ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส
1. สร้างการรับรู้			/
2. ร่วมกันวางแผน กำหนดบทบาทในการดำเนินงาน			/
3. กำหนดแนวทางการปฏิบัติ			/
4. ขับเคลื่อนการดำเนินงาน			/
5. มีรูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน	/		/
6. รายงานและขยายผลในรูปแบบเครือข่าย / คู่พัฒนา			/
7. สร้างภาคีเครือข่ายสถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐและชุมชน	/		/
8. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาในชุมชนและต่างพื้นที่	/		
9. วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา รูปแบบการแก้ปัญหา	/		/
10. ทหารูปแบบการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่	/		/
11. ดำเนินการแก้ปัญหอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง	/		/
12. รายงานผลการดำเนินงาน	/		/
13. ออกแบบระบบดิจิทัลในการบริหารจัดการ		/	
14. ประสานความร่วมมือจากวิทยากรในท้องถิ่น		/	
15. ใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีภาคีเครือข่าย ร่วมพัฒนา		/	

ตารางที่ 2.4 แนวทางและแผนการดำเนินงานที่สามารถดำเนินการโดยไม่ต้องรอ

	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส
1. การพัฒนา Literacy			/
2. ศาสตร์พระราชา			/
3. Open Approach	/		/
4. การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning	/		/
5. การจัดการเรียนการสอนแบบ Project-Based Learning	/		/
6. โครงการ/โครงการคุณธรรม			/
7. ชุดฝึกเสริมทักษะการอ่านเขียน			/
8. Professional Learning Community (PLC) ในสถานศึกษา	/		
9. Lesson Study	/		
10. การสร้างศูนย์การเรียนรู้ในโรงเรียน		/	
11. การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ		/	
12. ริสรอดการศึกษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้		/	
13. การจัดทำคู่มือด้านต่าง ๆ ในรูปแบบออนไลน์		/	
14. การสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของเครือข่าย		/	

ตารางที่ 2.5 แนวทางและแผนการดำเนินงาน

แผนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ปฏิทินการดำเนินงาน	จังหวัด		
				ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส
1. จัดอบรม PLC, Active Learning, Project-based Learning, Lesson Study, Open Approach และจัด PLC แลกเปลี่ยนเรียนรู้	สพท., อปท., สข., ศธจ., สศศ., สถานศึกษา	ครูได้พัฒนาตนเองให้มีทักษะการสอน	ช่วงปิดเทอม	/		/
2. ดำเนินการ Lesson Study, Open Approach และ PLC ในสถานศึกษา	สถานศึกษา	ครูได้พัฒนาต่อเนื่องตามบริบทจริง และสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับของชุมชน	ช่วงเปิดเทอม	/		
3. จัดการเรียนสอนแบบ Active Learning, Project-	สถานศึกษา	นักเรียนได้พัฒนาทักษะ	ช่วงเปิดเทอม	/		
4. นิเทศ ติดตาม ประเมินผล	สพท., อปท., สข., ศธจ., สถานศึกษา, สศศ.	สถานศึกษาได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนตามเป้าหมาย	ช่วงเปิดเทอม	/		/
5. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างขวัญกำลังใจ สะท้อนผล และพัฒนาปรับปรุง	ศบป.จชด., สพท., อปท., สข., ศธจ., สถานศึกษา, สศศ.	ครูและบุคลากรได้เรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน	กันยายน – ตุลาคม	/		/
6. จัดทำคู่มือออนไลน์เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	บุคลากรทุกเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	ตลอดปีการศึกษา		/	
7. สร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของเครือข่าย	บุคลากรทุกเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	บุคลากรทุกคนรู้เข้าใจ และร่วมสร้างนวัตกรรมการศึกษาได้	ตลอดปีการศึกษา		/	

2.5.3 ความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

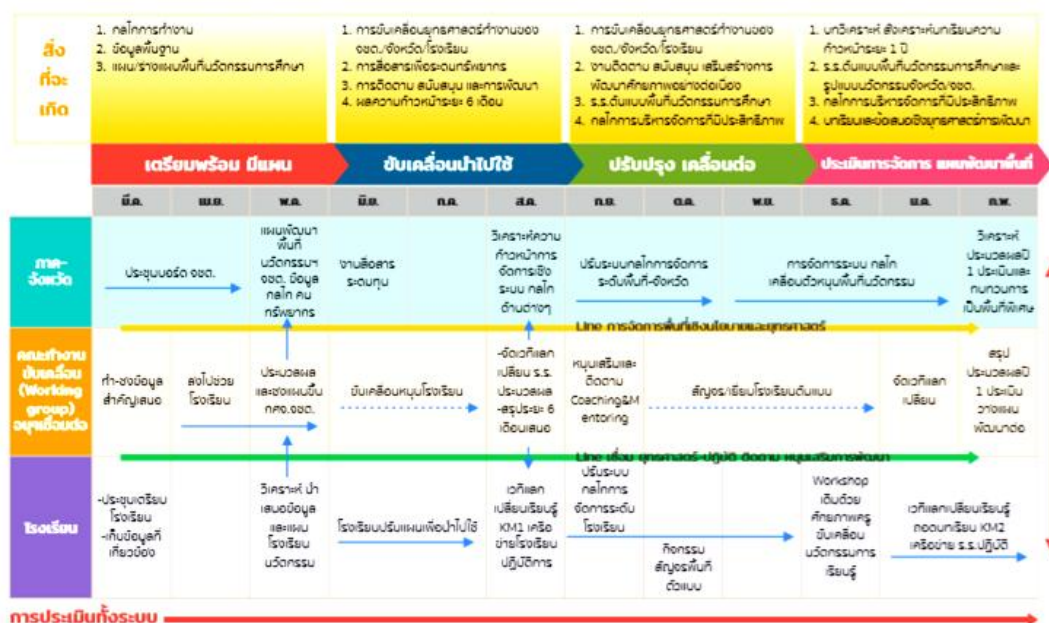
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลการดำเนินงานและเตรียมการก่อนประการใช้พระราชบัญญัติ พื้นที่นวัตกรรมศึกษาระหว่างวันที่ 20– 22 กุมภาพันธ์ 2562 ณ โรงแรมปิยนดร์ สวิท กรุงเทพมหานคร โดยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ และ คณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จ.ปัตตานี จ.ยะลา และ จ.นราธิวาส) มาร่วมสะท้อนภาพและสรุปผลการขับเคลื่อน พื้นที่นวัตกรรม การศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้⁴³

1. บูรณาการหน่วยงานการศึกษาต่อบัณฑิตสู่ประสงค์พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

มีการบูรณาการร่วมกันหน่วยงานการศึกษา (พป./พม./ช./อปท./ตชด.) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) โดยมีศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปบ.จชต.) เป็นฝ่ายประสานงานและอำนวยความสะดวกในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. มีแผนพัฒนาและแผนการดำเนินงาน ระยะสั้น-ยาว-กลาง

มีการเตรียมการจัดทำแผนการดำเนินงานในระยะต่าง ๆ ซึ่งในขณะนี้มีแผนการดำเนินงานระยะสั้น ในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) โดยมีเป้าหมาย ยุทธศาสตร์คุณภาพ “การอ่าน และทักษะอาชีพบนฐานวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่น” ดังภาพที่ 2.6

ภาพที่ 2.6 แผนพัฒนาและแผนการดำเนินงาน

⁴³ เรืองเดียวกัน, หน้า 52.

3. ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์

1) ศูนย์ประสานงานและ บริการการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปป.จชต.) ดำเนินการประชุม คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ สพฐ. 161/2561 เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

2) สำนักงานศึกษาจังหวัด (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ดำเนินการเสนอ/สรรหา เพื่อแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาระดับจังหวัด (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ต่อคณะอนุกรรมการบริหารราชการเชิงยุทธศาสตร์ในการบรรจุเข้าสู่วาระการประชุม คณะกรรมการศึกษาจังหวัด เพื่อเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามประกาศแต่งตั้งคณะอนุกรรมการบริหารและขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาระดับจังหวัด

3) โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาดำเนินการ ขอความเห็นชอบต่อ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการขออนุมัติต่อ คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (คณะทำงานฯ ได้ดำเนินการออกแบบฟอร์มร่วมกัน)

4) ศึกษาธิการจังหวัดแต่ละจังหวัด (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) เสนอรายชื่อ โรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่เข้าสู่วาระการประชุมคณะอนุกรรมการบริหารราชการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อนำเข้าสู่วาระการประชุมคณะกรรมการการศึกษาธิการจังหวัดและประกาศเป็นโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

5) ศึกษาธิการจังหวัดแต่ละจังหวัด (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) ชี้แจงแนวทาง ในการดำเนินการแก่โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

6) ศึกษาธิการจังหวัดแต่ละจังหวัด (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) และโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ร่วมจัดทำแผนการขับเคลื่อนของแต่ละจังหวัด (มีนาคม-พฤษภาคม 2562) การสร้างกลไกในการขับเคลื่อน ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรอื่น ๆ ตลอดจนการสื่อสาร เพื่อระดมทรัพยากร ทางการศึกษาต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้อง

7) ศึกษาธิการจังหวัดแต่ละจังหวัด (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) และโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาวิเคราะห์ความก้าวหน้าของกลไกในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในระยะ 6 เดือนของการดำเนินการ นำผลการดำเนินการมาถอดบทเรียนเพื่อปรับแผนการดำเนินงานเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

8) คณะอนุกรรมการบริหารและขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาระดับจังหวัด จัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปผลการดำเนินการในระยะ 6 เดือน และรายงานการสังเคราะห์บทเรียน ความก้าวหน้า 1 ปี จากการสรุปผลการดำเนินงานในรอบปี เพื่อวางแผนการทบทวนและประเมินผล การดำเนินการ ตลอดจนวางแผนการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและให้ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาต่อไป

4. การเชื่อมยุทธศาสตร์ การปฏิบัติ ติดตาม และสนับสนุนการพัฒนา

1) โรงเรียนจัดทำข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ต้นทุน เป้าหมายการพัฒนา เป็นต้น โดยสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเป็นฝ่ายประสานการจัดเก็บข้อมูลตาม

เครื่องมือการจัดเก็บข้อมูล เพื่อนำมาวางแผนการพัฒนาต่อไป ในช่วงระยะเวลา 3 เดือน (มีนาคม-พฤษภาคม 2562)

2) โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้รับการหนุนเสริมการพัฒนา Coaching & Mentoring จากการสำรวจเยี่ยมชมของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาระดับจังหวัด (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) ในแต่ละพื้นที่

3) โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดับจังหวัดและถอดบทเรียนร่วมกัน (ช่วงระยะที่ 1 เดือน มีนาคม)

4) โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ปรับกลไกการดำเนินการ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมสัญจรพื้นที่ต้นแบบ เพื่อนำมาสู่การเติมเต็มศักยภาพครูในการขับเคลื่อนนวัตกรรมการเรียนรู้

5. ระบบงบประมาณ

1) การบริหารงบประมาณการจัดการศึกษาของพื้นที่เสี่ยงหรือพื้นที่พิเศษจัดสรรบนฐานการวิเคราะห์ การคำนวณแตกต่าง หรือมีลักษณะเฉพาะกับความจำเป็น ในการพัฒนาซึ่งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษามีงานวิจัยฐานข้อมูลคำนวณ ต้นทุนเด็กกลุ่มเสี่ยง อัตราต่อรายหัว จึงสามารถใช้ประโยชน์จากงานวิจัยนี้ได้

2) การบริหารงบประมาณ ควรจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานในพื้นที่โดยตรง

3) การจัดสรรงบประมาณ ปี 2562 ให้มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกิจกรรม โดยสอดคล้องกับปริมาณงานและปริมาณกลุ่มเป้าหมายของแต่ละจังหวัด

4) การบริหารงบประมาณในพื้นที่พิเศษ ควรมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับบริบท และปริมาณงาน

5) การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) ควรเร่งสื่อสารเพื่อระดมทรัพยากรทางการศึกษาในการขับเคลื่อน

6. ระบบการประเมินผลการทำงาน

การติดตาม สนับสนุน และพัฒนาศักยภาพครูให้มีความสอดคล้องกับเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ โดยกำหนดระยะการกำกับติดตามหรือตรวจเยี่ยมความก้าวหน้าของการขับเคลื่อน คือ ระยะ 3 เดือน และระยะ 6 เดือน และระหว่างนั้นมีการถอดบทเรียนของกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนแผนการขับเคลื่อน พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) สู่กระบวนการสังเคราะห์บทเรียนความก้าวหน้าในระยะ 1 ปีต่อไป⁴⁴

7. ข้อมูล baseline ของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ต้นทุนนวัตกรรมที่มีอยู่ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส) มีความโดดเด่นในเรื่องพฤติกรรม สำหรับโรงเรียนนำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีจำนวน 79 โรงเรียน จำแนกเป็นโรงเรียนนำร่องในจังหวัดปัตตานี จำนวน 26 โรงเรียน จังหวัดยะลา จำนวน 30 โรงเรียน และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 23 โรงเรียน ใน

⁴⁴ สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, หลักการและแนวคิดการพัฒนา พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้, หน้า 55.

จำนวนนี้มีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 60 โรงเรียน และสังกัดอื่น จำนวน 19 โรงเรียน และมีศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปบ.จชต.) เป็นศูนย์ประสานการดำเนินงาน หรือฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 จำนวนโรงเรียนนาร่อง

จำนวนโรงเรียนนาร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้										
จังหวัด	สพฐ.					สังกัดอื่น				รวม ทั้งสิ้น
	สพป. เขต 1	สพป. เขต 2	สพป. เขต 3	สพม. เขต 15	รวม	สช.	อปท.	ศษค.	รวม	
ปัตตานี	7	6	3	1	17	7	2	-	9	26
ยะลา	9	6	13	-	28	2	-	-	2	30
นราธิวาส	5	5	4	1	15	4	3	1	8	23
	รวม				60	รวม				79

ศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปบ.จชต.) ได้จัดทำฐานข้อมูลพื้นฐาน ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพของพื้นที่ โดยการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนซึ่งได้ออกแบบบันทึกการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานใน 10 ประเด็น ดังนี้

- 1) ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน
- 2) ข้อมูลนักเรียนและข้อมูลบุคลากร
- 3) เป้าหมาย การพัฒนาโรงเรียน
- 4) ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 5) นวัตกรรมที่นำมาใช้ในโรงเรียน
- 6) โครงการที่โรงเรียนเข้าร่วมดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน
- 7) สื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน
- 8) ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน (NT/O-NET/I-NET /RT (Reading Test)
- 9) ความต้องการการสนับสนุนในการพัฒนาการศึกษา และบุคลากร
- 10) ผลงาน/ความสำเร็จของโรงเรียน

2. ทิศทางการทำงานและแผนการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) งานข้อมูลสำคัญ ระบบหรือการจัดการด้านข้อมูลระดับโรงเรียน พื้นที่และจังหวัด ฯลฯ และ 2) แผนที่การทำงานระดับพื้นที่ปฏิบัติการ และระดับสถานศึกษานำร่อง ฯลฯ

3. กลไกการพัฒนาคน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

4. กลไกการจัดการทรัพยากร งบประมาณ และการระดมทุนหรือทรัพยากรอื่น ๆ ที่จำเป็นและเหมาะสม

5. เครือข่ายการทำงานเชิงบูรณาการทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติการ

6. คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 1/ 2562 เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2562 ณ ห้องประชุมพญาตานี ศาลากลางจังหวัดปัตตานี ได้เห็นชอบให้มีการดำเนินการตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ สพฐ. 161/2562 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2562 รับผิดชอบในภาพรวมของพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จ.ปัตตานี จ.ยะลา และ จ.นราธิวาส) มีศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปบ.จชต.) เป็นฝ่ายประสานงานและเลขานุการ ส่วนการขับเคลื่อนในระดับจังหวัด ให้แต่งตั้งเป็นคณะอนุกรรมการบริหารและขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดซึ่งประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานอนุกรรมการ

ส่วนงานราชการ ทั้งภาคอุตสาหกรรมและแรงงาน (ภาคอุตสาหกรรมจังหวัด/แรงงานจังหวัด/หอการค้าจังหวัด เป็นต้น) ภาคองค์กรปกครองท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด/เทศบาล เป็นต้น) ภาคหน่วยงานทางการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา/สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย/สำนักงานการศึกษาเอกชน/อาชีวศึกษา/วิทยาลัยชุมชน/มหาวิทยาลัย เป็นต้น) ภาคประชาสังคม และศาสนา หรือผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ เป็นอนุกรรมการศึกษาจังหวัดแต่ละจังหวัดเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

ทั้งนี้ ได้มอบหมายให้สำนักงานศึกษาจังหวัดจัดทำ (ร่าง) คำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการบริหาร และขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของจังหวัด โดยกำหนดกรอบอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ สพฐ. 161/256 และมาตรา 20 ตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 เพื่อเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีในฐานะประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ลงนามแต่งตั้ง ทั้งนี้ ขอให้แจ้งคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดทราบด้วย ดังนั้น โครงสร้างการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นดังแผนภาพข้างต้น และถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ต่อไป

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

1. ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

ราชบัณฑิตสถาน ได้ให้ความหมายของการพัฒนา คือ ความเจริญทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้น⁴⁶

พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของการพัฒนามาจากคำบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ⁴⁷ ซึ่งท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ในหนังสือเรื่อง “ทฤษฎี และหลักการพัฒนาชุมชน” ว่า การพัฒนาเพิ่งถูกนำมาใช้ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่มนุษย์รู้จักพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองมาตั้งแต่มนุษย์เริ่มมีขึ้นในโลกจะเห็นได้จากวิวัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่ดีขึ้นเป็นลำดับ ดังเช่นเครื่องมือเครื่องใช้สิ่งก่อสร้าง ภาพวาด และเอกสารที่ปรากฏอยู่และตกทอดมาถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสอนของศาสนา และแนวความคิดของนักปราชญ์โบราณชาวกรีก โรมัน อาหรับ จีน อินเดีย คำว่า “การพัฒนา” เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกโดยนักเศรษฐศาสตร์ซึ่งนำมาใช้เรียกรวบรวมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในยุโรปตะวันตก ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ 18 และได้รับความนิยมทั่วไป

จนกระทั่งองค์การสหประชาชาตินำไปใช้ในการพัฒนาประเทศที่เป็นสมาชิกอีกด้วย ปัจจุบันการพัฒนาจึงถูกนำไปใช้แพร่หลายทั่วทุกประเทศในโลก และมีความหมายแตกต่างกันออกไป แต่อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการ และการดำเนินงานโดยมนุษย์ให้ประโยชน์แก่มนุษย์ไม่ใช่เป็นการเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติการพัฒนาที่มีความหมาย และเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคำอื่น ๆ อยู่หลายคำ คือ การเปลี่ยนแปลง วิวัฒนาการ การปฏิรูป การปฏิวัติความเจริญเติบโต ความก้าวหน้า การค้นพบ การประดิษฐ์นวัตกรรม และความทันสมัย เป็นต้น โดยมีความหมายของการพัฒนาองค์การไว้ในหนังสือเรื่อง “การพัฒนาองค์การ” ว่า การพัฒนาองค์การ (Organization Development) หรือที่เรียกว่า O.D. เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาในองค์การที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาองค์การเป็นการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้เจริญก้าวหน้าหรือดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้้องค์การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยการสร้างปัจจัยต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาให้สอดคล้องตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การ และได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาองค์การไว้อีกว่า ควรมุ่งเพื่อพัฒนาการทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกลุ่มย่อย และกระบวนการหรือวิธีการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มย่อยนั้น หากมีความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มหรือขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ขององค์การเอง จะเป็นหนทางสู่ความล้มเหลวขององค์การโดยส่วนรวมได้ ดังนั้นการพัฒนาองค์การจึงควรมุ่งความสนใจไปที่การวางแผนเป้าหมาย และการวางแผนในการสร้างวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีระบบ

⁴⁶ราชบัณฑิตสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, 2546), หน้า 779.

⁴⁷พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต), ทางสายกลางของการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527), หน้า 16 – 18.

สรุปความหมายการพัฒนา คือ ความเจริญ ทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้น การกระทำให้ดีขึ้น เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า การที่คนในชุมชน และสังคมมีส่วนร่วมได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรม ได้ร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตน ชุมชน และสังคมให้ดีขึ้น กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการ และการดำเนินงานโดยมนุษย์ให้ประโยชน์แก่มนุษย์ และการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลงต้องเข้ามามีบทบาท และหน้าที่ เป็นการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้เจริญก้าวหน้า

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษา

1. ความหมายเทคโนโลยีการศึกษา

Good C. (1973) กล่าวว่า เทคโนโลยีการศึกษาหมายถึง การนำหลักการทางวิทยาศาสตร์ มาประยุกต์ใช้เพื่อการออกแบบและส่งเสริมระบบการเรียนการสอน โดยเน้นที่วัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่สามารถวัดได้อย่างถูกต้องแน่นอน มีการยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนมากกว่ายึดเนื้อหาวิชามีการใช้การศึกษาเชิงปฏิบัติ โดยผ่านการวิเคราะห์และการใช้สถิติสรุปผลรวมถึงเทคนิคการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์อื่น ๆ

Gane and Briggs (1974) กล่าวว่า เทคโนโลยีการศึกษา พัฒนาจากการออกแบบการเรียนการสอนรูปแบบต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมศาสตร์ ทฤษฎีการเรียนรู้ เทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ และความสนใจในเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

AECT (1977) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า เทคโนโลยีการศึกษาเป็นสิ่งที่ซับซ้อน เป็นกระบวนการบูรณาการที่เกี่ยวกับมนุษย์ วิธีดำเนินการ แนวคิด เครื่องมือ และอุปกรณ์ เพื่อการวิเคราะห์ปัญหา การคิดวิธีการนำไปใช้ การประเมินและการจัดแนวทางการแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ทั้งหมดของมนุษย์

กิดานันท์ มลิทอง (2540) ได้ให้ความหมายว่า เทคโนโลยีการศึกษาเป็นการประยุกต์เอาแนวคิด เทคนิค วิธีการ วัสดุ อุปกรณ์ การจัดระบบสารสนเทศ และสิ่งต่าง ๆ มาใช้ในการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในและนอกห้องเรียน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2545) ได้ให้ความหมายว่า เทคโนโลยีการศึกษาเป็นศาสตร์ว่าด้วยวิธีการหรือการศึกษา เป็นเรื่องของระบบในการประยุกต์เอาเทคนิควิธีการ แนวความคิด อุปกรณ์และเครื่องมือใหม่ ๆ มาใช้เพื่อช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษา ทั้งในด้านการขยายงานและด้านการปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอน

เทคโนโลยีทางการศึกษา (Educational Technology) ตามรูปศัพท์ เทคโนโลยี (วิธีการ) + โลยี(วิทยา) หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยวิธีการทางการศึกษา ครอบคลุมระบบการนำวิธีการ มาปรับปรุงประสิทธิภาพของการศึกษาให้สูงขึ้นเทคโนโลยีทางการศึกษาครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. วัสดุ ได้แก่ สิ่งที่มีการผุพังเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อาทิ ซอส์ค ดินสอ กระดาษ फिल्म
2. อุปกรณ์หรือเครื่องมือ ได้แก่ สิ่งที่มีความคงทนถาวร อาทิ กระดานดำ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายแผ่นใส เครื่องบันทึกภาพ ฯลฯ

3. วิธีการ ซึ่งได้แก่ กิจกรรม การสาธิต ทดลองต่าง ๆ ซึ่งจะต้องมี ระบบการนำมาบูรณาการให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

สภาเทคโนโลยีทางการศึกษานานาชาติ ได้ให้คำจำกัดความของ เทคโนโลยีทางการศึกษา ว่าเป็นการพัฒนาและประยุกต์ระบบเทคนิคและอุปกรณ์ ให้สามารถนำมาใช้ในสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ของคนให้ดียิ่งขึ้น

ดร.เป็รื่อง กุมุท ได้กล่าวถึงความหมายของเทคโนโลยีการศึกษาว่า เป็นการขยายขอบข่ายของการใช้สื่อการสอน ให้กว้างขวางขึ้นทั้งในด้านบุคคล วัสดุเครื่องมือ สถานที่ และกิจกรรมต่าง ๆ ในกระบวนการเรียนการสอน

Edgar Dale กล่าวว่า เทคโนโลยีทางการศึกษา ไม่ใช่เครื่องมือ แต่เป็นแผนการหรือวิธีการทำงานอย่างเป็นระบบ ให้บรรลุผลตามแผนการยังมีคำอีกคำหนึ่ง

ซึ่งเรามักจะพูดกันเสมอ คือ คำว่าเทคนิค (Technique) เพื่อให้ผู้อ่านทราบวิธีในการวิเคราะห์ความหมายของเทคโนโลยี และเทคนิค เราอาจกล่าวเป็นหลักง่าย ๆ ว่า เทคนิคนั้นหมายถึง หลักการหรือวิธีการใช้หรือซ่อมบำรุงรักษาเครื่องมือ เพื่อให้เครื่องมือทำงานได้ดีที่สุด การใช้เทคนิคมีหลัก 3 ประการ คือ

1. จะใช้เครื่องมืออย่างไร
2. จะซ่อมเครื่องมืออย่างไร
3. จะบำรุงรักษาเครื่องมืออย่างไร

ผู้มีความรู้ทำหน้าที่ดังกล่าวได้ เรียกว่า ช่างเทคนิค (Technician) ส่วนเทคโนโลยี หมายถึง การใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในการแก้ปัญหา ผู้ที่นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ เรียกว่า นักเทคโนโลยี (Technologist) โดยมีหลักการ 5 ประการ คือ

1. จะใช้เครื่องมือกับใคร
2. จะใช้เครื่องมือเมื่อใด
3. จะใช้เครื่องมือที่ไหน
4. จะใช้เครื่องมือทำไม
5. จะใช้เครื่องมือเพื่ออะไร

สรุปแล้ว เทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยวิธีการทางการศึกษา หรือหมายถึง การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นระบบเพื่อใช้ปฏิบัติในการแก้ปัญหการศึกษาและการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ประการคือ วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นการขยายแนวคิดเกี่ยวกับสื่อทัศนศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ เนื่องจากสื่อทัศนศึกษา หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับการใช้ตาหูฟัง ดังนั้นอุปกรณ์ในสมัยก่อนมักเน้นการใช้ประสาทสัมผัส ด้านการฟังและการดูเป็นหลัก จึงใช้คำว่าสื่อทัศนอุปกรณ์ เทคโนโลยีทางการศึกษา มีความหมายที่กว้างกว่า ซึ่งอาจจะพิจารณาจากความคิดรวบยอดของเทคโนโลยีได้เป็น 2 ประการ คือ

1) ความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์กายภาพ ตามความคิดรวบยอดนี้ เทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การประยุกต์วิทยาศาสตร์กายภาพ ในรูปของสิ่งประดิษฐ์ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ โทรทัศน์ ฯลฯ มาใช้สำหรับการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ การใช้เครื่องมือเหล่านี้ มักคำนึงถึง

เฉพาะการควบคุมให้เครื่องทำงาน มักไม่คำนึงถึงจิตวิทยาการเรียนรู้ โดยเฉพาะเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล และการเลือกสื่อให้ตรงกับเนื้อหาวิชา

ความหมายของเทคโนโลยีทางการศึกษา ตามความคิดรวบยอดนี้ ทำให้บทบาทของเทคโนโลยีทางการศึกษาแคบลงไป คือ มีเพียงวัสดุ และอุปกรณ์เท่านั้น ไม่รวมวิธีการ หรือปฏิกิริยาสัมพันธ์อื่น ๆ เข้าไปด้วย ซึ่งตามความหมายนี้ก็คือ "โสตทัศนศึกษา" นั่นเอง

2) ความคิดรวบยอดทางพฤติกรรมศาสตร์ เป็นการนำวิธีการทางจิตวิทยา มานุษยวิทยา กระบวนการกลุ่ม ภาษา การสื่อความหมาย การบริหาร เครื่องยนต์กลไก การรับรู้มาใช้ควบคู่กับผลิตกรรมทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรม เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นมิใช่เพียงการใช้เครื่องมืออุปกรณ์เท่านั้น แต่รวมถึงวิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้าไปด้วย มิใช่วัสดุหรืออุปกรณ์ แต่เพียงอย่างเดียว⁴⁸

2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

1. ความหมายของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ หรือแผนการเรียนรู้เป็นคำใหม่ที่น่ามาใช้ในการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เหตุที่ใช้คำ “แผนการจัดการเรียนรู้” แทนคำ “แผนการสอน” เพราะต้องการให้ผู้สอนมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่บ่งไว้ในมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2544 ที่กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด”⁴⁹

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้คือ การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินการ ตั้งแต่การวางแผน การจัดการเรียนรู้ จนถึง การประเมินผล⁵⁰

สุนต์ อมรวิวัฒน์ ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ คือ สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่

1. มีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนกับสิ่งแวดล้อม
2. ความสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์ก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่
3. ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้⁵¹

⁴⁸ วสันต์ ศรีเจริญ, ความหมายเทคโนโลยีการศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/103617> [16 ตุลาคม 2565].

⁴⁹ อารมณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2546), หน้า 213.

⁵⁰ มิสันต์ติกาญจน์ ทองบุญฤทธิ์, “การจัดการเรียนรู้แบบ STEM Education ในรายวิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โครงการ English Program”, งานวิจัยกลุ่มสาระภาษาอังกฤษ (English Program), (โรงเรียนอัสสัมชัญ แผนกประถม, 2559).

⁵¹ ฉวีวรรณ สุวรรณภา, “การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมทักษะการคิด ในรายวิชาสัมมนาสังคมศึกษาของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์บัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555), บทคัดย่อ.

ประเวศ วะสี นักการศึกษาไทยให้ความหมายว่า การเรียนรู้ หลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา นั้นเรียกว่า สิกขา หรือ ศึกษา วิถีชีวิต หรือ การศึกษา วิถีชีวิตที่ดีประกอบด้วย การอยู่ร่วมกันที่ดี คือ ศิล หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยความปกติ ระบบการอยู่ร่วมกันของชีวิตควรจะต้องประกอบด้วย การพัฒนาจิตและพัฒนาปัญญาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปด้วย ทำให้ระบบการอยู่ร่วมกันดียิ่ง ๆ ขึ้น ศิลสิกขา จิตตสิกขา และปัญญาสิกขา ที่เรียกว่าการศึกษาทั้ง 3 หรือไตรสิกขานั้น เพราะเป็นวิถีชีวิตทั้งหมด วิถีชีวิตทั้งหมด คือ การศึกษาจึงไม่เป็นเรียนวิชา⁵²

ฐิตะตันแคน อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่า หมายถึง กิจกรรมของบุคคล ซึ่งมีหลักและเหตุผล เป็นกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่น เกิดการเรียนรู้และความผาสุก ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมในแง่มุมต่าง ๆ 4 ด้าน คือ

1. ด้านหลักสูตร (Curriculum) หมายถึง การศึกษาจุดมุ่งหมายของการศึกษาความเข้าใจ ในจุดประสงค์รายวิชาและการตั้งจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ตลอดจนการเลือกเนื้อหาได้ เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ (Instruction) หมายถึง การเลือกวิธีสอนและเทคนิคการจัดการ เรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้

3. ด้านการวัดผล (Measuring) หมายถึง การเลือกวิธีการวัดผลที่เหมาะสมและสามารถ วิเคราะห์ผลได้

4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (Evaluating) หมายถึง ความสามารถในการ ประเมินผลของการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดได้⁵³

กูด (Good) ได้อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่าการจัดการเรียนรู้ คือ การ กระทำอันเป็นการสั่งสอนผู้เรียนในสถาบันการศึกษา⁵⁴

ฮิลล์ (Hills) ให้คำจำกัดความของการจัดการเรียนรู้ ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ คือกระบวนการ ให้การศึกษาแก่ผู้เรียน⁵⁵

มอร์ (Moore) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ คือ พฤติกรรม ของบุคคลหนึ่งที่พยายามช่วยให้บุคคลอื่นได้เกิดการพัฒนาตนเองในทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพ⁵⁶

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ คือ กระบวนการที่มีระบบ ระเบียบแบบแผนในการให้ การศึกษาแก่ผู้เรียน โดยวางแผนหลักสูตร วิธีสอน เทคนิค การวัดผล และการประเมินผลการเรียนรู้

⁵² ประเวศ วะสี, ศ., นายแพทย์, “พุทธธรรมกับอุดมการณ์สำหรับศตวรรษที่ 21”, ในพุทธธรรมกับ อุดมการณ์สำหรับศตวรรษที่ 21: ปาฐกถาครอบรอบ 60 ปี พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2542), หน้า 115-116.

⁵³ สำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, คู่มือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้, พิมพ์ครั้งที่ 2, (พิมพ์ที่ ศูนย์เรียนรู้การผลิต และจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2557), หน้า 7.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

⁵⁶ อ้างแล้ว.

2. แนวคิดการจัดการเรียนรู้

สุนน อมรวิวัฒน์ กล่าวว่า เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการสอน หรือ กระบวนการเรียนการสอนในหลากหลายวิธี ซึ่งจำแนกได้ดังนี้⁵⁷

1. การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม ได้แก่ การเรียนรู้แบบสืบค้น แบบค้นพบแบบแก้ปัญหา แบบสร้างผังความคิด แบบใช้กรณีศึกษา แบบตั้งคำถาม แบบใช้การตัดสินใจ
2. เทคนิคการศึกษาเป็นรายบุคคล ได้แก่ วิธีการเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ แบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน
3. เทคนิคการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ประกอบการเรียนรู้ เช่น การใช้สิ่งพิมพ์ ตำราเรียน และแบบฝึกหัด การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ ชุดการสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน บทเรียนสำเร็จรูป
4. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วย การโต้ว่าที่กลุ่ม Buzz การอภิปราย การระดมพลังสมอง กลุ่มตัว การประชุมต่าง ๆ การแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มสืบค้น คู่คิด การฝึกปฏิบัติ เป็นต้น
5. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เกม กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ
6. เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้แก่ ปริศนาความคิด ร่วมมือแข่งขัน หรือกลุ่มสืบค้น กลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันคิด กลุ่มร่วมมือ
7. เทคนิคการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ได้แก่ การเรียนการสอนแบบใช้เส้นเล่าเรื่อง (story line) และ การเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา (problem-solving)

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการหรือการจัดสถานภาพการณ์ของการเรียนการสอนตามหลักการหรือทฤษฎีของผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ซึ่งมีวิธีการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1) การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ในการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพเท่านั้น แต่ผู้สอนควรปรับเปลี่ยนตนเอง โดยการ “แปลงรูปแบบการสอนให้เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก” ซึ่งสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบใหม่ศูนย์วิจัยรูบิด้า (Rubida Research) ได้แบ่งการสอนออกเป็นห้ามิติ คือ การถ่ายทอด (Delivering) การประยุกต์ใช้ (Applying) การสร้างสรรค์ (Creating) การสื่อสาร (Communicating) และการตัดสินใจ (Decision Making) โดยสภาพแวดล้อมในการเรียนแบบใหม่จะต้องมีความสะดวกในการเคลื่อนย้าย และสามารถปรับรูปแบบในการใช้พื้นที่ในห้องเรียนได้อย่างง่ายดาย มีประสิทธิภาพในการเรียน โดยโต๊ะเก้าอี้จะมีล้อเลื่อนหรือใช้โต๊ะ ซึ่งจะเอื้อต่อการเรียนรู้แบบโครงการหรือการเรียนรู้ด้วยผู้เรียนมากกว่าเนื้อหา

ดังนั้นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้วิธีการเรียนได้อย่างคล่องตัว เช่นการมอง การคิด การจับคู่ การฟัง การค้นหา การพูดคุย การทำงาน

⁵⁷ สุนน อมรวิวัฒน์, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543), หน้า 37.

เป็นทีม การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ และอาจมีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การปรับเปลี่ยนพื้นที่เรียน ห้องเรียนยืดหยุ่นในการเรียนของแต่ละทีม การปลีกตัวไปคิดคนเดียว การเคลื่อนตัวเข้าหาเครื่องมือที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เป็นต้น หรืออาจมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ต่างกันไปหลายรูปแบบให้เหมาะสมกับการทำงานของผู้เรียนสามแบบ คือ สภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนต้องใช้สมาธิในการเรียน สภาพแวดล้อมสำหรับงานที่ต้องร่วมมือกันทำงาน และสภาพแวดล้อมสำหรับงานโครงการที่ต้องลงมือปฏิบัติ

สรุปได้ว่า สถานศึกษาต้องพยายามทำให้ทุกพื้นที่ของโรงเรียนกลายเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพไม่เว้นแม้กระทั่งทางเดินที่สามารถทำงานได้ มุมห้องที่มีโซฟานั่งพักผ่อนหรือทำงานร่วมกัน ห้องน้ำ โรงอาหาร สวนเกษตร พื้นที่พักผ่อน สนามกีฬา เป็นต้น โดยอาจมีการออกแบบร้านหนังสือ หรือร้านกาแฟที่มากกว่าตึกแบบทึบ ๆ อดู้ แต่เป็นห้องเรียนที่สามารถมองทะลุผ่านไปอีกส่วนหนึ่งได้ เช่น ใช้กระจกกั้นระหว่างห้องเรียนกับทางเดินสวนพักผ่อน เพื่อให้ผู้เรียนคนอื่น ๆ ผู้ปกครอง คนในชุมชน ครู ผู้บริหารสามารถมองเห็นกิจกรรมดี ๆ ในห้องเรียน ซึ่งอาจเห็นนักเรียนกำลังวางแผนทำงาน กำลังทำโครงงาน หรือนำเสนองาน โดยอาจมีครูอยู่ทำตัวเหมือนผู้จัดการโครงการ หรืออาจจะเป็นห้องเรียนที่นักเรียนกำลังทำงานอย่างอิสระ

2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน กิจกรรมการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นับว่ามีความสำคัญมาก หากครูยังใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเดิมที่ถ่ายทอดผ่านตัวครูไปสู่เด็กเป็นสำคัญแล้ว ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะไม่มีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้แน่นอน ซึ่งโฟการ์ตี (Fogarty) ได้กล่าวถึงกรอบวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาศาสตร์ของประเทศสิงคโปร์ (Ministry of Education, 2004) 4 ประการ ซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่ 2 เป็นวิสัยทัศน์เพื่อการศึกษาที่ว่า “สอนให้น้อยลง เรียนรู้ให้มากขึ้น” เป็นวิสัยทัศน์ที่เน้นการสอนในแบบที่ช่วยนักเรียนให้เรียนรู้โดยไม่ต้องสอน ซึ่งครูต้องมีกิจกรรมจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะการทำงาน ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี รวมทั้งทักษะชีวิตที่ใช้ได้จริงกับครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและประเทศชาติ

นอกจากนี้ เพิร์ลแมน (Pearlman) ยังได้กล่าวถึงผู้เรียนในศตวรรษใหม่ที่เป็นคนยุคดิจิทัล เป็นมนุษย์เครือข่าย กระตือรือร้นที่จะทำงานด้วยตนเองหรือร่วมมือกับผู้อื่น โดยเมื่ออยู่บ้านเขาจะชดเชยอยู่กับคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ไอพอด และสมาร์ทโฟน แต่เมื่ออยู่กับโรงเรียนเขาก็กลับต้องถูกบังคับให้นั่งที่โต๊ะตัวเล็ก ๆ เพื่อขีดเขียนด้วยดินสอปากกาและทำงานตามใบงานที่ได้รับคำสั่งจากครู ซึ่งเขาได้กล่าวถึงงานวิจัยด้านการศึกษามากมายที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมและศักยภาพใหม่ ๆ ของผู้เรียนในปัจจุบันว่า “นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อพวกเขามีส่วนร่วม” ซึ่งต่อมาเพรนสกี (Prensky, 2001) ได้เรียกร้องให้ครูเปลี่ยนวิธีสอนจาก “การบอกให้ทำหรือบรรยาย” ไปสู่การสอนแบบใหม่ที่ “ปล่อยให้ผู้เรียนสอนตัวเอง โดยมีครูแนะนำ”

สำหรับในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 115) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ผู้เรียนในอนาคตต้องถูกส่งเสริมและกระตุ้นให้เขาได้มีบทบาทในการควบคุมการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น และในปีเดียวกันยังได้เสนอแนะไว้อีกว่า การสอนต้องเน้นทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีผลงานวิจัยที่ยืนยันว่าทักษะการคิดเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ในทางบวก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543: 81) ซึ่งต่อมา กฤษณพงศ์ กีรติกร (2552: 51-53) ได้สรุปว่า

คนในยุคศตวรรษที่ 21 จะมีพฤติกรรมการเรียนรู้เปลี่ยนไป ดังนั้นจึงต้องสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการหาข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณและมีพลังคัดสรร (Selective) สูง เพื่อเลือกหาข้อมูลที่เพียงพอกับความต้องการ สังเคราะห์ความรู้และเกิดปัญญา ไม่ส้าลักข้อมูลมากมายท่วมท้น และยังสามารถแยกข้อมูลได้มากกว่าในอดีตที่แยกแยะเฉพาะโลกจริงและโลกจินตนาการ ซึ่งมนุษย์จะอยู่กับโลกเสมือนจริงมากขึ้นในอนาคต

ดังนั้นการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างดีนั้นจึงมีกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยการศึกษา ค้นคว้า พิสูจน์ ทดสอบ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและสร้างผลงานของตนเองออกมาอย่างมีคุณภาพ การสอนในศตวรรษที่ 21 เราจึงน่าจะเห็นภาพของผู้เรียนที่มุ่งมั่นในการทำงานของตนเอง จากการเขียนบันทึกออนไลน์ การค้นคว้าบนอินเทอร์เน็ต การเรียนผ่านโลกเสมือนจริง การนำเสนอผลงานของตนเองผ่านสื่อดิจิทัล หรือกำลังร่วมประเมินทักษะการทำงานร่วมกันและการนำเสนอผลงานของเพื่อน ๆ แต่ทั้งนี้ในห้องเรียนก็อาจจะยังมีการเรียนจากครูเช่นกันในบางรายวิชาที่เป็นรายวิชาแบบสหวิทยาการที่ต้องสอนร่วมกันเป็นทีม⁵⁸

3. หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้มีลักษณะที่เด่นชัดอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งหมายความว่า การจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน และเป็นปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

2. การจัดการเรียนรู้มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้โดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านความรู้ความคิด หรือด้านพุทธิพิสัย

2.2 ด้านทักษะกระบวนการ หรือด้านทักษะพิสัย

2.3 ด้านเจตคติ หรือด้านจิตพิสัย

3. ด้านการจัดการเรียนรู้จะบรรลุจุดประสงค์ได้ดีต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน ซึ่งหมายความว่า การจัดการเรียนรู้จะบรรลุจุดประสงค์ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้สอนทั้งด้านวิชาการ (ศาสตร์) ทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ (ศิลป์) เป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมานี้ สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างไรก็ต้องมีกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน มีจุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ จะประสบผลสำเร็จได้ดี ผู้สอนต้องมีความรู้และเทคนิคการจัดการเรียนรู้⁵⁹

หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มีนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ให้ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้อย่างหลากหลาย โดยมีรายละเอียดบางประการที่แตกต่างกันตามทัศนคติของนักการศึกษาแต่ละ

⁵⁸ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, พิมพ์ครั้งที่ 7, (นนทบุรี: พี บาลานซ์ดีไซน์แอนด์ปริ้นติ้ง, 2559), หน้า 5-9.

⁵⁹มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, พิมพ์ครั้งที่ 2, (พิมพ์ที่ ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2557), หน้า 9.

ท่าน และเมื่อนำรายละเอียดดังกล่าวมาสังเคราะห์แล้ว สามารถจำแนกหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังต่อไปนี้⁶⁰

1. วิเคราะห์ผู้เรียน (Analyze learner) ผู้สอนจำเป็นต้องวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องและตอบสนองผู้เรียนมากที่สุด

2. อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ครูจะไม่ผู้สอนอีกต่อไป แต่ครูจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือ เป็นที่ปรึกษาและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยการจัดสภาพการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

3. การส่งเสริม (Incitament) ผู้สอนต้องทำหน้าที่ส่งเสริม กระตุ้น และปลุกฝังให้ผู้เรียนเกิดทักษะและคุณลักษณะเชิงบวกในการเรียนรู้จากกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดขึ้น โดยประเด็นหลัก ๆ ที่ผู้สอนควรส่งเสริมและให้ความสำคัญ คือ

- 3.1 ผู้เรียนพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ (Autonomy)
- 3.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ (Participation)
- 3.3 ผู้เรียนร่วมมือและมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ (Cooperation and Interaction)
- 3.4 ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Construction)
- 3.5 ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (Application)

4. ทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning theory) เป็นกรอบงานวิจัยที่จัดระบบของความรู้หรือข้อมูล และเหตุการณ์เรียนรู้ที่ซับซ้อน ซึ่งเป็นการจัดระบบใหม่ของประสบการณ์เดิมที่มีมาก่อน หรือเป็นหลักการของการเกิดการเรียนรู้ที่สามารถทำการทดสอบได้ สามารถนำอ้างอิงถึงเหตุการณ์และประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้มีพัฒนาการมาจากทฤษฎีจิตวิทยา ซึ่งมีการศึกษาทดลองเริ่มตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา⁶¹

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning theory) การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิดคน สามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยิน การสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะทำให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้ เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบ

⁶⁰ ทิศนา ขัมมณี, 80 นวัตกรรม : การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น, 2557), หน้า 120.

⁶¹ รังสรรค์ บุชยะมา, เอกสารการจัดการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2550), หน้า 17.

วินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไข และสถานการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน⁶²

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของ Bloom (Bloom's Taxonomy)

ความรู้ที่เกิดจากความจำ (Knowledge) Bloom ได้แบ่งการเรียนรู้เป็น 6 ระดับ

1. ความรู้ ความจำ (Knowledge)
2. การประยุกต์ (Application)
3. ความเข้าใจ (Comprehend) ซึ่งเป็นระดับล่างสุด
4. การสังเคราะห์ (Synthesis) สามารถนำส่วนต่าง ๆ มาประกอบเป็นรูปแบบใหม่ได้ให้แตกต่างจากรูปเดิมเน้นโครงสร้างใหม่

5. การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถแก้ปัญหาตรวจสอบได้สามารถนำส่วนต่าง ๆ มาประกอบเป็นรูปแบบใหม่ได้ให้แตกต่างจากรูปเดิม

6. การประเมินค่า (Evaluation) วัดได้เน้นโครงสร้างใหม่ และตัดสินใจว่าอะไรถูกหรือผิด ประกอบการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและเกณฑ์ที่แน่ชัด

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของเมเยอร์ (Mayor)

ในการออกแบบสื่อการเรียนการสอนการวิเคราะห์ความจำเป็นเป็นสิ่งสำคัญและตามด้วยจุดประสงค์ของการเรียนเงื่อนไขพฤติกรรมควรชี้ชัดและสังเกตได้ โดยแบ่งออกเป็นย่อย ๆ 3 ส่วนด้วยกันมาตรฐาน

1. พฤติกรรมสำเร็จได้ควรมีเงื่อนไขในการช่วยเหลือ
2. พฤติกรรมที่ได้นั้นสามารถอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบรูเนอร์
3. ความรู้ถูกสร้างหรือหล่อหลอมโดยประสบการณ์ (Bruner)
 - ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบในการเรียน
 - ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความหมายขึ้นมาจากแง่มุมต่าง ๆ
 - ผู้เรียนเลือกเนื้อหาและกิจกรรมเอง
 - ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง เนื้อหาควรถูกสร้างในภาพรวม

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของไทเลอร์ (Tylor)

1. ความต่อเนื่อง (continuity) หมายถึง ในวิชาทักษะ ต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกทักษะในกิจกรรมและประสบการณ์บ่อยๆ

2. การจัดช่วงลำดับ (sequence) หมายถึง หรือการจัดสิ่งที่มี ความง่ายและต่อเนื่องกันไปสู่สิ่งที่มีความยาก ดังนั้นการจัดกิจกรรม

3. ประสบการณ์บูรณาการให้มีการเรียงลำดับก่อนหลัง เพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (integration) หมายถึง การจัดประสบการณ์จึงควรเป็นในลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้เพิ่มพูนความคิดเห็นและได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน เนื้อหาที่เรียนเป็นการเพิ่มความสามารถทั้งหมดของ

⁶² พระรัชเวรณ รุ่งเรือง, “การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒนา (ทวีวัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558).

ผู้เรียนที่จะได้ใช้ประสบการณ์ได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน ประสบการณ์การเรียนรู้ จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ที่แวดล้อม

ทฤษฎีการเรียนรู้ 8 ขั้น ของกาเย่ (Gagne)

1. การจูงใจ (Motivation Phase) การคาดหวังของผู้เรียนเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้
2. การรับรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Apprehending Phase)
3. ผู้เรียนจะรับรู้สิ่งที่สอดคล้องกับความตั้งใจ การปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้ไว้เป็นความจำ (Acquisition Phase)
4. ความสามารถในการจำ (Retention Phase) เพื่อให้เกิดความจำระยะสั้นและระยะยาว
5. ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว (Recall Phase)
6. การนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว (Generalization Phase)
7. การแสดงออกพฤติกรรมที่เรียนรู้ (Performance Phase)
8. การแสดงผลการเรียนรู้กลับไปยังผู้เรียน (Feedback Phase) ผู้เรียนได้รับทราบผลเร็วจะทำให้มีผลดีและประสิทธิภาพสูง⁶³

2.5 บริบทพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

การศึกษาวิจัยมีการกำหนดพื้นที่เพื่อการศึกษาโดยชัดเจน เพื่อสร้างพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ณ โรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน จำนวน 5 แห่ง 1) โรงเรียนวัดลาดตระโหว ตำบลวัดยม อำเภอบางปะอิน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา 2) โรงเรียนวัดฝั่งแคด (บุญสืบวิชชูปถัมภ์) ตำบลทับน้ำ อำเภอบางปะหัน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา 3) โรงเรียนวัดประยูรวงศาवास ถนนเทศบาลสาย 1 ตำบลวัดกัลยาณ์ อำเภอรอบบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร 4) โรงเรียนทอสี 023/46 ซอยปรีดิพนมยงค์ 41 ถนนสุขุมวิท 71 แขวงคลองตัน เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 5) โรงเรียนสยามสามไตร 87 ซ.สุขุมวิท 89/1 แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพฯ

เครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) 90 หมู่ 2 ตำบล ไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) โรงเรียนอนุบาลบางกรวย (วัดศรีประวัติ) 27 หมู่ 1 ถนนกาญจนาภิเษก ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 3) โรงเรียนแจรงร้อนวิทยา 1 หมู่ 1 ตรอก/ซอย ราษฎร์บูรณะ 37 ถนนราษฎร์บูรณะ ตำบลราษฎร์บูรณะ อำเภอราษฎร์บูรณะ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ หมายถึง กระบวนการเรียนการสอน และการเรียนรู้วิถีพุทธ เศรษฐศาสตร์วิถีพุทธ การฝึกสติภาวนาวิถีพุทธ วัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ ดังมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการเรียนการสอน และการเรียนรู้วิถีพุทธ หมายถึง การสร้างนวัตกรรมกระบวนการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรม เช่น กระบวนการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 และหลักโยนิโสมนสิการ และไตรสิกขา เป็นต้น

⁶³ กิดานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, 2543), หน้า 5.

2. เศรษฐศาสตร์วิถีพุทธ หมายถึง การประยุกต์แนวความคิดทางศาสนาพุทธเกี่ยวกับหลักความพอเพียง รู้จักประมาณในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข
3. การฝึกสติภาวนาวิถีพุทธ หมายถึง กระบวนการฝึกจิตให้สงบ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
4. วัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ หมายถึง การแสดงออกที่มีแบบแผนประเพณีวิถีพุทธในการประพฤติปฏิบัติของผู้เรียนให้เหมาะสมกับวัย

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 งานวิจัยในประเทศ

1. งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการนวัตกรรมการเรียนการสอน

อัครา ประเสริฐสิน, เทพสุตา จิตรระกุล, จอย ทองล่อมศรี ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการนวัตกรรมการเรียนการสอนไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู” และนิยามนวัตกรรมการเรียนการสอนไว้ หมายถึง ความสามารถในการใช้นวัตกรรมสื่อการสอน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการนวัตกรรมการเรียนการสอนไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครูประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) การจัดการอบรมความรู้ที่ทันสมัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) การส่งเสริมสนับสนุน อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสม 3) การจัดเวทีนำเสนอผลงานเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) มีนโยบายส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในชั้นเรียน 5) มีงบประมาณจัดทำนวัตกรรมการเรียนการสอน 6) กำหนดจำนวนนักเรียนแต่ละห้องให้มีความเหมาะสมกับจำนวนสื่อการเรียนรู้อุปกรณ์ และ 7) สร้างแรงจูงใจให้ครูในการสร้างนวัตกรรม เช่น การให้รางวัล⁶⁴

ปวิวรรต สมนึก ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง “ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว” ผลการวิจัยพบว่า (1) วิธีการสอนแบบปกติมีข้อดีคือ เป็นวิธีสอนที่ใช้เวลาน้อย เมื่อเทียบกับวิธีสอนแบบอื่น ๆ ใช้กับผู้เรียนจำนวนมากได้สะดวก ไม่ยุ่งยาก และถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้มาก ส่วนข้อจำกัดคือเป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนมีบทบาทน้อยจึงอาจทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจในการบรรยาย อาศัยความสามารถของผู้บรรยาย ถ้าผู้บรรยายไม่มีศิลปะในการบรรยายที่ดึงดูดใจผู้เรียน ผู้เรียนอาจขาดความสนใจ และถ้าผู้สอนขาดการเรียบเรียงเนื้อหาสาระอย่างเหมาะสม ผู้เรียนอาจเกิดความไม่เข้าใจ และไม่สามารถซักถามได้ ถ้าผู้บรรยายไม่เปิดโอกาส นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีสอนที่ไม่สามารถสนองตอบความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล สำหรับวิธีการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เป็นหลักมีข้อดีคือ ช่วยให้คุณภาพการเรียนรู้อาจารย์ผู้สอนสามารถทำได้มากและนานขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ในปริมาณมากขึ้นในเวลาที่กำหนดไว้ และช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ส่วนข้อจำกัดคือ การขาดทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นเท่ากับการเข้าร่วมกิจกรรมแบบเข้าชั้นเรียนปกติ (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่

⁶⁴ อัครา ประเสริฐสิน, เทพสุตา จิตรระกุล, จอย ทองล่อมศรี, “การศึกษาแนวทางการจัดการนวัตกรรมการเรียนการสอนไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู”, ในวารสารบรรณศาสตร์คมศต, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 78-89.

เรียนโดยสื่อวีดิทัศน์สูงกว่านักศึกษาที่เรียนโดยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ (3) ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เป็นหลักอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.79⁶⁵

พระศักดิ์ กิ่งพุ่ม ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์การกีฬา ของผู้เรียนระดับปริญญาตรีสถาบันการพลศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนบนเว็บแบบผสมผสานฯ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ (1) หลักการของรูปแบบ (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (3) วิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน และ (4) การวัดและการประเมินผล 2) นักศึกษาที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษา มีความคิดเห็นว่าการเรียนตามรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทำการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนแล้วมีความคิดเห็น ว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก⁶⁶

มาลัย พวงพิลา ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา พบว่า สภาพการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อยที่สุด 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครู ที่มีต่อปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกัน ส่วนรายด้าน ด้านการเงิน ด้านกฎระเบียบ และด้านกลยุทธ์ โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาการบริหารความเสี่ยงมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนในด้านการดำเนินงาน โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่มิมีปัญหาการบริหารความเสี่ยงมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ข้อเสนอการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา พบว่า ควรศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ควรศึกษาและวางแผนการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดศรีสะเกษ⁶⁷

⁶⁵ปวีรรัต สมนึก, “การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง “ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว”, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, วารสารการท่องเที่ยวนานาชาติ, ปีที่ 11 ฉบับที่ 1/2558.

⁶⁶พระศักดิ์ กิ่งพุ่ม, “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์การกีฬา ของผู้เรียนระดับปริญญาตรีสถาบันการพลศึกษา”, รายงานวิจัย, (นักวิชาการศึกษาลำดับสูงและการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553), บทคัดย่อ.

⁶⁷มาลัย พวงพิลา, “สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4”, วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2564): บทคัดย่อ.

พิชาณันท์ เตชะประสิทธิ์วานิช ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ระบบทะเบียนออนไลน์ ในระดับอุดมศึกษา มีข้อสรุปว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีการศึกษา จึงได้มีการกำหนดให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการศึกษามีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปจนถึงการให้ความสำคัญเพื่อให้คนไทยสามารถใช้เทคโนโลยีในการศึกษาที่มีได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ระบบทะเบียนนักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีการศึกษาซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในสถานศึกษาซึ่งผู้ใช้งานก็จะมีทั้งอาจารย์ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ โดยระบบทะเบียนออนไลน์สามารถที่จะช่วยลดเวลาในการทำงาน ช่วยประหยัดต้นทุนและทรัพยากรของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี เพื่อให้การใช้งานของผู้ใช้ เป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ จึงเห็นว่าควรมีการจัดทำกระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ระบบทะเบียนออนไลน์ขึ้นมา โดยใช้หลักการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทำให้ได้มาซึ่งกระบวนการ ดังนี้ 1) การสำรวจความต้องการพื้นฐาน ปัญหา และข้อเสนอแนะจากผู้ใช้งาน 2) การจัดการอบรมและสร้างความเข้าใจร่วมกัน 3) การสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 4) การนำไปใช้จริงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ⁶⁸

พระมหานันต์ องค์กรศิริ ได้วิจัยเรื่อง คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพนั้น ๆ ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือการขาดคุณธรรมจริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคมและวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย ปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์คุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามของคนไทยของเรากำลังจะถูกกลืนจนทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ได้รับวัฒนธรรมต่างชาติที่หลั่งไหลเข้ามา พร้อมกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยี โดยขาดการพิจารณาไตร่ตรอง ประกอบกับการไม่เป็นแบบอย่างที่ดีของบุคคลในสังคม ในการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ รักเพื่อนมนุษย์ รักธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีจิตใจเป็นกลาง ครูผู้สอนจะต้องปรับปรุงพัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการสอนให้สอดคล้องกับ ความต้องการ ความสนใจ และเจตคติของผู้เรียน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถเรียนรู้เป็นเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและนำไปใช้ในการสร้างและเตรียมทรัพยากรมนุษย์ ให้ประเทศมีคุณภาพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแบบยั่งยืนสู่ การปฏิรูปการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคม ที่จะนำความสุขสงบและความและความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมนั้น ๆ เพราะเมื่อคนในสังคมมีคุณธรรมจริยธรรมแล้ว จิตใจก็ย่อมสูงส่ง มีความสะอาด และสว่างในจิตใจ จะทำการงานใดก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่นเป็นบุคคลที่มี

⁶⁸พิชาณันท์ เตชะประสิทธิ์วานิช, “กระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ระบบทะเบียนออนไลน์ ในระดับอุดมศึกษา”, วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562): บทคัดย่อ.

คุณค่ามีประโยชน์ และสร้างสรรค์คุณงามความดี อันเป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติ พระศาสนา สืบไป⁶⁹

สิน งามประโคน ได้วิจัยเรื่อง “พุทธบริหารการศึกษา: แนวคิดทฤษฎีและการบูรณาการ ผลการศึกษา” พบว่า แนวคิด และทฤษฎี การบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรมสามารถบูรณาการ ได้ทั้ง 4 หลักการบริหาร ได้ดังนี้ 1) การบริหารงานวิชาการบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ ไตรสิกขา อริยสัจ 4 ชั้น 5 ไตรลักษณ์ สติปัฏฐาน 4 จริต 6 และพุทธวิธีการสอน 2) การบริหารงานบุคคล บูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ อธิปไตย และพละ 5 โดยใช้หลักการให้รางวัลและวิธีสนทนาเพื่อพัฒนา บุคลากร 3) หลักการบริหารงานงบประมาณ พระพุทธองค์ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า ต้องมีการวางแผน การเงิน ขยันหา คบคนดี และประกอบอาชีพสุจริต บูรณาการกับ สุจริต 3 ทิฐุธรรมิกัตถสัจตนิทธรรม และ 4) การบริหารงานทั่วไป เป็นการจักระบายอากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงานบูรณา การกับหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4⁷⁰

2. งานวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมการสอน

นิลมนิ พัทธกะและคณะ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิด โดยใช้ ใครงานกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูโรงเรียน จำนวน 10 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติการ ได้แก่ แผนการเรียนรู้ที่เน้น ทักษะการคิดโดยใครงาน 2) เครื่องมือที่ใช้สะท้อนผลการปฏิบัติการ ได้แก่ แบบบันทึก การประเมิน คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ของครู แบบสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู แบบประเมิน พฤติกรรมด้านทักษะการคิดของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตาม กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิด โดยใช้ใครงาน ต้องดำเนินการให้ความรู้เชิง หลักการแนวคิด เกี่ยวกับทักษะการคิด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้ใครงาน การผลิตสื่อ อุปกรณ์ประกอบการสอน จากนั้น จึงพัฒนาความรู้จากที่อบรมมาจัดเตรียมเขียนแผนการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดโดยใครงาน เมื่อกลุ่มเป้าหมายสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แล้วจัด กิจกรรมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลโดยมีผู้วิจัยให้คำปรึกษาแก้ไข พร้อมทั้งจะนำไป ปฏิบัติการในชั้นเรียน⁷¹

อัจฉรา ประเสริฐสิน, เทพสุตา จิตรระกุล, จอย ทองถล่มศรี ได้วิจัยแนวทางการ จัดการนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู และนิยาม นวัตกรรมทางการเรียนการสอนไว้หมายถึง ความสามารถในการใช้นวัตกรรมสื่อการสอน เป็นตัวกลาง หรือช่องทางถ่ายทอดองค์ความรู้ทักษะ รวมไปถึงประสบการณ์จากแหล่งความรู้ไปสู่ผู้เรียน และทำให้ เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ นวัตกรรมการเรียนการสอนเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีโทรคมนาคม ที่นักการศึกษาพยายามนำศักยภาพของเทคโนโลยีเหล่านี้

⁶⁹ พระมหานันท องค์กรศิริ, “คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0”, ในวารสาร นวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2561): บทคัดย่อ.

⁷⁰ สิน งามประโคน “พุทธบริหารการศึกษา: แนวคิดทฤษฎีและการบูรณาการ”, ในวารสารนวัตกรรม การศึกษาและการวิจัย, ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2560): บทคัดย่อ.

⁷¹ นิลมนิพัทธ์ และคณะ, การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิด กลุ่มสาระสังคม ศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม, รายงานการวิจัย, (ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (มปป)).

มาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ ๆ การวิจัยนี้ เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคลากรจากโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร 3 สังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร (สพฐ.) สังกัด สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (กทม.) และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา เอกชน (สช.) สังกัดละ 2 คน รวม 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอน และการทำวิจัยของครู มีความตรงเชิงเนื้อหา (ค่า IOC ระหว่าง 0.60 - 1.00) ผลการวิจัยพบว่า⁷² แนวทางการจัดการ นวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอนและการทำวิจัยของครูประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) การจัดการ อบรมความรู้ที่ทันสมัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) การส่งเสริมสนับสนุน อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสม 3) การจัดเวทีนำเสนอผลงานเพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ 4) มีนโยบายส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในชั้นเรียน 5) มีงบประมาณจัดทำ นวัตกรรม 6) กำหนด จำนวนนักเรียนแต่ละห้องให้มีความเหมาะสมกับจำนวน สื่อการเรียนรู้อื่นๆ และ 7) สร้างแรงจูงใจให้ครูในการสร้างนวัตกรรม เช่น การให้รางวัล

สุภาภรณ์ จันทร์ประเสริฐ, ศิริรัตน์สัณวุฒิ, พรเทพ แก้วเชื้อ, ศรินยา แต่งอ่อน และวรรณวิมล บุญญพงษ์ ได้ศึกษานวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0 เพื่อการนำ นวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0 มาปรับใช้นวัตกรรม หรือเทคนิคต่าง ๆ 13 เทคนิคของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0 ได้แก่⁷³ เทคนิคที่ 1 การ พัฒนาทักษะผ่าน รายวิชา, เทคนิคที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : กรณีการใช้ Activity Base Learning, เทคนิคที่ 3 ออกแบบการสอน 360 องศา, เทคนิคที่ 4 ค้นหาหาข้อมูล เพิ่มเติมจาก วิชาการดอทคอม <http://www.vcharkarn.com>, เทคนิคที่ 5 การสอนแบบ CIPPA การ จัดการเรียน การสอนด้วยนวัตกรรม, เทคนิคที่ 6 การเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา, เทคนิคที่ 7 วิธีการเสนอแนะในการสอนแบบนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง, เทคนิคที่ 8 การจัดการเรียนรู้ แบบใช้โครงงานเป็นฐาน Project-based Learning, เทคนิคที่ 9 การจัดการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21, เทคนิคที่ 10 ห้องเรียนออนไลน์, เทคนิคที่ 11 การเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิคที่ 12 การเรียนรู้แบบ ห้องเรียนกลับด้าน, เทคนิคที่ 13 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี

พรทิพย์ ไชยโส ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม สมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ของนิสิตครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน” ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ คิด มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอนคือขั้นกระตุ้นความสนใจ ขั้นการสืบเสาะหาคำตอบ ขั้นการสรุปผล ขั้นการขยายความรู้ และขั้นการประเมินผล เรียกว่า ชื่อว่า 3S2E Model นำเสนอ นวัตกรรม ในลักษณะของเอกสารคู่มือสำหรับอาจารย์และเอกสารการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาครู โดยจัดลำดับ

⁷² อัจฉรา ประเสริฐสิน, เทพสุตา จิวตระกูล, จอย ทองหล่อศรี, “การศึกษาแนวทางการจัดการ นวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู,” ในวารสารบรรณศาสตร์ มคอ. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2560: 78-89.

⁷³ สุภาภรณ์ จันทร์ประเสริฐ และคณะ, “นวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0,” ใน เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ “วลัยลักษณ์วิจัย” (ครั้งที่ 10 ระหว่างวันที่ 27-28 มีนาคม 2561: 74).

โครงสร้างจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ 9 หน่วย ใช้เวลาในการสอนและทำกิจกรรมแต่ละหน่วยประมาณ 3 ชั่วโมง ผลการนำนวัตกรรมไปใช้พบว่านิสิตนักศึกษาศึกษามากกว่าร้อยละ 50 มีสมรรถนะด้านการประเมินอยู่ในระดับดีมาก และมีจำนวนนิสิตนักศึกษาศึกษามากกว่าร้อยละ 90 ที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ทั้งนี้มีสมรรถนะด้านการประเมินที่นิสิตนักศึกษาครูได้รับการพัฒนา 9 สมรรถนะ ประกอบด้วย

1. สมรรถนะในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินและสิ่งที่ประเมิน
2. สมรรถนะในการให้ผลย้อนกลับกับผู้เรียน
3. สมรรถนะในการสร้างและใช้เครื่องมือในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. สมรรถนะในการให้คะแนนและแปลความหมายคะแนน
5. สมรรถนะในการออกแบบการประเมินสภาพจริง
6. สมรรถนะในการตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือประเมิน
7. สมรรถนะในการให้ระดับคะแนนและการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
8. สมรรถนะในการใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอน

ของครู

9. สมรรถนะในการจัดทำโครงการในการออกแบบการประเมินการเรียนรู้ อาจารย์ที่ใช้นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คู่มือและกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก นิสิตนักศึกษาที่เรียนรายงานว่าได้เรียนรู้ตามบทเรียนที่เรียนและตระหนักว่าสมรรถนะด้านการประเมินเป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูที่จะนำไปใช้ในการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อไป⁷⁴

3. งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

นิลมนิ พัทธกิจและคณะ (มปป.) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิด โดยใช้โครงงาน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูโรงเรียน จำนวน 10 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติการ ได้แก่ แผนการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดโดยโครงงาน และ 2) เครื่องมือที่ใช้สะท้อนผลการปฏิบัติการ ได้แก่ แบบบันทึก การประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ของครู แบบสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู แบบประเมินพฤติกรรมด้านทักษะการคิดของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า⁷⁵ การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิด โดยใช้โครงงานต้องดำเนินการให้ความรู้เชิงหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการคิด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้โครงงาน การผลิตสื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน จากนั้น จึงพัฒนาความรู้จากที่อบรมมาจัดเตรียมเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดโดยโครงงาน เมื่อกลุ่มเป้าหมายสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แล้วจัดกิจกรรมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลโดยมีผู้วิจัยให้คำปรึกษาแก้ไข พร้อมทั้งจะนำไปปฏิบัติการในชั้นเรียน

⁷⁴พรทิพย์ ไชยโส, “การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ของนิสิตครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน”, รายงานวิจัย, (นักวิชาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556), บทคัดย่อ.

⁷⁵นิลมนิพัทธ์ และคณะ, การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิด กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, รายงานการวิจัย, (ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (มปป)).

นันทน์ เรืองฤทธิ์ พัฒนานวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานโดยใช้ โครงงานเป็นฐาน รายวิชา 468 310 เทคนิคการนำเสนอและการจัดนิทรรศการ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนานวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานและพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนใช้โครงงานเป็นฐาน รายวิชา 468310 เทคนิคการนำเสนอและการจัดนิทรรศการ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) ด้านความรู้และทักษะทางปัญญาและด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาวิชาเอก เทคโนโลยีการศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย 1) นวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานโดยใช้โครงงานเป็นฐาน 2) แบบประเมิน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินโครงการนิทรรศการ และ 4) แบบประเมินการทำงานร่วมกัน ผลการวิจัย⁷⁶ ดังนี้

1. นวัตกรรมประกอบด้วย 1) องค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ผู้สอน 2) ผู้เรียน 3) คู่มือการเรียนรู้ 4) ประมวลรายวิชา 5) ระบบบริหารการเรียนการสอนออนไลน์ 6) แบบประเมินความรู้และทักษะทางปัญญา 7) แบบประเมินทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ 2) ขั้นตอนของนวัตกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นการเรียนการสอน และ 3) ขั้นประเมินผล

2. ผลการพัฒนาผลการ เรียนรู้ 1) ด้านความรู้และทักษะทางปัญญา พบว่าค่าเฉลี่ยของความรู้และ ทักษะทางปัญญาอยู่ที่ ร้อยละ 84.66 แสดงว่านักศึกษามีความรู้และทักษะทางปัญญาอยู่ในระดับดีมาก 2) ด้านทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 อยู่ในระดับดี

อจศรา ประเสริฐสิน, เทพสุตา จิตรระกุล, จอย ทองล่อมศรี ได้วิจัยแนวทางการจัดการ นวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน และการทำวิจัยของครู และนิยาม นวัตกรรมทางการเรียนการสอนไว้หมายถึง ความสามารถในการใช้นวัตกรรมสื่อการสอน เป็นตัวกลาง หรือช่องทางถ่ายทอดองค์ความรู้ทักษะ รวมไปถึงประสบการณ์จากแหล่งความรู้ไปสู่ ผู้เรียน และทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นวัตกรรมการเรียนการสอนเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีโทรคมนาคมที่นักการศึกษาพยายาม นำศักยภาพของเทคโนโลยีเหล่านี้ มาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ ๆ การวิจัยนี้ เก็บข้อมูลเชิง คุณภาพโดยการ สอนหน้ากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคลากรจากโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร 3 สังกัด ได้แก่ สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร (สพฐ.) สังกัด สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (กทม.) และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา เอกชน (สช.) สังกัดละ 2 คน รวม 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการจัดการนวัตกรรมการ ศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน และการทำวิจัยของครู มีความตรงเชิงเนื้อหา (ค่า

⁷⁶ นันทน์ เรืองฤทธิ์, “การพัฒนา นวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานโดยใช้โครงงานเป็นฐาน รายวิชา 468 310 เทคนิคการนำเสนอและการจัดนิทรรศการ”, ใน Veridian E-Journal, Silpakorn University, ฉบับ ภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2560: 679- 693.

IOC ระหว่าง 0.60 - 1.00) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการนวัตกรรมการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครูประกอบด้วย 7 ด้าน⁷⁷ คือ

1. การจัดการ อบรมความรู้ที่ทันสมัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม
2. การส่งเสริมสนับสนุน อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสม
3. การจัดเวทีนำเสนอผลงานเพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้
4. มีนโยบายส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในชั้นเรียน
5. มีงบประมาณจัดทำนวัตกรรม
6. กำหนด จำนวนนักเรียนแต่ละห้องให้มีความเหมาะสมกับจำนวนสื่อการเรียนรู้
7. สร้างแรงจูงใจให้ครูในการสร้างนวัตกรรม เช่นการให้รางวัล

สุตาภัทร จันทรประเสริฐ, ศิริรัตน์สัณวุฒิ, พรเทพ แก้วเชื้อ, ศรินยา แดงอ่อน และ วรรณวิมล บุญญพงษ์ ได้ศึกษานวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0 เพื่อการนำนวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0 มาปรับใช้นวัตกรรม หรือเทคนิคต่าง ๆ 13 เทคนิคของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0 ได้แก่⁷⁸ เทคนิคที่ 1 การพัฒนาทักษะผ่านรายวิชา, เทคนิคที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : กรณีการใช้ Activity Base Learning, เทคนิคที่ 3 ออกแบบการสอน 360 องศา, เทคนิคที่ 4 ค้นหาหาข้อมูล เพิ่มเติมจากวิชาการดอทคอม <http://www.vcharkarn.com>, เทคนิคที่ 5 การสอนแบบ CIPPA การจัดการเรียนการสอนด้วยนวัตกรรม, เทคนิคที่ 6 การเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลชิปปา, เทคนิคที่ 7 วิธีการเสนอแนะในการสอนแบบนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง, เทคนิคที่ 8 การ จัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นฐาน Project-based Learning, เทคนิคที่ 9 การจัดการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21, เทคนิคที่ 10 ห้องเรียนออนไลน์, เทคนิคที่ 11 การเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิคที่ 12 การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน, เทคนิคที่ 13 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี

สราวุฒย์ วิจิตรปัญญา พระครูประโชติพัชรพงศ์ ธมมรสี, พระมหาวัชชัย กุลผาย ได้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์”⁷⁹ ผลจากการศึกษาพบว่า รูปแบบการเสริมสร้างในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จะต้องดำเนินการขับเคลื่อนงานระบบนิเวศให้สำเร็จจุดประสงค์ได้จะขาดมิได้คือผู้ปฏิบัติการ ดังนั้นจึงเสนอ รูปแบบการจัดการระบบนิเวศด้านผู้ปฏิบัติการจะต้องมีลักษณะเป็นผู้ที่มีความรู้มีสติปัญญาในการจัดการระบบนิเวศ คือ ความรู้ความเข้าใจในแผนงานและนโยบาย เป็นผู้ที่มีทักษะและความสามารถในการจัด

⁷⁷ อัจฉรา ประเสริฐสิน, เทพสุตา จิตรระกุล, จอย ทองล่อมศรี, “การศึกษาแนวทางการ จัดการ นวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู,” ในวารสารบรรณศาสตร์มศว. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2560: 78-89.

⁷⁸ สุตาภัทร จันทรประเสริฐ และคณะ, “นวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0,” ใน เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ “วลัยลักษณ์วิจัย” (ครั้งที่ 10 ระหว่างวันที่ 27-28 มีนาคม 2561).

⁷⁹ สราวุฒย์ วิจิตรปัญญา พระครูประโชติพัชรพงศ์ ธมมรสี, พระมหาวัชชัย กุลผาย, “การเสริมสร้าง เครือข่ายในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560), บทคัดย่อ.

การระบบนิเวศ คือ ความเป็นคนที่สามารถฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในการดำเนินงาน ด้านระบบนิเวศ และดำเนินการโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการระบบนิเวศ คือ กระบวนการ อย่างหนึ่งที่จะทำให้การจัดการระบบนิเวศดำเนินไปได้ จะต้องดำเนินการให้คนในชุมชนมีส่วนในการ บริหารจัดการ โดยการใช้หลักธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็น แนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึง ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รัก สามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการ พัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือ สร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่หากจะมีมาใน อนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความร่วมมือ อันเป็นคุณลักษณะ สำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น พระประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบันนั้นคือ 1. หลักความมี ส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ แสดงความคิดเห็น ในการตัดสินใจ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนไม่ว่าด้วยการแจ้งความการไต่สวนสาธารณะ การ ประชาสัมพันธ์ การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ 2. หลักความร่วมมือรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิ หน้าที่ในการจัดการระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใส่ใจกับปัญหาและการ กระตือรือร้นช่วยเหลือแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะรับผล จากการกระทำของตนเอง เป็นต้น

สมศักดิ์ บุญปู, พระครูวิรุฬห์สุตคุณ, พีรวัฒน์ ชัยสุข, บุญเชิด ขำนิศาสตร์, ณิชชา อมราภรณ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ⁸⁰ ผลจากการศึกษาพบว่า 1. การศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจากการศึกษาแนวทางจาก โรงเรียน สัตยาไส จังหวัดลพบุรี โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนวัดสุทธิวราราม โรงเรียนชวนาพุทธ เศรษฐศาสตร์ และวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉนิศรีสะเกษ พบว่า มีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและนวัตกรรม 5 ด้านได้แก่ 1) การสอนและการเรียนรู้ 2) วัฒนธรรม 3) วิถีพอเพียง 4) การฝึก ภาวนาวิถีพุทธ 5) การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และการดำเนินการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สามารถสรุป เป็น Model : 6744-Model 2. การพัฒนารูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ได้รูปแบบกิจกรรม วิถีพุทธ พอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน รูปแบบกิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ และ รูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธตามแผนงานกิจกรรม ใช้คณะครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐานในการเรียนรู้ 3. การ พัฒนาองค์ความรู้นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นการปลูกฝัง อบรม ฝึกฝน เยาวชน ตามวิธีการของ พระพุทธศาสนา โดยเน้นบูรณาการตามหลักไตรสิกขา อันมี ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นฐาน เรียนรู้ผ่าน การพัฒนา "การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น" มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่า และการปลูกฝัง การฝึกฝน ให้เยาวชนได้ นำหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันจะทำให้

⁸⁰ สมศักดิ์ บุญปู, พระครูวิรุฬห์สุตคุณ, พีรวัฒน์ ชัยสุข, บุญเชิด ขำนิศาสตร์, ณิชชา อมราภรณ์, “การ พัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2564), บทคัดย่อ.

เยาวชนมีคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพเป็นคนดี คนเก่ง ของสังคม ดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสามารถดำรงชีวิต ได้อย่างมีความสุข

4. การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้จากกิจกรรมการพัฒนาการทั้ง 4 ด้านคือ 1) เครือข่ายด้านสังคม ได้ฝึกฝนมารยาทไทย การอยู่ร่วมกัน การปฏิบัติตนต่อผู้อื่น 2) เครือข่ายด้านใจ การฝึกฝนจิตใจ ให้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน สอนให้กตัญญูทักท้วงต่อผู้มีพระคุณ 3) เครือข่ายด้านสติปัญญา สอนให้รู้จักพิจารณาว่า อะไรคือสิ่งที่มีประโยชน์ต่อ ตนเองและประโยชน์ต่อสังคมได้ 1) เครือข่ายด้านร่างกาย พัฒนากล้ามเนื้อด้วยกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ

5. การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ขยายความรู้จากพื้นที่นวัตกรรมการ ห้องซี 500 ของคณะครุศาสตร์ไปตามโรงเรียนต่าง ๆ โดยเปิดให้เข้าชมและ ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเกิดเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การกิจกรรม หรือการเรียนการสอนแนวใหม่ สอนแบบบูรณาการของศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา นำไปพัฒนาตามโรงเรียนเพื่อเป็นเครือข่ายแหล่งเรียนรู้หรือพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธเป็นต้นแบบ และขยายผลเป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร ภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตวิทยาลัยสงฆ์ทั่วประเทศ และเครือข่าย ภายนอก องค์กร หน่วยงานราชการ และโรงเรียน โดยใช้คณะครุศาสตร์เป็นศูนย์กลางภาคินวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ

6. การบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เชื่อมโยงพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้หลักศรัทธากับปัญญาผ่าน 5 กิจกรรมทั้ง 6 โรงเรียนเพื่อให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต เก่ง ดี มีสุข และสามารถนำหลักธรรมคำสอนที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สิน งามประโคน ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ⁸¹ ผลจากการศึกษาพบว่า องค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธประกอบไปด้วยพื้นที่ที่มีกิจกรรมเรียนรู้วิถี พุทธ ใน 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงที่ก่อให้เกิดความคุ้มค่าของทรัพยากรน้ำ และความยั่งยืนของการผลิตอาหาร 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้สติเป็นฐานพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพและมีจิตใจเข้มแข็งสงบสุข การใช้ปัญญาเป็นฐานก่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้องมีศักยภาพในการคิดแก้ปัญหาได้อย่างแยบคาย 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ 1) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ ความรู้วิถีพุทธตามแผนงานกิจกรรม พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธและข้อค้นพบในด้านต่าง ๆ สามารถพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับชุมชน และชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียงกันสามารถนำไปเป็นแนวทาง 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การประสานความร่วมมือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการดำเนินงานที่มี ประสิทธิภาพ ขั้นที่ 2 การศึกษาสถานการณ์ปัญหาและการสร้างทางเลือก โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ขั้นที่ 3 การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ ขั้นที่ 5 การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ ควรเน้นรูปแบบบูรณา การกับวิถีการเรียนรู้ตามฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ผลการประเมินชุดกิจกรรมองค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 50 ท่าน โดยรวมและรายด้านของผู้ประเมิน พบว่า โดยรวมทั้งฉบับของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ใน ระดับมากที่สุด

⁸¹สิน งามประโคน, “การพัฒนาองค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564), บทคัดย่อ.

สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นการปลูกฝัง อบรม ฝึกฝนเยาวชน ตามวิธีการของพระพุทธศาสนา โดยเน้นบูรณาการตามหลักไตรสิกขา อันมี ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐาน เรียนรู้ผ่านการพัฒนา "การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น" มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่า และการปลูกฝัง การฝึกฝน ให้เยาวชนได้ นำหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันจะทำให้ เยาวชนมีคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพเป็นคนดี คนเก่งของสังคม ดำรงชีวิตตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

เกษม แสงนนท์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ⁸² ผลจากการศึกษาพบว่า คณะครุศาสตร์ นำเสนอโมเดลการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการ ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้จากการแสวงหาเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้จากโรงเรียนวิถีพุทธ จนเกิด ความเข้าใจและใช้ประโยชน์จากความรู้ นั้น โดยมุ่งสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ที่ได้ และพัฒนาเป็น นวัตกรรมใหม่ ที่เรียนรู้ได้ เป็นองค์ความรู้ที่สามารถปฏิบัติได้ การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการ เรียนรู้วิถีพุทธขยายความรู้จากพื้นที่นวัตกรรมการห้องซี 500 ของคณะครุศาสตร์ไปตามโรงเรียนต่าง ๆ โดยเปิดให้เข้าชมและ ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเกิดเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การกิจกรรม หรือ การเรียนการสอนแนวใหม่ สอนแบบบูรณาการของศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา นำไปพัฒนาตาม โรงเรียนเพื่อเป็นเครือข่ายแหล่งเรียนรู้หรือพื้นที่นวัตกรรมการ การเรียนวิถีพุทธเป็นต้นแบบ และขยายผล เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยา เขตวิทยาลัยสงฆ์ทั่วประเทศ และเครือข่ายภายนอก องค์กร หน่วยงานราชการ และโรงเรียน โดยใช้ คณะครุศาสตร์เป็นศูนย์กลางภาคินวัตกรรมการเรียนรู้ วิถีพุทธ กระบวนการการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย องค์ความรู้รอบการจัดการองค์ความรู้ สร้างแบบจำลองรูปแบบกิจกรรม สร้าง นวัตกรรมประยุกต์ใช้ และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพิ่มขึ้น ทำให้ผู้เรียนคิดที่จะคิดต่อไป เองได้ ฝึกฝนสะท้อนความคิด ระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านไป ทำให้เกิด ความตระหนักในสิ่งที่ได้เรียนรู้ ได้เรียนรู้เชิงประจักษ์ (เห็นได้ ด้วยตนเอง) ว่าตนเรียนรู้ได้อย่างไร และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างไร การสะท้อนความคิดนี้เป็น องค์ประกอบที่สำคัญมาก เพราะเป็น การฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนที่จะค่อย ๆ สังสมประสบการณ์จากการคิด ทบทวนสิ่งที่ตนเองได้ทำ

2.6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ดานาซ ฮี เฮนริกเซน (Danah Henriksen) ได้ศึกษาเรื่องครูสอนอย่างที่ครู เป็นศึกษา ความคิดสร้างสรรค์ของครูที่ประสบความสำเร็จในฐานะการจัดการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์ (We Teach Who We Are: Creativity and Trans -Disciplinary Thinking in the Practices of Accomplished Teachers) และได้รับรางวัลครูแห่งปี (Teacher of the Year) จากครูที่ได้รับรางวัล แห่งปี ระหว่างปี 2007-2010 จำนวน 15 คน ศึกษาวิธีการนำความคิดสร้างสรรค์ ไปถ่ายทอดใน

⁸²เกษม แสงนนท์, “การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัย พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564), บทคัดย่อ.

การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ได้รับรางวัลเป็นครูสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สอนภาษาสอน ประถมศึกษาครูที่ประสบผลสำเร็จให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม แสดงความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการเตรียมนักเรียนสำหรับอนาคต รวมทั้งทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์การสื่อสารและการทำงานร่วมกันซึ่งทักษะเหล่านี้จะเป็นจุดแบ่งสำหรับนักเรียนที่มีทักษะศตวรรษที่ 21 ออกจากผู้เรียนที่ไม่มีทักษะ วิธีสอนของครูโดยการ แทรกในเนื้อหาวิชาที่สอน เช่น นาซิลปะ เพลงการเต้นรำมาแทรกในวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเชื่อมโยงสู่ชีวิตประจำวันของนักเรียน และพบว่าครูผู้สร้างสรรค์มีความสำคัญอย่างมากทางวิชาการ และส่งผลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาและความสำเร็จของนักเรียน⁸³

ซินนี่และ ะไครคินิส (Sinay, E., Nahornick, A., & Graikinis, D.) คณะกรรมการโรงเรียนเทศบาลโตรอนโต ได้วิจัยเรื่องการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลเชิงลึก : ความคิด สร้างสรรค์ และนวัตกรรมในการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายในการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดทางนวัตกรรมหรือปัญญาประดิษฐ์ (Innovative Intelligence : I2Q) ในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน การรายงานฉบับนี้เป็นผลจากการติดตามการดำเนินโครงการการพัฒนา ความฉลาดทางนวัตกรรม (I 2Q) ในโรงเรียนนำร่องในเทศบาลโตรอนโต ปี 2557-2558 และในปีต่อ ๆ ไป (2015-17) ดำเนินการโดยการอบรมครูและผู้บริหารให้มีความคิดรวบยอด ความรู้ ความเข้าใจ และยุทธวิธีการสอนสมัยใหม่ทางวิทยาศาสตร์ และการพัฒนานักเรียนด้านทักษะ พฤติกรรมและการ คิดเชิงนวัตกรรม วิธีวิจัยเชิงทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 การวิจัยเพื่อตอบคำถามว่า

1. คุณลักษณะของนักประดิษฐ์ของนักเรียนชั้น ป. 5 และ ม. 1 เป็นอย่างไร
2. ความคิดรวบยอด ความรู้และความเข้าใจของครูและผู้บริหารคืออะไร
3. ยุทธวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยผลักดันให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
4. โรงเรียนต้องสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอะไรบ้าง
5. ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของโครงการอย่างไรบ้าง

ผลการวิจัย ดังนี้⁸⁴ ได้แก่ 1) นักเรียนในกลุ่มทดลองมีความคิดสร้างสรรค์ทั้งในการปฏิบัติกิจกรรมและการเรียนรู้และในบริบทของการเรียนรายวิชาต่าง ๆ มากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ โดยแสดงความเป็นผู้นำ กล้าแสดงความคิดเห็นเพื่อการแก้ปัญหาอย่างหลากหลายวิธี 2) ครูและผู้บริหารทั้งกลุ่มทดลองและควบคุมมีความคิดเห็นว่าเป็นว่า (1) นักเรียนทุกคนมีความคิด สร้างสรรค์ (2) ความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะพื้นฐานและ (3) ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญในสาขาวิชาที่

⁸³Danah Henriksen, We Teach Who We Are: Creativity and Trans -Disciplinary Thinking in the Practices of Accomplished Teachers (Dissertation, Educational Psychology and Educational Technology: Michigan State University, 2011) P.1

⁸⁴Sinay, E., Nahornick, A., & Graikinis, D., Fostering global competencies and deeper learning with digital technologies research series: Creativity and innovation in teaching and learning: A focus on innovative intelligence (I2Q) pilot program Research Report No. 17/18- 11. (Toronto: Ontario, Canada, 2017) P. 53.

หลากหลาย นอกจากนี้ครูและผู้บริหารเชื่อว่านักเรียนสามารถมีความคิดสร้างสรรค์ในหลากหลายสาขาวิชา 3) ยุทธวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้แก่การเรียนรู้แบบร่วมมือ และครูต้องให้ผู้เรียน (1) การเรียนรู้โดยการแก้ปัญหา (2) การเรียนรู้แบบสืบหา (3) การตั้งคำถามให้ใช้ความคิดระดับสูงและ (4) การตั้งคำถามแบบปลายเปิด (4) โรงเรียนควรสนับสนุนให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการหาวิธีการพัฒนาความฉลาดทางนวัตกรรม จัดโอกาสในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ จัดสรรเวลาให้ครูได้ทดลองพัฒนากิจกรรมใหม่และการใช้เวลาในการปรับเปลี่ยนโปรแกรมการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในชั้นเด็กเล็ก (5) ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อประสิทธิผลของโครงการ

โครงการเลเมลสัน-เอ็มไอที และมูลนิธิวิทยาศาสตร์ชาติ (The Lemelson-MIT Program and the National Science Foundation (2004)⁸⁵ ได้จัดทำรายงาน เรื่องการสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต, ความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Invention Enhancing Inventiveness for quality of life, competitiveness, and sustainability) การศึกษาดำเนินการภายใต้การอุปถัมภ์ของโครงการเลเมลสัน – เอ็มไอทีที่สถาบันเทคโนโลยี แมสซาชูเซตส์และการสนับสนุนจากมูลนิธิวิทยาศาสตร์แห่งชาติ รายงานนี้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ และความคิดสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ จากเอกสารการรายงานผลการประชุมปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งประดิษฐ์และความคิดสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์จำนวน 5 เรื่อง ผู้เข้าประชุมปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องทั้ง 5 เรื่อง มีจำนวนทั้งหมด 56 คนซึ่งเป็นนักประวัติศาสตร์ นักจิตวิทยา วิศวกร เกษษกร และนักกฎหมายซึ่งมีข้อค้นพบที่เกี่ยวกับด้าน การจัดการศึกษาว่า การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนสังคมที่คิดสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์และเสนอแนะว่า⁸⁵

1. การบ่มเพาะจิตใจคนให้เป็นนักคิดสร้างสรรค์ควรเริ่มในโรงเรียนและวิทยาลัย โดยจัดการเรียนรู้ผ่านหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดตั้งชมรม สิ่งประดิษฐ์และการจัดกิจกรรมการประกวดสิ่งประดิษฐ์
2. ความคิดสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ ต้องกำหนดเป็นเป้าหมายทางการศึกษาของทุกระดับและต้องระบุไว้ในมาตรฐานแห่งชาติเพื่อการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (K-12) และในมาตรฐานสาขาวิศวกรรม
3. หลักสูตรของวิทยาลัยต้องให้ฝึกการ แก้ปัญหาแบบปลายเปิดและต้องบรรจุเรื่องการศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมและการเมืองที่เกิดจากการสร้างสิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาด้วย
4. สนับสนุนสื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการสอนของครู

⁸⁵The Lemelson-MIT Program and the National Science Foundation (2004) Invention Enhancing Inventiveness for quality of life, competitiveness, and sustainability, Report of the Committee for Study of Invention, accessed April 23, 2004, available from <https://lemelson.mit.edu/sites/default/files/content/images/InventionEducation/Invention%20Assembly%20Report%20Exec%20Summary.pdf>.

5. ต้องมีการสอนสิ่งประดิษฐ์ ประวัติศาสตร์สิ่งประดิษฐ์ การสร้างสิ่งประดิษฐ์ในทุกหลักสูตรมิใช่เพียงสอนในสาขาวิศวกรรม หรือวิทยาศาสตร์เท่านั้น

ดานาซ ฮีเซนริกเซน (Danah Henriksen) (2011)⁸⁶ ได้ศึกษาเรื่องครูสอนอย่างที่เป็นที่ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของครูที่ประสบความสำเร็จในฐานะการจัดการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์ (We Teach Who We Are: Creativity and Trans -Disciplinary Thinking in the Practices of Accomplished Teachers) และได้รับรางวัลครูแห่งปี (Teacher of the Year) จากครูที่ได้รับรางวัลแห่งปี ระหว่างปี 2007-2010 จำนวน 15 คน ศึกษาวิธีการนำความคิดสร้างสรรค์ไปถ่ายทอดในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิธีวิจัย เชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า

ครูที่ได้รับรางวัลเป็นครูสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สอนภาษา สอนประถมศึกษาครูที่ประสบผลสำเร็จให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม แสดงความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการเตรียมนักเรียนสำหรับอนาคต รวมทั้งทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์การสื่อสารและการทำงานร่วมกันซึ่งทักษะเหล่านี้จะเป็นจุดแบ่งสำหรับนักเรียนที่มีทักษะศตวรรษที่ 21 ออกจากผู้เรียนที่ไม่มีทักษะวิเศษของครู โดยการแทรกในเนื้อหาวิชาที่สอน เช่น นาฬิกาเป่า เพลง การเต้นรำ มาแทรกในวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และ เชื่อมโยงสู่ชีวิตประจำวันของนักเรียน และพบว่าครูผู้สร้างสรรค์มีความสำคัญอย่างมากทางวิชาการ และส่งผลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาและความสำเร็จของนักเรียน⁸⁶

เอลิซ เบล ราซ, (Alex Bell Raj) เช็ตตี ซีเวียร์ (Chetty Xavier) จาราวेल เนเวียนา เพจโควา (Jaravel Neviana Petkova) จอร์น แวน รินเนน (John Van Reenen) (2017) 52 ได้ศึกษาคุณลักษณะสำคัญของบุคคลที่เป็นนักประดิษฐ์ของประเทศ สหรัฐอเมริกา ในบทความวิจัยชื่อว่าใครเป็นนักประดิษฐ์ในอเมริกา: ความสำคัญของการค้นพบนวัตกรรม (Who Becomes an Inventor in America The Importance of Exposure to Innovation) ผู้วิจัยศึกษาตัวแปร ด้านความสามารถในการประดิษฐ์ว่ามาจากพันธุกรรม หรือ เกิดจากสภาวะแวดล้อมของนักประดิษฐ์ โดยใช้ข้อมูลจากนักประดิษฐ์ 1.2 ล้านคนจากบันทึกสิทธิบัตรที่เชื่อมโยงกับบันทึกภาษี ผลปรากฏว่าสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการเป็นนักประดิษฐ์มากกว่าพันธุกรรม เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะเป็นนักประดิษฐ์มากกว่าเด็กที่มีรายได้ต่ำกว่า ปานกลาง ถึงสิบเท่า และได้ทำการทดสอบคณิตศาสตร์ในระดับปฐมวัย ผลการทดสอบยืนยันว่าสภาวะแวดล้อม มีอิทธิพลต่อการเป็นนักประดิษฐ์ ประการที่สองการได้รับนวัตกรรมในช่วงวัยเด็กในระดับก่อนประถมศึกษา มีความสำคัญเชิงสาเหตุส่งผลต่อศักยภาพของเด็กที่จะเป็นนักประดิษฐ์ การที่ผู้เรียนเติบโตในครอบครัวหรือสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมหรือใช้เทคโนโลยีสูง เด็กมีโอกาสที่จะเติบโตเป็นนักประดิษฐ์ การที่นักเรียนได้เรียนในชั้นเรียนที่มีเทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอนที่มีอัตราการใช้นวัตกรรมสูงทำให้มีความเป็นไปได้สูงขึ้นในการเป็นนักประดิษฐ์ เด็กผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะเป็นนักประดิษฐ์ ในขณะที่

⁸⁶ Danah Henriksen, We Teach Who We Are: Creativity and Trans -Disciplinary Thinking in the Practices of Accomplished Teachers (Dissertation, Educational Psychology and Educational Technology: Michigan State University, 2011).

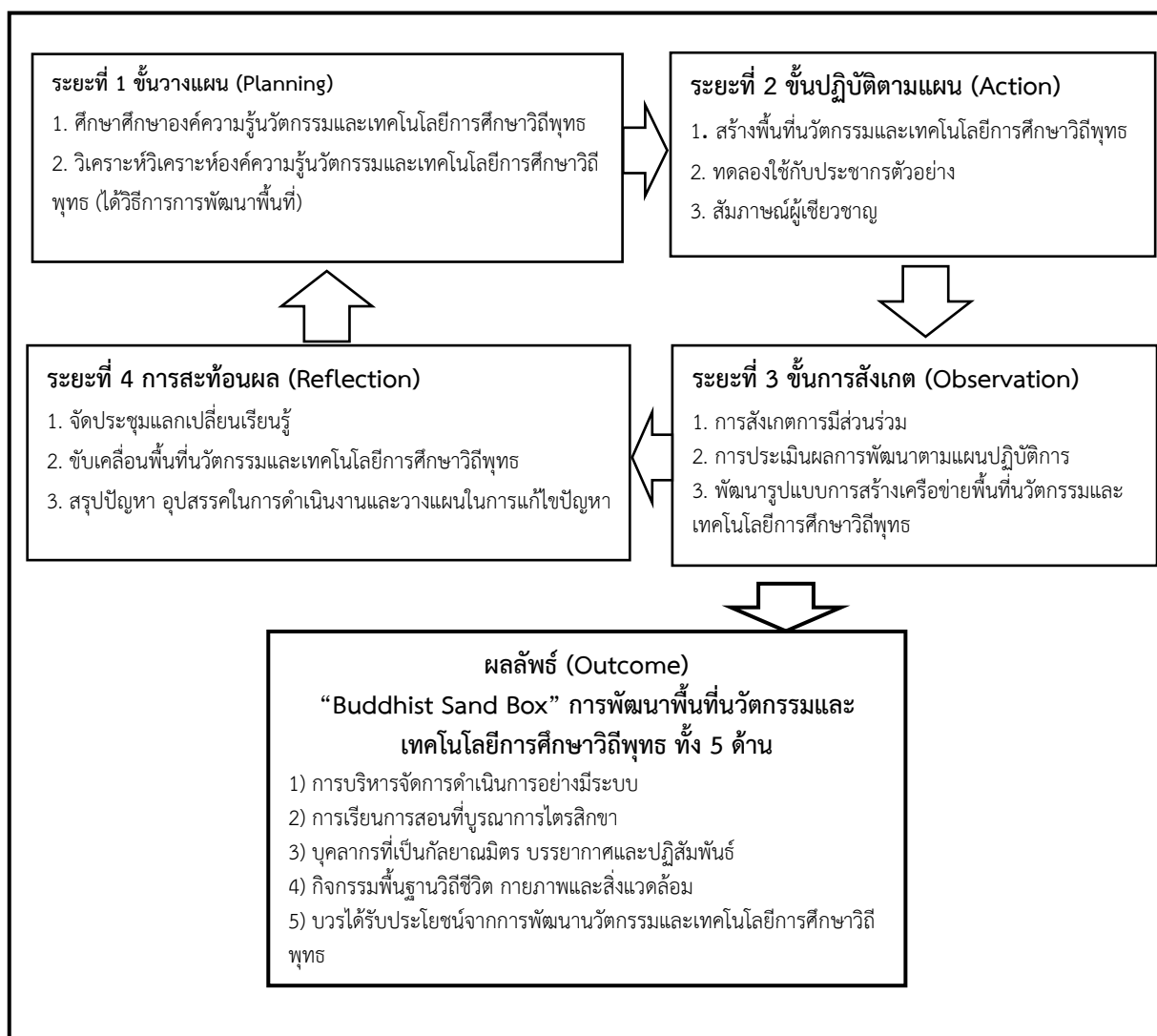
เรียนในชั้นเรียน แต่เมื่อเติบโตขึ้นสิ่งแวดล้อมและสังคมจะทำให้ผู้หญิงจะไม่เลือกอาชีพนักประดิษฐ์ ดังนั้น การพัฒนานักประดิษฐ์จึงควรให้ความสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยก่อนประถมศึกษาและไม่ว่าจะเป็นเด็กผู้หญิง และผู้ด้อยโอกาส สามารถเป็นนักประดิษฐ์ได้⁸⁷

⁸⁷ Alex Bell Raj and others, Who Becomes an Inventor in America? The Importance of Exposure to Innovation, accessed Decembe 23, 2017, available from www.equality-ofopportunity.org/assets/documents/inventors_paper.pdf

2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาวิถีพุทธสามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธ เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นที่ต้องการศึกษาผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 พื้นที่การวิจัย
- 3.3 ประชากร / กลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สรุปกระบวนการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการศึกษาเป็นกลุ่มผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ คือเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษา และเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกตามบริบทของพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 2) เพื่อพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3) เพื่อสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธจึงได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1.1 ขั้นตอนการวิจัย

วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการตามหลักวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือวางแผน และปฏิบัติโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 วางแผนศึกษาบริบทชุมชน เป็นขั้นตอนที่ทำการวางแผน ศึกษาข้อมูลในพื้นที่ถึงประเด็นที่ต้องการศึกษา ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา เตรียมความพร้อมทั้งทางภาคีผู้มีส่วนสนับสนุน คือ กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตคณะครุศาสตร์ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการศึกษาลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์การเปิดข้อมูล เรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ จากนั้นนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนา จำนวน 20 รูป/คน ในการให้ข้อมูลสำคัญจากการคัดเลือกบุคคลแบบเจาะจง

ขั้นตอนที่ 3 การจัดกิจกรรมการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อสรุปข้อมูลสำคัญ ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ จากนั้นนำมาสรุปผล และอภิปรายเป็นความเรียงข้อมูลในการพัฒนา จำนวน 13 รูป/คน ในการให้ข้อมูลสำคัญจากการคัดเลือกบุคคลแบบเจาะจง

3.1.2 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการมาเป็นส่วนสำคัญต่อการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน การศึกษาเชิงพื้นที่และกลุ่มประชากร และตัวอย่าง มีการจัดกระบวนการวิจัยด้วยการศึกษาข้อมูลในพื้นที่ถึงประเด็นตามกรอบการวิจัย การสัมภาษณ์ การจัดกิจกรรมการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อสรุปข้อมูลสำคัญ ๆ การดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยมีขั้นตอนใหญ่ ๆ 3 ขั้นตอน 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ 2) เพื่อพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ 3) เพื่อสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ โดยมีการดำเนินงาน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ มีดังนี้

- 1) การสร้างทีมวิจัยหลัก เป็นกระบวนการแสวงหาผู้สนใจ และผู้มีประสบการณ์ในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัย
- 2) การเลือกประเด็นปฏิบัติการการวิจัย เป็นการสร้างความร่วมมือกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเพื่อร่วมกันพิจารณาคัดเลือกประเด็นที่เป็นคำถามวิจัยหลัก คือเป็นการร่วมกันศึกษาวิจัยภายใต้สภาพปัญหา และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และกลุ่มเป้าหมายจนนำไปสู่การตั้งคำถาม และพัฒนาไปสู่การกำหนดเป้าหมายของการวิจัย
- 3) การวางแผนการวิจัย โดยเริ่มดำเนินการจากการเก็บรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ในพื้นที่ ความต้องการในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อค้นหาทีมวิจัยหรือบุคคลที่จะเข้าร่วมเครือข่ายและทีมวิจัย หรือทีมดำเนินงานในพื้นที่
- 4) การดำเนินการอื่น ๆ ที่จำเป็น เป็นการร่วมกันพิจารณาแผนการวิจัยหรือขั้นตอนของการวิจัยทั้งหมดว่ามีความเหมาะสม สอดคล้อง และสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดได้ เพื่อนำไปปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้ชัดเจน และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ขั้นลงมือทำ มีดังนี้

- 1) การเตรียมการ ทั้งในแง่การประสานงานกลุ่มคน การจัดเตรียมทีมงาน วัสดุอุปกรณ์ วางแผนขั้นตอนต่าง ๆ และการแบ่งหน้าที่ของทีมวิจัย ส่วนนี้จะมีความสำคัญในแง่ของความพร้อมในการจัดการกิจกรรม ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมว่าจะได้ผลตามที่คาดหวังหรือตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่
- 2) การปฏิบัติการ เป็นการดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ และการปรับเปลี่ยนกิจกรรมดำเนินงานตามเงื่อนไขที่พบในขณะปฏิบัติการ ซึ่งอาจมีกิจกรรมที่หลากหลายมีรายละเอียดและขั้นตอนมาก
- 3) การบันทึกกระบวนการ ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่งของการวิจัยเพราะต้องมีการบันทึกข้อมูลที่ได้พบเห็น ทั้งในการเขียนรายงาน การวิเคราะห์ และสรุปผลของกิจกรรม และของ

การวิจัย รวมทั้งข้อมูลการสรุปกิจกรรม การสังเกตการณ์ การบันทึกเทป การบันทึกภาพ และการสรุปกระบวนการทั้งหมด

4) การสรุปบทเรียน เพื่อจัดทำฐานข้อมูล และนำเสนอข้อมูลสู่ชุมชน และหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนหน่วยงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงบูรณาการ แก่กัน

3. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary study)

การศึกษาในเชิงเอกสาร ผู้วิจัย ทำการศึกษา และรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร และหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพ.ศ. 2539 อรรถกถา หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ รูปแบบ ความสัมพันธ์ การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิ

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม และเอกสารอื่น ๆ โดยอาศัยแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิ จากพื้นที่โรงเรียนวิสุทธิพระราชทาน จำนวน 5 แห่ง

2. การศึกษาสังเคราะห์องค์ความรู้จากพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิ จำนวน 5 พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา โดยมีเกณฑ์การศึกษา ได้แก่ 1) การบริหารจัดการดำเนินการ อย่างมีระบบ 2) การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา 3) บุคลากรที่เป็นกัลยาณมิตร บรรยาภาศ และปฏิสัมพันธ์ 4) กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต กายภาพและสิ่งแวดล้อม 5) บวรได้รับประโยชน์จากการ พัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีวิสุทธิโดยคณะผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนวิสุทธิพระราชทาน ดังนี้

1) โรงเรียนวัดลาดตระโง ตำบลวัดยม อำเภอบางปะอิน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา
2) โรงเรียนวัดฝั่งแดง(บุญสืบวิชชูปถัมภ์) ตำบลทับน้ำ อำเภอบางปะหัน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา
3) โรงเรียนวัดประยุรวงศาवास ถนนเทศบาลสาย 1 ตำบลวัดกัลยาณ์ อำเภอนนทบุรี จังหวัดกรุงเทพฯ
4) โรงเรียนทอสี่ 023/46 ซอยปรีดิพนมยงค์ 41 ถนนสุขุมวิท 71 แขวงคลองตัน เขตวัฒนา กรุงเทพฯ
5) โรงเรียนสยามสามไตร 87 ซ.สุขุมวิท 89/1 แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพฯ แล้วจึงนำผล การศึกษามาพัฒนาเป็นพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิในโรงเรียนพระราชทาน 5 แห่ง

3. สร้างพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิในประเด็นเกี่ยวกับ 1) การบริหารจัดการดำเนินการอย่างมีระบบ 2) การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา 3) บุคลากรที่เป็นกัลยาณมิตร บรรยาภาศและปฏิสัมพันธ์ 4) กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต กายภาพและสิ่งแวดล้อม 5) บวรได้รับประโยชน์ จากการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีวิสุทธิ ในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. สร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิในส่วนของเครือข่าย โรงเรียนวิสุทธิพระราชทาน จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ถาวนารังสี) 90 หมู่ 2 ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) โรงเรียนอนุบาลบางกรวย (วัดศรีประวดี) 27 หมู่ 1 ถนนกาญจนาภิเษก ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 3) โรงเรียนแจรงร้อนวิทยา 1 หมู่ 1 ตรอก/ซอย ราษฎร์บูรณะ 37 ถนนราษฎร์บูรณะ ตำบลราษฎร์บูรณะ อำเภอรามราษฎร์บูรณะ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

5. สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมาในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวัดพุทธ

3.2 พื้นที่การศึกษาวัด

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เครือข่ายโรงเรียน จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ จำนวน 3 แห่ง 1) โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ถนนป่าไทน์ ตำบลประตูลี่ อำเภอนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) โรงเรียนวัดจันทร์ (ผาดไสวประชาอุทิศ) หมู่ที่ 5 บ้านชุมชนวัดจันทร์ ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 3) โรงเรียนชุมชนวัดบางชัน 68 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

3.3 ประชากร / กลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตปริญญาตรีคณะครุศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางในปีการศึกษา 2566 จำนวน 382 คน¹ (ข้อมูล ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2565) โดยผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยใช้ประชากรทั้งหมดของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้งหมด

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 15 รูป/คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดพุทธพระราชทาน 5 แห่ง จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวัดพุทธ จำนวน 5 รูป/คน

กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มนิสิตผู้เข้ามาใช้พื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวัดพุทธ จำนวน 5 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสนทนากลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวัดพุทธ จำนวน 13 รูป/คน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาการพัฒนาแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้อิทธิพล เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้อิทธิพล และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่ และดำเนินการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างนี้ จะทำให้ผู้วิจัย ได้ข้อมูลที่เป็นความจริงเพิ่มมากขึ้นโดยผู้วิจัย จะเตรียมแนวคำถามอย่างกว้าง ๆ มาล่วงหน้า

¹ ส่วนทะเบียนนิสิต สำนักทะเบียนและวัดผล, สถิตินิสิต คณะครุศาสตร์ ปีการศึกษา 2564, หน้า 29. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://reg.mcu.ac.th/?page_id=97 [22 มิถุนายน 2566].

2) **แบบประชุมสนทนากลุ่มย่อย** โดยการนำกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิทย์ฯ ที่พบในการสัมภาษณ์มาทำการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อสร้างชุดกิจกรรมต่อไป

3) **ชุดกิจกรรม** ชื่อการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิทย์ฯ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งชุดกิจกรรมประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการดำเนินการอย่างมีระบบ 2) การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา 3) บุคลากรที่เป็นกัลยาณมิตรบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ 4) กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต กายภาพและสิ่งแวดล้อม 5) บวรได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิทย์ฯ นวัตกรรมเทคโนโลยีวิทย์ฯ โดยมีกระบวนการพัฒนาชุดกิจกรรมดังนี้

1. การสนทนากลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิทย์ฯ (กลุ่ม บวร) ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวิทย์ฯพระราชทาน จำนวน 15 คน 2) กลุ่มคณาจารย์ จำนวน 10 รูป/คน 3) กลุ่มตัวแทนชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน/นักวิชาการจำนวน 10 คน 4) กลุ่มประธานนักเรียน จำนวน 15 คน รวม 50 รูป/คน

2. การจัดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันของกลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิทย์ฯ (กลุ่ม บวร) และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิทย์ฯ (กลุ่ม บวร) เพื่อสร้างพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิทย์ฯ

3. สร้างพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิทย์ฯจากนั้นทำการสรุปผลผ่านเวทีแสดงความคิดเห็น

4. สร้างข้อตกลงร่วมกันผ่านเวทีแสดงความคิดเห็น เพื่อสร้างพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิทย์ฯ

4) **การใช้เครื่องมือการถ่ายภาพ** โดยการใช้ภาพถ่ายเป็นภาพนิ่งเพื่อศึกษาเป็นแนวทางในการศึกษา

5) **เทปบันทึกเสียง** ใช้สัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องเพื่อช่วยบันทึกการสนทนาที่เป็นประเด็นสำคัญ ๆ ตามวัตถุประสงค์ให้ได้อย่างครบถ้วน

ขั้นตอนการสร้าง และการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. การกำหนดเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์

2. ร่างเครื่องมือการวิจัยตามประเด็นที่กำหนดให้ครบถ้วนทุกตอน

3. นำเครื่องมือมาตรวจสอบ

4. แก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

5. ปรับปรุงเครื่องมือการวิจัย และจัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์

6) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ โดยการศึกษาแนวคิด หลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ประเด็นที่มุ่งเน้น คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 2) เพื่อพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 4) เพื่อขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธส่วนของการวิจัยในภาคสนามเพื่อพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยในลักษณะของการวิจัยภาคสนาม (Field Study) โดยดำเนินการใน 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาเพื่อรวบรวมเอกสาร ตำรา งานวิจัย ชุดความรู้ ที่เกี่ยวกับแนวคิด หลักการ การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ กำหนดกรอบเนื้อหา ดังนี้ 1) การบริหารจัดการดำเนินการอย่างมีระบบ 2) การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา 3) บุคลากรที่เป็นกัลยาณมิตร บรรยาภาศและปฏิสัมพันธ์ 4) กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต กายภาพและสิ่งแวดล้อม 5) บวรได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ นวัตกรรมเทคโนโลยีวิถีพุทธ

2. การวิเคราะห์กระบวนการสร้างองค์ประกอบ และเกณฑ์ชีวิตในการสร้างพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธเพื่อนำไปสร้างพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ คือ โรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน จำนวน 5 แห่ง 1) โรงเรียนวัดลาดตระโง ตำบลวัดยม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) โรงเรียนวัดฝั่งแดง(บุญสืบวิชชูปถัมภ์) ตำบลทับน้ำ อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) โรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส ถนนเทศบาลสาย 1 ตำบลวัดกัลยาณ์ อำเภอธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร 4) โรงเรียนทอสี 023/46 ซอยปรีดีพนมยงค์ 41 ถนนสุขุมวิท 71 แขวงคลองตัน เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 5) โรงเรียนสยามสามไตร 87 ซ.สุขุมวิท 89/1 แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพฯ

3. การบูรณาการ การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธโดยศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ สร้างพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ณ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. สร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธโดยใช้เครือข่ายเป็นตัวเชื่อมโยงใช้การวิเคราะห์จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน จำนวน 3 แห่ง

5. ขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธร่วมกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนของเครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน จำนวน 3 แห่ง

6. ผู้วิจัย ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สันทนาการกลุ่มจัดเวทีแสดงความคิดเห็นที่คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

7. สรุปผลการวิจัย และประมวลองค์ความรู้ และข้อคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ กิจกรรมการสนทนากลุ่มย่อย โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามข้อมูลสำคัญที่ได้รับกลับมา โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อ ดังนี้

3.5.1 ดำเนินการศึกษาริบทพื้นที่โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย

3.5.2 สรุป และนำเสนอผลที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสาร และจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธ การสนทนากลุ่มย่อยในแต่ละพื้นที่ดำเนินการจัดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อสรุปบทเรียน โดยใช้ห้องประชุมคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากนั้นนำมาวิเคราะห์รายประเด็นต่อไป

3.5.3 วิเคราะห์สภาพพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธใช้หลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การสร้างพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

3.5.4 สรุปผล และอภิปรายผลการวิจัย พร้อมข้อเสนอแนะ

3.6 สรุปผลการศึกษาการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจัดทำในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่าย และการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ รวมถึงการสร้างเกณฑ์ปฏิบัติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน อันได้แก่ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 2) เพื่อพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3) เพื่อสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

3.7 แผนการดำเนินงานการวิจัย

แผนการดำเนินงาน “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แผนการดำเนินงาน “Buddhist Sand Box”

ปี (งบประมาณ)	กิจกรรม	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ร้อยละ ของ กิจกรรม ใน ปีงบประมาณ
2566	1. สำรวจ และรวบรวม วรรณกรรมการศึกษา ทั้งใน ประเทศและต่างประเทศ	x												5
2566	2. ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิการ พัฒนาพื้นที่นวัตกรรมและ เทคโนโลยีการศึกษาวិพุท ผู้บริหาร คณาจารย์ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และ ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนา พื้นที่นวัตกรรมและ เทคโนโลยีการศึกษาวิพุท (กลุ่ม บวร)	x	x											5
2566	3. จัดประชุมคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อ พิจารณา คัดเลือกแนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิพุท			x	x									5
2566	4. ศึกษาและวิเคราะห์ วรรณกรรมการพัฒนาพื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิพุทไม่น้อยกว่า 10 เรื่อง ตามวัตถุประสงค์ และขอบเขตที่วางไว้				x	x								5
2566	5. ออกแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิพุทร่วมกับ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และ ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนา พื้นที่นวัตกรรมและ เทคโนโลยีการศึกษาวิพุท (กลุ่ม บวร)						x	x						5

[illegible]

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ” มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 2) เพื่อพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3) เพื่อสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธโดยดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาค้นคว้าความรู้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ผลการศึกษาค้นคว้าความรู้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู ในสถานศึกษาที่เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) ทั้ง 5 แห่ง ได้แก่

- 1) โรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ตำบลชะแล อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี
- 2) โรงเรียนบ้านห้วยเสือ ตำบลชะแล อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี
- 3) โรงเรียนบ้านเหมืองสองท่อ บ้านเหมืองสองท่อ ตำบลชะแล อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี

- 4) โรงเรียนบ้านนามกุ่ม ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี
- 5) โรงเรียนวัดปรังกาสี ตำบลท่าขนุน อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี

โดยสถานศึกษาทั้ง 5 แห่ง เป็นสถานศึกษาที่ได้คัดเลือกเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ โดยคณะผู้วิจัยได้พัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ขึ้น ณ ห้อง C 500 คณะครุศาสตร์ อาคารเรียนรวม โซนซี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอดงหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีรายละเอียดขององค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ทั้ง 5 แห่ง ดังนี้

1) โรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ตำบลชะแล อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี

โรงเรียนบ้านเกริงกระเวียจัดการเรียนการสอนระดับอนุบาล ประถมศึกษาและขยายโอกาสทางการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนระดับอนุบาล จำนวน 130 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 421 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 171 คน รวมทั้งสิ้น 722 คน ข้าราชการครู 30 คน พนักงานราชการ 2 คน ครูพี่เลี้ยงเด็กพิเศษ 1 คน เจ้าหน้าที่ธุรการ 1 คน โดยในปีการศึกษา 2565 ได้รับการประเมินจากคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับดีเลิศ

โรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย

วิสัยทัศน์

ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ครูมืออาชีพ บริหารจัดการโรงเรียนให้มีคุณภาพแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

คำขวัญโรงเรียน

เป็นคนดี มีความรู้ อยู่อย่างพอเพียง

กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาครูให้มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญ

กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม

กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์ที่ 5 การบริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ¹

นวัตกรรมการศึกษาโรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย มีการส่งเสริมทักษะอาชีพให้นักเรียน

โดยคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ ณ โรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ตำบลชะแล อำเภอดงพิกุล จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2566 เพื่อศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ โดยมีขั้นตอนก่อนการลงพื้นที่ศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ คือ การประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมและประเด็นในการศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา

ภาพที่ 4.1 การประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมและประเด็นก่อนการลงพื้นที่วิจัย

¹โรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:<https://kansandbox.org/elementor-2487/>

หลังจากประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมและสรุปประเด็นในการศึกษาองค์ความรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษา เรียบร้อยแล้วทางคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัย ณ โรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ตำบลชะแล อำเภothองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2566 โดยได้ติดต่อทางผู้บริหารและคณะครูของโรงเรียนในเบื้องต้นเพื่อศึกษาในประเด็นองค์ความรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียน

ภาพที่ 4.2 คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ ณ โรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ตำบลชะแล อำเภothองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ร่วมพบปะพูดคุยกับผู้บริหารและครูเพื่อศึกษาองค์ความรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียน

จากการลงพื้นที่ ณ โรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ตำบลชะแล อำเภothองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ทางคณะได้ร่วมประชุมและเดินสำรวจองค์ความรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยี การศึกษาของโรงเรียนของโรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ตำบลชะแล อำเภothองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี พบเห็น วัฒนธรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาของโรงเรียนในหลากหลายประเด็น เช่น การส่งเสริมอาชีพให้นักเรียน การมีชมรมร่วมกันทำขนม ชมรมศิลปะการมด्योंมออกแบบลายเสื้อ เป็นต้น และสิ่งสำคัญทางโรงเรียนได้ถอดบทเรียนจากชมรมกิจกรรมต่าง ๆ เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ คือ Youtube เป็นต้น (<https://youtu.be/pvWFB6-sHhY>)²

²สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ตำบลชะแล อำเภothองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรีในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2566.

ภาพที่ 4.3 คณะผู้วิจัยร่วมชมผลงานนักเรียน

ภาพที่ 4.4 คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจนวัตกรรมชมรมทักษะอาชีพของโรงเรียน

จากการลงพื้นที่สำรวจองค์ความรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียน พบว่าทางโรงเรียนได้จัดชมรมส่งเสริมทักษะอาชีพให้นักเรียน โดยมีการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียนและสามเณรที่ได้บรรพชาบวชเรียนในพื้นที่ โดยจะจัดชมรมส่งเสริมทักษะอาชีพให้นักเรียนในทุกวันพุธของสัปดาห์ ซึ่งทุกวันพุธทางโรงเรียนจะมีการเรียนการสอนปกติแต่จะเป็นชมรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะอาชีพตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน

ภาพที่ 4.5 การส่งเสริมทักษะอาชีพให้นักเรียนโดยนักเรียนมีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียนและสามเณร

ภาพที่ 4.6 การส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนการออกแบบลายเสื้อสวย ๆ จากฝีมือนักเรียน

ภาพที่ 4.7 การส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนการออกแบบลายเสื้อสวย ๆ จากฝีมือนักเรียน

จากการจัดชมรมส่งเสริมทักษะอาชีพให้นักเรียน โดยมีการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างนักเรียนและสามเณรที่ได้บรรพชาบวชเรียนในพื้นที่ ในทุกวันพุธของสัปดาห์ส่งผลให้นักเรียน เกิดทักษะอาชีพ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ต่อยอดองค์ความรู้เป็นอาชีพที่สามารถ เลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ ทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลการันตีจากหน่วยงานราชการและองค์กรต่าง ๆ มากมาย

ภาพที่ 4.8 ผลงานการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ตำบลชะแล อำเภothองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 4.9 เกียรติบัตร รางวัลการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

จากการลงพื้นที่สำรวจองค์ความรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ทางคณะผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้และนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียน ได้ดังนี้

1. นวัตกรรมการศึกษาของโรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย

นวัตกรรม	กระบวนการสร้างนวัตกรรม	เป้าหมายของนวัตกรรม
1. ชมรมทักษะอาชีพ ทุกวันพุธ	ขั้นตอนที่ 1 ผู้บริหาร ครู และตัวแทนนักเรียนร่วมกันประชุมเพื่อกำหนดชมรมอาชีพและวันในการจัดกิจกรรมชมรมอาชีพของนักเรียน	1. นักเรียนมีคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถแก้ไขปัญหา แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
	ขั้นตอนที่ 2 ผู้บริหาร ครู ติดต่อผู้มีความรู้ในชุมชนในการจัดกิจกรรมทักษะอาชีพ / ครูศึกษาความรู้จากช่องทางออนไลน์ เช่น Youtube เป็นต้น	2. นักเรียนมีทักษะ การคิด และกระบวนการในการทำงาน
	ขั้นตอนที่ 3 จัดอบรมนักเรียนในวันพุธทุกสัปดาห์ตามความถนัด	3. นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณธรรม จริยธรรม กล้าแสดงออก
		4. นักเรียนมีทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ พื้นฐานในการศึกษาต่อ
		5. นักเรียนสามารถประกอบอาชีพเพื่อการดำรงชีวิต สร้างรายได้และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

นวัตกรรม	กระบวนการสร้างนวัตกรรม	เป้าหมายของนวัตกรรม
	และความสนใจนักเรียน ชั้นตอนที่ 4 ประเมินกิจกรรม ชมรมทักษะอาชีพทุกวันพุธเพื่อ ประเมินผลงานและความพึง พอใจของนักเรียน	

2. เทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย

เทคโนโลยี	กระบวนการสร้างเทคโนโลยี	เป้าหมายของเทคโนโลยี
1. ชมรมทักษะอาชีพ ทุกวันพุธ ถ่ายทอด องค์ความรู้ลงใน Youtube และ <a href="https://kansandbo
x.org/elementor-
2487/">https://kansandbo x.org/elementor- 2487/	ขั้นตอนที่ 1 ผู้บริหาร ครู และ ตัวแทนนักเรียนร่วมกันประชุม เพื่อกำหนดชมรมอาชีพและวันใน การจัดกิจกรรมชมรมอาชีพของ นักเรียน ขั้นตอนที่ 2 ผู้บริหาร ครู ติดต่อผู้ มีความรู้ในชุมชนในการจัด กิจกรรมทักษะอาชีพ / ครูศึกษา ความรู้จากช่องทางออนไลน์ เช่น Youtube เป็นต้น ขั้นตอนที่ 3 จัดอบรมนักเรียนใน วันพุธทุกสัปดาห์ตามความถนัด และความสนใจนักเรียน ขั้นตอนที่ 4 ประเมินกิจกรรม ชมรมทักษะอาชีพทุกวันพุธเพื่อ ประเมินผลงานและความพึง พอใจของนักเรียน ขั้นตอนที่ 5 ถ่ายทอดและเก็บ ข้อมูลโดยครูผู้รับผิดชอบร่วมกับ นักเรียน	1. นักเรียนมีคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถแก้ไขปัญหา แสวงหาความรู้ได้ ด้วยตนเอง 2. นักเรียนมีทักษะ การคิด และ กระบวนการในการทำงาน 3. นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มี คุณธรรม จริยธรรม กล้าแสดงออก 4. นักเรียนมีทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ พื้นฐานในการศึกษาต่อ 5. นักเรียนสามารถประกอบอาชีพเพื่อ การดำรงชีวิต สร้างรายได้และอยู่ใน สังคมอย่างมีความสุข 6. ครูและนักเรียนได้เรียนรู้เทคโนโลยี ร่วมกัน 7. เป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน

2) โรงเรียนบ้านห้วยเสือ ตำบลชะแล อำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

โรงเรียนบ้านห้วยเสือ เปิดทำการเรียนการสอนครั้งแรกในปี พ.ศ. 2531 (เดิมเป็นโรงเรียน
สงเคราะห์ชาวเขา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 - 2530) โรงเรียนตั้งอยู่ในที่ดินของบิดานางทองบาง บุญรักษ์
มีเนื้อที่ 15 ไร่ โดยมีนางสดับพิณ ชนะพันธ์ เป็นครูใหญ่คนแรกของโรงเรียน เปิดทำการสอนตั้งแต่
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากโรงเรียนมีอัตราการเพิ่มของจำนวนนักเรียน

มากขึ้น จึงได้ขยายชั้นเรียน เปิดการเรียนการสอน ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีนายชูศักดิ์ สีสัน ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยเสือคนปัจจุบัน

วิสัยทัศน์

เป็นโรงเรียนมีคุณภาพ มุ่งสร้างศักยภาพครูในการจัดการศึกษา พัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน ส่งเสริมการสร้างคุณธรรม จริยธรรมสู่ชุมชน พัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพให้ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

พันธกิจ

1. พัฒนาครูให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มความสามารถ
2. พัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
3. พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นำคุณธรรมจริยธรรมสู่ชุมชน
4. พัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความสขุ

5. พัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพด้านการบริหารจัดการศึกษา มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

เป้าประสงค์

1. ครูมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับดีที่สูงขึ้น
3. นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของสถานศึกษาและชุมชน
4. นักเรียนมีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพมีเจตคติต่ออาชีพสุจริต และสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้
5. โรงเรียนมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายมีความพร้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

ภาพที่ 4.10 การส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนการทำขนมไทยและน้ำพริกกะปิจากฝีมือนักเรียน

ภาพที่ 4.11 กิจกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของโรงเรียน
โดยมีการเรียนร่วมระหว่างนักเรียนและสามเณร

ภาพที่ 4.12 กิจกรรมทำบุญของโรงเรียนโดยส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

สำหรับโรงเรียนบ้านห้วยเสือได้มีกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นำคุณธรรมจริยธรรมสู่ชุมชนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียนส่งเสริมการสร้างคุณธรรม จริยธรรมสู่ชุมชนทางโรงเรียนจึงได้จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาขึ้น กิจกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางพุทธ

ศาสนาของโรงเรียนโดยมีการเรียนร่วมระหว่างนักเรียนและสามเณร และกิจกรรมการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนการทำขนมไทยและน้ำพริกกะปิจากฝีมือนักเรียน³

ภาพที่ 4.13 คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจกิจกรรมการส่งเสริมทักษะ

จากการลงพื้นที่สำรวจองค์ความรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยเสือ ตำบลชะแล อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี ทางคณะผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้และวัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียน ได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมการศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยเสือ

นวัตกรรม	กระบวนการสร้างนวัตกรรม	เป้าหมายของนวัตกรรม
1. กิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา และการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนการทำขนมไทยและน้ำพริกกะปิ	ขั้นตอนที่ 1 ผู้บริหาร ครู และตัวแทนนักเรียนร่วมกันประชุมเพื่อกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน	1. นักเรียนมีคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถแก้ไขปัญหา แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
	ขั้นตอนที่ 2 ผู้บริหาร ครู ติดต่อผู้มีความรู้ในชุมชนในการจัดกิจกรรมทักษะอาชีพ / ครูศึกษาความรู้จากช่องทางออนไลน์ เช่น Youtube เป็นต้น	2. นักเรียนมีทักษะการคิด และกระบวนการในการทำงาน 3. นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณธรรม จริยธรรม กล้าแสดงออก 4. นักเรียนมีทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ พื้นฐานในการศึกษาต่อ

³สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยเสือ ตำบลชะแล อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรีในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2566.

นวัตกรรม	กระบวนการสร้างนวัตกรรม	เป้าหมายของนวัตกรรม
	ขั้นตอนที่ 3 จัดอบรมนักเรียนตามความสนใจของกิจกรรมนั้นๆ และจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ขั้นตอนที่ 4 ประเมินกิจกรรมชมรมทักษะอาชีพและกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาเพื่อประเมินผลงานและความพึงพอใจของนักเรียน	5. นักเรียนเป็นคนดีของสังคมและประเทศชาติ พัฒนาสังคมและประเทศชาติได้

2. เทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยเสือ

เทคโนโลยี	กระบวนการสร้างเทคโนโลยี	เป้าหมายของเทคโนโลยี
1. การเผยแพร่เทคโนโลยีผ่าน https://www.facebook.com/bhstigerschool/?locale=th_TH	ขั้นตอนที่ 1 ผู้บริหาร ครู และตัวแทนนักเรียนร่วมกันประชุมเพื่อกำหนดเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยเสือ ขั้นตอนที่ 2 ผู้บริหาร ครู ติดต่อผู้มีความรู้ในชุมชนร่วมกันจัดทำเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยเสือ ขั้นตอนที่ 3 ถ่ายทอดและเก็บข้อมูลโดยครูผู้รับผิดชอบร่วมกับนักเรียนเพื่อโพสต์และเผยแพร่ผ่านช่องทาง facebook	1. ผู้บริหาร ครู และนักเรียนเกิดการปฏิสัมพันธ์ทำงานร่วมกัน 2. เสริมสร้างทักษะด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกันระหว่าง ผู้บริหาร ครู นักเรียน 3. เผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมทางการศึกษาของโรงเรียนทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียงมากยิ่งขึ้น

3) โรงเรียนบ้านเหมืองสองท่อ บ้านเหมืองสองท่อ ตำบลชะแล อำเภอดงพิกุล จังหวัดกาญจนบุรี

โรงเรียนบ้านเหมืองสองท่อ ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2523 โดยบริษัทกาญจนบุรีเอ็กโพลเรชั่น แอนด์ ไมนิ่ง (เค็มโก้) จำกัด และบริษัทผลแอนด์ซันส์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทในเครือได้สร้างอาคารเรียนแบบป.1 ก ขนาด 1 ชั้น 4 ห้องเรียน สร้างบ้านพักครูจำนวน 2 หลัง ในเขตเหมืองที่ตั้งปัจจุบัน มอบให้เป็นสถานศึกษาของบุตรหลานในตำบลชะแล อำเภอดงพิกุล จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีนายผล กลีบบัว ประธานกรรมการ บริษัท ผลแอนด์ซันส์ จำกัด เป็นผู้มอบ และฯพณฯ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีสมัยนั้นเป็นผู้รับมอบ เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2523 และมีนายวิทยา เพ็ญศิริ เป็นครูใหญ่คนแรก

โรงเรียนมีพื้นที่ทั้งหมด 25 ไร่ 2 งาน 35 ตารางวา เป็นกรรมสิทธิ์ของราชพัสดุ เอกสารสิทธิ์ที่ดิน กข 0705 (3) 8816 ลว.27 มีนาคม 2530 สภาพโดยทั่วไปของโรงเรียนตั้งอยู่ในหุบเขามีป่าไม้หนาแน่น สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,100 ฟุต และยังอยู่บริเวณเดียวกันกับบริษัทกาญจนบุรีเอ็กโพลเรชั่น แอนด์ ไมนิ่ง (เค็มโก้) จำกัด

ชื่อ “โรงเรียนบ้านเหมืองสองท่อ” ได้รับการเรียกขานตามสภาพและลักษณะของการทำเหมืองในอดีตที่มีการขุดเจาะอุโมงค์ใต้ดินตามสายทางของแร่ อุโมงค์ดังกล่าวจะมีช่องถ่ายเทระบายอากาศออกสู่ภายนอก จำนวน 2 ท่อ ซึ่งท่อระบายอากาศดังกล่าวอยู่บริเวณด้านหน้าทางเข้าโรงเรียน ห่างจากอาคารเรียนประมาณ 80 เมตร จึงเป็นชื่อเรียกโรงเรียนตั้งแต่นั้นมา ปัจจุบันได้ปิดท่อระบายอากาศแล้วเนื่องจากดินยุบตัว

วิสัยทัศน์

ภายในปี 2563 โรงเรียนบ้านเหมืองสองท่อ จัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีทักษะความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคุณธรรม น้อมนำวิถีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสุข มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ ครูเป็นครูมืออาชีพ บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา ผู้เรียนมีความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

พันธกิจ

1. จัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีศักยภาพในการแข่งขัน

2. บริหารจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามหลักธรรมาภิบาล

3. ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4. ส่งเสริมและพัฒนาให้สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

5. จัดสภาพแวดล้อม สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้

6. พัฒนาส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพ เป็นครูมืออาชีพ

7. ประสานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา

8. พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้พื้นฐานและเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

เป้าประสงค์

1. ประชากรวัยเรียนและเด็กต่างวัฒนธรรมทุกคนได้รับการศึกษาภาคบังคับอย่างเท่าเทียมทั่วถึงและผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีศักยภาพในการแข่งขัน

2. สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

3. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4. สถานศึกษาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใฝ่เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

5. สถานศึกษาใช้แหล่งเรียนรู้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างคุ้มค่า

6. ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความสามารถและทักษะตามสมรรถนะและสามารถปฏิบัติการสอนอย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ

7. ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

8. ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน ปฏิบัติตนทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบันและประชาคมอาเซียน⁴

โดยโรงเรียนบ้านเหมืองสองท่อ จัดกิจกรรมวันไหว้ครู ประจำปีการศึกษา 2565 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนตระหนักรู้ถึงความกตัญญูทวดเทวี รวมถึงส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยผู้อำนวยการสนอง ยอดกุล เป็นประธานในพิธี พร้อมทั้งให้โอวาทแก่นักเรียน และโรงเรียนยังจัดสถานที่พักสำหรับนักเรียนที่มีบ้านอยู่ห่างไกลโรงเรียน ไม่สะดวกในการเดินทาง (<https://youtu.be/DUSKy047cw0>)

ภาพที่ 4.14 กิจกรรมไหว้ครูเพื่อแสดงความกตัญญูทวดเทวี

⁴สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหมืองสองท่อ บ้านเหมืองสองท่อ ตำบลชะแล อำเภอดงพิกุล จังหวัดกาญจนบุรีในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2566.

ภาพที่ 4.15 กิจกรรมรักษป่า รักษาธรรม นำปฏิบัติของโรงเรียน

จากการลงพื้นที่สำรวจองค์ความรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนบ้านเหมืองสองท่อ บ้านเหมืองสองท่อ ตำบลชะแล อำเภอกองคา จ.กาฬสินธุ์ <https://kansandbox.org/elementor-1005/> ทางคณะผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้และนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียน ได้ดังนี้

1. นวัตกรรมการศึกษาของโรงเรียนบ้านเหมืองสองท่อ

นวัตกรรม	กระบวนการสร้างนวัตกรรม	เป้าหมายของนวัตกรรม
1. กิจกรรมไหว้ครู และรักษป่า รักษาธรรม นำปฏิบัติของโรงเรียน	ขั้นตอนที่ 1 ผู้บริหาร ครู และตัวแทนนักเรียนร่วมกันประชุมเพื่อกำหนดกิจกรรมไหว้ครู และรักษป่า รักษาธรรม นำปฏิบัติของโรงเรียน	1. ผู้บริหาร ครู นักเรียนและกลุ่ม บวรมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกิดความสามัคคีกันในหมู่คณะชุมชน
	ขั้นตอนที่ 2 ผู้บริหาร ครู พระสงฆ์ นักเรียนแจ้งผู้ปกครองให้เข้าร่วมกิจกรรมไหว้ครู และรักษป่า รักษาธรรม นำปฏิบัติของโรงเรียน	2. นักเรียนมีทักษะ การคิด และกระบวนการในการทำงาน
	ขั้นตอนที่ 3 ร่วมกันจัดกิจกรรมไหว้ครู และรักษป่า รักษาธรรม นำปฏิบัติของโรงเรียน	3. นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณธรรม จริยธรรม กล้าแสดงออก
		4. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น
		5. นักเรียนเป็นคนดีของสังคมและประเทศชาติ พัฒนาสังคมและประเทศชาติได้

นวัตกรรม	กระบวนการสร้างนวัตกรรม	เป้าหมายของนวัตกรรม
	ขั้นตอนที่ 4 ประเมินกิจกรรมไหว้ครู และรักษำ รักษรรณ นำปฏิบัติของโรงเรียน	

2. เทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนบ้านเหมืองสองท่อ

เทคโนโลยี	กระบวนการสร้างเทคโนโลยี	เป้าหมายของเทคโนโลยี
1. การเผยแพร่เทคโนโลยีผ่านพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี https://kansandbox.org/elementor-1005/ และ https://youtu.be/DUSKy047cw0 รวมถึง https://kansandbox.org/elementor-1005/	ขั้นตอนที่ 1 ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และตัวแทนนักเรียน ร่วมกันประชุมเพื่อกำหนดเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยเสือ ขั้นตอนที่ 2 ผู้บริหาร ครู ติดต่อผู้มีความรู้ในชุมชนร่วมกันจัดทำเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยเสือ ขั้นตอนที่ 3 ถ่ายทอดและเก็บข้อมูลโดยครูผู้รับผิดชอบร่วมกับนักเรียนเพื่อโพสต์และเผยแพร่ผ่านช่องทาง นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี https://kansandbox.org/elementor-1005/ และ https://youtu.be/DUSKy047cw0 รวมถึง https://kansandbox.org/elementor-1005/	1. ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและนักเรียน เกิดการปฏิสัมพันธ์ทำงานร่วมกัน 2. เสริมสร้างทักษะด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกันระหว่าง ผู้บริหาร ครู นักเรียน 3. เผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมทางการศึกษาของโรงเรียนทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียงมากยิ่งขึ้น

4) โรงเรียนบ้านนามกย ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

โรงเรียนบ้านนามกย ตั้งอยู่ที่ 25/15 หมู่ที่ 7 ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี โดยความคิดริเริ่มของนายเดช ยอดเรือน ผู้ช่วยกำนันหมู่ที่ 2 ในสมัยนั้นและนายเอียน สุริวงศ์ พร้อมด้วยประชาชนชาวบ้านนามกย บ้านพุ่ม่วง บ้านหนองเจริญ(หนองครก) บ้านสองรู เสนอเรื่องราวให้นายอำเภอจัดตั้งเป็นโรงเรียนประชาบาล ประเภทนายอำเภอจัดตั้งขึ้น นายพล สุดลาภา นายอำเภอสมัยนั้นได้ให้นายสุพล มีคุณ ศึกษาธิการอำเภอทำการสำรวจสถานที่และสถิติข้อมูลต่าง ๆ เสนอต่อจังหวัดและได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งได้ ตามหนังสือที่ กจ.19/2552 ลงวันที่ 5 มีนาคม

2514 ประชาชนบ้านนามกู่ได้ร่วมใจกันปลูกสร้างอาคารเรียนชั่วคราว ขนาดกว้าง 6 เมตร ยาว 10 เมตร ได้เปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2514 ทางราชการได้แต่งตั้งให้นายมนัส บุญแจ่ม มาเป็นครูใหญ่ มีนักเรียน 30 คน เป็นชาย 13 คน หญิง 17 คน

สำหรับที่ดินซึ่งปลูกสร้างอาคารเรียนได้รับบริจาคจากนายเอียน สุริวงค์ จำนวน 22 ไร่ ด้านเหนือติดลำน้ำแควน้อยกว้าง 2 เส้น 10 วา ด้านทิศตะวันออกติดวัดนามกู่ยาว 7 เส้น 17 วา ทิศตะวันตกติดที่ดินนายย้อย เดชจันยาว 7 เส้น 17 วา ด้านทิศใต้ติดห้วยน้ำที่ดินนายคำ แก้วมูลยาว 2 เส้น 10 วา

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านนามกู่เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน 108 คน เป็นชาย 50 คน หญิง 58 คน มีครู 3 คน ครูอัตราจ้าง 2 คน นักการพนักงาน ราชการ 1 คน ภารโรง 1 คน

ภายในปี พ.ศ. 2560 โรงเรียนบ้านนามกู่จัดการเรียนการสอนให้นักเรียน พัฒนาด้านความคิด ให้มีความรู้สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นคุณธรรมนำความรู้ตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรียนรู้ความเป็นไทย โรงเรียนสะอาด ร่มรื่นน่าอยู่ มุ่งพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา ครูและผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้นำตามมาตรฐานการศึกษา

พัฒนาด้วยหลักธรรมาภิบาล สืบสานศิลปวัฒนธรรม สานสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ ควบคู่ชุมชน พันธกิจ

1. พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก
 2. พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน
 3. สร้างความเข้มแข็งของโรงเรียนขนาดเล็ก
 4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา
- เป้าประสงค์

1. พัฒนาวางแผนระบบโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสนองต่อสภาพที่หลากหลาย และเพื่อเป็นกลไกที่จะประกันโอกาส และคุณภาพทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่
2. เพื่อพัฒนาระบบบริหาร ระบบการเรียนการสอน มาตรฐานอัตรากำลัง มาตรฐานโรงเรียนที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
3. เพื่อระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก
4. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข(ความดี)
5. มีสุขภาพกายสุขภาพจิตและบุคลิกภาพที่ดีมีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย(ความสุข)

นวัตกรรมการบริหารการจัดการสถานศึกษา⁵

โรงเรียนบ้านนามกุย ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอดงเจริญ จังหวัดกาญจนบุรี เปิดสอนในระดับชั้นอนุบาล 1 – ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บริหารสถานศึกษา โดย ผู้อำนวยการกิตติพงษ์ แสนพงษ์ ผ่านการใช้วัตรกรรมบริหารจัดการสถานศึกษา “นามกุยโมเดล” (Nammakui Model) ขับเคลื่อนงานบริหารครอบคลุมทั้ง 4 ฝ่าย โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาสถานศึกษา ให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพ ประจำชุมชน เป็นโรงเรียนที่เข้าถึงผู้เรียนครอบคลุมทุกกลุ่มทั้งนักเรียนไทยและชาติพันธุ์

การบริหารจัดการสถานศึกษา นามกุยโมเดล NAMMAKUI MODEL

ภาพที่ 4.16 นามกุยโมเดลนวัตกรรมการบริหารการจัดการสถานศึกษา

คุณครูสมิตา เมืองเกษม ตำแหน่งครูผู้ช่วย โรงเรียนบ้านนามกุย สพป.กาญจนบุรี เขต 3 ได้รับการคัดเลือก จากรายการ “Cool cru จารย์เจ๋ง” จากช่อง 4 ALTV ทวีเรียนสนุก ในการเป็นครูผู้พัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game Based Learning) เข้ามาผสมผสานในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนรายวิชาดนตรี ครูดนตรีนักเรียน นวัตกรรม ออกอากาศเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2565 ติดตามรับชมกันได้คือ cru จารย์เจ๋ง” จากช่อง 4 ALTV⁶

โรงเรียนบ้านนามกุยได้พัฒนานวัตกรรมเชิงรูปแบบ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและเขียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้สามารถอ่านออกเขียนได้ 100% โดยท่านผู้อำนวยการกิตติพงษ์ แสนพงษ์ และคุณครูอัญชลา แซ่ตัน คุณครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พัฒนานวัตกรรมร่วมกัน ภายใต้ “KIDS MODEL” บันได 4 ขั้น บันไดอ่านออก เขียนได้⁷

⁵นวัตกรรมการบริหารการจัดการสถานศึกษา โรงเรียนบ้านนามกุย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://kansandbox.org/elementor-2184/>

⁶[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://youtu.be/1o41wcYa02M>

⁷[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://youtu.be/j40s7jGusRo>

นวัตกรรมคณิตศาสตร์เชิงบูรณาการ (คณิตคิดเร็ว) เกมเศรษฐีคิดคณิต ด้านการบวก พัฒนาโดยคุณครูมินตรา ใสดี และคุณครูอภิรนต์ เอี่ยมน้อย นวัตกรรมดังกล่าวแจกจ่ายให้กับ ห้องเรียนทุกระดับชั้น เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ในช่วงเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ หรือเวลาว่าง เพื่อเป็นการ ส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน⁸

คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียน บ้านนามกวย ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2566 โดยมี ประเด็นที่น่าสนใจของโรงเรียนคือ นวัตกรรมการบริหารจัดการศึกษานามกวยโมเดล ซึ่งจัดทำขยาย ห้องเรียนภายในจากเดิมเป็นมุมแห่งการเรียนรู้แก่นักเรียน ทำให้ผู้เรียนมีพื้นที่แห่งการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น⁹

ภาพที่ 4.17 คณะผู้วิจัยเข้าพบผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนามกวยเพื่อเยี่ยมชม องค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียน

⁸[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://youtu.be/W8w2sbt3jag>

⁹สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนามกวย ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรีในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2566.

ภาพที่ 4.18 คณะผู้วิจัยเยี่ยมชมห้องเรียนนวัตกรรม “KIDS MODEL”

ภาพที่ 4.19 มุมแห่งการเรียนรู้ของนักเรียน “KIDS MODEL”

จากการลงพื้นที่สำรวจองค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนบ้านเหมืองสองท่อ บ้านเหมืองสองท่อ ตำบลชะแล อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ <https://kansandbox.org/elementor-1005/> ทางคณะผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้และนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียน ได้ดังนี้

1. นวัตกรรมการศึกษาของโรงเรียนบ้านนามกุย

นวัตกรรม	กระบวนการสร้างนวัตกรรม	เป้าหมายของนวัตกรรม
1. นวัตกรรมการบริหารการจัดการสถานศึกษา “นามกุยโมเดล” (Nammakui Model)	ขั้นตอนที่ 1 ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและตัวแทนนักเรียน ร่วมกันประชุมเพื่อกำหนด นวัตกรรมการบริหารการจัดการ สถานศึกษา “นามกุยโมเดล” (Nammakui Model)	1. ผู้บริหาร ครู นักเรียนและกลุ่ม บวร มีส่วนร่วมในกิจกรรมเกิดความสัมพันธ์กันในทุกหมู่คณะชุมชน
2. “KIDS MODEL” บันได 4 ขั้น ปั่นเด็กอ่านออก เขียนได้	และ “KIDS MODEL” บันได 4 ขั้น ปั่นเด็กอ่านออก เขียนได้	2. นักเรียนมีทักษะ การคิด และ กระบวนการในการทำงาน
	ขั้นตอนที่ 2 ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและตัวแทนนักเรียน ร่วมกันจัดทำนวัตกรรมการบริหารการจัดการสถานศึกษา “นามกุยโมเดล” (Nammakui Model)	3. นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณธรรม จริยธรรม กล้าแสดงออก
	และ “KIDS MODEL” บันได 4 ขั้น ปั่นเด็กอ่านออก เขียนได้	4. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและแหล่งเรียนรู้ อย่าง หลากหลายมากยิ่งขึ้น
	ขั้นตอนที่ 3 ร่วมกันประเมิน นวัตกรรมการบริหารการจัดการ สถานศึกษา “นามกุยโมเดล” (Nammakui Model)	5. นักเรียนเป็นคนดีของสังคมและ ประเทศชาติ พัฒนาสังคมและ ประเทศชาติได้
	และ “KIDS MODEL” บันได 4 ขั้น ปั่นเด็กอ่านออก เขียนได้	

2. เทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนบ้านนามกุย

เทคโนโลยี	กระบวนการสร้างเทคโนโลยี	เป้าหมายของเทคโนโลยี
1. ใช้เกมเป็นฐาน (Game Based Learning) เข้ามาผสมผสานในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน	ขั้นตอนที่ 1 ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และตัวแทนนักเรียน ร่วมกันประชุมเพื่อกำหนด เทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียน บ้านนามกุย	1. ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและนักเรียน เกิดการปฏิสัมพันธ์ทำงานร่วมกัน
รายวิชาดนตรี ครู ดนตรีนักสร้าง	ขั้นตอนที่ 2 ผู้บริหาร ครู ติดต่อผู้ มีความรู้ในชุมชนร่วมกันจัดทำ	2. เสริมสร้างทักษะด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา ร่วมกันระหว่าง ผู้บริหาร ครู นักเรียน
		3. นักเรียนมีทักษะด้านคณิตศาสตร์ มากยิ่งขึ้น

เทคโนโลยี	กระบวนการสร้างเทคโนโลยี	เป้าหมายของเทคโนโลยี
นวัตกรรม “KIDS MODEL” นวัตกรรมคณิตศาสตร์ เชิงบูรณาการ (คณิต คิดเร็ว) เกมเศรษฐีคิด คณิต ผ่าน https://kansandbox.org/elementor-1005/ และ https://youtu.be/1o41wcYa02M รวมถึง https://youtu.be/j40s7jGusRo	เทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียน บ้านนามกย ขั้นตอนที่ 3 ถ่ายทอดและเก็บ ข้อมูลโดยครูผู้รับผิดชอบร่วมกับ นักเรียนเพื่อโพสต์และเผยแพร่ ผ่านช่องทาง นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี https://kansandbox.org/elementor-1005/ และ https://youtu.be/1o41wcYa02M รวมถึง https://youtu.be/j40s7jGusRo	4. เกิดความสนุกสนานในเวลาเรียน และเล่น 5. เผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรม ทางการศึกษาของโรงเรียนทำให้ โรงเรียนมีชื่อเสียงมากยิ่งขึ้น

5) โรงเรียนวัดปรังกาสี ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

โรงเรียนวัดปรังกาสี เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจในการส่งเสริมการจัดการศึกษาให้กับประชากรวัยเรียนในพื้นที่ตำบลท่าขนุน ให้ได้รับการศึกษาตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

โรงเรียนวัดปรังกาสี สร้างเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2479 โดยกำนันไซย มรคา เป็นหัวหน้าจัดสร้างอยู่ภายในวัดปรังกาสี วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2505 ได้รับอนุมัติงบประมาณจากอำเภอทองผาภูมิเป็นเงิน 8,000 บาท ให้สร้างอาคารเรียนหลังใหม่ ห่างจากบริเวณวัดประมาณ 700 เมตร และเมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2513 ได้รับจัดสรรงบประมาณ 120,000 บาท ก่อสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติม

พ.ศ. 2523 ได้รับงบประมาณสร้างอาคารเรียน แบบ ป.1ก. 2 ห้องเรียน เป็นจำนวนเงิน 180,000 บาท ปัจจุบันปรับปรุงเป็นห้องสมุดประจำโรงเรียน

พ.ศ. 2536 ได้รับอนุมัติจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ให้เปิดเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

พ.ศ. 2537 โรงเรียนได้รับจัดสรรงบประมาณ จำนวน 2,400,000 บาท ก่อสร้างอาคารเรียน แบบ สปช. 105/29 ขนาด 10 ห้องเรียน จำนวน 1 หลัง

พ.ศ. 2538 ได้รับงบประมาณก่อสร้างสนามฟุตบอลขนาดมาตรฐานของการกีฬาแห่งประเทศไทย จำนวน 1,400,000 บาท

พ.ศ. 2541 ได้รับจัดสรรงบประมาณ จำนวน 2,548,000 บาท ก่อสร้างอาคารอเนกประสงค์ แบบ สปช. 206 /26 จำนวน 1 หลัง

พ.ศ. 2545 ได้รับจัดสรรงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียน แบบ สปข. 105/29 ขนาด 4 ห้องเรียน

พ.ศ. 2546 ได้รับจัดสรรงบประมาณ ต่อเติมอาคารเรียน แบบ สปข. 105/29 ชั้นล่างเพิ่มเติมอีกจำนวน 4 ห้องเรียน

พ.ศ. 2553 ได้รับเงินบริจาคสร้างอาคารจริยธรรม (อาคารพระครูวรกาญจนโชติ) จากพระครูวรกาญจนโชติ เจ้าอาวาสวัดปรังกาสิ

พ.ศ. 2553 ได้รับเลือกเป็นโรงเรียนดีประจำตำบล รุ่นที่ 2

พ.ศ. 2554 ได้รับการจัดสรรงบประมาณโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล ก่อสร้างรั้วโรงเรียน ระยะทาง 150 เมตร ปรับปรุงอาคารเรียน ป.1จ จำนวน 4 ห้องเรียน

พ.ศ. 2558 ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวนเงิน 6,847,700 บาท ก่อสร้างอาคารเรียน แบบ สปข 105/29 ปรับปรุง 2 ชั้น 8 ห้องเรียน (ใต้ถุนโล่ง) จำนวน 1 หลัง

โรงเรียนวัดปรังกาสิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 เปิดสอนตั้งแต่ ระดับชั้น อนุบาล – มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดปรังกาสิรับผิดชอบจัดการศึกษาในเขตพื้นที่บริการ หมู่ 3 บ้านปรังกาสิ ตำบลท่าขนุน อำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

วิสัยทัศน์

ภายในปี 2561 โรงเรียนวัดปรังกาสิมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน นักเรียนมีคุณธรรม ครูจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีส่วนร่วมในการบริหาร ตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

1. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรสถานศึกษา
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล

3. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่เน้นเป็นอัตลักษณ์

4. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5. ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

6. จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

7. นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้

เป้าประสงค์

1. ผู้เรียน มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรสถานศึกษา

2. ผู้เรียน มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้

อย่างมี สติสมเหตุผล

3. ผู้เรียนมีคุณธรรม และจริยธรรม ปรากฏเป็นอัตลักษณ์อย่างเด่นชัด

4. สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5. ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. สถานศึกษา ส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายและคุ้มค่า

7. สถานศึกษา ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

8. ครู นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้

โรงเรียนได้เข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการดำเนินการจัดทำ Developmental Evaluation (DE) ต้นน้ำ และกลางน้ำ เพื่อค้นเป้าหมาย และตัวชี้วัด นำไปสู่การจัดทำโครงการ ได้แก่ การพัฒนาครูและผู้บริหารในด้าน 1) การจัดกิจกรรมการพัฒนา 2) การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) การโค้ชติดตาม และประเมินผล

ภาพที่ 4.20 คณะครูร่วมประชุมการประชุมเชิงปฏิบัติการ
ดำเนินการจัดทำ Developmental Evaluation (DE)

กิจกรรมของโรงเรียนที่สำคัญ การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพควบคู่กับวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผู้บริหารและครูใช้กระบวนการ (PLC) ร่วมกันออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning (PKS 3L Model) พร้อมกับวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน คณะครูแกนนำสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนและบันทึกผลในแบบประเมินพฤติกรรม ร่วมกันสรุปหลังการจัดการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการ PLC เพื่อร่วมกันหาแนวทางปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน สะท้อนปัญหา¹⁰

¹⁰[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://kansandbox.org/watprangkasir/>

ภาพที่ 4.21 แผนการจัดการเรียนการรู้แบบActive Learning (PKS 3L Model)

การร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด จัดทำแผนการขยายผลการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ระบบของต้นสังกัด

ผลผลิต และผลลัพธ์ (outputs & outcomes) ได้แก่

1) นักเรียน

1.1) โรงเรียนดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้าน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการคัดกรองผู้เรียน เพื่อดูแลและช่วยเหลือทางด้านการเรียน เศรษฐกิจ สุขภาพ และความปลอดภัย รวมถึงนักเรียนที่มีความเสี่ยงที่จะหลุดจากระบบ/ออกกลางคัน

2) ผลผลิต และผลลัพธ์ (outputs & outcomes)

2.1) โรงเรียนดำเนินโครงการส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำโครงการสถานศึกษาพอเพียง เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน¹¹

คณะผู้วิจัยได้เข้าพบผู้บริหารโรงเรียนวัดปรางกาฬี ตำบลท่าขนุน อำเภอดงพิกุล จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2566 โดยเข้าร่วมสังเกตการณ์และศึกษาองค์ความรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนวัดปรางกาฬี

¹¹ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปรางกาฬี ตำบลท่าขนุน อำเภอดงพิกุล จังหวัดกาญจนบุรี ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2566.

ภาพที่ 4.22 คณะผู้วิจัยเข้าพบผู้บริหารโรงเรียนวัดปรังกาสิ ตำบลท่าขนุน อำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2566 เพื่อศึกษาองค์ความรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนวัดปรังกาสิ

จากการลงพื้นที่สำรวจองค์ความรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนวัดปรังกาสิ ตำบลท่าขนุน อำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี <https://kansandbox.org/elementor-1005/> ทางคณะผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้และนวัตกรรมการศึกษาของโรงเรียน ได้ดังนี้

1. นวัตกรรมการศึกษาของโรงเรียนวัดปรังกาสิ

นวัตกรรม	กระบวนการสร้างนวัตกรรม	เป้าหมายของนวัตกรรม
1. กิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพควบคู่กับวัฒนธรรมท้องถิ่นจัดแผนการจัดการเรียนการรู้แบบActive Learning (PKS 3L Model)	ขั้นตอนที่ 1 ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและตัวแทนนักเรียน ร่วมกันประชุมเพื่อกำหนด กิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพควบคู่กับวัฒนธรรมท้องถิ่นจัดแผนการจัดการเรียนการรู้แบบActive Learning (PKS 3L Model)	1. ผู้บริหาร ครู นักเรียนและกลุ่ม บวร มีส่วนร่วมในกิจกรรมเกิดความสามัคคีกันในหมู่คณะชุมชน 2. สถานศึกษาได้แผนการจัดการเรียนการรู้แบบActive Learning (PKS 3L Model) มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา 3. นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณธรรม จริยธรรม กล้าแสดงออก 4. โรงเรียนดำเนินโครงการส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำโครงการสถานศึกษาพอเพียง เพื่อให้นักเรียน
	ขั้นตอนที่ 2 ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและตัวแทนนักเรียน ร่วมกันจัดทำกิจกรรมการพัฒนา	

นวัตกรรม	กระบวนการสร้างนวัตกรรม	เป้าหมายของนวัตกรรม
	ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพควบคู่กับวัฒนธรรมท้องถิ่นจัดแผนการจัดการเรียนการรู้แบบ Active Learning (PKS 3L Model) ขั้นตอนที่ 3 ทดลองจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพควบคู่กับวัฒนธรรมท้องถิ่นจัดแผนการจัดการเรียนการรู้แบบ Active Learning (PKS 3L Model) ขั้นตอนที่ 4 ประเมินสรุปกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพควบคู่กับวัฒนธรรมท้องถิ่นจัดแผนการจัดการเรียนการรู้แบบ Active Learning (PKS 3L Model)	เกิดทักษะและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2. เทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนวัดปรังกาสี

เทคโนโลยี	กระบวนการสร้างเทคโนโลยี	เป้าหมายของเทคโนโลยี
1. ใช้แผนการจัดการเรียนการรู้แบบ Active Learning (PKS 3L Model) ผ่าน https://kansandbox.org/watprangkasi/	ขั้นตอนที่ 1 ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และตัวแทนนักเรียน ร่วมกันประชุมเพื่อกำหนดเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนวัดปรังกาสี ขั้นตอนที่ 2 ผู้บริหาร ครู ติดต่อผู้มีความรู้ในชุมชนร่วมกันจัดทำเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนวัดปรังกาสี ขั้นตอนที่ 3 ถ่ายทอดและเก็บข้อมูลโดยครูผู้รับผิดชอบร่วมกับนักเรียนเพื่อโพสต์และเผยแพร่ผ่านช่องทาง นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี https://kansandbox.org/watprangkasi/	1. ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนเกิดการปฏิสัมพันธ์ทำงานร่วมกัน 2. เสริมสร้างทักษะด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกันระหว่าง ผู้บริหาร ครู นักเรียน 3. นักเรียนมีทักษะเกิดจากการเรียนรู้ผ่าน Active Learning (PKS 3L Model) มากยิ่งขึ้น 4. เกิดความสนุกสนานในเวลาเรียนและเล่น 5. เผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมทางการศึกษาของโรงเรียนทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียงมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ พบว่า

- 1) แหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการเพื่อผลักดันให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสำหรับส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียน
- 2) นวัตกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนายังมีน้อยที่บ่งบอกถึงตัวชี้วัดเกี่ยวกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา
- 3) นวัตกรรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีเกี่ยวกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนายังไม่พบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แต่พบเครือข่ายนวัตกรรมการศึกษาทางเว็บไซต์ (<https://kansandbox.org/>) ที่แสดงให้เห็นถึงเครือข่ายทางการศึกษาของจังหวัดกาญจนบุรี
- 4) นวัตกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามีความเชื่อมโยงกับการศึกษาของสามเณรโดยสถานศึกษาเปิดโอกาสให้สามเณรเข้ามาศึกษาในระดับมัธยมศึกษาพร้อมกับนักเรียนทั่วไป โดยมีพระสังฆาธิการให้การอุปถัมภ์การศึกษาครั้งนี้ร่วมกับทางโรงเรียนซึ่งเป็นจุดเด่นของสถานศึกษาในการเปิดโอกาสให้สามเณรและเยาวชนได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร
- 5) โรงเรียนมีเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาที่เรียกว่ารูปแบบนวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

จากการศึกษาองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ทั้ง 5 แห่งที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ณ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.2 พัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

4.2.1 การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ คณะผู้วิจัยได้พัฒนา ห้อง C 500 อาคารเรียนรวมโซน C ชั้น 5 เป็น “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ เป็นเหมือน Center พื้นที่ในการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ โดยในขั้นตอนนี้ได้ให้ความรู้ในสัปดาห์ที่ ๑ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเรื่องของความเป็นมาของศาสนพิธี (ภาพรวม) / ความนำมาจากพระไตรปิฎก / ย่อยมาเป็นพิธีกรรมในประเทศไทย องค์ประกอบของศาสนพิธี (องค์ประกอบของศาสนพิธี 4 ประเด็น) กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี / แต่ละขั้นตอนของศาสนพิธี 4 ประเด็น บทศาสนพิธีกร (บทศาสนพิธีทั้ง 4 ประเด็นและคำแปล) และแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร

ภาพที่ 4.23 ให้ความรู้นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ในเรื่องของนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวິพุท

ภาพที่ 4.24 นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้เรียนรู้จากทฤษฎีในส่วนของนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวິพุท

ในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวິพุท
พัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวິพุท ใน 5 ด้าน ได้แก่

1) ความเป็นมาของศาสนพิธี (ภาพรวม) / ความนำมาจากพระไตรปิฎก / ย่อยมาเป็น
พิธีกรรมในประเทศไทย)

2) องค์ประกอบของศาสนพิธี (องค์ประกอบของศาสนพิธี 4 ประเด็น)

3) กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี / แต่ละขั้นตอนของศาสนพิธี 4 ประเด็น

4) บทศาสนพิธีกร (บทศาสนพิธีทั้ง 4 ประเด็นและคำแปล)

5) แอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร

สร้างพื้นที่ที่แตกต่างจากโรงเรียนวิถิพุทธ

เสริมการเป็นวิถิพุทธ เช่น หลักธรรมที่สอดแทรกในการพื้นที่/

- 1) สร้างความเป็นอัตลักษณ์ของครุศาสตร์วิถิพุทธ (กลุ่มตัวอย่างต้องใช้นิสิตคณะครุศาสตร์)
- 2) Tiktok / Youtube (สื่อดิจิทัลออนไลน์)

สรุปประเด็น

- 1) สังเคราะห์หลักธรรมให้กับนิสิตปริญญาตรี นำไปใช้ในการสอนนักเรียนได้
- 2) ศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา
- 3) Tiktok / Youtube (สื่อดิจิทัลออนไลน์)
- 4) เครือข่ายกับโรงเรียน

เนื้อหาของการพัฒนาพื้นที่

- 1) หลักธรรม ไตรสิกขา
- 2) ชุติกิจกรรมศาสนพิธีทางพุทธศาสนา เช่น มัคทายกน้อย
 - นำบูชาพระรัตนตรัย
 - อาราธนาศีล
 - อาราธนาธรรม
 - กล่าวคำถวายสังฆทาน
 - แผ่เมตตา
 - กรวดน้ำ

ภิกษุทั้งหลาย พระวิปัสสีพุทธเจ้าทรงแสดงปาติโมกข์
 ในที่ประชุมสงฆ์ ที่กรุงพันธุมิตราชธานีนั้นดังนี้
 “ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง
 พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า นิพพานเป็นบรมธรรม
 ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นบรรพชิต
 ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นสมณะ
 การไม่ทำบาป ทั้งปวง
 การทำกุศลให้ถึงพร้อม
 การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว
 นี่คือการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย”
 (ที่มา : ที.ม. (ไทย) 10/90/50)

4.2.1.1 ศาสนพิธีและบทศาสนาพิธีกร

1. ความเป็นมาของศาสนาพิธี

ศาสนาพิธี หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่อยู่ปฏิบัติในศาสนา เมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนา จึงหมายถึงระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่อยู่ปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ศาสนพิธีต่าง ๆ ช่วยทำให้ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนิกชนมีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเป็นสิ่งตอกย้ำใจให้ระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยได้อย่างดีเยี่ยม จึงเป็นระเบียบแบบแผนอันดีงามที่ควรรักษาไว้คู่กับพระพุทธศาสนาตลอดไป

เหตุกำเนิดศาสนาพิธี จัดว่าเป็นสื่อกลางที่นำคนเข้าถึงสภาวะหรือแก่นพระศาสนาโดยการเข้าถึงสภาวะแก่นแท้ของพระพุทธศาสนานั้นสามารถเข้าถึงทั้งด้วยการทำบุญให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนาลำดับและที่สำคัญคือ การปฏิบัติตามหลักการของพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้อันเรียกว่า “โอวาทปาติโมกข์” พระโอวาทที่เป็นหลักของพระพุทธศาสนา ในโอวาทปาติโมกข์นั้นมีหลักการสำคัญที่ทรงวางไว้เป็นหลักทั่ว ๆ ไป 3 ประการ คือ

1. สอนไม่ให้ความชั่วทั้งปวง (ละเว้นชั่ว)
2. สอนให้อบรมกุศลให้ถึงพร้อม (ประกอบความดี)
3. สอนให้ทำจิตใจของตนให้ผ่องใส (ทำจิตผ่องใส)

โดย“โอวาทปาติโมกข์” ได้ปรากฏดังนี้

ภิกษุทั้งหลาย พระวิปัสสีพุทธเจ้าทรงแสดงปาติโมกข์ ในที่ประชุมสงฆ์ ที่กรุงพันธุมิตราชธานีนั้นดังนี้

“ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า นิพพานเป็นบรมธรรม ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นบรรพชิต ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นสมณะ การไม่ทำบาป ทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว นี่คือการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย” (ที่มา : ที.ม. (ไทย) 10/90/50)

ภาพที่ 25 แสดงปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา

พิธีกรรมทางศาสนาพุทธ เป็นพิธีกรรมที่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือปะปนกันอยู่กับความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ บางพิธีกรรมแทบจะเป็นเนื้อเดียวกันแยกไม่ออกว่าเป็นพราหมณ์หรือพุทธที่เป็นเช่นนั้น ก็เพราะว่าทั้ง 2 ศาสนามีแหล่งกำเนิดที่เดียวกัน ศาสนาพราหมณ์เกิดก่อน ศาสนาพุทธเกิดทีหลัง ขณะที่คนที่นับถือศาสนาทั้ง 2 เป็นคนกลุ่มเดียวกัน¹² ศาสนพิธี” หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่อยู่ปฏิบัติในศาสนา เมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนา จึงหมายถึงระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่อยู่ปฏิบัติในพระพุทธศาสนา¹³

ภาพที่ 26 สัมภาษณ์นิตติปริญาตรี คณะครุศาสตร์ เกี่ยวกับความเป็นมาของศาสนพิธี ในวันที่ 10 มีนาคม 2566.

¹² สัมภาษณ์นิตติปริญาตรี คณะครุศาสตร์ ในวันที่ 10 มีนาคม 2566.

¹³ สัมภาษณ์นิตติปริญาตรี คณะครุศาสตร์ ในวันที่ 10 มีนาคม 2566.

ภาพที่ 27 สัมภาษณ์นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ เกี่ยวกับความเป็นมาของศาสนพิธี
ในวันที่ 10 มีนาคม 2566.

เริ่มแรกก็นับถือศาสนาพราหมณ์ ต่อมาเมื่อพุทธเกิดขึ้นชอบใจในคำสอนก็หันมานับถือพุทธ การหันมานับถือพุทธก็ไม่ได้หมายความว่าละทิ้งความเคยชินที่เคยเชื่อ เคยปฏิบัติมาตั้งแต่เป็นพราหมณ์ออกไปทั้งหมด เพราะสิ่งเหล่านั้นเมื่อปฏิบัติแล้วยัง สร้างความสุขใจ ความสบายใจให้กับผู้ปฏิบัติอยู่ แต่ต้องตั้งอยู่ในหลักการของพุทธคือพิธีกรรมนั้นต้องไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนถึงอย่างไรก็ตาม ทั้ง 2 ศาสนาก็มีพิธีกรรมเฉพาะที่ไม่เกี่ยวข้องกันเลย กับอีกศาสนาหนึ่ง หากจะแยกว่าพิธีกรรมใดเป็นของศาสนาใด ก็ให้หันกลับไปดูหลักการอันเป็นแก่นของแต่ละศาสนาว่าเป็นอย่างไร ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประเภทอเทวนิยม (Atheism) ปฏิเสธพระเจ้า เชื่อในกฎธรรมชาติ ต่างจากศาสนาพราหมณ์โดยสิ้นเชิง ซึ่งเป็นศาสนาประเภทพหุเทวนิยม (Polytheism) นับถือพระเจ้าหลายองค์ ดังนั้น การที่จะรู้ว่าพิธีกรรมใดเป็นของศาสนาพุทธจริงๆ พิธีกรรมนั้นต้อง ไม่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าเลย เช่น พิธีกรรมการบรรพชาอุปสมบท พิธีเข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น (กรมการศาสนา, 2554, หน้า 1 - 70)

ภาพที่ 28 แสดงปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา

4.2.1.2 องค์ประกอบของศาสนพิธี

พิธีกรรมของศาสนาพุทธ จำแนกตามรูปแบบแห่งการปฏิบัติ เป็น 2 ประเภท

1) พิธีกรรมบริสุทธฺ์ คือ พิธีกรรมที่เป็นพุทธบัญญัติ เป็นพิธีการเกี่ยวกับวินัยสงฆ์ ซึ่งพระพุทธรเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้อย่างไร จะต้องปฏิบัติพิธีกรรมนั้น ๆ ให้ถูกต้องตามพุทธบัญญัติ

2) พิธีกรรมประยุกต์ คือ พิธีกรรมที่พัฒนาขึ้นในท้องถิ่น คือ พิธีกรรมที่ พุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นต่าง ๆ กำหนดขึ้น โดยมีการผสมผสานขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นให้เข้า กับกิจกรรมทางพุทธศาสนา และได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นประเพณี โดยคำนึงถึงหลักการปฏิบัติ 4 ประการ คือ พุทธบัญญัติดั้งเดิม ความเหมาะสมของพิธีกรรม ภาวะทางเศรษฐกิจ ประโยชน์ที่จะได้รับ (แหล่งที่มา: ออนไลน์ <http://pgm.npru.ac.th>)

ศาสนพิธี เป็นพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งถือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เป็นธรรมเนียมสืบทอดกันมา เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามเป็นแบบเดียวกัน เหตุให้เกิดศาสนพิธีนี้คือความนิยมทำบุญของพุทธศาสนิกชนซึ่งไม่ว่าจะปรารถนาเหตุอะไรทำกัน ก็มักจะให้ตรงและครบตามหลักวิธีทำบุญในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแนะนำไว้ 3 หลัก (ที่มา: ออนไลน์ <https://www.dmc.tv/>) คือ

1. ทาน การบริจาควัตถุสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น
2. ศีล การรักษากายวาจาให้สงบเรียบร้อย
3. ภาวนา การยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นด้วยการอบรมให้สงบนิ่งและให้เกิดปัญญา

ดังนั้น ในการทำบุญทุกครั้ง ชาวพุทธจึงถือคติว่าต้องให้เข้าหลัก 3 ประการนี้ โดยเริ่มต้นจะทำข้อ ไหนก่อนก็ได้ เช่น รับศีลแล้วฟังพระเจริญพระพุทธมนต์ (ภาวนา) จบลงด้วยการถวายทาน เป็นต้น

ความนิยมนี้ได้แพร่หลายทั่วไปจนกลายเป็นประเพณีทางศาสนาไป พิธีกรรมแบบนี้จึงสมมติเรียกกันต่อมาว่า “ศาสนพิธี”

พิธีกรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา ตามลักษณะที่เข้าไปเกี่ยวข้อง สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับพระสงฆ์
2. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน
3. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

องค์ประกอบของพิธี

1. พิธีกรรม คือ การกระทำที่เป็นวิธีการเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จและนำไปสู่ผลที่ต้องการ อันเป็นเครื่องน้อมนำศรัทธาที่จะพาเข้าสู่เป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้ที่จัดกิจกรรมนั้น ๆ และสามารถน้อมนำให้ผู้ศรัทธาเข้าถึงธรรมที่สูงขึ้น

2. พิธีการ คือ ขั้นตอนของพิธีที่กำหนดไว้ตามลำดับตั้งแต่เริ่มต้นพิธีจนจบพิธีเพื่อให้ การจัดกิจกรรมในพิธีนั้น ๆ เป็นไปด้วยความถูกต้อง เรียบร้อย และสวยงาม อันนำมาซึ่งความศรัทธา และความเชื่อในการจัดกิจกรรมร่วมกัน ทั้งในส่วนผู้ที่เข้าร่วมพิธีและผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. พิธีกร คือ ผู้ดำเนินรายการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ได้ กำหนดไว้โดยทำหน้าที่รับผิดชอบในด้านพิธีการประสาน ควบคุม และกำกับพิธีการต่าง ๆ ให้เป็นไป ด้วยความเรียบร้อยตามกำหนดการ ในกรณีที่เป็พิธีกรทางศาสนา จะเรียกว่า “ศาสนพิธีกร” ซึ่งหมายถึง ผู้ทำหน้าที่ควบคุมและปฏิบัติศาสนพิธีให้ถูกต้องตามพิธีกรรมทางศาสนาตลอดจนประสานงาน เพื่อให้ การดำเนินกิจกรรมในพิธีนั้น ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

คุณสมบัติของศาสนพิธีกร

1. ความรู้ความสามารถ ในการปฏิบัติศาสนพิธี
2. มีไหวพริบ ปฏิภาณ ตัดสินใจ และแก้ไขข้อขัดข้องได้รวดเร็วและเรียบร้อย
3. มีความแม่นยำ ละเอียด รอบคอบ
4. แต่งกายและปฏิบัติตนให้เหมาะสมตามกาลเทศะ มีมารยาทเรียบร้อย
5. สามารถประสานงาน ควบคุม กำกับพิธีการได้ดี¹⁴

ประโยชน์ของศาสนพิธี

1. เป็นวิธีการตั้งคนเข้าสู่หลักธรรมทางพระศาสนา
2. เป็นรูปแบบวิธีการที่มีแบบแผน งดงาม สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย
3. เป็นกระบวนการที่ทำให้คนในสังคมมีความรัก สามัคคีปรารถนาดีต่อกัน
4. ผู้ที่ศึกษาศาสนพิธีดีแล้ว ย่อมเป็นผู้ฉลาดใน พิธีกรรมที่ต้องปฏิบัติในการบำเพ็ญกุศล
5. สามารถจรรโลงให้พระพุทธศาสนามีความเจริญ ยั่งยืนสืบไป

ผลจากการเรียนรู้ศาสนพิธี

ผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศาสนพิธีดีแล้วย่อมเป็นผู้ฉลาดในการจัดทำพิธีกรรมต่าง ๆ ในทางศาสนาเป็นผู้สามารถ ในการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ได้ถูกต้องตามแบบแผนที่นิยมกันทั่วไป เป็นเหตุให้ผู้ได้พบเห็นเกิดศรัทธาในผู้นั้นว่าเป็นผู้ชำนาญได้รับการฝึกฝน อบรมมาดีแล้ว ไม่มีความ เอะอะเขินในการจัดทำ¹⁵

¹⁴ สัมภาษณ์นิตติปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ในวันที่ 15 มีนาคม 2566.

¹⁵ สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิศุทธิ์ ในวันที่ 15 มีนาคม

ภาพที่ 29 สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุท
ในวันที่ 15 มีนาคม 2566.

เป็นการเพิ่มเสน่ห์และบุคลิกภาพให้แก่ตัวเองอย่างหนึ่ง นอกจากนั้นยังได้ชื่อว่าช่วยสืบต่ออายุพระศาสนาโดยปริยายด้วย เพราะแบบอย่างหรือธรรมเนียมที่ดีงามมีเหตุมีผลเป็นพิธีกรรมนั้น เมื่อยังรักษากันไว้ได้เพียงใด ตัวศาสนาก็ยังเชื่อว่าจะได้รับการรักษาอยู่เพียงนั้น เหมือนเปลือกกระพี้ของต้นไม้ยังคงสดอยู่ตราบใดต้นไม้นั้นก็ยังมีชีวิตอยู่ ตราบนั้นในพระพุทธศาสนาแบ่งศาสนพิธีออกเป็น 4 หมวดใหญ่ ๆ ดังนี้

1. กุศลพิธี เป็นพิธีเกี่ยวกับการอบรมความดีงามทางพระพุทธศาสนาเฉพาะบุคคล เช่น การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการรักษาศีลประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

2. บุญพิธี เป็นพิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัว ซึ่งเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป มี 2 ประเภท คือ

2.1 พิธีทำบุญในงานมงคล ได้แก่ การทำบุญในโอกาสต่าง ๆ

2.2 พิธีทำบุญในงานอวมงคล เช่น บุญหน้าศพ เป็นต้น

3. ทานพิธี เป็นพิธีถวายทานต่าง ๆ เช่น การถวายทาน เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้น

4. ปกิณกะพิธี เป็นพิธีเบ็ดเตล็ด ได้แก่ การอาราธนาศีล การประเคนของพระ เป็นต้น

(ฝ่ายบริหารหอจดหมายเหตุและศูนย์ศิลปกรรมแห่งประเทศไทย สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คู่มือศาสนพิธีกรและบทศาสนพิธีกร, หน้า 3)

ภาพที่ 30 ภาพแสดงการทำบุญ ถวายทาน

4.2.1.3 กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี

ลำดับการขั้นตอนของศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติคล้ายกัน คือ...

1. เริ่มต้น.....มีผู้นำกล่าวเพื่อโน้มน้าวทุกคนที่อยู่ในบริเวณงานเข้าสู่พิธีกรรมทางศาสนาโดยเริ่มจากา ...การบูชาพระ(อิมินาสักกาเรนะ..พุทฺธัง..ธัมมัง..สังฆัง..อภิปุชยามิ)..กราบพระ... (อรหังสัมมา...จนถึง ...สังฆังนมามิ) ...เสร็จแล้วอาราธนาศีล 5 (มยังกันตเววิสุงวิสุทฺธังนตถายะติสรณสส ปญจะ สีลานิ ยาจามะ...หุตติยัมปิลา...ตติยัมปิลาฯ) เสร็จแล้วรับศีล 5 จากพระสงฆ์ไปจนจบ...

.....หากเป็นการทำบุญวันพระปกติก็ไม่ต้องกล่าวอาราธนาอะไร ถ้าทำบุญในบ้าน มีการเลี้ยงพระ อาจมีการอาราธนาพระปริตร คือให้พระสงฆ์สวดหรือเจริญมงคลคาถา เพื่อ “ทำนํ้ามนต์” การทำนํ้ามนต์เป็นสิ่งบ่งบอกว่า “เป็นงานมงคล” งานอะไรบ้าง เช่น งานแต่งงาน งานบวชพระ งานฉลองสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ งานขึ้นบ้านใหม่ งานทำบุญอายุ เป็นต้น

2. ท่ามกลาง.....ผู้นำอาราธนาพระปริตร...พระสงฆ์รูปที่ 2 หรือ 3 ตั้งพัด “ขุมนุมเทวดา” หรือเชิญเทวดามาฟังธรรม(บทสวดพระพุทฺธมณต์) พอถึงบทขอเสนา จะพาลานัง(มงคลคาถา) เจ้าภาพหรือ ผู้นำจะจุดเทียนนํ้ามนต์ที่หน้าพระสงฆ์รูปที่เป็นประธาน เสร็จแล้วยกบาตรนํ้ามนต์ประเคน ...พระสงฆ์ “เจริญพุทฺธมณต์” จบแล้วต่อด้วย บท “ถวายพรพระ” (อิติปิโส...พาหุง...ภวันตุเต) เจ้าภาพเตรียมอาหารใส่บาตร และจัดนํ้ามาถวายพระสงฆ์ได้ทันที...

เตรียมอาหารเสร็จแล้ว พร้อมใจกันกล่าวคำถวายภัตตาหาร โดยกล่าวถวายพระพุทฺธก่อน...จากนั้นถวายพระสงฆ์(อิมานิเมยังกันต ภัตตานิ สปริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ สามเณรัสสะ(กรณีมีสามเณรอยู่ด้วย)...พร้อมคำแปลจนจบ)...

จากนั้นเจ้าภาพเข้าประเคนพระสงฆ์ทุกรูป ไม่สะดวกให้ญาติที่อยู่ใกล้ ๆ ช่วยประเคนด้วยก็ได้...

3. ตอนท้าย.....พระฉันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ช่วงนี้เป็นช่วงที่พระสงฆ์ท่านจะใช้โอกาสในการแสดงธรรมแก่ศาสนิกชน (ปัจจุบันพระท่านไม่ค่อยพูดไม่ค่อยกล่าว ซึ่งก็เป็นโอกาสที่น่าเสียดาย

อย่างยิ่ง) ผู้นำกล่าวถวายดอกไม้ “ปัจจัยไทยทาน” ก่อนถวาย ...หากมีการแสดงธรรมด้วยก็จะเรียกว่า “ปัจจัยไทยธรรม” ...กล่าวคำถวายเสร็จแล้วก็ให้เจ้าภาพนำถวายทุกรูป ปัจจุบันถวายเพียงประธานรูปเดียว พระท่านก็จะยื่นส่งต่อกันไปจนถึงสุดท้ายเอง ...นั่นคงเพราะประหยัดเวลา และความสะดวกของเจ้าภาพด้วย...

โดยส่วนตัวแล้วเห็นว่า...ศาสนพิธีหรือพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ไม่ควรจะต้องรีบเร่งอะไร จนเกินไปนัก โดยแบ่งเอาเวลาที่เรามัวไปขานชื่อกันมาร่วมทำบุญ(งานศพ) ให้กระชับและสั้นลง ไม่เยิ่นเย้อ แล้วนำเวลานั้น มาเน้น มาให้ความสำคัญกับศาสนพิธีอย่างถูกต้องเหมาะสม ดูจะสวยงามกว่า...

จากนั้นพระสงฆ์ก็จะให้พรเป็นภาษาไทย และภาษาบาลี เจ้าภาพกรวดน้ำ(ยถา วาริวหา..) รับพรต่อ(สัพพัตติโย วิวัชขันตราโย สุขีตีฆายุกะ..) ตลอดไปจนจบบท...จากนั้นผู้นำ(คนเดิม) นำลาพระอีกครั้ง(อรหังสัมมา สัมพุทโธ ภควา...นมามิ) ก็ถือเป็นอันเสร็จพิธีกรรมที่สมบูรณ์ทั้งหมด...

ยังเหลือการประพรมน้ำมนต์ ถือเป็นการส่งท้ายพิธีกรรม ให้ดู “ขลัง” ดูศักดิ์สิทธิ์ โดยนิมนต์พระคุณเจ้าประพรมน้ำมนต์ และพระสงฆ์ที่เหลือเจริญชัยมงคลคาถา (ชัยนโตโพธิยา..) กำกับหรือส่ำทำบ่ออีกครั้ง จึงกลายเป็นพิธีนิยมทำสืบต่อ ๆ กันมา หากว่าตามหลักการปฏิบัติจริง ๆ แล้ว การกราบลาพระครั้งสุดท้ายก็ถือเป็นขั้นตอนที่สมบูรณ์แบบแล้ว... (พรพจน์ เรียงประพัฒน์, https://www.gotoknow.org/posts/593644#_google_vignette)

ภาพที่ 31 กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธีในห้องเรียนของนิสิต

4.2.1.4 บทศาสนพิธีกร

หมวดที่ 1 หมวดกุศล

1) คำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

• การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ คือ การประกาศตนของผู้แสดงว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสิ่งสูงสุดและเป็นที่พึ่งที่ระลึกของตน

• พิธีพุทธมามกะเกิดขึ้นหลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ประกาศคำสอนของพระองค์แก่ประชาชน และมีผู้ที่ได้รับฟังคำสอนแล้วเกิดศรัทธาเลื่อมใสปฏิบัติตามคำสอนนั้น จนได้รับผลจากการปฏิบัติตามสมควรแล้วจึงยอมรับว่า พระพุทธศาสนาซึ่งประกอบด้วยพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งต่อชีวิตตนจึงได้ประกาศตนเป็นพุทธมามกะซึ่งบางคนก็ออกบวชในพระพุทธศาสนา บางคนก็เป็นคฤหัสถ์ แต่ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด สำหรับผู้ที่เป็ “พุทธมามกะ” แล้วก็คือ ผู้ที่ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงตลอดไป

จุดประสงค์ในการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ คือ

- 1) เพื่อให้เด็กและเยาวชนสืบความเป็นชาวพุทธตามวงศ์ตระกูลต่อไป
- 2) เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รำลึกอยู่เสมอว่าตนเป็นพุทธศาสนิกชน
- 3) เพื่อปลูกฝังนิสัยเด็กและเยาวชนให้มั่นคงในพระพุทธศาสนา

เมื่อมีบุคคลต่างศาสนาเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ต้องการจะประกาศตนเป็นชาวพุทธ ก็ประกอบพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ เพื่อประกาศว่านับแต่บัดนี้ไปตนได้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาแล้ว

การแสดงตนเป็นพุทธมามกะกระทำซ้ำบ่อย ๆ ก็ได้ไม่จำกัดครั้งเพราะเป็นการแสดงความมั่นคงในการนับถือพระพุทธศาสนา

สิ่งจำเป็นในการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะจะต้องแสดงต่อหน้าพระสงฆ์ หรือในที่ประชุมสงฆ์ โดยมีสิ่งจำเป็นต้องใช้ ดังนี้

- 1) โต๊ะหมู่บูชา
- 2) พระพุทธรูป
- 3) ดอกไม้ธูปเทียน
- 4) พุทธมามกะบัตร เพื่อมอบให้แก่ผู้แสดงตน และเก็บไว้เป็นหลักฐาน

ลำดับขั้นตอนการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

• ขั้นตอนที่ 1 เมื่อจัดสถานที่หอประชุม และที่นั่งพระสงฆ์เรียบร้อยแล้วจึงนิมนต์พระสงฆ์เข้าสู่บริเวณพิธี

• ขั้นตอนที่ 2 ผู้แทนนักเรียนเข้าไปนั่งคุกเข่าหน้าโต๊ะหมู่บูชา จุดธูปเทียนและวางดอกไม้บูชา ส่วนผู้เข้าร่วมพิธีนั่งคุกเข่าและประนมมือ สงบจิตใจระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย เมื่อผู้แทนนักเรียนนำกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย ให้ทุกคนว่าตามพร้อม ๆ กัน เมื่อจบแล้วให้กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์

คำบูชาพระรัตนตรัย

อิมีนา สักกาเรนะ พุทธัง ปูเชมะ ข้าพเจ้าขอบูชาพระพุทธเจ้าด้วยเครื่องสักการะ (กราบ)

อิมีนา สักกาเรนะ ธัมมัง ปูเชมะ ข้าพเจ้าขอบูชาพระธรรมด้วยเครื่องสักการะนี้ (กราบ)

อิมีนา สักกาเรนะ สังฆัง ปูเชมะ ข้าพเจ้าขอบูชาพระสงฆ์ด้วยเครื่องสักการะนี้ (กราบ)

• ขั้นตอนที่ 3 ผู้แทนนักเรียนถวายพานเครื่องสักการะ พร้อมกับรายชื่อนักเรียนที่เข้าร่วมพิธีทั้งหมดแด่พระสงฆ์ ส่วนผู้เข้าร่วมพิธีนั่งคุกเข่า ประนมมือแล้วกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์พร้อมกัน

• ขั้นตอนที่ 4 กล่าวคำนมัสการพระพุทธเจ้าและคำขอแสดงตนเป็นพุทธมามกะพร้อม ๆ กัน

• คำนมัสการพระพุทธเจ้า
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (3 จบ)
(คำแปล) ข้าพเจ้าขอนอบน้อม แต่พระผู้มีพระภาค พระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์นั้น

• คำขอแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
เอเต (ชาย) เอตา (หญิง) มะยัง ภันเต สุจิระปรินิพัตมปิ ตัง ภะคะวันตัง สະระณัง คัจฉามะ
ธัมมัญจะ สังฆัญจะ พุทธมามกาติ (ชาย) พุทธมามิกาติ (หญิง) โน สังโฆ ธาเรตุ
(คำแปล) ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอถึง พระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์นั้น แม้
ปรินิพพานแล้ว ทั้งพระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะที่ระลึกนับถือ ขอพระสงฆ์จงรับ ข้าพเจ้าไว้เป็นพุทธ
มามกะด้วยเถิด

• ขั้นตอนที่ 5 เมื่อกล่าวจบแล้ว พระสงฆ์ประนมมือรับ “สาธุ” ผู้เข้าร่วมพิธีนั่งพับเพียบ
ประนมมือฟังโอวาทจากประธานสงฆ์

• ขั้นตอนที่ 6 เมื่อจบโอวาทแล้ว ให้ผู้เข้าร่วมพิธีรับ “สาธุ” แล้วนั่งคุกเข่า ประนมมือ
ผู้แทนนักเรียนกล่าวคำอาราธนาศีล 5

มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระเณนะ สะหะ,
ปัญจะสีลานิ ยาจามะ
หุตียัมปิ มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระเณนะ
สะหะ, ปัญจะสีลานิ ยาจามะ
ตะตียัมปิ มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระเณนะ สะหะ, ปัญจะสีลานิ
ยาจามะ

• ขั้นตอนที่ 7 พระสงฆ์เป็นผู้บอกคำสมาทานศีล 5 ผู้เข้าร่วมพิธีว่าตามเป็นตอน ๆ
หลังจากนั้นพระสงฆ์จะกล่าวสรุปหลังจากการสมาทานศีล 5 เพียง 1 ครั้งและผู้เข้าร่วมพิธีกล่าวตาม
3 ครั้งว่า

อิมานิ ปัญจะ สิกขาปะทานิ สะมาทียามิ

• ขั้นตอนที่ 8 พระสงฆ์บอกอานิสงส์ของศีล ซึ่งผู้เข้าร่วมพิธีไม่ต้องกล่าวตาม ดังนี้

สีเลนะ สุคะตัง ยันติ สีเลนะ โภคะสัมปทา

สีเลนะ นิพพุตัง ตัสมา สิลัง วิโสธะเย

หลังจากนั้น ผู้เข้าร่วมพิธีหรือผู้แทนนักเรียนรับพุทธมามกะบัตรและถวายเครื่องไทยธรรม
แต่พระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์อนุโมทนาผู้แสดงตนเป็นพุทธมามกะกรวดน้ำ รับพร เสร็จแล้วคุกเข่ากราบ
พระสงฆ์ 3 ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี หรือหลังจากเสร็จพิธีอาจมีการทำบุญถวายภัตตาหารแต่พระสงฆ์ได้

ภาพที่ 32 สาธิตการอาราธนาศีล 5 ของนิสิต

2) การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

การเวียนเทียน คือ การถือดอกไม้รูปเทียนที่จุดแล้วเวียนขวา (เวียนประทักษิณ โดยให้สิ่งที่ยืนอยู่ทางขวามือของตน) รอบปูชนียวัตถุหรือปูชนียสถาน 3 รอบ ด้วยอาการสำรวมเคารพพร้อมทั้งน้อมใจระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยในขณะนั้นด้วยเป็นการแสดงความเคารพต่อพระรัตนตรัยด้วยกาย วาจา และใจ อย่างสูงสุด จัดเป็นบุญกิริยาอย่างหนึ่ง (ออนไลน์, <https://www.sanook.com/horoscope/58721/>)

การเวียนเทียนมีความหมายดังนี้

ที่ท่านกำหนดให้มีพิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนาขึ้นนั้นก็เพื่อประกาศเกียรติคุณเทิดทูนพระคุณสมบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้สมกับที่พระองค์เป็นพระศาสดาของเทพดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพื่อเป็นการเตือนใจพุทธศาสนิกชนให้ซาบซึ้งในพระคุณสมบัติของพระองค์และพระรัตนตรัย เจริญภาวนามียกคุณอีกส่วนหนึ่ง ดังปรากฏตามความในประกาศคณะสงฆ์ใจความว่า

"การเวียนเทียนที่เรียกว่าทำประทักษิณนั้น มีความมุ่งหมายให้แสดงความเคารพต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นศาสดาของพุทธศาสนิกชนทั้งปวง ด้วยการเดินให้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่เบื้องขวาของตน และสำรวมใจนึกถึงพระคุณของพระองค์

วาจาบริกรรมคือกล่าวพระคุณของพระองค์ตลอดเวลาที่เวียนเทียน มือถือเครื่องสักการบูชา ถือรูปเทียนดอกไม้ประนมเสมออก เพื่อให้จิตใจของตนอยู่กับพระ ไม่สนใจไปสู่ที่อื่นซึ่งมิใช่สิ่งที่ตนเคารพบูชาหรือมิใช่สรณะที่พึ่งสูงสุดของตน การเวียนเทียนนี้เป็นการแสดงความเคารพบูชาตามหลักวัฒนธรรมของไทย เป็นระเบียบที่นิยมปฏิบัติกันมาแต่โบราณกาล"

การบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มุ่งหมายให้ทำในวันเวียนเทียนนั้นมี 2 อย่างคือ

อามิสบูชา บูชาด้วยสิ่งของ เช่น ดอกไม้ รูปเทียน เป็นต้น

ปฏิบัติบูชา บูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เช่น เสียสละ ให้อภัย รักษาศีล เว้นจากการทำความชั่วทุจริต เว้นจากการเบียดเบียนกัน จดเว้นจากอบายมุขทางแห่งความวิบัติทั้งหลาย ไม่เสพสุรายาเมา ไม่เล่นการพนัน ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต จดเว้นจากการเที่ยวเตร่เฮฮา เว้น

จากความฟุ้งเฟ้อสุรุ่ยสุร่าย เป็นต้น เมื่อเว้นแล้วก็อบรมจิตใจ ให้สงบ ให้นิ่งด้วยการเจริญภาวนาทำสมาธิ (Meditation) หรือฟังธรรม อ่านหนังสือธรรม สนทนาธรรมเพื่อให้เกิดปัญญา เป็นต้น

บทสวดมนต์

บทสวดมนต์รอบที่ 1 ให้ระลึกถึงพระพุทธคุณ โดยสวดบทอิติปิโส ดังนี้ “อิติปิโส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติ”

บทสวดมนต์รอบที่ 2 ให้ระลึกถึงพระธรรมคุณ โดยสวดบทสวากขาโต ดังนี้ “สวากขาโต ภะคะวาตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิติ”

บทสวดมนต์รอบที่ 3 ให้ระลึกถึงพระสังฆคุณ โดยสวดบทสุปะฏิปันโน ดังนี้ “สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สามิจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเนยโย อัญชลีกะระณียะ อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ”

ประโยชน์ที่ได้รับจากการเวียนเทียน

การได้บูชาพระรัตนตรัยด้วยการเวียนเทียนก็ดี ด้วยการปฏิบัติบูชาตลอดวันนั้นก็ดี ย่อมเกิดผลดีต่อผู้กระทำเอง คือ

1. ได้ชื่อว่าเป็นศาสนิกที่ดี ปฏิบัติกิจทางศาสนาตามหน้าที่ที่พึงทำ แสดงถึงความไม่ย่อหย่อนทางจิตใจและศรัทธาต่อพระศาสนา
2. ได้รับความเข้มแข็งเบิกบานใจหลังจากได้ประกอบพิธีในวันนั้นแล้ว
3. ได้สั่งสมบุญบารมีอันเกิดจากการให้ทาน รักษาศีลและเจริญภาวนา อันจะส่งผลให้ได้รับโภคสมบัติ รูปสมบัติ และปัญญาสมบัติสืบไป
4. ได้ทำชีวิตตนให้มีความยิ่งขึ้นด้วยการงดเว้นจากอบายมุข มุ่งปฏิบัติธรรมความดีเพิ่มพูนยิ่งขึ้น
5. ได้ชื่อว่าได้บูชาพระรัตนตรัยด้วยการบูชาอย่างยิ่งย้อมได้มงคลในชีวิตตลอดไป

หมวดที่ 2 หมวดกุศลพิธี

1) คำบูชาพระรัตนตรัย

อิมินา สักกาเรนะ พุทธัง อะภิปูชะยามะ

อิมินา สักกาเรนะ ธัมมัง อะภิปูชะยามะ

อิมินา สักกาเรนะ สังฆัง อะภิปูชะยามะ

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา

พุทฺธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ (กราบ)

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม

ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบ)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

สังฆัง นะมามิ (กราบ)

ภาพที่ 33 สภาธิการกราบบูชาพระรัตนตรัยของนิสิต

2) คำอาราธนาศีล 5

(ศาสนพิธีกรเป็นผู้สวด)

มะยังภันเต วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ
 ติสระเณนะ สะหะ ปญจะ สีลานิ ยาจามะ
 ทุตติยัมปิ มะยังภันเต วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ
 ติสระเณนะ สะหะ ปญจะ สีลานิ ยาจามะ
 ตะติยัมปิ มะยังภันเต วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ
 ติสระเณนะ สะหะ ปญจะ สีลานิ ยาจามะ

บทบูชาพระพุทธเจ้า (พระคุณเจ้าสวด)

นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
 นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
 นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

(ศาสนพิธีกรและฆราวาสว่าตาม)

นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
 นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
 นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

บทศีล 5 (พระสงฆ์นำสวดและฆราวาสว่าตาม)

ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ สมาธิยามิ
 อทินนาทานา เวรมณี สิกขาปทํ สมาธิยามิ
 กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี สิกขาปทํ สมาธิยามิ
 มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปทํ สมาธิยามิ
 สุราเมรยมชชพมาทภูฐานา เวรมณี สิกขาปทํ สมาธิยามิ

(พระสงฆ์สวดสรูปศีล)

อิมานิ ปัญจะ สิกขาปะทานิ (สาธุ)

สีเลนะ สุคะตัง ยันติ สีเลนะ โภคะสัมปะทา (สาธุ)

สีเลนะ นิพพุตัง ยันติ ตัสมา สีสัง วิโสธะเย (สาธุ)

(ทุกคนสาธุ 3 ครั้ง)

ภาพที่ 34 สาธิตการอาราธนาศีล 5 ของนิสิต

3) คำอาราธนาพระปริตร

(ศาสนพิธีกรเป็นผู้สวด)

วิปตติปะฎิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสีหิยา

สัพพะทุกขะวินาสายะ ปริตตัง พรุถะ มังคะลัง

วิปตติปะฎิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสีหิยา

สัพพะภะยะวินาสายะ ปริตตัง พรุถะ มังคะลัง

วิปตติปะฎิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสีหิยา

สัพพะโรคะวินาสายะ ปริตตัง พรุถะ มังคะลัง

.....
(พระสงฆ์สวด)

หมายเหตุ

ให้สังเกตว่าใกล้จะจบบทสวด

พระรูปสุดท้ายจะเก็บด้ายสายสิญจน์ส่งกลับไปยังพระรูปแรก

ผู้ช่วยศาสนพิธีกรที่จัดเตรียมของถวายเตรียมถ้อยของ

เดินแถวไปวางหน้าพระตั้งแต่รูปที่ 1 จนถึงรูปสุดท้าย

ภาพที่ 35 สาธิตการอาราธนาพระปริตรและฟังพระเจริญพระพุทธมนต์ของนิสิต

4) คำอาราธนาธรรม

(สวดเมื่อมีแสดงธรรมเทศนา)

พรหมา จะ โลกาธิปะตี สะหัมปะติ
กัตถัญชะลี อัมมิชะรัง อะยาจะละ
สันต๊ะระ สัตตาปะระชั๊กชะชาติกา
เทเสตุ รัมมัง อะนุกัมปิมัง ปะชังฯ

ภาพที่ 36 สาธิตการอาราธนาธรรม ของนิสิต

5) คำถวายข้าวพระพุทธ

อิมัง, สุปะพะยัญชนะสัมปันนัง, สาลีนัง, โภชนะนัง, อุทะกัง, วัระรัง, พุทธัสสะ, ปุเชมิ
*หมายเหตุ (ก่อนพิธีการ) ใช้ตอนที่ถวายข้าวปลาอาหารให้กับพระพุทธ คือการวาง
อาหารที่ต้องการถวายไว้หน้าพระพุทธ

จตุรูป 3 ดอกปักลงไปในการอาหาร จากนั้นจึงประนมมือและกล่าวคำถวาย

6) คำลาข้าวพระพุทธ

เสสัง มังคะลัง ยาจาเมวา (ข้าพเจ้าขอคืนเศษอันเป็นมงคลนี้ ข้าพเจ้าขอภักดิ์ที่เหลือที่เป็น
มงคลด้วยเถิด)

7) คำถวายสังฆทาน

(ศาสนพิธีกรและฆราวาสสวดพร้อมกัน)

นะโมตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโมตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโมตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

คำถวายสังฆทาน (ศาสนพิธีกรนำสวดฆราวาสว่าตาม)

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ

สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ

โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ

อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

นิพพานายะ จะฯ

คำแปล (ศาสนพิธีกรนำสวดฆราวาสว่าตาม)

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย

ภัตตาหาร พร้อมด้วยบริวารทั้งหลายเหล่านี้

แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์ จงรับ ภัตตาหาร, พร้อมด้วย

บริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์

เพื่อความสุข เพื่อมรรคผลนิพพาน แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย

ตลอดกาลนานเทอญ.

คำถวายเครื่องไทยธรรม (ศาสนพิธีกรนำสวดฆราวาสว่าตาม)

อิมานิ มะยัง ภันเต จะตุปปัจจะยาทีนิ

สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ

โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ

อิมานิ จะตุปปัจจะยาทีนิ สะปะริวารานิ

ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง, หิตายะ สุขายะ

นิพพานายะ จะฯ

คำแปล (ศาสนพิธีกรนำสวดชราวาสว่าตาม)

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวาย, เครื่องไทยธรรม, มีปัจจัยสี่ เป็นต้น, พร้อมด้วยบริวารทั้งหลายเหล่านี้, แด่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์, จงรับ, เครื่องไทยธรรม, มีปัจจัยสี่ เป็นต้น, พร้อมด้วยบริวารทั้งหลายเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์, เพื่อความสุข, เพื่อมรรคผลนิพพาน, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ตลอดกาลนานเทอญ.

8) คำกราบลาพระรัตนตรัย

(ศาสนพิธีกรและฆราวาสสวดพร้อมกัน)

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภาวะวา

พุทัง ภาวะวันตัง อะภิวาเทมิ (กราบ)

สวากขาโต ภาวะวะตา ธัมโม

ธัมมัง นมัสสามิ (กราบ)

สุปะฏิปันโน ภาวะวะโต สาวะกะสังโฆ

สังฆัง นมามิ (กราบ)

หมวดที่ 3 หมวดทานพิธี

1) คำถวายสังฆทาน แบบสามัญ

คำกล่าว

อิมาโน มะยัง ภันเต, ภัตตานิ สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ, โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, ภิกขุสังโฆ, อิมาโน ภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ปะฏิคคัณหาตุ, อัมहाกัง, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ.

คำแปล “คำถวายสังฆทาน” แบบสามัญ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวาย, ภัตตาหารกับทั้งบริวารเหล่านี้, แก่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ, ภัตตาหารกับทั้งบริวารเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ตลอดกาลนาน เทอญฯ

หมายเหตุ: ผู้กล่าวคำถวายไม่ต้องกล่าวว่า “สาธุ”

2) คำถวายสังฆทานสลากภัตต์

คำกล่าว

เอตานิ มะยัง ภันเต, สละกะภัตตานิ สะปะริวารานิ, อะสุกัฏฐาเน, ฐะปิตานิ, ภิกขุสังฆัสสะ, โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, ภิกขุสังโฆ, เอตานิ สละกะภัตตานิ สะปะริวารานิ, ปะฏิคคัณหาตุ, อัมहाกัง, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ

คำแปล “ คำถวายสังฆทานสลากภัตต์ “

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, สลากภัตตากับทั้งบริวารทั้งหลาย ซึ่งตั้งไว้ ณ ที่โน้นนั้น, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายแก่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ, ซึ่งสลากภัตตากับทั้งบริวารเหล่านั้น, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

หมายเหตุ: ผู้กล่าวคำถวายไม่ต้องกล่าวว่า “สาธุ”

3) คำถวายสังฆทานผ้าวัสสิกสาฎก หรือ ผ้าอาบน้ำฝน

คำกล่าว

อิมานิ มะยัง ภันเต วัสสิกะสาฎิกานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ วัสสิกะสาฎิกานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ที่ฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล “ คำถวายสังฆทานผ้าอาบน้ำฝน “

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ผ้าอาบน้ำฝนกับทั้งบริวารเหล่านี้ แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ผ้าอาบน้ำฝนกับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

หมายเหตุ: ผู้กล่าวคำถวายไม่ต้องกล่าวว่า “สาธุ”

4) คำถวายสังฆทานผ้าป่า

คำกล่าว

อิมานิ มะยัง ภันเต ปังสุกุละจีวะราणि สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ปังสุกุละจีวะราणि สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ที่ฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล “ คำถวายสังฆทานผ้าป่า “

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ผ้าบังสุกุลจีวรกับทั้งบริวารเหล่านี้ แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ผ้าบังสุกุลจีวรกับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

หมายเหตุ: ผู้กล่าวคำถวายไม่ต้องกล่าวว่า “สาธุ”

5) คำถวายสังฆทานอุทิศให้ผู้ล่วงลับ

คำกล่าว

อิมานิ มะยัง ภันเต, มะตะกะภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ, โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, ภิกขุสังโฆ, อิมานิ, มะตะกะภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ปะฏิคคัณหาตุ, อัมหากัญเจะ, มาตาปิตุ อาทีนัญจะ,

ญาคะกานัง, กาละกะตานัง, ที่ฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ ฯ

คำแปล “ คำถวายสังฆทานให้ผู้ล่วงลับ “

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวาย, มะตะกะภัตตอาหาร, กับทั้งบริวารเหล่านี้, แก่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ, มะตะกะภัตตอาหาร, กับทั้งบริวารเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์, และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย, แก่ญาติของข้าพเจ้าทั้งหลาย, มีมารดา บิดา เป็นต้น, ผู้ทำกาละล่วงลับไป.....ระบุชื่อ หรือไม่ระบุก็ได้.....แล้วด้วย, สิ้นกาลนานเทอญ ฯ

ภาพที่ 37 สาธิตการถวายสังฆทาน ผ้าไตร ของนิสิต

หมวดที่ 4 หมวดปกิณณกะพิธี

1) ประเคนของพระ

การประเคน หมายถึง การถวายของ, การส่งของให้พระถึงมือ ของที่ประเคนนั้นต้องไม่ใหญ่หรือหนักจนคนเดียวยกไม่ได้ ถ้าเป็นของเคี้ยวของฉัณจะต้องประเคนในกาล คือตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงวันเท่านั้น หลังจากนั้นเป็นวิกาล ไม่ควรประเคน (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ. 9 ราชบัณฑิต พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด, วัดราชโอรสาราม กรุงเทพฯ พ.ศ. 2548)

วิธีประเคน คือ นั่งหรือยืนห่างจากพระประมาณ 1 ศอก จับของที่ประเคนด้วยมือทั้งสองหรือมือเดียวก็ได้ ยกให้สูงพ้นพื้นเล็กน้อยแล้วน้อมประเคนด้วยความเคารพ ถ้าเป็นบุรุษ พระจะรับด้วยมือทั้งสอง ถ้าเป็นสตรี พระจะทอดผ้าสำหรับประเคนออกมารับ ฟังวางของบนฝ่ามือแล้วปล่อยมือ เมื่อประเคนเสร็จแล้วพึงกราบหรือไหว้แล้วแต่กรณี

การประเคนเป็นการยกให้ด้วยความเต็มใจ เป็นการปกป้องมิให้พระถูกกล่าวหาว่าเป็นขโมย

ภาพที่ 38 สาธิตการประเคนของพระโดยนิสิต

2) บทกรวดน้ำ (พระสงฆ์สวด)

ยะถา วาริระหา ปุรา ปะริปุเรนติ สาเครัง
 เอวะเมวะ อีโต ทินนัง เปตานัง อุปะกัปปะติ
 อิจฉิตัง ปัตถิตัง ตุมหัง
 จิปปะเมวะ สะมิชณะตุ
 สัพเพ ปุเรนตุ สังกัปปา
 จันโท ปณณะระโส ยะถา
 มะณิ โขติระโส ยะถา ฯ

บทอนุโมทนารัมภคาลา (พระสงฆ์สวด)

สัพพีติโย วิวัชขันตุ
 สัพพะโรโค วินัสสะตุ
 มา เต ภาวัตวันตะราโย
 สุขี ทีฆายุกะ ภาวะ ๑
 อะภิวาตะนะสีลิสสะ
 นิจจัง วุฑฒาปะจายีโน
 จัตตาโร ธัมมา วัฑฒันติ
 อายุ วังโณ สุขัง พะลัง ๑

บทสวด ภาวตุ สัพ ๑ (พระสงฆ์สวด)

ภาวตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะทเวตา
 สัพพะพุทธานุภาวณะ สะทา โสตถิ ภาวันตุ เต
 ภาวตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะทเวตา
 สัพพะธัมมานุภาวณะ สะทา โสตถิ ภาวันตุ เต
 ภาวตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะทเวตา
 สัพพะสังฆานุภาวณะ สะทา โสตถิ ภาวันตุ เต ๑

ภาพที่ 39 สาธิตการกรวดน้ำ-รับพรจากพระโดยนิตติ

4.2.1.5 แอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร (อยู่ในขั้นตอนการพัฒนา)

ในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ คณะผู้วิจัยได้นำประเด็นมากำหนดเป็นประเด็นสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ จำนวน 13 รูป/คน โดยสามารถสรุปประเด็น ได้ดังนี้

พัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นมาของศาสนพิธี (ภาพรวม) / ความนำมาจากพระไตรปิฎก / ย่อยมาเป็นพิธีกรรมในประเทศไทย 2) องค์ประกอบของศาสนพิธี (องค์ประกอบของศาสนพิธี 4 ประเด็น) 3) กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี¹⁶ แต่ละขั้นตอนของศาสนพิธี 4 ประเด็น 4) บทศาสนพิธีกร (บทศาสนพิธีทั้ง 4 ประเด็น และคำแปล) 5) แอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร

สร้างพื้นที่ที่แตกต่างจากโรงเรียนวิถีพุทธ เสริมการเป็นวิถีพุทธ เช่น หลักธรรมที่สอดแทรกในการพื้นที่/

- 1) สร้างความเป็นอัตลักษณ์ของครุศาสตร์วิถีพุทธ (กลุ่มตัวอย่างต้องใช้นิตยดรรชนีครุศาสตร์)
- 2) Tiktok / Youtube (สื่อดิจิทัลออนไลน์)

โดยควรมีเนื้อหาครอบคลุมด้วย 1) ส่งเคราะห์หลักธรรมให้กับนิตยดรรชนี นำไปใช้ในการสอนนักเรียนได้ 2) ศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา 3) Tiktok / Youtube (สื่อดิจิทัลออนไลน์) 4) เครือข่ายกับโรงเรียน¹⁷

ภาพที่ 40 สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ในวันอาทิตย์ ที่ 3 กันยายน 2566.

¹⁶ สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันอาทิตย์ ที่ 3 กันยายน 2566.

¹⁷ สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันอาทิตย์ ที่ 3 กันยายน 2566.

เนื้อหาของการพัฒนาพื้นที่ หลักสูตร ไตรสิกขา ชุดกิจกรรมศาสนพิธีทางพุทธศาสนา เช่น มัคทายกน้อย ในการนำบูชาพระรัตนตรัย อารธนาศีล อารธนาธรรม กล่าวคำถวายสังฆทาน แผ่เมตตา กรวดน้ำ¹⁸

ภาพที่ 41 สันทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิพัฒนา“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธ ในวันอาทิตย์ ที่ 3 กันยายน 2566.

เทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ เช่น Tiktok / Youtube (สื่อดิจิทัลออนไลน์) จัดทำเป็น คู่มือ/นำเนื้อหาทั้ง 4 หมวดจัดทำเป็นคู่มือสำหรับนิสิต ถ่ายทำวิดีโอ และร่วมกันสร้างเครือข่ายกับ โรงเรียนที่มีนิสิตของคณะครุศาสตร์ไปสอน เพื่อจะได้นำองค์ความรู้จากผลการวิจัยไปใช้สอนนักเรียน รวมถึงถ่ายทอดเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

¹⁸ สันทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันอาทิตย์ ที่ 3 กันยายน 2566.

ภาพที่ 42 สนนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิพัฒนา“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิถิพุทธ ในวันอาทิตย์ ที่ 3 กันยายน 2566.

4.2.2 ผลการวิเคราะห์พัฒนา“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ

4.2.2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง

ผลการวิจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นิสิตปริญญาตรีคณะครุศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ

ตารางที่ 4.1 ค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของนิสิตปริญญาตรีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box”
พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถิพุทธ จำแนกตามสถานภาพ อายุ ชั้นปี

ข้อมูลสภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพ		
บรรพชิต	184	48.17
คฤหัสถ์	198	51.83
รวม	382	100.0
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	98	25.65
21-30 ปี	85	22.25
31-40 ปี	66	17.28
41-50 ปี	68	17.80
51-60 ปี	46	12.04
61 ปีขึ้นไป	19	4.97
รวม	382	100.0
ชั้นปี		
ชั้นปีที่ 1	138	36.13
ชั้นปีที่ 2	95	24.87
ชั้นปีที่ 3	84	21.99
ชั้นปีที่ 4	65	17.02
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่า นิสิตปริญญาตรีส่วนใหญ่เป็นคฤหัสถ์ จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 51.83 และบรรพชิต จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 48.17

อายุ ต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 25.65 อายุ 21-30 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 อายุ 41-50 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.80 อายุ 31-40 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 17.28 อายุ 51-60 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 12.04 และอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.97

ระดับการศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 36.13 ชั้นปีที่ 2 จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 24.87 ชั้นปีที่ 3 จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.99 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 17.02

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรี
ที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา
วิถีพุทธภาพรวมทั้ง 5 ด้าน

การพัฒนา“Buddhist Sand Box” พื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ	N = ประชากร 382			
	ระดับความคิดเห็นของนิสิต			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1) ด้านความเป็นมาของศาสนพิธี	4.14	0.73	มาก	5
2) ด้านองค์ประกอบของศาสนพิธี	4.29	0.75	มาก	3
3) ด้านกระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี	4.31	0.75	มาก	2
4) ด้านบทศาสนพิธีกร	4.19	0.75	มาก	4
5) ด้านแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร	4.33	0.79	มาก	1
ภาพรวม	4.25	0.75	มาก	

จากตารางที่ 4.2 ความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ภาพรวม 5 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 รายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 รองลงมา ได้แก่ ด้านกระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ด้านองค์ประกอบของศาสนพิธี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ด้านบทศาสนพิธีกร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 และด้านความเป็นมาของศาสนพิธี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรี
ที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา
วิถีพุทธด้านความเป็นมาของศาสนพิธี

การพัฒนา“Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ด้านความเป็นมา ของศาสนพิธี	N = กลุ่มตัวอย่าง 382			
	ระดับความคิดเห็นของนิสิต			
ด้านความเป็นมาของศาสนพิธี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1) ความเป็นมามีความชัดเจน	4.05	0.81	มาก	5
2) ลำดับการเรียบเรียงก่อน-หลัง	4.17	0.76	มาก	2
3) เนื้อหากระชับรัด	4.11	0.73	มาก	4
4) ตรงกับความต้องการของผู้ที่อยากศึกษา	4.42	0.79	มาก	1
5) ความเป็นมามีความต่อเนื่องแต่ละยุคสมัย	4.12	0.65	มาก	3
ภาพรวม	4.14	0.73	มาก	

จากตารางที่ 4.3 ความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวិพุทธรูปธรรมด้านความเป็นมาของศาสนาพืพบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ตรงกับความต้องการของผู้ที่อยากศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 ลำดับการเรียบเรียงก่อน-หลัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.76 และความเป็นมามีความต่อเนื่องแต่ละยุคสมัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ ความเป็นมามีความชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธรูปธรรมด้านองค์ประกอบของศาสนาพื

สภาพทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรีในยุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านองค์ประกอบของศาสนาพื		N = กลุ่มตัวอย่าง 382		
ด้านองค์ประกอบของศาสนาพื		ระดับความคิดเห็นของนิสิต		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ อันดับที่
1) มีการจำแนกตามรูปแบบแห่งการปฏิบัติ		4.47	0.71	มาก 1
2) มีองค์ประกอบของพืครบถ้วน		4.16	0.75	มาก 4
3) จัดแบ่งศาสนาพืครบทุกหมวด		4.11	0.81	มาก 5
4) ระบุคุณสมบัติของศาสนาพืกร		4.37	0.81	มาก 2
5) ระบุประโยชน์ของศาสนาพืชัดเจน		4.36	0.81	มาก 3
ภาพรวม		4.29	0.75	มาก

จากตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธรูปธรรมด้านองค์ประกอบของศาสนาพืพบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ มีการจำแนกตามรูปแบบแห่งการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 ระบุคุณสมบัติของศาสนาพืกร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81 และระบุประโยชน์ของศาสนาพืชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81 และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ จัดแบ่งศาสนาพืครบทุกหมวด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ด้านกระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี

สภาพทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรีในยุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านกระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี		N = กลุ่มตัวอย่าง 382		
ด้านกระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี		ระดับความคิดเห็นของนิสิต		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1) ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติชัดเจน	3.95	0.76	มาก	5
2) ผู้ศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง	4.65	0.76	มากที่สุด	1
3) ขั้นตอนการปฏิบัติไม่ยุ่งยาก	4.31	0.80	มาก	3
4) กระบวนการปฏิบัติมีความเหมาะสมกับเวลา	4.08	0.77	มาก	4
5) ผู้ศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้ตามพิธีต่างๆ	4.52	0.79	มากที่สุด	2
ภาพรวม	4.31	0.75	มาก	

จากตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธภาพรวมด้านกระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี พบว่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ผู้ศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.76 ผู้ศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้ตามพิธีต่างๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 และขั้นตอนการปฏิบัติไม่ยุ่งยาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.76 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา วิถีพุทธด้านบทศาสนพิธีกร

สภาพทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรีในยุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านบทศาสนพิธีกร		N = กลุ่มตัวอย่าง 382		
ด้านบทศาสนพิธีกร		ระดับความคิดเห็นของนิสิต		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1) บทศาสนพิธีกรมีความถูกต้อง แม่นยำ	4.44	0.72	มาก	1
2) มีความเหมาะสมไม่ยืดยาว เกินไป	4.02	0.71	มาก	5
3) ผู้ศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน	4.19	0.73	มาก	3
4) ตรงกับความต้องการของผู้ใช้	4.10	0.78	มาก	4
5) ผู้ศึกษา อ่านและเข้าใจง่าย	4.30	0.69	มาก	2
ภาพรวม	4.19	0.75	มาก	

จากตารางที่ 4.6 ความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวិพุทธภาพรวมด้านศาสนพิธีกร พบว่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ศาสนพิธีกรมีความถูกต้อง แม่นยำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 ผู้ศึกษา อ่านและเข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 และผู้ศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ มีความเหมาะสมไม่ยืด ยาว เกินไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธด้านแอปพลิเคชันศาสนพิธีและศาสนพิธีกร

สภาพทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิตระดับ ปริญญาตรีในยุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย		N = กลุ่มตัวอย่าง 382			
ด้านแอปพลิเคชันศาสนพิธีและศาสนพิธีกร		ระดับความคิดเห็นของนิสิต			
ด้านแอปพลิเคชันศาสนพิธีและศาสนพิธีกร		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1) แอปพลิเคชันศาสนพิธีและศาสนพิธีกรสามารถดาวน์โหลดได้ง่าย		4.13	0.65	มาก	5
2) แอปพลิเคชันศาสนพิธีและศาสนพิธีกรใช้งานได้ง่ายไม่ยุ่งยาก		4.47	0.74	มาก	1
3) แอปพลิเคชันศาสนพิธีและศาสนพิธีกรตอบสนองความต้องการของคนทั่วไป		4.42	0.76	มาก	2
4) แอปพลิเคชันศาสนพิธีและศาสนพิธีกรสามารถพกพาได้สะดวก		4.24	0.92	มาก	4
5) แอปพลิเคชันศาสนพิธีและศาสนพิธีกรเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้ที่สนใจ		4.28	0.88	มาก	3
ภาพรวม		4.33	0.79	มาก	

จากตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธภาพรวมด้านแอปพลิเคชันศาสนพิธีและศาสนพิธีกร พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ แอปพลิเคชันศาสนพิธีและศาสนพิธีกรใช้งานได้ง่ายไม่ยุ่งยาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 แอปพลิเคชันศาสนพิธีและศาสนพิธีกรตอบสนองความต้องการของคนทั่วไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.76 และแอปพลิเคชันศาสนพิธีและศาสนพิธีกรเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้ที่สนใจ มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.88 และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ แอปพลิเคชัน ศาสนพิธีและบทศาสนพิธีก็สามารถดาวน์โหลดได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 ตามลำดับ

4.3 ผลการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธ

ผลการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา วิถีพุทธ ทางคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ติดต่อประสานงานกับพื้นที่เครือข่าย โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา คัดเลือกเครือข่าย ได้แก่

1) เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

2) ผู้บริหาร ครู และนักเรียนเป็นพุทธมามกะซึ่งเป็นผู้ประกาศตนว่าขอถือพระพุทธเจ้าว่า เป็นสรณะ หรือผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา

จึงได้เครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ถนน ป่าโทน ตำบล ประตูลี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) โรงเรียนวัดจันทร์(ผาดไสวประชาอุทิศ) หมู่ที่ 5 บ้านชุมชนวัดจันทร์ ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 3) โรงเรียนชุมชนวัดบางชัน 68 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดปทุมธานี คณะผู้วิจัยได้มีกระบวนการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ดังนี้

1. การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายเป็นขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติงานหรือฝ่ายจัดการตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายเพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายรวมทั้งพิจารณาถึงองค์กรต่าง ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมเพื่อรวมเข้าเป็นเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน โดยคณะผู้วิจัยได้เข้าไปพบปะผู้บริหาร ครู และนักเรียนของทั้ง 3 โรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักให้ผู้บริหาร ครูและนักเรียนได้เห็นประโยชน์ของศาสนพิธี การปฏิบัติศาสนพิธีที่ถูกต้องเรียบร้อย งดงาม ย่อมเพิ่มพูนความศรัทธาปสาทะแก่ผู้ที่ได้พบเห็น เป็นเครื่องแสดงเกียรติยศของเจ้าภาพและผู้เข้าร่วมพิธี ทั้งยังเป็นการรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชาติไว้ ประเพณีของศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา

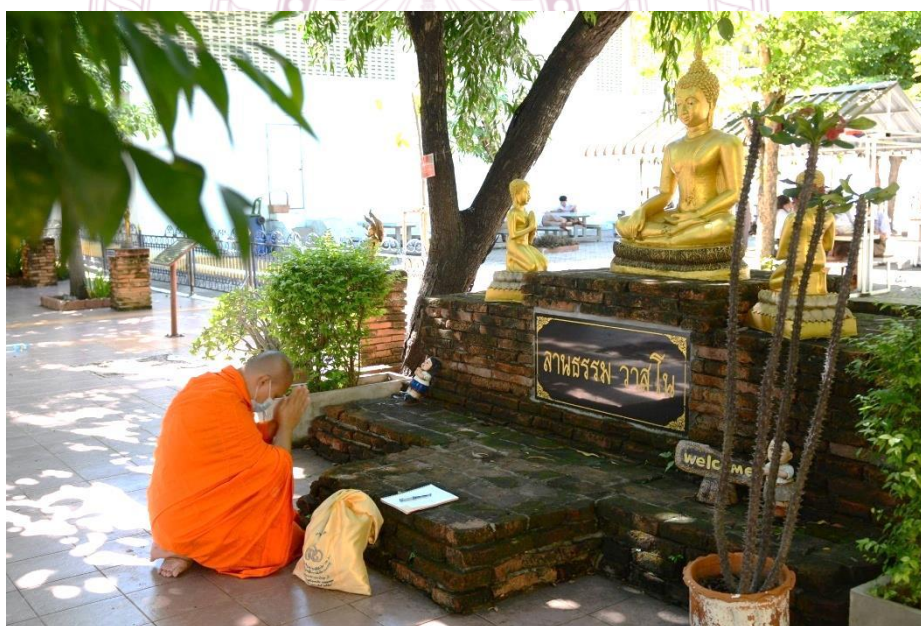
ภาพที่ 43 คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ถนนป่าโทน ตำบลประตูลี้
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 44 คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ถนนป่าโทน ตำบลประตูลี้
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เพื่อสร้างความตระหนักพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวชิรยุทธ

ภาพที่ 45 ครูอธิบายกระบวนการของศาสนพิธี การปฏิบัติศาสนพิธีที่ถูกต้องเรียบร้อยให้นักเรียน

ภาพที่ 46 ลานธรรมวาสนซึ่งเป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมการศึกษาวีถีพุทธ
ของนักเรียนโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย เช่น กิจกรรมฟังธรรม ทำบุญตักบาตร
ถวายทานแก่พระภิกษุสงฆ์ กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

2. การติดต่อกับองค์กรที่จะร่วมเป็นเครือข่ายหลังจากตัดสินใจเกี่ยวกับองค์กรที่เห็นว่าเหมาะสมในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายแล้ว ก็จะเป็นขั้นการติดต่อสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการเรียนรู้ โดยต้องสร้างความคุ้นเคย การยอมรับและความไว้วางใจระหว่างกันมีการให้ข้อมูล และแลกเปลี่ยนข้อมูล กระตุ้นให้คิดร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาในเรื่องเดียวกันของเครือข่าย ถือว่าเป็นการเตรียมกลุ่มเครือข่าย โดยในขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยได้ประสานกับผู้บริหาร และครูของโรงเรียนเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มพุทธศาสนิกชนที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ ในเรื่องของความเป็นมาของศาสนพิธี (ภาพรวม) / ความนำมาจากพระไตรปิฎก / ย่อยมาเป็นพิธีกรรมในประเทศไทย องค์ประกอบของศาสนพิธี (องค์ประกอบของศาสนพิธี 4 ประเด็น) กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี / แต่ละขั้นตอนของศาสนพิธี 4 ประเด็น บทศาสนพิธีกร (บทศาสนพิธีทั้ง 4 ประเด็นและคำแปล) และแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร

ภาพที่ 47 การติดต่อกับองค์กรที่จะร่วมเป็นเครือข่ายเพื่อสร้างความคุ้นเคย
ประสานกับผู้บริหาร และครูของโรงเรียนเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มพุทธศาสนิกชน
ที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ

ภาพที่ 48 การติดต่อกับครูผู้สอนคอมพิวเตอร์เพื่อให้ถ่ายทอด
แอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีแก่นักเรียน

3. การสร้างพันธมิตรร่วมกัน เป็นขั้นตอนการสร้างความผูกพันร่วมกัน มีการตกลงใจในความสัมพันธ์ต่อกันและตกลงที่จะทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายซึ่งการทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาร่วมกันจะต้องมีความรู้เพียงพอที่จะทำกิจกรรมได้โดยการเชิญวิทยากรมาถ่ายทอดเพิ่มพูนความรู้ การไปศึกษาดูงาน เป็นต้น ทำให้เกิดเป็นกลุ่มศึกษาเรียนรู้ขึ้นในองค์กรเครือข่าย โดยในขั้นตอนนี้ คณะผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรที่มีความรู้ในด้านของแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีแก่นักเรียน

ภาพที่ 49 คณะผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรที่มีความรู้ในด้านของ
แอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีแก่นักเรียน

ภาพที่ 50 การเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนในการเข้าแอปพลิเคชัน
ศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรแก่นักเรียน

4. การพัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกัน เป็นขั้นตอนที่สร้างเครือข่ายให้เกิดผลงานเป็นรูปธรรม โดยเริ่มทำกิจกรรมที่ใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีการตกลงในเรื่องของการบริหารจัดการขององค์กรเครือข่าย ซึ่งเริ่มด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดกิจกรรม กำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้งสิทธิหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องชัดเจนขึ้น เกิดเป็นกลุ่มกิจกรรมขึ้นในองค์กรเครือข่าย โดยในขั้นตอนนี้ทางคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่พัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกับผู้บริหาร ครู และนักเรียนในการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิสุทธิ ให้ความสำคัญแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เพื่อส่งต่อในขั้นตอนการทำกิจกรรมร่วมกันต่อไปในอนาคต

ภาพที่ 51 การเข้าเยี่ยมชม พบปะผู้บริหาร ครู
และนักเรียนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันของคณะผู้วิจัย

5. การทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากมีการพัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกันแล้ว และนำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกันจนมีผลงานเป็นที่ปรากฏชัด เกิดประโยชน์ร่วมกันในองค์กรเครือข่าย จนเกิดการขยายกลุ่มเครือข่ายมากยิ่งขึ้น โดยในขั้นตอนนี้ทางคณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมร่วมกับทางโรงเรียนเครือข่าย โดยมีกิจกรรมทำบุญตักบาตร กิจกรรมการสร้างความตระหนักในศาสนพิธีและบทศาสนพิธีแก่นักเรียน

ภาพที่ 52 กิจกรรมทำบุญตักบาตรของโรงเรียนที่คณะผู้วิจัยได้ร่วมกับโรงเรียนได้จัดขึ้น

ภาพที่ 53 กิจกรรมการสร้างความตระหนักในศาสนพิธีและบทศาสนพิธีแก่นักเรียนจัดโดยวิทยากรและคณะผู้วิจัย

ภาพที่ 54 กิจกรรมการสร้างความตระหนักในศาสนาพืธี
และบทศาสนาพืธีรแก่นักเรียนจัดโดยวิทยากรและคณะผู้วิจัย

จากผลการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยี
การศึกษาวิถีพุทธในเบื้องต้น ผู้วิจัยได้สรุปผลการสร้างเครือข่ายได้ดังนี้

ตารางที่ 4.8 ผลการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา
วิถีพุทธ

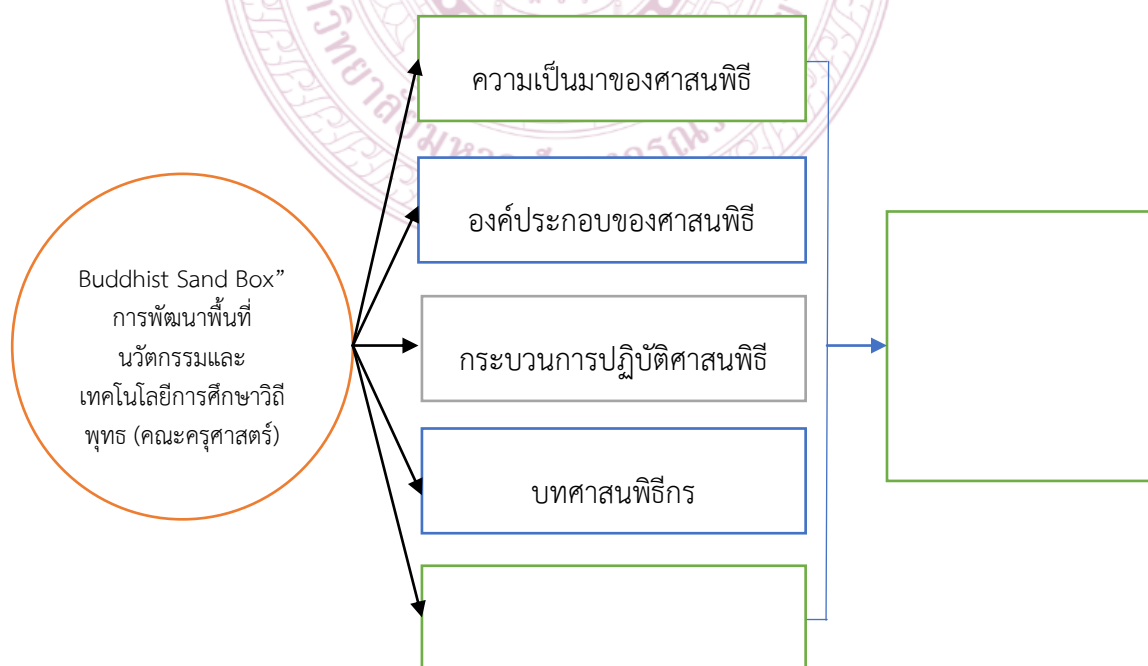
สถานที่เครือข่าย	กระบวนการสร้างเครือข่าย	ผลลัพธ์ในการสร้างเครือข่าย
1) โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ถนน ป่าโทน ตำบล ประตูลัย อำเภอ พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	1. การตระหนักถึงความจำเป็น ในการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธ	1) สถานศึกษามีพื้นที่นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษาวิถี พุทธในการเรียนรู้แก่ผู้บริหาร ครู และนักเรียน
2) โรงเรียนวัดจันทร์(ผาดไสว ประชาอุทิศ) หมู่ที่ 5 บ้าน ชุมชนวัดจันทร์ ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัด นนทบุรี	2. การติดต่อกับโรงเรียนที่จะ ร่วมเป็นเครือข่ายหลังจาก ตัดสินใจร่วมกัน	2) เกิดความร่วมมือกันระหว่าง มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาใน การสร้างศาสนาพืธีที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องศาสนาพืธีที่ดี ทางพระพุทธรศาสนาเป็นความ ร่วมมือและทำงานในลักษณะที่ เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เสมือนการเปิดประตูสู่โลก ภายนอก

3) โรงเรียนชุมชนวัดบางชั้น 68 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	3. การสร้างพันธมิตรร่วมกัน โดยการเชิญวิทยากรทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธมาถ่ายทอด เพิ่มพูนความรู้ให้แก่นักเรียน 4. การพัฒนาความสัมพันธ์ ร่วมกัน คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ พัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกับ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนใน การสร้างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง 5. การทำกิจกรรมร่วมกัน โดย ในขั้นตอนนี้ทางคณะผู้วิจัยได้ จัดกิจกรรมนวัตกรรมและ เทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ร่วมกับทางโรงเรียนเครือข่าย	3) นักเรียนสามารถประกอบ พิธีกรรมนั้นๆ ได้ถูกต้องตาม แบบแผนที่นิยมกันทั่วไป 4) เป็นการเพิ่มเสน่ห์และ บุคลิกภาพให้แก่ศาสนพิธีกร 5) เป็นการสร้างรูปแบบวิธีการ ที่มีแบบแผน งดงาม สอดคล้อง กับวัฒนธรรมไทย 6) ผู้บริหาร ครู นักเรียนรวมถึง คนในสังคมมีความรัก สามัคคี ปราศจากอคติต่อกันตามหลัก พระพุทธศาสนา 7) โรงเรียนสามารถขยาย เครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมและ เทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธสู่ สถานศึกษาอื่นได้ 8) สามารถจรรโลงให้ พระพุทธศาสนามีความเจริญ ยิ่งยืนสืบไป
---	--	---

4.4 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

“Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาวิถีพุทธ” เป็นพื้นที่ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เรียนรู้พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยความเป็นมาของศาสนพิธี องค์ประกอบของศาสนพิธี กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี บทศาสนพิธีกร และแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรสร้างนิสิตของคณะครุศาสตร์ให้สามารถนำไปถ่ายทอดกระบวนการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีโดยสามารถนำบูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล อาราธนาธรรม กล่าวคำถวายสังฆทาน แผ่เมตตา กรวดน้ำ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธมามกะที่แท้จริงโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าที่ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต มีผู้บริหาร และคณะครูเป็นกัลยาณมิตร ช่วยกันพัฒนาดำเนินการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีวิธีการทำงาน วิถีชีวิต วิธีการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมต่าง ๆ ตามหลัก “ไตรสิกขา” ที่นำไปสู่ “ปัญญา” สามารถรจรโลงพระพุทธศาสนาให้สืบทอดต่อไปได้

“Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาวิถีพุทธเกิดจากวิถีชีวิตที่ดีงามของพุทธศาสนิกชนที่แท้จริงในการน้อมนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาควบคู่กับการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาโดยสอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัยในการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคมให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชนของไทยสามารถขยายเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาวิถีพุทธไปสู่สังคมไทยได้อย่างยั่งยืนสืบไป

ภาพที่ 55 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 2) เพื่อพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3) เพื่อสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการมาเป็นส่วนสำคัญต่อการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลเพื่อกำหนดนิยามเป็นขอบเขตเนื้อหา การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยและเป็นโครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหา วัตถุประสงค์ ตามรูปแบบดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา มีผู้เชี่ยวชาญด้านพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ นิสิต จำนวน 15 รูป/คน โดยกำหนดเกณฑ์ คือเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษาและเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตปริญญาตรีคณะครุศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางในปีการศึกษา 2566 จำนวน 382 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคำถามในการสัมภาษณ์องค์ความรู้นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ แบบสอบถามประเมินผลพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ และแบบสนทนากลุ่ม “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และแจกแบบประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ผลทางสถิติด้วยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา และประเมินผลพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ด้วยสถิติพื้นฐาน หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.1 สรุปผลวิจัย

5.1.1 องค์ความรู้วัตรกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

จากการศึกษาพื้นที่วัตรกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ พบว่า

1) แหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่วัตรกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการเพื่อผลักดันให้เป็นพื้นที่วัตรกรรมการศึกษาสำหรับส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียน

2) วัตรกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนายังมีน้อยที่บ่งบอกถึงตัวชี้วัดเกี่ยวกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา

3) วัตรกรรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีเกี่ยวกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนายังไม่พบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แต่พบเครือข่ายวัตรกรรมการศึกษาทางเว็บไซต์ (<https://kansandbox.org/>) ที่แสดงให้เห็นถึงเครือข่ายทางการศึกษาของจังหวัดกาญจนบุรี

4) วัตรกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามีความเชื่อมโยงกับการศึกษาของสามเณรโดยสถานศึกษาเปิดโอกาสให้สามเณรเข้ามาศึกษาในระดับมัธยมศึกษาพร้อมกับนักเรียนทั่วไป โดยมีพระสังฆาธิการให้การอุปถัมภ์การศึกษาครั้งนี้ร่วมกับทางโรงเรียนซึ่งเป็นจุดเด่นของสถานศึกษาในการเปิดโอกาสให้สามเณรและเยาวชนได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร

5) โรงเรียนมีเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาที่เรียกว่ารูปแบบนวัตรกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

จากการศึกษาองค์ความรู้วัตรกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ทั้ง 5 แห่งที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป็นพื้นที่วัตรกรรมการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่วัตรกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ณ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.1.2 ผลการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่วัตรกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่วัตรกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ คณะผู้วิจัยได้พัฒนา ห้อง C 500 อาคารเรียนรวมโซน C ชั้น 5 เป็นพื้นที่ “Buddhist Sand Box” พื้นที่วัตรกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ เป็นเหมือน Center พื้นที่ในการสร้างวัตรกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ โดยในขั้นตอนนี้ได้ให้ความรู้สันติปริญาตรา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเรื่องของ

1) ความเป็นมาของศาสนพิธี (ภาพรวม) / ความนำมาจากพระไตรปิฎก / ย่อมาเป็นพิธีกรรมในประเทศไทย) ซึ่งระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่ดีปฏิบัติในศาสนา เมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนา จึงหมายถึงระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่ดีปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ศาสนพิธีต่าง ๆ ช่วยทำให้ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนิกชนมีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเป็นสิ่งตอกย้ำใจให้ระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยได้อย่างดีเยี่ยม จึงเป็นระเบียบแบบแผนอันดีงามที่ควรรักษาไว้คู่กับพระพุทธศาสนาตลอดไป

2) องค์ประกอบของศาสนพิธี (องค์ประกอบของศาสนพิธี 4 ประเด็น) องค์ประกอบของพิธี ได้แก่ พิธีกรรม คือ การกระทำที่เป็นวิธีการเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จและนำไปสู่ผลที่ต้องการ พิธีการ คือ ขั้นตอนของพิธีที่กำหนดไว้ตามลำดับ และ พิธีกร คือ ผู้ดำเนินรายการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ได้

3) กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี / แต่ละขั้นตอนของศาสนพิธี 4 ประเด็นซึ่งมีลำดับการขั้นตอนของศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติคล้ายกัน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นท่ามกลาง และขั้นตอนท้าย

4) บทศาสนพิธีกร (บทศาสนพิธีทั้ง 4 ประเด็นและคำแปล) ได้แก่ บทศาสนพิธีกร 4 หมวด คือ หมวดที่ 1 หมวดกุศล ได้แก่ คำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การภวนาเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หมวดที่ 2 หมวดกุศลพิธี ได้แก่ คำบูชาพระรัตนตรัย คำอาราธนาศีล 5 คำอาราธนาพระปริตร คำอาราธนาธรรม คำถวายข้าวพระพุทธ คำลาข้าวพระพุทธ คำถวายสังฆทาน คำกราบลาพระรัตนตรัย หมวดที่ 3 หมวดทานพิธี ได้แก่ คำถวายสังฆทาน แบบสามัญ คำถวายสังฆทานสลากัณฑ์ คำถวายสังฆทานผ้าวัสสิกสาฎก หรือ ผ้าอาบน้ำฝน คำถวายสังฆทานผ้าป่า คำถวายสังฆทานอุทิศให้ผู้ล่วงลับ และ หมวดที่ 4 หมวดปกิณณกะพิธี ได้แก่ การประเคนของพระ บทกรวดน้ำ (พระสงฆ์สวด)

5) แอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร เป็นแอปพลิเคชัน ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวมบทศาสนพิธีกรที่จำเป็นในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในทั้ง 4 หมวด พร้อมเสียงสวดมนต์เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำไปประยุกต์ใช้ในการเป็นศาสนพิธีกรในการปฏิบัติศาสนพิธีได้ถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ สามารถประสานงาน ควบคุม กำกับพิธีการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการประเมินความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ภาพรวม 5 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 รายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 รองลงมา ได้แก่ ด้านกระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ด้านองค์ประกอบของศาสนพิธี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ด้านบทศาสนพิธีกร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 และด้านความเป็นมาของศาสนพิธี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ตามลำดับ

5.1.3 การสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ผลการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธทางคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ติดต่อประสานงานกับพื้นที่เครือข่ายโดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกเครือข่าย ได้แก่ 1) เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ 2) ผู้บริหาร ครู และนักเรียนเป็นพุทธมามกะซึ่งเป็นผู้ประกาศตนว่าขอถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นสรณะ หรือผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา

ได้เครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ถนน ปาโทน ตำบลประตูลี้ อำเภอมะนังศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) โรงเรียนวัดจันทร์(ผาดไสวประชาอุทิศ) หมู่ที่ 5 บ้านชุมชนวัดจันทร์

ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 3) โรงเรียนชุมชนวัดบางชัน 68 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยมีกระบวนการสร้างเครือข่าย ได้แก่

1. การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุท
2. การติดต่อกับโรงเรียนที่จะร่วมเป็นเครือข่ายหลังจากตัดสินใจร่วมกัน
3. การสร้างพันธมิตรร่วมกัน โดยการเชิญวิทยากรทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทมาถ่ายทอดเพิ่มพูนความรู้ให้แก่นักเรียน
4. การพัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกัน คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่พัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกับผู้บริหาร ครู และนักเรียนในการสร้างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง
5. การทำกิจกรรมร่วมกัน โดยในขั้นตอนนี้ทางคณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทร่วมกับทางโรงเรียนเครือข่าย

5.2 อภิปรายผล

5.1.1 องค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุท

จากการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุท พบว่า 1) แหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการเพื่อผลักดันให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสำหรับส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียน 2) นวัตกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนายังมีน้อยที่บ่งบอกถึงตัวชี้วัดเกี่ยวกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา 3) นวัตกรรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีเกี่ยวกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนายังไม่พบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แต่พบเครือข่ายนวัตกรรมการศึกษาทางเว็บไซต์ (<https://kansandbox.org/>) ที่แสดงให้เห็นถึงเครือข่ายทางการศึกษาของจังหวัดกาญจนบุรี 4) นวัตกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา มีความเชื่อมโยงกับการศึกษาของสามเณรโดยสถานศึกษาเปิดโอกาสให้สามเณรเข้ามาศึกษาในระดับมัธยมศึกษาพร้อมกับนักเรียนทั่วไปโดยมีพระสังฆาธิการให้การอุปถัมภ์การศึกษาครั้งนี้ร่วมกับทางโรงเรียนซึ่งเป็นจุดเด่นของสถานศึกษาในการเปิดโอกาสให้สามเณรและเยาวชนได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร 5) โรงเรียนมีเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาที่เรียกว่ารูปแบบนวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

จากการศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุททั้ง 5 แห่งที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุท ณ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สราวุธชัย วิจิตรปัญญา พระครูประโชติพัชรพงศ์ ธรรมรสี, พระมหาธวัชชัย กุลผาย ได้ทำวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายในการ

จัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์¹ ผลจากการศึกษาพบว่า รูปแบบการเสริมสร้างในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จะต้องดำเนินการขับเคลื่อนงานระบบนิเวศให้สำเร็จจุดประสงค์ได้จะขาดมิได้คือผู้ปฏิบัติการ ดังนั้นจึงเสนอ รูปแบบการจัดการระบบนิเวศด้านผู้ปฏิบัติการจะต้องมีลักษณะเป็นผู้ที่มีความรู้มีสติปัญญาในการจัดการระบบนิเวศ คือ ความรู้ความเข้าใจในแผนงานและนโยบาย เป็นผู้มีความรู้ทักษะและความสามารถในการจัดการระบบนิเวศ คือ มีความเป็นคนที่สามารถฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในการดำเนินงานด้านระบบนิเวศ และดำเนินการโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการระบบนิเวศ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งที่จะทำให้การจัดการระบบนิเวศดำเนินไปได้ จะต้องดำเนินการให้คนในชุมชนมีส่วนในการบริหารจัดการ โดยการใช้หลักธรรมาภิบาลหมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัด ระเบียบให้สังคมรัฐภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความร่วมมือร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบันนั้นคือ 1. หลักความร่วมมือร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ แสดงความคิดเห็น ในการตัดสินใจปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนไม่ว่าด้วยการแจ้งความการไต่สวนสาธารณะ การประชาสัมพันธ์ การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ 2. หลักความร่วมมือร่วมรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ในการจัดการระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การใส่ใจกับปัญหาและการกระตือรือร้นช่วยเหลือแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะรับผลจากการกระทำของตนเอง เป็นต้น

และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ บุญปู พระครูวิรุฬห์สุตคุณ ปิรวัฒน์ ชัยสุข บุญเชิด ขำนิศาตร์ ณัฏชา อมราภรณ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ² ผลจากการศึกษาพบว่า 1. การศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจากการศึกษาแนวทางจากโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนวัดสุทธิวาราม โรงเรียนขานาพุทธเศรษฐศาสตร์ และ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนิศรีสะเกษ พบว่า มีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและวัดกรรม 5 ด้านได้แก่ 1) การสอนและการเรียนรู้ 2) วัฒนธรรม 3) วิถีพอเพียง 4) การฝึกภาวนาวิถีพุทธ 5) การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และการดำเนินการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

¹สราวุธย์ วิจิตรปัญญา พระครูประโชติพัชรพงศ์ ธรรมรสี, พระมหาธวัชชัย กุลผาย, “การเสริมสร้างเครือข่ายในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560), บทคัดย่อ.

²สมศักดิ์ บุญปู พระครูวิรุฬห์สุตคุณ ปิรวัฒน์ ชัยสุข บุญเชิด ขำนิศาตร์ ณัฏชา อมราภรณ์, “การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564), บทคัดย่อ.

สามารถสรุปเป็น Model : 6744-Model 2. การพัฒนารูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ได้รูปแบบกิจกรรมวิถีพุทธ พอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน รูปแบบกิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ และรูปแบบ การถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธตามแผนงานกิจกรรม ใช้คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐานในการเรียนรู้ 3. การพัฒนาองค์ความรู้นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นการปลูกฝัง อบรม ฝึกฝน เยาวชน ตามวิธีการของพระพุทธศาสนา โดยเน้นบูรณาการตามหลักไตรสิกขา อันมี ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นฐาน เรียนรู้ผ่านการพัฒนา "การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น " มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่า และการปลูกฝัง การฝึกฝน ให้เยาวชนได้นำหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันจะทำให้เยาวชนมีคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพเป็นคนดี คนเก่ง ของสังคม ดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสามารถดำรงชีวิต ได้อย่างมีความสุข 4. การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เกิดขึ้นจากการจัดการ เรียนรู้จาก กิจกรรมการพัฒนาการทั้ง 4 ด้านคือ 1) เครือข่ายด้านสังคม ได้ฝึกฝนมารยาทไทย การอยู่ ร่วมกัน การปฏิบัติตนต่อผู้อื่น 2) เครือข่ายด้านใจ การฝึกฝนจิตใจ ให้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน สอน ให้กตัญญู กตเวทต่อผู้มีพระคุณ 3) เครือข่ายด้านสติปัญญา สอนให้รู้จักพิจารณาว่า อะไรคือสิ่งที่มี ประโยชน์ต่อ ตนเองและประโยชน์ต่อสังคมได้ 1) เครือข่ายด้านร่างกาย พัฒนากล้ามเนื้อด้วยกิจกรรม การเรียนรู้วิถีพุทธ 5. การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ขยายความรู้จากพื้นที่ นวัตกรรม ห้องซี 500 ของคณะครุศาสตร์ไปตามโรงเรียนต่าง ๆ โดยเปิดให้เข้าชมและ ร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ เพื่อเกิดเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การกิจกรรม หรือการเรียนการสอนแนวแนวใหม่ สอนแบบบูรณา การของศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา นำไปพัฒนาตามโรงเรียนเพื่อเป็นเครือข่ายแหล่ง เรียนรู้หรือพื้นที่ นวัตกรรมการเรียนวิถีพุทธเป็นต้นแบบ และขยายผลเป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ ระหว่างองค์กร ภายใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตวิทยาลัยสงฆ์ทั่วประเทศ และเครือข่าย ภายนอกองค์กร หน่วยงานราชการ และโรงเรียน โดยใช้คณะครุศาสตร์เป็นศูนย์กลาง ภาคนวัตกรรม การเรียนรู้วิถีพุทธ 6. การบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เชื่อมโยงพื้นที่ นวัตกรรมการเรียนรู้วิถี พุทธ โดยใช้หลักศรัทธากับปัญญาผ่าน 5 กิจกรรมทั้ง 6 โรงเรียนเพื่อให้เกิด การประพฤติปฏิบัติตนให้ มีทักษะในการดำเนินชีวิต เก่ง ดี มีสุข และสามารถนำหลักธรรมคำสอนที่ ได้รับไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

ประเด็นที่ 2 การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธ

ในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ คณะผู้วิจัยได้พัฒนา ห้อง C 500 อาคารเรียนรวมโซน C ชั้น 5 เป็นที่ “Buddhist Sand Box” พื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ เป็นเหมือน Center พื้นที่ในการสร้างนวัตกรรมและ เทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ โดยในขั้นตอนนี้ได้ให้ความรู้นิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเรื่องของ 1) ความเป็นมาของศาสนพิธี (ภาพรวม) / ความนำมาจาก พระไตรปิฎก / ย่อมาเป็นพิธีกรรมในประเทศไทย) ซึ่งระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่ถูกปฏิบัติใน ศาสนา เมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนา จึงหมายถึงระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่ถูกปฏิบัติใน พระพุทธศาสนา ศาสนพิธีต่าง ๆ ช่วยทำให้ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนิกชนมีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

เป็นสิ่งตกย้ำใจให้ระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยได้อย่างดีเยี่ยม จึงเป็นระเบียบแบบแผนอันดีงามที่ควรรักษาไว้คู่กับพระพุทธศาสนาตลอดไป 2) องค์ประกอบของศาสนพิธี (องค์ประกอบของศาสนพิธี 4 ประเด็น) องค์ประกอบของพิธี ได้แก่ พิธีกรรม คือ การกระทำที่เป็นวิธีการเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จ และนำไปสู่ผลที่ต้องการ พิธีการ คือ ขั้นตอนของพิธีที่กำหนดไว้ตามลำดับ และ พิธีกร คือ ผู้ดำเนินรายการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ได้ 3) กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี / แต่ละขั้นตอนของศาสนพิธี 4 ประเด็นซึ่งมีลำดับการขั้นตอนของศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติคล้ายกัน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นท่ามกลางและขั้น ตอนท้าย 4) บทศาสนพิธีกร (บทศาสนพิธีทั้ง 4 ประเด็นและคำแปล) ได้แก่ บทศาสนพิธีกร 4 หมวด คือ หมวดที่ 1 หมวดกุศล ได้แก่ คำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การภาวนาเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หมวดที่ 2 หมวดกุศลพิธี ได้แก่ คำบูชาพระรัตนตรัย คำอาราธนาศีล 5 คำอาราธนาพระปริตร คำอาราธนาธรรม คำถวายข้าวพระพุทธ คำลาข้าวพระพุทธ คำถวายสังฆทาน คำกราบลาพระรัตนตรัย หมวดที่ 3 หมวดทานพิธี ได้แก่ คำถวายสังฆทาน แบบสามัญ คำถวายสังฆทานสลาภกัตต์ คำถวายสังฆทานผ้าวัสสิกสาฎก หรือ ผ้าอาบน้ำฝน คำถวายสังฆทานผ้าป่า คำถวายสังฆทานอุทิศให้ผู้ล่วงลับ และ หมวดที่ 4 หมวดปณิณกะพิธี ได้แก่ การประเคนของพระ บทกรวดน้ำ (พระสงฆ์สวด) 5) แอพลีเคชั่นศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร เป็นแอพลีเคชั่น ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวมบทศาสนพิธีกรที่จำเป็นในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในทั้ง 4 หมวด พร้อมเสียงสวดมนต์เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำไปประยุกต์ใช้ในการเป็นศาสนพิธีกรในการปฏิบัติศาสนพิธีได้ถูกต้อง เหมาะสมตามกาลเทศะ สามารถประสานงาน ควบคุมกำกับพิธีการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการประเมินความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ภาพรวม 5 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ารายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านแอพลีเคชั่นศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 รองลงมา ได้แก่ ด้านกระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ด้านองค์ประกอบของศาสนพิธี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ด้านบทศาสนพิธีกร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 และด้านความเป็นมาของศาสนพิธี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ตามลำดับ โดยผลการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สีน งามประโคน ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ³ ผลจากการศึกษาพบว่า องค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธประกอบไปด้วยพื้นที่ที่มีกิจกรรมเรียนรู้วิถีพุทธ ใน 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงที่ก่อให้เกิดความคุ้มค่าของทรัพยากรน้ำ และความยั่งยืนของการผลิตอาหาร 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้สติเป็นฐานพัฒนาจิตใจให้มี คุณภาพและมีจิตใจเข้มแข็งสงบสุข การใช้ปัญญาเป็นฐานก่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิด แก้ปัญหาได้อย่างแยบคาย

³ สีน งามประโคน, “การพัฒนาองค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564), บทคัดย่อ.

3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ 1) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธตามแผนงานกิจกรรม พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธและข้อค้นพบในด้านต่าง ๆ สามารถพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับชุมชนและชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียงกันสามารถนำไปเป็นแนวทาง 5 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 การประสานความร่วมมือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ขั้นที่ 2 การศึกษาสถานการณ์ปัญหาและการสร้างทางเลือก โดยเน้นการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ขั้นที่ 3 การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ ขั้นที่ 5 การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ ควรเน้นรูปแบบบูรณา การกับวิถีการเรียนรู้ตามฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ผลการประเมินชุดกิจกรรมองค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 50 ท่าน โดยรวมและรายด้านของผู้ประเมิน พบว่า โดยรวมทั้งฉบับของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ใน ระดับมากที่สุดสำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นการปลูกฝัง อบรม ฝึกฝนเยาวชน ตามวิธีการของ พระพุทธศาสนา โดยเน้นบูรณาการตามหลักไตรสิกขา อันมี ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐาน เรียนรู้ผ่านการพัฒนา "การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น" มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่า และการปลูกฝัง การฝึกฝน ให้เยาวชนได้ นำหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จะทำให้เยาวชนมีคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพเป็นคนดี คนเก่งของสังคม ดำรงชีวิตตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

ประเด็นที่ 3 การสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ผลการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธทางคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ติดต่อประสานงานกับพื้นที่เครือข่าย โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกเครือข่าย ได้แก่ 1) เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ 2) ผู้บริหาร ครู และนักเรียนเป็นพุทธมามกะซึ่งเป็นผู้ประกาศตนว่าขอถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นสรณะ หรือผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ได้เครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ถนน ปาโทน ตำบลประตูลี้ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) โรงเรียนวัดจันทร์(ผาดไสวประชาอุทิศ) หมู่ที่ 5 บ้านชุมชนวัดจันทร์ ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 3) โรงเรียนชุมชนวัดบางชัน 68 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยมีกระบวนการสร้างเครือข่าย ได้แก่

1. การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ
2. การติดต่อกับโรงเรียนที่จะร่วมเป็นเครือข่ายหลังจากตัดสินใจร่วมกัน
3. การสร้างพันธมิตรร่วมกัน โดยการเชิญวิทยากรทางด้านนวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธมาถ่ายทอดเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ นักเรียน
4. การพัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกัน คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่พัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกับผู้บริหาร ครู และนักเรียนในการสร้างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

5. การทำกิจกรรมร่วมกัน โดยในขั้นตอนนี้ทางคณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธร่วมกับทางโรงเรียนเครือข่าย โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษม แสงนนท์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ⁴ ผลจากการศึกษาพบว่า คณะครู ศาสตราจารย์ นำเสนอโมเดลการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้จากการแสวงหาเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนความรู้ จากโรงเรียนวิถีพุทธ จนเกิดความเข้าใจและใช้ประโยชน์จากความรู้ นั้น โดยมุ่งสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ที่ได้ และพัฒนาเป็นนวัตกรรมใหม่ ที่เรียนรู้ได้ เป็นองค์ความรู้ที่สามารถปฏิบัติได้ การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธขยายความรู้จากพื้นที่นวัตกรรมห้องซี 500 ของคณะครุศาสตร์ไปตามโรงเรียนต่าง ๆ โดยเปิดให้เข้าชมและ ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเกิด เครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การกิจกรรม หรือ การเรียนการสอนแนวใหม่ สอนแบบบูรณาการของ ศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา นำไปพัฒนาตามโรงเรียนเพื่อเป็นเครือข่ายแหล่งเรียนรู้หรือพื้นที่นวัตกรรม การเรียนวิถีพุทธเป็นต้นแบบ และขยายผลเป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตวิทยาลัยสงฆ์ทั่วประเทศ และเครือข่ายภายนอก องค์กร หน่วยงานราชการ และโรงเรียน โดยใช้ คณะครุศาสตร์เป็นศูนย์กลางภาคีนวัตกรรมการเรียนรู้ วิถีพุทธ กระบวนการการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย องค์ความรู้รอบการจัดการองค์ความรู้ สร้างแบบจำลองรูปแบบกิจกรรม สร้างนวัตกรรมประยุกต์ใช้ และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพิ่มขึ้น ทำให้ผู้เรียนคิดที่จะคิดต่อไปเองได้ ผูกพันสะท้อนความคิด ระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านไป ทำให้เกิดความตระหนักในสิ่งที่ได้เรียนรู้ ได้เรียนรู้เชิงประจักษ์ (เห็นได้ ด้วยตนเอง) ว่าตนเรียนรู้ได้อย่างไร และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างไร การสะท้อนความคิดนี้เป็น องค์ประกอบที่สำคัญมาก เพราะเป็นการฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ที่จะค่อย ๆ สังสมประสบการณ์จากการคิด ทบทวนสิ่งที่ตนเองได้ทำ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลวิจัยได้พัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ โดยสามารถนำความเป็นมาของศาสนพิธี องค์ประกอบของศาสนพิธี กระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี บทศาสนพิธีกร และแอปพลิเคชันศาสนพิธีไปเผยแพร่ให้แก่พุทธศาสนิกชนเพื่อสร้างศาสนพิธีกรทางพระพุทธศาสนาที่มีความรู้ ความสามารถสืบทอดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องอย่างยั่งยืนต่อไป

2. จากการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ผู้ที่สนใจสามารถดาวโหลดแอปพลิเคชันศาสนพิธีซึ่งเป็นแอปพลิเคชัน ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวม

⁴ เกษม แสงนนท์, “การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564), บทคัดย่อ.

บทศาสนพิธีกรที่จำเป็นในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในทั้ง 4 หมวด พร้อมเสียงสวดมนต์เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำไปประยุกต์ใช้ในการเป็นศาสนพิธีกรในการปฏิบัติศาสนพิธีได้ถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ สามารถ ประสานงาน ควบคุม กำกับพิธีการได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา วิถีพุทธขยายไปสู่วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อพัฒนาศาสนพิธีกรทางพระพุทธศาสนาสู่ศาสนพิธีกรในโรงเรียนและในสังคม สามารถถ่ายทอดให้แก่นักเรียน เยาวชนได้อย่างถูกต้อง นำไปปฏิบัติในชีวิตได้จริง

2. ควรศึกษาเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์แอปพลิเคชันศาสนพิธีช่วยเหลือกันด้วยการช่วยกันแชร์หรือกดติดตามเพื่อเผยแพร่การปฏิบัติตนตามหลักศาสนพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องได้

3. ควรศึกษาเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา วิถีพุทธเพื่อขยายไปสู่โรงเรียนฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ขยายเป็นพื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในสังคมไทย

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ:

- กิดานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, 2543.
- กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทยจำกัด, 2551.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี: พี บาลานซ์ดีไซด์แอนพริ้นติ้ง, 2559.
- ทศนา แคมมณี. ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- _____. ปลุกโลกการสอนให้มีชีวิต ห้องเรียนแห่งศตวรรษใหม่. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรินต์จำกัด, 2559.
- _____. 80 นวัตกรรม : การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์ อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น, 2557.
- เนาวนิตย์ สงคราม. การสร้างนวัตกรรมเปลี่ยนผู้เรียนให้เป็นผู้สร้างนวัตกรรมจากงานวิจัยสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.
- ประเวศ วะสี, ศ.นายแพทย์. “พุทธธรรมกับอุดมการณ์สำหรับศตวรรษที่ 21”. ในพุทธธรรมกับอุดมการณ์สำหรับศตวรรษที่ 21: ปาฐกถาครอบรอบ 60 ปี พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2542.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. หลักการวัด และประเมินผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: เฮาส์ออฟเคอริสมส, 2550.
- _____. เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559.
- พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). ทางสายกลางของการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527.
- รังสรรค์ บุขะมา. เอกสารการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2550.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิมพ์ที่ ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2557.
- ราชบัณฑิตสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น, 2556.
- _____. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด. 2546.

- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์. **นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: 9119 เทคนิคพรินต์, 2553.
- สงัด อุทรานันท์. **เทคนิคการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2532.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, **การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานและสถาบัน เพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548).
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **เอกสารวิชาการ: พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox)**. สำนักวิชาการกลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562.
- สำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. **คู่มือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิมพ์ที่ ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2557.
- สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. **ราชภัฏมหาวิทยาลัยแห่งปวงประชา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2544.
- สุนน อมรวิวัฒน์. **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. **หลักการสอน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2546.

(2) บทความในวารสาร:

- น้ามนต์ เรืองฤทธิ์. “การพัฒนานวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานโดยใช้โครงงานเป็นฐาน รายวิชา 468 310 เทคนิคการนำเสนอและการจัดนิทรรศการ”. ใน **Veridian E-Journal, Silpakorn University** ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2560: 679- 693.
- ปวีรพรต สมนึก, “การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง “ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว”, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, **วารสารการท่องเที่ยวนานาชาติ**, ปีที่ 11 ฉบับที่ 1/2558.
- พิชาณันท์ เตชะประสิทธิ์วานิช. “กระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ระบบทะเบียนออนไลน์ ในระดับอุดมศึกษา”. **วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย**, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562).
- พระมหอนันต์ องค์กรศิริ. “คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0”. ใน **วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2561).
- มาลัย พวงพิลา. “สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4”. **วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย**. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2564).

สุตาภัทร จันทรประเสริฐ และคณะ. “นวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0”. ใน เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ “วลัยลักษณ์วิจัย”. ครั้งที่ 10 ระหว่างวันที่ 27-28 มีนาคม 2561: 74.

สิน งามประโคน “พุทธบริหารการศึกษา: แนวคิดทฤษฎีและการบูรณาการ”. ในวารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2560).

อัจฉรา จันทรฉาย. “นวัตกรรมการ: ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ”. (ตุลาคม-ธันวาคม 2553). วารสารบริหารธุรกิจ, 33: 54.

อัสรา ประเสริฐสิน, เทพสุดา จิวตระกูล, จอย ทองกลมศรี. “การศึกษาแนวทางการจัดการนวัตกรรมการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู”. ในวารสารบรรณศาสตร์มศว. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 78-89.

(3) วิทยานิพนธ์ / งานวิจัย:

เกษม แสงนนท์. “การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ”. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564.

ฉวีวรรณ สุวรรณภา. “การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมทักษะการคิด ในรายวิชาสัมมนา สังคมศึกษาของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

นิลฉวีพิทักษ์ และคณะ. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิด กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. รายงานการวิจัย. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, (มปป).

พระรัชเวณ รุ่งเรือง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนที่ป่งกรวิทยาพัฒน์ (ทวีวัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.

พีระศักดิ์ กิ่งพุ่ม. “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์การกีฬา ของผู้เรียนระดับปริญญาตรีสถาบันการพลศึกษา”. รายงานการวิจัย. นักวิชาการศึกษาลำสุตรและการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553.

พรทิพย์ ไชยโส. “การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ของนิสิตครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน”. รายงานวิจัย. นักวิชาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556.

มิตนัตติกาญจน์ ทองบุญฤทธิ์. “การจัดการเรียนรู้แบบ STEM Education ในรายวิชาคอมพิวเตอร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โครงการ English Program”. งานวิจัยกลุ่มสาระภาษาอังกฤษ (English Program). โรงเรียนอัสสัมชัญ แผนกประถม, 2559.

วิภาณีย์ ลั่น. “การแพร่กระจายนวัตกรรมของศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ ในการเรียนการสอนของ วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต”. **วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

สิน งามประโคน. “การพัฒนาองค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ”. **รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564.

สรารุณย์ วิจิตรปัญญา พระครูประโชติพัชรพงศ์ ธรรมรสี, พระมหาวัชชัย กุลผาย. “การเสริมสร้าง เครือข่ายในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาในจังหวัด เพชรบูรณ์”. **รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2560.

สมศักดิ์ บุญปู พระครูวิรุฬห์สุตคุณ พีรวัฒน์ ชัยสุข บุญเชิด ขำนิศาสตร์ ณัฏชา อมราภรณ์. “การ พัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ”. **รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564.

อลงกรณ์ คูตระกูล. “นวัตกรรมสังคม: กรณีศึกษาโครงการของท้องถิ่นในเขตภาคเหนือของประเทศ ไทย”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2553.

(4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

กมลรัตน์ วงษ์จันทร์หาญ, “เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 501480 การจัดการทางการพยาบาล หัวข้อที่ 1 มโนคติ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป เรื่อง “แนวคิด วิวัฒนาการทางการ บริหาร,” ใน เอกสารสอน ปรับปรุง 2560, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://elearning.nu.ac.th/pluginfile.php/46473/mod_resource/content/1/เอกสารประกอบการสอน%20%20วิวัฒนาการการบริหาร.pdf [19 กันยายน 2561].

คณะศึกษาศาสตร์ มช. ลงพื้นที่วิเคราะห์สภาพ ปัญหาและความต้องการ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.edu.cmu.ac.th/news>. [15 มกราคม 2565].

ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.google.com/search?rlz=1C1CHBD_thTH850TH851&ei=KGKeX_CzGePA3LUP15aa6AE& [25 ตุลาคม 2563].

นภดล เหลืองภิรมย์. **ทฤษฎีนวัตกรรม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://wordpress.com> [3 พฤศจิกายน 2563].

นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา โรงเรียนบ้านนามกุย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://kansandbox.org/elementor-2184/>

ปรีดา ยังสุขสถาพร. (2556). **Innovation System สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ สถาบัน เศรษฐกิจสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.nia.or.th/innolinks/page.php?issue=\[25 พฤศจิกายน 2563\]](http://www.nia.or.th/innolinks/page.php?issue=[25 พฤศจิกายน 2563]).

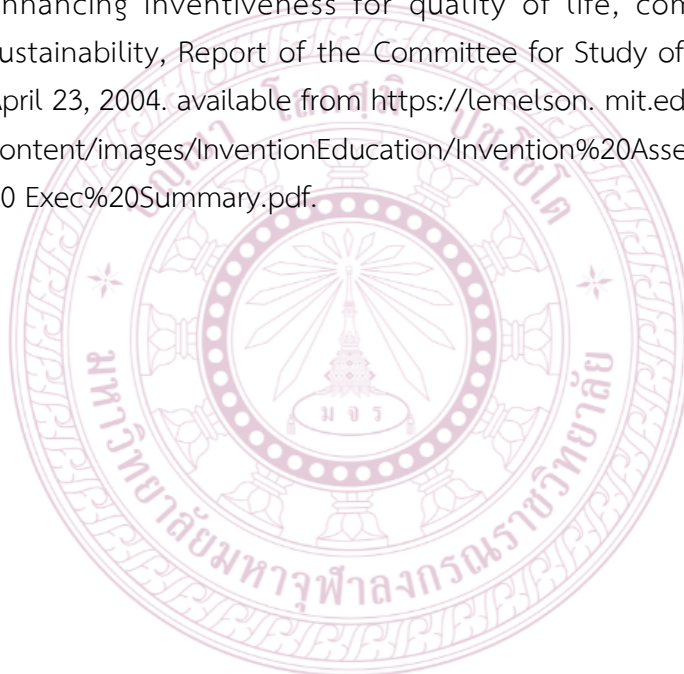
ปราวการ เกิดมีสุข. **เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.phojae.skn.go.th/Knowledge/pakarn.pdf>. [25 พฤศจิกายน 2563].

- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. **เครือข่ายการเรียนรู้ สารานุกรมวิชาชีพครู**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/supoldee/kherux-khay-kar-reiyn-ru>. [25 พฤศจิกายน 2563].
- พื้นที่นวัตกรรม: การศึกษาไทยแก้ได้ในชาตินี้ ให้คนในพื้นที่เป็นเจ้าของ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://thepotential.org/innovation-area-education>. [15 มกราคม 2565].
- “เรียนรู้สร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.tkpark.or.th/tha/articles_detail/344/เรียนรู้สร้างสรรค์-สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ [18 กันยายน 2564].
- โรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://kansandbox.org/elementor-2487/>
- วสันต์ ศรีเจริญ, **ความหมายเทคโนโลยีการศึกษา**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/103617> [16 ตุลาคม 2565].
- วิวรรณ์ จันท์เทพย์, ผศ.ดร., **ความสำคัญของนวัตกรรม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://pc1554144053.blogspot.com/ทฤษฎีนวัตกรรม> [21 ตุลาคม 2560].
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nia.or.th> [20 ตุลาคม 2563].
- ส่วนทะเบียนนิติ สำนักงานทะเบียนและวัดผล. **สถิตินิติ คณะครุศาสตร์ ปีการศึกษา 2564**. หน้า 29. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://reg.mcu.ac.th/?page_id=97 [22 มิถุนายน 2566].
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2558). **รายงาน: นักวิจัย สกว. ชี้ ปัญหาการบริหารการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ฉุดรั้งการปฏิรูปการศึกษา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.knowledgefarm.in.th/educational-administration-problem/> [15 มกราคม 2565].
- [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://kansandbox.org/watprangkasi>.
- [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.vcharkarn.com>.
- [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://youtu.be/W8w2sbt3jag>.

2. ภาษาอังกฤษ

- Alex Bell Raj and others, Who Becomes an Inventor in America? The Importance of Exposure to Innovation, accessed Decembe 23, 2017, available from www.equality-fofportunity.org/assets/documents/inventors_paper.pdf
- Danah Henriksen. We Teach Who We Are: Creativity and Trans -Disciplinary Thinking in the Practices of Accomplished Teachers (Dissertation, Educational Psychology and Educational Technology: Michigan State University, 2011.
- Maria de Icaza, Learn from the Past, Create the future: Invention and Patent, (World Intellectual Property Organization, 2007.

- Rogers, E. M. (2003), *Diffusion of Innovations*, (New York: Free Press). Retrieved, [online], source: from books.google.co.th: <https://books.google.co.th/books>. P 12. [25 October 2017].
- Sinay, E., Nahornick, A., & Graikinis, D., *Fostering global competencies and deeper learning with digital technologies research series: Creativity and innovation in teaching and learning: A focus on innovative intelligence (I2Q) pilot program Research Report No. 17/18- 11*. (Toronto: Ontario, Canada, 2017.
- Smith and Lynch, *Rethinking Teacher Education: Teacher education in the knowledge age*, (Sydney: AACLM Press, 2010.
- The Lemelson-MIT Program and the National Science Foundation (2004) *Invention Enhancing Inventiveness for quality of life, competitiveness, and sustainability*, Report of the Committee for Study of Invention, accessed April 23, 2004. available from <https://lemelson.mit.edu/sites/default/files/content/images/InventionEducation/Invention%20Assembly%20Report%20Exec%20Summary.pdf>.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการ
และเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 2) เพื่อพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ 3) เพื่อสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ ไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด ดังนั้น ขอความกรุณาจากท่านตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือวิจัยเรื่องนี้ อย่างอิสระตามความคิดเห็นของท่าน และโปรดตอบให้ครบทุกข้อ

2. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากท่าน ด้วยดี จึงขอขอบคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

รศ.ดร.สิน งามประโคน

อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

1. สถานภาพ

- ☐ บรรพชิต ☐ คฤหัสถ์

2. อายุ

- ☐ ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 21-30 ปี
☐ 31-40 ปี ☐ 41-50 ปี
☐ 51-60 ปี ☐ 61 ปีขึ้นไป

3. ชั้นปี

- ☐ ชั้นปีที่ 1 ☐ ชั้นปีที่ 2
☐ ชั้นปีที่ 3 ☐ ชั้นปีที่ 4

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบสอบถาม “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการดำเนินการ หรือไม่ได้ดำเนินการในแต่ละรายการ ซึ่งเป็นแบบสอบถามการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธ หากท่านไม่ได้ดำเนินการ โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องไม่ได้ดำเนินการ แต่ถ้าท่านดำเนินการจริงโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน ในแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งแต่ละระดับมีความหมาย ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมาก
3	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อย
1	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

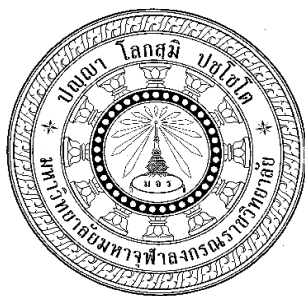
ลำดับ ที่	การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวัดพุทธ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		5	4	3	2	1
1. ด้านความเป็นมาของศาสนพิธี						
1	ความเป็นมามีความชัดเจน					
2	ลำดับการเรียงเรียงก่อน-หลัง					
3	เนื้อหากระชับรัด					
4	ตรงกับความต้องการของผู้ที่อยากศึกษา					
5	ความเป็นมามีความต่อเนื่องแต่ละยุคสมัย					
2. ด้านองค์ประกอบของศาสนพิธี						
1	มีการจำแนกตามรูปแบบแห่งการปฏิบัติ					
2	มีองค์ประกอบของพิธีครบถ้วน					
3	จัดแบ่งศาสนพิธีครบทุกหมวด					
4	ระบุคุณสมบัติของศาสนพิธีกร					
5	ระบุประโยชน์ของศาสนพิธีชัดเจน					
3. ด้านกระบวนการปฏิบัติศาสนพิธี						
1	ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติชัดเจน					
2	ผู้ศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง					
3	ขั้นตอนการปฏิบัติไม่ยุ่งยาก					
4	กระบวนการปฏิบัติมีความเหมาะสมกับเวลา					
5	ผู้ศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้ตามพิธีต่างๆ					
4. ด้านบทศาสนพิธีกร						
1	บทศาสนพิธีกรมีความถูกต้อง แม่นยำ					
2	มีความเหมาะสมไม่ยืด ยาว เกินไป					
3	ผู้ศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน					
4	ตรงกับความต้องการของผู้ใช้					
5	ผู้ศึกษา อ่านและเข้าใจง่าย					

ลำดับ ที่	การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		5	4	3	2	1
5. ด้านแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร						
1	แอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรสามารถ ดาวน์โหลดได้ง่าย					
2	แอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรใช้งานได้ ง่ายไม่ยุ่งยาก					
3	แอปพลิเคชัน ศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกร ตอบสนองความต้องการของคนทั่วไป					
4	แอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรสามารถ พกพาได้สะดวก					
5	แอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรเป็น ประโยชน์อย่างมากต่อผู้ที่สนใจ					

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้เป็นอย่างดี

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธ เพื่อรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทย

“Buddhist Sand Box” The Development of Innovation Areas and Buddhist Education Technology.

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ
2. เพื่อพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ
3. เพื่อสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา

วิถีพุทธ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย : ผู้บริหาร, ครู, นักเรียน

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 คำถามการสัมภาษณ์

ข้อมูลในการให้สัมภาษณ์ครั้งนี้ จะนำไปใช้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยเท่านั้น โดยจะไม่นำข้อมูลไป เผยแพร่ต่อสาธารณชนในกรณีใดทั้งสิ้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะถูกทำลายทั้งหมดเมื่อสิ้นสุดตามกระบวนการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้การสัมภาษณ์

ชื่อ ฉายา/นามสกุล

สถานที่ :

ตำบล อำเภอ จังหวัด

โทรศัพท์ E-mail :

ตอนที่ 2 คำถามการสัมภาษณ์

1. ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธควรมีลักษณะเด่นอย่างไร

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธมีประการใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าการพัฒนากิจกรรม “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธควรมีคุณลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าควรนำหลักพุทธธรรมใดบ้าง มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

.....

.....

.....

.....

.....

6. การวิจัยเรื่อง “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธให้ได้ผลสามารถทำได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ในการมีส่วนร่วมให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย
คณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

.....

ผู้ให้การสัมภาษณ์

...../...../.....

.....

ผู้ทำการสัมภาษณ์

...../...../.....

...../...../2566

โครงการวิจัย เรื่อง

“Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรม

และเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

“Buddhist Sand Box” The Development of Innovation

Areas and Buddhist Education Technology.

รศ.ดร.สิน งามประโคน

หัวหน้าโครงการและคณะ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิ
2. ผู้ทรงคุณวุฒิ
3. ผู้ทรงคุณวุฒิ
4. ผู้ดำเนินรายการ
5. ผู้ดำเนินรายการ

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
เรื่อง “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรม
และเทคโนโลยีการศึกษาวิชิพุทธ
“Buddhist Sand Box” The Development of Innovation
Areas and Buddhist Education Technology.

ผู้วิจัย และคณะ
รศ.ดร.สิน งามประโคน
พระสุรชัย สุรชโย,ดร.
รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
ผศ.ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์
ผศ.ดร.เกษม แสงนนท์

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
เรื่อง “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการ
และเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

คำชี้แจง

แบบบันทึกการสนทนากลุ่มนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อบันทึกการ “Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับคู่มือการสนทนากลุ่ม

1. วันจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วัน.....ที่.....พ.ศ. 2566
2. สถานที่ ห้องประชุม C 512 หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. ผู้ดำเนินรายการ ดร.ลำพอง กลมกุล
ผศ.ดร.เกษม แสงนนท์
4. ผู้บันทึกการสนทนากลุ่ม
 - 4.1 รศ.ดร.สิน งามประโคน
 - 4.2 พระสุรชัย สุรชัย,ดร.
 - 4.3 รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
 - 4.4 ผศ.ดร.บุญเชิด ขำนิศาสตร์
5. ผู้ให้ข้อมูล
6. เวลา 09.30 – 12.00 น.
7. วัสดุอุปกรณ์ ประกอบด้วย กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง กล้องวิดีโอ สมุด ปากกา

ตอนที่ 2 กระบวนการสนทนากลุ่ม

1. การจัดห้องสนทนากลุ่ม ห้องประชุม C 512 หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจัดเก้าอี้เป็นระดับ เว้นระยะห่าง (Social Distancing) ลดการแพร่กระจายเชื้อ COVID-19 ผู้ดำเนินรายการอยู่หน้าห้อง ผู้บันทึกการสนทนากลุ่มอยู่ด้านหลัง และด้านข้างห้อง 3 คน

2. การสนทนาสร้างความคุ้นเคย

- 1.1 การกล่าวทักทาย แนะนำตัวเอง และขอให้ผู้ให้ข้อมูลสนทนากลุ่มแนะนำตนเองทุกคน
- 1.2 สนทนาเกี่ยวกับบรรยากาศทั่วไปในการบริหารความหลากหลาย
- 1.3 อธิบายวัตถุประสงค์ กระบวนการในการซักถาม และขออนุญาตบันทึกเสียง
 1. เพื่อสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ
 2. เพื่อพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษา

วิถีพุทธ

3. เพื่อสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธ ขอให้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระ เพราะจะไม่มี การอ้างอิงรายบุคคลว่าใครเป็นคนพูด แต่จะนำเสนอความคิดเห็นเป็นภาพรวม

1) ให้ความเชื่อมั่นว่า ข้อมูลในการเก็บรวบรวมครั้งนี้ จะไม่กระทบต่อการให้ ข้อมูลแต่ประการใด

2) ขออนุญาตบันทึกเทป เพราะจดยรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ไม่ทัน และ จะไม่นำไปเผยแพร่ที่ใด นอกจากผู้วิจัยจะนำผลมาเปิดฟัง เพื่อสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น

3. สนทนาซักถามความเข้าใจเบื้องต้น

4. สนทนาซักถามเพื่อให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะตามประเด็น โดยพยายามเปิด โอกาส ให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น และควบคุมผู้ที่แสดงความคิดเห็นมากกว่าผู้อื่น เมื่อตั้งประเด็น ในการซักถาม และผู้ให้ข้อมูลครบถ้วนแล้วจะยุติการซักถาม โดยมีข้อคำถามสำคัญ ดังนี้

1) ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและ เทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธควรมีลักษณะเด่นอย่างไร

2) ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธมีประการใดบ้าง

3) ท่านคิดว่าการพัฒนากิจกรรม “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและ เทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธควรมีคุณลักษณะอย่างไร

4) ท่านคิดว่าสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธเป็นอย่างไร

5) ท่านคิดว่าควรนำหลักพุทธธรรมใดบ้าง มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

6) การวิจัยเรื่อง “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา วิถีพุทธ เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา วิถีพุทธให้ได้ผลสามารถทำได้อย่างไร

5. เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว ผู้ดำเนินรายการแสดงความรู้สึกลับซึ่ง ที่ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอ ความคิดเห็นที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและ เทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

6. สรุปประเด็นหลัก ๆ ของการเก็บข้อมูลให้ผู้สนทนากลุ่มได้รับทราบ

7. กล่าวขอบคุณ มอบของที่ระลึก

8. ปิดการประชุมสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 3 บันทึกการสนทนากลุ่ม

ประเด็นที่ 1 ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวិพุทธควรมีลักษณะเด่นอย่างไร

ประเด็นที่ 2 ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธมีประการใดบ้าง

ประเด็นที่ 3 ท่านคิดว่าการพัฒนากิจกรรม “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธควรมีคุณลักษณะอย่างไร

ประเด็นที่ 4 ท่านคิดว่าสร้างเครือข่าย “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธเป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 5 ท่านคิดว่าควรนำหลักพุทธธรรมใดบ้าง มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิพุทธ

ประเด็นที่ 6 การวิจัยเรื่อง “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธ เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาวิถีพุทธให้ได้ผลสามารถทำได้อย่างไร

.....

.....

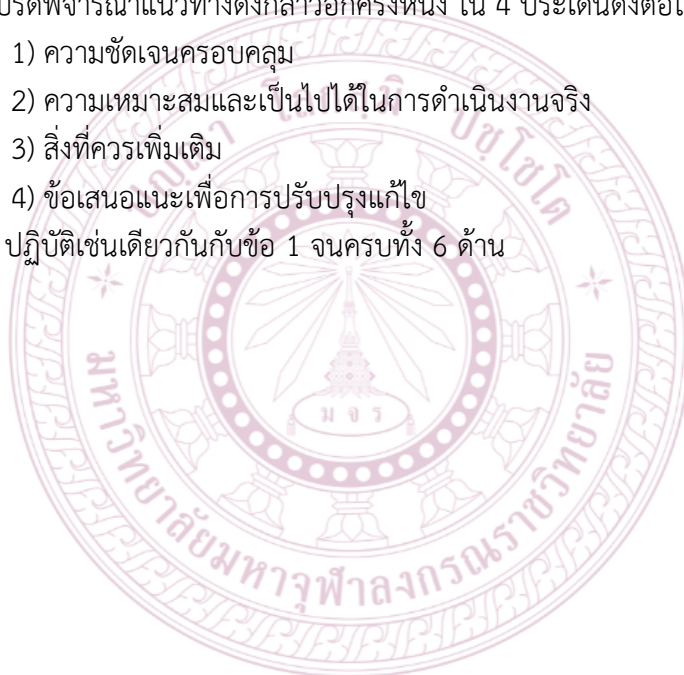
.....

.....

หมายเหตุ

1. เมื่อได้การพัฒนา “Buddhist Sand Box” พื้นที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธแล้วโปรดพิจารณาแนวทางดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง ใน 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) ความชัดเจนครอบคลุม
 - 2) ความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการดำเนินงานจริง
 - 3) สิ่งที่ต้องเพิ่มเติม
 - 4) ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข
2. ปฏิบัติเช่นเดียวกันกับข้อ 1 จนครบทั้ง 6 ด้าน

ที่ อว ๘๐๐๓.๓/๔๘๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐๙ ๓๐๓๐ ๕๐๓๘ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th, www.edmcu.net

๗ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ตอบรับบทความลงตีพิมพ์วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เรียน รศ.ดร.สิน งามประโคน

ตามที่ รศ.ดร.สิน งามประโคน ได้ส่งบทความเรื่อง ““Buddhist Sand Box” การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาวิถีพุทธ” เพื่อพิจารณาตีพิมพ์วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ISSN (Print) : ๒๓๙๒-๕๕๐๗, ISSN (Online) : ๒๖๗๓-๐๐๓๐) ซึ่งได้รับการประเมินคุณภาพวารสารจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) รอบที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๖๓-๒๕๖๗ ให้เป็นวารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ ๒ (จนถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๗) และกองบรรณาธิการได้รับบทความของท่านเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

กองบรรณาธิการ ขอแจ้งให้ทราบว่า บทความได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน ๓ คน เป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยได้รับพิจารณาการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๗) หรืออาจพิจารณาเปลี่ยนแปลงเผยแพร่ในฉบับอื่นตามความเหมาะสมต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

บรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาคารเรียนรวม โซน C ชั้น ๕ ห้อง C๕๑๐ โทรศัพท์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐ ต่อ ๘๒๘๔,

พระมหาญาณวิวัฒน์ วิฑูรย์คุณโน, ผศ.ดร. โทรศัพท์: ๐๙๕-๕๔๒-๖๖๙๕, Email: yannawat.bud@mcu.ac.th

เว็บไซต์เผยแพร่ : <https://www.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU/index>

แบบ สฟ.๐๔.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖.

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน

ข้าพเจ้า นายสินทร์ นริศจำรัส ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษา
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน โรงเรียนเจริญคุณศึกษา น้อมเกล้าฯ เทพธานี
ที่อยู่ หมู่ ๒ ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดนนทบุรี ๑๖๖๖๐

โทรศัพท์ ๐๖-๕๕๖๖๖๖๕ โทรสาร ๐๖-๕๕๖๖๖๖๕ #๕

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
"Buddhist Sand.Box" การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ.....รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน.....

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านการจัดการความรู้
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๖..... จนถึงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖..... ซึ่งการ
นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

.....โดยนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ผู้เรียนเกิดความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เรียนรู้
พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยความเป็นมาของศาสนพิธี องค์ประกอบของศาสนพิธี กระบวนการปฏิบัติศาสน
พิธี บทศาสนพิธีกร และแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรสร้างนิสัยของคณะครูศาสตรให้สามารถนำไป
ถ่ายทอดกระบวนการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีโดยสามารถนำบูชาพระรัตนตรัยอาราธนาศีล อาราธนาธรรม กล่าว
คำถวายสังฆทาน แผ่เมตตา กรวดน้ำ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธมามกะที่แท้จริงโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล
สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง....

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นายสินทร์ นริศจำรัส)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษา

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สฟ.๐๔.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖.

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน

ข้าพเจ้า นางสาว นันทิยา สันทรพิกุล ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองมะโมง
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน โรงเรียนวัดหนองมะโมง
ที่อยู่ ๔๑/๕ หมู่ ๖ ตำบลทับ อ.คันธาระ จ. นครราชสีมา ๓๒๑๐

โทรศัพท์ ๐๘๖ ๔๐๖ ๔๔๕๕ โทรสาร
ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
"Buddhist Sand Box" การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ.....รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน.....

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
☒ การใช้ประโยชน์ด้านการจัดการความรู้
☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่.....วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๖..... จนถึง.....วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖..... ซึ่งการ
นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

.....โดยนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ผู้เรียนเกิดความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เรียนรู้
พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยความเป็นมาของศาสนพิธี องค์ประกอบของศาสนพิธี กระบวนการปฏิบัติศาสน
พิธี บทศาสนพิธีกร และแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรสร้างนิสัยของคณะครูศาสตรีให้สามารถนำไป
ถ่ายทอดกระบวนการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีโดยสามารถนำพาพระรัตนตรัยอาราธนาศีล อาราธนาธรรม กล่าว
คำถวายสังฆทาน แผ่เมตตา กรวดน้ำ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธมามกะที่แท้จริงโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล
สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง.....

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(นางสาว นันทิยา สันทรพิกุล)
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองมะโมง

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สฟ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖.

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน

ข้าพเจ้า นางสาวกฤติญา ธารวิชัย ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน โรงเรียนบ้านหนองปลาไหล (ปรีดาประชารัฐวิจิตร)
ที่อยู่ โรงเรียนบ้านหนองปลาไหล หมู่ 3 เขตที่ 2 ตำบลบ่อแก้ว
บ้านบัว อ.บ้านบัว จ.บุรีรัมย์ 20170

โทรศัพท์ 081-8743311โทรสาร -

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
"Buddhist Sand Box" การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ.....รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน.....

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
☒ การใช้ประโยชน์ด้านการจัดการความรู้
☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่.....วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๖.....จนถึง.....วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖.....ซึ่งการ
นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

.....โดยนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ผู้เรียนเกิดความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เรียนรู้
พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยความเข้าใจของศาสนพิธี องค์ประกอบของศาสนพิธี กระบวนการปฏิบัติศาสน
พิธี บทศาสนพิธีกร และแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรสร้างนิสัยของคณะครูศาสนาให้สามารถนำไป
ถ่ายทอดกระบวนการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีโดยสามารถนำพาพระรัตนตรัยอาราธนาศีล อาราธนาธรรม กล่าว
คำถวายสังฆทาน แผ่เมตตา กรวดน้ำ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธมามกะที่แท้จริงโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล
สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง.....

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นางสาวกฤติญา ธารวิชัย)

ตำแหน่ง ผอ. รร. บ้านหนองปลาไหล

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สฟ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖.

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน

ข้าพเจ้า นายเนลล์พงศ์ กิ่งสุวรรณพงษ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน โรงเรียนบ้านนิเวศวิทยา
ที่อยู่ หมู่ 8 ต.บ้านนิเวศ อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี 15150

โทรศัพท์ 083-9919535 โทรสาร -

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
"Buddhist Sand Box" การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ.....รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน.....

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
☒ การใช้ประโยชน์ด้านการจัดการความรู้
☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่ใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๖ จนถึง วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖ ซึ่งการ
นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

.....โดยนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ผู้เรียนเกิดความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เรียนรู้
พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยความเป็นมาของศาสนพิธี องค์ประกอบของศาสนพิธี กระบวนการปฏิบัติศาสน
พิธี บทศาสนพิธีกร และแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรสร้างนิสัยของคณะครูศาสตรีให้สามารถนำไป
ถ่ายทอดกระบวนการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีโดยสามารถนำพาพระรัตนตรัยอาราธนาศีล อาราธนาธรรม กล่าว
คำถวายสังฆทาน แผ่เมตตา กรวดน้ำ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธมามกะที่แท้จริงโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล
สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง.....

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ (นายเนลล์พงศ์ กิ่งสุวรรณพงษ์)
ตำแหน่ง ผอ. ร.ว. บ้านนิเวศวิทยา

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สฟ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖.

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน

ข้าพเจ้า นางสาวอัมพรพรรณ ทองสันต์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน โรงเรียนบางระจันวิทยา
ที่อยู่ 124 ม. 12 ต. บางระจัน อ. โคกกระเทียม จ. สิงห์บุรี 15150

โทรศัพท์ 036-796488 โทรสาร -

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
"Buddhist Sand Box" การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ.....รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน.....

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
☒ การใช้ประโยชน์ด้านการจัดการความรู้
☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่.....วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๖.....จนถึง.....วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖.....ซึ่งการ
นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

.....โดยนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ผู้เรียนเกิดความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เรียนรู้
พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยความเป็นมาของศาสนพิธี องค์ประกอบของศาสนพิธี กระบวนการปฏิบัติศาสน
พิธี บทศาสนพิธีกร และแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรสร้างนิสัยของคณะครูศาสนาที่สามารถนำไป
ถ่ายทอดกระบวนการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีโดยสามารถนำพาพระรัตนตรัยอาราธนาศีล อาราธนาธรรม กล่าว
คำถวายสังฆทาน แผ่เมตตา กรวดน้ำ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธมามกะที่แท้จริงโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล
สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง.....

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....UHN.....(นางสาวอัมพรพรรณ ทองสันต์)ตำแหน่ง.....ผู้อำนวยการโรงเรียนบางระจันวิทยา.....

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สฟ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖.

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน

ข้าพเจ้า นางสาวกรรณิศา สอนระบญ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน โรงเรียนวัดบ้านต้น
ที่อยู่ หมู่ ๑ ตำบลบ้านต้น อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โทรศัพท์: ๐๙๐-๑๐๙๑๑๙๕ โทรสาร _____

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
"Buddhist Sand Box" การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ.....รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน.....

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
☒ การใช้ประโยชน์ด้านการจัดการความรู้
☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่ใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๖ จนถึง วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖ ซึ่งการ
นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

.....โดยนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ผู้เรียนเกิดความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เรียนรู้
พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยความเป็นมาของศาสนพิธี องค์ประกอบของศาสนพิธี กระบวนการปฏิบัติศาสน
พิธี บทศาสนพิธีกร และแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรสร้างนิสัยของคณะครูศาสนาที่สามารถนำไป
ถ่ายทอดกระบวนการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีโดยสามารถนำพาพระรัตนตรัยอาราธนาศีล อาราธนาธรรม กล่าว
คำถวายสังฆทาน แผ่เมตตา กรวดน้ำ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธมามกะที่แท้จริงโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล
สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง.....

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ กรรณิศา
(นางสาวกรรณิศา สอนระบญ์)
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สฟ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖.

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน

ข้าพเจ้า นายเฉลิมศักดิ์ มุสิก ตำแหน่ง ผู้อำนวยการแผนก
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน วิทยาลัยการพัฒนาวชิรธรรม
ที่อยู่ 66 หมู่ 4 ม.ตาคลีทอง อ.ตาคลี จ.นครสวรรค์ ๖๖๑๑๐

โทรศัพท์ ๐๘๙๙๓๕๙๒๔ โทรสาร -

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
"Buddhist Sand Box" การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิจัย

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ.....รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน.....

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
☒ การใช้ประโยชน์ด้านการจัดการความรู้
☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่ใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๖..... จนถึงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖..... ซึ่งการ
นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

.....โดยนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ผู้เรียนเกิดความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เรียนรู้
พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยความเป็นมาของศาสนพิธี องค์ประกอบของศาสนพิธี กระบวนการปฏิบัติศาสน
พิธี บทศาสนพิธีกร และแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรสร้างนิสัยของคณะครูศาสตรให้สามารถนำไป
ถ่ายทอดกระบวนการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีโดยสามารถนำพาพระรัตนตรัยอวราธนาศีล อวราธนาธรรม กล่าว
คำถวายสังฆทาน แผ่เมตตา กรวดน้ำ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธมามกะที่แท้จริงโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล
สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง.....

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นายเฉลิมศักดิ์ มุสิก)ตำแหน่ง ผู้อำนวยการแผนก

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สฟ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖.

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สิน จามประโคน

ข้าพเจ้า นางสาวปิยนันท์ แวนิลาเนทท์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน โรงเรียนวัดพระราม
ที่อยู่ หมู่ ๑ ต.กมลาวัน อ.เมือง จ.อ่างทอง บว.ปณ. ๒๕๖๖
๒๕๖๖

โทรศัพท์ ๐๙๔ ๔๑๔ ๖๙๒๔ โทรสาร _____

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
"Buddhist Sand Box" การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ _____ รองศาสตราจารย์ ดร.สิน จามประโคน

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
☒ การใช้ประโยชน์ด้านการจัดการความรู้
☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาได้นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ _____ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๖ จนถึง _____ วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖ ซึ่งการ
นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

ได้นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ผู้เรียนเกิดความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เรียนรู้
พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยความเป็นมาของศาสนพิธี องค์ประกอบของศาสนพิธี กระบวนการปฏิบัติศาสน
พิธี บทศาสนพิธีกร และแอฟพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรสร้างนิสัยของคณะครูศาสนาให้สามารถนำไป
ถ่ายทอดกระบวนการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีโดยสามารถนำพาพระรัตนตรัยอาราธนาศีล อาราธนาธรรม กล่าว
คำถวายสังฆทาน แผ่เมตตา กรวดน้ำ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธมามกะที่แท้จริงโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล
สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง....

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ _____

(นางสาวปิยนันท์ แวนิลาเนทท์)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพระราม

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สฟ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖.

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน

ข้าพเจ้า นางสาวอรุณกร จันทร์แก้ว ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถาบันศึกษา
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน โรงเรียนวัดพงษ์แก้ว
ที่อยู่ ๑๙/๑ หมู่ ๕ ตำบลวังบอน อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

โทรศัพท์ ๐๒-๐๔๖๖-๖๖๙ โทรสาร ๐๒-๐๔๖๖-๖๖๙

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
"Buddhist Sand Box" การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาวิถีพุทธ

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ.....รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน.....

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านการจัดการความรู้
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๖..... จนถึงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖..... ซึ่งการ
นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

.....โดยนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ผู้เรียนเกิดความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เรียนรู้
พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยความเป็นมาของศาสนพิธี องค์ประกอบของศาสนพิธี กระบวนการปฏิบัติศาสน
พิธี บทศาสนพิธีกร และแอปพลิเคชันศาสนพิธีและบทศาสนพิธีกรสร้างนิสัยของคณะครูศาสนาให้สามารถนำไป
ถ่ายทอดกระบวนการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีโดยสามารถนำพาพระรัตนตรัยอาราธนาศีล อาราธนาธรรม กล่าว
คำถวายสังฆทาน แผ่เมตตา กรวดน้ำ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธมามกะที่แท้จริงโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล
สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง.....

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นางสาวอรุณกร จันทร์แก้ว)ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพงษ์แก้ว

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) รศ. ดร.สิน งามประโคน

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Assoc. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon

2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา
สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา 13170

4. ประวัติการศึกษา

- พธ.บ. (การบริหารการศึกษา)
- M.A. (Educational Administration)
- Ph.D. (Educational Administration)

5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- 1) การบริหารการศึกษา
- 2) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
- 3) การบริหารกิจการคณะสงฆ์

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

เรื่องที่การวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนพระ ปริยัติธรรมแผนกบาลีสานมหลวงออนไลน์เพื่อ ส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในยุค ดิจิทัล	ปีงบประมาณ 2564	หัวหน้าโครงการวิจัย
การพัฒนางานองค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ วิถีพุทธ	ปีงบประมาณ 2564	หัวหน้าโครงการวิจัย

7. ผลงานทางวิชาการ

7.1 บทความวิจัย

1. สีน งามประโคน. “พุทธบริหารการศึกษา : แนวคิดทฤษฎีและการบูรณาการ”. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. ปีที่ 12 ฉบับพิเศษ (เมษายน 2559) : 39-43.

2. สีน งามประโคน และคณะ. “การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี”. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2559) : หน้า 225-245.

3. สีน งามประโคน. “การวิเคราะห์พุทธวิธีการบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์. ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ตุลาคม 2559) : 45-52.

4. พระสมุห์วิศัศดิ์อริยาธิญาณ (กอจันทร์), สีน งามประโคน และแสง นิลนามะ. “การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาตามภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาชีวิตและสังคม : กรณีศึกษาภูมิปัญญาไทยอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี”. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2559) : 143-162.

5. พระครูปลัดบุญยัง ทูลโลภ (สุนทรวิภาต), สีน งามประโคน และอินตา ศิริวรรณ. “การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี”. วารสารบัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559) : 225-245.

6. สีน งามประโคนและคณะ. “นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ”. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร ปีที่ 5 ฉบับพิเศษ เนื่องในงานพิธีประสาทปริญญา ประจำปี 2561 : หน้า 74-82.

7. Sin Ngamprakhon “Educational Management Model of Temples for the Quality of monks and Novices in the Future” institute for Engineering Research and Publication (IFERP), 2563.

8. Assoc. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon, Asst. Prof. Dr. Phramaha Sombat Dhanapanno, Dr. Phrakrubhattacharadhammakhun, Assoc. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai “Educational Administration: Concept, Theory and Management” institute for Engineering Research and Publication (IFERP), 2564.

9. Assoc. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai, Asst. Prof. Dr. Phramaha Sombat Dhanapanno, Assoc. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon, Dr. Phrakrubhattacharadhammakhun “The Activity Model of Moderate Time, More Learning for Learning and Teaching Management in Basic Education” institute for Engineering Research and Publication (IFERP), 2564.

10. Phra Choosak Thiradhammo (Laoheng), Assoc. Prof. Dr. Somsak Boonpoo, Assoc. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon, Asst. Prof. Dr. Teeraphong Somkhaoyai “A Model of Creative Thinking Enhancement for Teachers in Primary Schools under Bangkok Metropolitan Administration” institute for Engineering Research and Publication (IFERP), 2564.

11. Phrakru Sujittanan Hitajitto (Tinthowong), Assoc.Prof.Dr.Sin Ngamprakhon , Asst.Prof.Dr. Kasem Sangnont, Asst.Prof.Dr.Teeraphong Somkhaoyai “The Development of Buddhist Situational Leadership of Administrators in Phrapariyattidhamma Dhamma Division in Sangha Administration Region 14” institute for Engineering Research and Publication (IFERP),2564.

12. Ven.Minh Siripanno (Tran), Assoc.Prof.Dr.Sin Ngamprakhon, Assoc.Prof.Dr. Suddhipong Srivichai,[4] Asst.Prof.Dr.Teeraphong Somkhaoyai i “Buddhist Making Decision Model of Primary School Administrators in Socialist Republic of Vietnam” institute for Engineering Research and Publication (IFERP), 2564.

8. หนังสือ/ตำรา/เอกสารประกอบการสอน

1. ตรรกศาสตร์เบื้องต้น (อัดสำเนา, 2563, 83 หน้า)
2. พุทธวิธีการบริหารการศึกษา (อัดสำเนา, 2563, 369 หน้า)
3. หลักการเขียนวิทยานิพนธ์ บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ พร้อมตัวอย่างประกอบ (อัดสำเนา, 2563, 416 หน้า)
1. ภาวะผู้นำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563, 305 หน้า, การอ้างอิงแบบนามปี)
2. พุทธนวัตกรรมการบริหารการศึกษา (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563, 305 หน้า, การอ้างอิงแบบนามปี)

ประวัติผู้ร่วมโครงการวิจัย คนที่ 1

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) พระสุรชัย สุรชัย,ดร.

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Dr.PhraSurachai Surachayo

2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์

3. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา 13170

4. ประวัติการศึกษา

-พธ.บ.(สังคมศึกษา)

-พธ.ม.(การบริหารการศึกษา)

-พธ.ด.(พุทธบริหารการศึกษา)

5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

1) การประกันคุณภาพการศึกษา

2) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

เรื่องที่การวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
โมเดลสมการโครงสร้างของระบบการประกัน คุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย	ปีงบประมาณ 2563	หัวหน้าโครงการวิจัย
การพัฒนาคู่มือความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ วิถีพุทธ	ปีงบประมาณ 2564	ผู้ร่วมโครงการ
การขับเคลื่อนพุทธนวัตกรรมสู่ชุมชนเมืองน่าอยู่ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต	ปีงบประมาณ 2564	ผู้ร่วมโครงการ

7. ผลงานทางวิชาการ

7.1 บทความวิจัย

1. พระสุรชัย สุรชัย (หงษ์ตระกูล).“การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของ
สถานศึกษา”. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, ปีที่ 1 (ฉบับพิเศษ)
ประจำเดือนมกราคม-เมษายน 2561.

2. Boonchurd Chumnisart et al., Correlation of Supervision Process and the Performance of the Graduate Program in Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University, <http://psychologyandeducation.net/pae/index.php/pae/article/view/904>

7.2 บทความทางวิชาการ

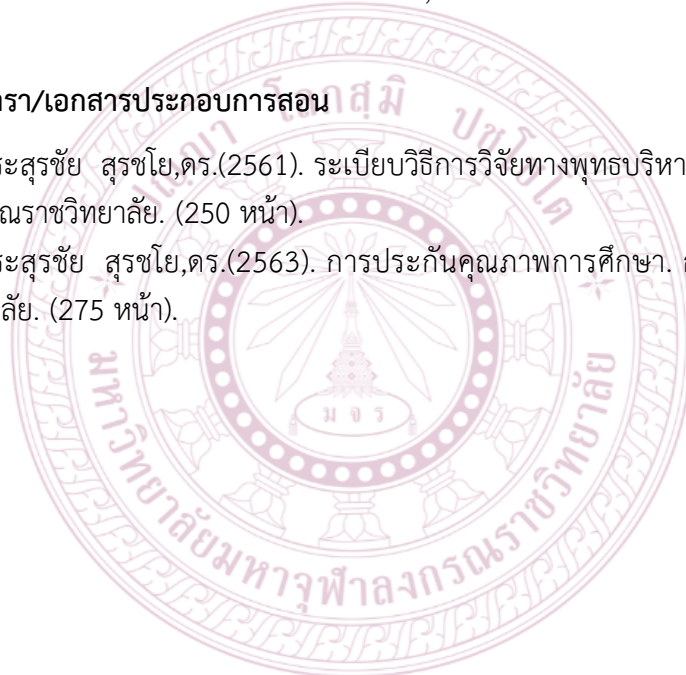
1. พระสุรชัย สุรชโย (หงษ์ตระกูล). “การประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกแบบ กัลยาณมิตร”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปี 2561.

2. พระสุรชัย สุรชโย (หงษ์ตระกูล). “อิทธิบาท 4 กับการประกันคุณภาพการศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษา”. นิตยสารเสียงธรรมจากมหายาน, ปีที่ 3 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนมกราคม-เมษายน 2561.

8. หนังสือ/ตำรา/เอกสารประกอบการสอน

1. พระสุรชัย สุรชโย,ดร.(2561). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพุทธบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (250 หน้า).

2. พระสุรชัย สุรชโย,ดร.(2563). การประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (275 หน้า).

ประวัติผู้ร่วมโครงการวิจัย คนที่ 2

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) รศ. ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Assoc. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai

2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

4. ประวัติการศึกษา

- ป.ธ. 3
- พธ.บ. (การบริหารการศึกษา)
- M.Ed. (Educational Guidance)
- Ph.D. (Education)

5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- 1) การบริหารการศึกษา
- 2) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
- 3) การบริหารกิจการคณะสงฆ์

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

เรื่องที่การวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
กระบวนการสร้างคุณค่าทางการศึกษาเพื่อเติมปัญญาสังคมของสามเณรเปรียญธรรม 9 ประโยค	ปีงบประมาณ 2564	หัวหน้าโครงการวิจัย
การพัฒนาองค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ	ปีงบประมาณ 2564	ผู้ร่วมวิจัย

7. ผลงานทางวิชาการ

7.1 บทความวิจัย

1. อำนวย เดชชัยศรี และสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. “ทักษะการบริหารมนุษยสัมพันธ์ตามแนวพุทธ”. วารสารมหาจุฬาริชาการ. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560) : 48-64.

2. สุทธิพงษ์ อุพลเกียรติ, ประยูร แสงใส และสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. “การประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร ของวิทยาลัยการสาธิตสุสิรินธร จังหวัดขอนแก่น”. วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560) : 73-84.

3. Suddhipong Srivichai, The Buddhist Strategies for Administration in PhraPariyattidham-ma School, General Education Section, Presented Article about Mahachulalongkornrajavidyalaya University, At Howard University, (May 2560) : PP. 89-98.

4. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. “การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำทางการศึกษา”. วารสารมหาจุฬาริชาการ. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561) : หน้า 56-63.

5. พระครูปลัดธณกฤษณ์ กิตติปัญญา (ถุฑ์นาคา) Kittipañño (Ritnaka), สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, พีรวัฒน์ ชัยสุข. “กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ สำหรับโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (2563): ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2563 : หน้า 39-52.

6. พระสุวรรณมหาพุทธานิบาล (โธ่ สุภโท) , สมศักดิ์ บุญปุ , สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, พีรวัฒน์ ชัยสุข. “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศีล 5 สำหรับนักเรียนประถมศึกษา”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (2020): ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2563: หน้า 1-4.

7. พระครูโกศลปริยัตยานุกิจ (ธฤติ วิโรจน์) , สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย , สมศักดิ์ บุญปุ. “การบูรณาการหลักมนุษยสัมพันธ์กับหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (2563): ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2563: หน้า 14-27.

8. พระครูโสภณภัทรเวทย์ (อิทธิพล ปธานโก) , สมศักดิ์ บุญปุ, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. “รูปแบบการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (2563): ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2563: หน้า 15-26.

9. พระครูวิวัฒน์ธรรมานุกุล (อ๊อด ธมปาโล) , สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, สมศักดิ์ บุญปุ. “การพัฒนาคุณลักษณะพรหมวิหารธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (2563): ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2563: หน้า 27-38.

10. Suddhipong Srivichai, Educational Administration Leadership in the 21st Century, 1st, International Conference On Multidisciplinary and Current Educational Research Organaizeed By Mahachulalongkornrajavidyalaya University (MCU) In Association With Institute For Engineering Research and Publuication (IFERP) 30TH - 31ST JULY 2020 Ayuttaya, Thailand : PP. 255-262.

11. Assoc. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon, Asst. Prof. Dr. Phramaha Sombat Dhanapanno, Dr. Phrakrubhattaradhammakhun, Assoc. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai “Educational Administration: Concept, Theory and Management” institute for Engineering Research and Publication (IFERP), 2564.

12. Assoc. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai, Asst. Prof. Dr. Phramaha Sombat Dhanapanno, Assoc. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon, Dr. Phrakrubhattaradhammakhun “The Activity Model of Moderate Time, More Learning for Learning and Teaching Management in Basic Education” institute for Engineering Research and Publication (IFERP), 2564.

13. Suthit Sawaddi, [2] Assoc. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon, Assoc. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai, [4] Asst. Prof. Dr. Phrakhruwirunsutakhun Uttamasakko “Development of Cognitive Learning Model based on Four Noble truths under the Office of the Secondary Educational Service Area” institute for Engineering Research and Publication (IFERP), 2564.

8. หนังสือ/ตำรา/เอกสารประกอบการสอน

1. หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธ (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559, 202 หน้า, การอ้างอิงแบบนามปี)

2. ภาวะผู้นำทางการศึกษาบนพื้นฐานทางแนวคิดจากพระไตรปิฎก (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563, 310 หน้า, การอ้างอิงแบบนามปี)

3. การบริหารจัดการศึกษาแนวใหม่เชิงพุทธบูรณาการ (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563, 285 หน้า, การอ้างอิงแบบนามปี)

4. แพลทความลงใน institute for Engineering Research and Publication (IFERP), 2564. จำนวน 4 เรื่อง

ประวัติผู้ร่วมโครงการวิจัย คนที่ 3

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) ผศ. ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Asst. Prof. Dr. Booncherd Chumnisart

2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์

3. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา 13170

4. ประวัติการศึกษา

- กศ.บ. (สุขศึกษา)
- คม. (การศึกษาปฐมวัย)
- พร.ด. (การบริหารการศึกษา)

5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- 1) พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม/เศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา
- 2) การพัฒนาชุมชน / สิ่งแวดล้อมสำหรับโรงเรียนและชุมชน

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

เรื่องที่การวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
กระบวนการนิเทศที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติงาน ของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาบริหาร การศึกษา	ปีงบประมาณ 2563	หัวหน้าโครงการวิจัย
การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ	ปีงบประมาณ 2564	ผู้ร่วมโครงการ

7. ผลงานทางวิชาการ

7.1 บทความวิจัย

1. บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “การบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.
(207 หน้า)

2. บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “รูปแบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเชิงพุทธในสถานศึกษา”.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559. (232 หน้า)

3. บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “กระบวนการนิเทศที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของหลักสูตร
บัณฑิตศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563. (232 หน้า)

7.2 บทความทางวิชาการ

1. บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “การบริหารจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (กันยายน-ธันวาคม 2558) : 188-199.

2. สีน งามประโคน และบุญเชิด ชำนิศาสตร์. “ศึกษา: มุมมองของพระพุทธรูปศาสนา”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2558) : 11-19.

3. บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักอริยธำมา 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 กรุงเทพมหานคร”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กันยายน-ธันวาคม 2558) : หน้า 188-199.

4. บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “การบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2559) : 30-46.

5. บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “รูปแบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเชิงพุทธในสถานศึกษา”. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2559) : 157-167.

6. รศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ, บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2562, หน้า 1378-1376.

7. แสงเทียน จิตรโชติ, ประยูร แสงใส, บุญเชิด ชำนิศาสตร์, สมหมาย จันทรเรือง. “แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษาขยายโอกาส ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”. วารสารครุศาสตร์ ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (2019): ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 2562 : หน้า 81-93.

8. จินตนา จุงใจ, อินตา ศิริวรรณ, บุญเชิด ชำนิศาสตร์, สมปอง สุวรรณภูมา. “แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2”. วารสารครุศาสตร์ ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (2019): ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 2562 : หน้า 105-115.

9. นพวรรณ ทองย้อย, สีน งามประโคน, บุญเชิด ชำนิศาสตร์. “รูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิล 5 สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา”. วารสารครุศาสตร์ ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (2019): ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 2562 : หน้า 108-117.

10. พระปลัดพัฒน ะ วฑฒโน (เฟื่องเนียม), บุญเชิด ขำนิศาสตร์, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (2020): ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2563: หน้า 27-36.

11. Natcha Amaraporn, Booncherd Chamnisart. “A Model of personnel Organization Commitment of Sangha Universities in Thailand”. 1st International Conference on Multidisciplinary and Current Educational Research 30th -31st July 2563. Ayuttaya, Thailand.

12. Asst.Prof.Dr.Boonchurd Chumnisart and author, “Correlation of Supervision Process and the Performance of the Graduate Program in Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University” institute for Engineering Research and Publication (IFERP), 2021.

13. Phrasamu Kantaphat Subhaddho , Asst.Prof.Dr.Boonchurd Chumnisart and author, “Model of Holistic Well-Being Management of the Elderly according to the Threefold Training in Thai Society” Institute for Engineering Research and Publication (IFERP), 2021.

8. หนังสือ/ตำรา/เอกสารประกอบการสอน

1. ผศ.ดร.บุญเชิด ขำนิศาสตร์ เอกสารประกอบการสอน, (2563). การพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา. (อัดสำเนา, 290 หน้า)

2. ผศ.ดร.บุญเชิด ขำนิศาสตร์ หนังสือ, (2563). วิชาชีพครูกับการบริหารการศึกษา. (อัดสำเนา, 280 หน้า)

ประวัติผู้ร่วมโครงการวิจัย คนที่ 4

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) ผศ. ดร.เกษม แสงนนท์

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Asst. Prof. Dr.Kasem Saengnont

2. ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต, อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชา
พุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยา

3. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา 13170

4. ประวัติการศึกษา

- ป.ธ. 3
- พธ.บ. (รัฐศาสตร์)
- วท.ม. (เทคโนโลยีสารสนเทศ)
- พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา)

5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- 1) การบริหารการศึกษา
- 2) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
- 3) การบริหารกิจการคณะสงฆ์
- 4) นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

เรื่องที่การวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
นวัตกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงตามทฤษฎีแบบก้าวหน้าของ อาชีวะวิถีพุทธ	ปีงบประมาณ 2564	หัวหน้าโครงการวิจัย
การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถี พุทธ	ปีงบประมาณ 2564	หัวหน้าโครงการวิจัย

7. ผลงานทางวิชาการ

7.1 บทความวิจัย

1. ศิริญาภา ทองมะหา, อินฉา ศิริวรรณ, เกษม แสงนนท์, วิชชุดา หุ่นวิไล. “แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ตามหลักพหุศต 5 ของโรงเรียนในเครือข่ายที่ 49 สำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร”, วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปี ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (2019): ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 2562 : หน้า 26-38.

2. สีน งามประโคน, พีรวัฒน์ ชัยสุข, พระครูภัทรธรรมคุณ ปันมยุรา, พระมหาสมบัติ ธนปญโญ, เกษม แสงนนท์, อำนวย เดชชัยศรี. “การบริหารการศึกษา : แนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบการบริหารจัดการ”, วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 (2019): ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 2562 : หน้า 134-146.

3. วันเพ็ญ ระวิพันธ์; สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, เกษม แสงนนท์, อำนาจ บัวศิริ. “แนวทางการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2”, วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 (2019): ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 2562 : หน้า 116-129.

4. ดลรวี เต็มงาม, สีน งามประโคน, เกษม แสงนนท์. “ศึกษาแนวทางส่งเสริมวินัยนักเรียนโรงเรียนในอำเภอบางใหญ่ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี”, วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (2019): ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 2562 : หน้า 48-58.

7.2 บทความวิชาการ

1. เกษม แสงนนท์. “ภาวนา 4 พุทธวิธีพัฒนามนุษย์ในศตวรรษที่ 21”, ใน : การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, เล่ม 2, 2558 : หน้า 1-10.

2. เกษม แสงนนท์. “ไตรสิกขา : พื้นฐานการพัฒนามนุษย์และการจัดการศึกษาอย่างรอบด้าน”, วารสารสังคมมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2557) : หน้า 51-62.

8. หนังสือ/ตำรา/เอกสารประกอบการสอน

1. สมศักดิ์ บุญปู และคณะ. (2557). ระเบียบวิธีวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (215 หน้า)

2. เกษม แสงนนท์. (2558). นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (182 หน้า)

3. เกษม แสงนนท์. (2558). พื้นฐานระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (อัดสำเนา, 180 หน้า)

4. เกษม แสงนนท์. (2559). นวัตกรรมและเทคโนโลยีการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (อัดสำเนา, 230 หน้า)

5. เกษม แสงนนท์. (2560). 500 Quiz ตัวอย่างคำถามพร้อมเฉลย พื้นฐานคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ. [e-Book]. แหล่งที่มา <https://www.mebmarket.com/index.php>

6. เกษม แสงนนท์. (2560). นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ยุคไทยแลนด์ 4.0. [e-Book]. แหล่งที่มา: <https://www.mebmarket.com/index.php>

7. เกษม แสงนนท์. (2561). นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษายุคไทยแลนด์ 4.0. [e-Book]. แหล่งที่มา : <https://www.mebmarket.com/index.php>

8. พุทธนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563, 305 หน้า, การอ้างอิงแบบนามปี)

